

12. Θ.

30.

ETHICA CHRISTIANA COMMUNIS

AUCTORE
BENEDICTO STATTLER
SS. THEOL. DOCT.

PARS I.

AUGUSTÆ VIND. & EUSTADII,

SUMTIBUS FRANCISCI ANTONII CRÆTZ,
ET
JOANNIS BAPTISTÆ WIDENMANN ET SOC.
MDCCLXXII.

Traçtatus hic, cui titulus inſcriptus:
Ethica Chriſtiana Communis, hujati
Episcopali Cenſuræ ſubmiſſus, ac reco-
gnitus, quodque nec Sanctæ & Or-
thodoxæ fidei, nec morum bonorum
integritati quidquam oppoſitum con-
tineat, judicatus, ut prælum, ac lu-
cem publicam ſubire poſſit, Authori-
tate Ordinaria conceditur. Eichſtadii
die 16. Julii 1781.

Joan. Mart. Lehenbaur

Vicar. in Spirit. Gener.

Mpria.

PRAEFATIO.

Ethicam Christianam Communem editurus in lucem, quam egomet vota sæpenumero, quam accensa feci ad divinum Numen, ut bonorum omnium expectationi, ut meæ ipsius voluntati satisfacerem! Sanctitatis enim vitæ, quæ verum Christianum decet, in JESU Christi DEI Hominis doctrina & exemplis expressa idea tam illustris, tam nobilis, tam excelsa, tam simul omnibus amabilis, ab annis, quibus primum animum ad altioris Theologiæ studia adjeci, intime inscripta menti meæ hærebat, ut nullus dubitarem, rapturam illam animos omnes ad sui amorem; si genuina sua specie, qualis in di-

vinò illo prototypo primum apparuerat, vivis coloribus a felici Christiano scriptore aliquo adumbraretur. Apage exsuccam & enervem illam Moralem Philosophiam, sola utentem duce natura, tot hodie etiam christianis scriptoribus adamatam! Hic profecto illud, si unquam, intime sentio, quod pie S. Bernardus Serm. 15. super Canticis scripsit: *Si scribas (de moribus quidem), non sapit mihi; nisi legero ibi IESUM. Aridus est omnis animæ cibus; nisi oleo isto infunditur: insipidus est; si non hoc sale conditur.* Uno verbo, vanitatem illius mere naturalis Philosophiæ morum ostendere in promptu est. *Primo* quidem non docet illa nobilissima jura æque ac primi nominis officia, quæ propria & præcipua sunt statui nostro atque nexui, quem cum DEO, & nos ipsos inter habemus, tum divini Redemptoris beneficio, tum totius familiaris illius commercii virtute, quod per divinæ revelationis utriusque testamenti gratiam, & tam multiplicium Sacramentorum atque legum positivam institutionem, nobis cum DEO intercedit. *Deinde motiva* officiorum universorum præcipua eaque omnia nescit, quæ a DEI Hominis exemplo vitæ incomparabili, quin ea quoque, quæ Christianis ab universa alterius vitæ expectatione, ex divinis specialibus promissis, ex beneficiis tam singularibus, in toto humanæ redemptionis negotio relucetibus, accedunt. *Denique* officia solius juris naturalis utcunque docet qui-

quidem; sed quin humanæ imbecillitati, atque eadem exequendi summæ impotentiae, suggerat necessaria media; queis unis illa sublevari possit; quin imo hanc ipsam omnium naturalium facultatum nostrarum impotentiam summe imbecillem occultat nobis, & nulla altiorum auxiliorum, eorumque absolutæ necessitatis facta mentione, aut data notitia, inutili exaggeratione ad solam naturalium illarum facultatum culturam non sine periculoso arrogantiae nostræ blandimento, nos exhortatur. *Quid quod* falsa etiam jura, quæ christiana religio nescit, sæpe nobis tribuat; & falsa imponat officia, a quibus illa absolvit: ut in omnibus argumentis evenire necesse est, in quibus libertas naturalis lege positiva divina, aut Ecclesiastica restringitur, aut altioribus principiis regitur. *Insuper* in iis ipsis, quæ recte tradit, turpissimo illo ingratitude vitio laborat; quod, cum vix ac ne vix quidem sola ratione recte intelligi ac resciri vulgo ab humano genere eæ morum regulæ potuissent; nisi altiore eas DEI ac JESU Christi magisterio prius fuisset edocti: beneficium fontem hunc ne nominare quidem, non dicam, grata recogniti, ne beneficii coronare dignetur.

Non minus improvidum illud consilium est, quod non nulli excusationis causa obtenderunt: seorsum ac primo naturalis Philosophiæ morum regulas recte tradi adolescentibus; ac tum primum in ea jam probe edoctos Christianorum officiorum institutione perfici: homines primum, deinde etiam Christianos, formari. Ego vero, si experientiam nostræ ætatis consulo, ingens quidem plerisque in provinciis studium excolendæ in naturali illa Philosophia morum juventutis hac usque deprehendo; perquam tenue autem, certe non nisi valde mediocre, in promovenda Philosophia morum christiana; cujus accuratiore satisque scientifica institutione vix aliqui ex iis imbuuntur, qui ad Ecclesiasticum ordinem non aspirant. Siccine vero majoris momenti res est eos omnes accuratiore institutione homines, quam Christianos, formari? Anne omnino boni homines formari possunt, nisi potiore cura formentur Christiani? Tum vero illud experimento intimo mihi prorsus est perspectum, tam non posse ipsam quoque christianam morum Philosophiam sine naturalis illius morum Philosophiæ principiis digne satis, satisque dilucide, & nervose tradi; quam non sine grandi pernicie posteriorem a priore sejungi. Quidni ergo sapientiore consilio jungamus utramque? Illud quidem certissimum, tantum dignitate, excellentia, energia, ac sanctitate talem Christianam Ethicam omni mere naturali morum Philosophiæ præstare;

stare; quantum ipsa Religio christiana supra naturam hominem effert. Atque utinam ea mihi felicitas obtingat, ut scriptione hac mea penitissime omnes de hoc convincam.

Etbicam porro *christianam communem* primo loco scribendam non sine maturo consilio suscepi; quæ nimirum non nisi communia universis Christianis, cujuscunque essent status, conditionis, atque ætatis, officia pertractaret; illis omnibus in *Specialem Etbicam Christianam* reservatis officiis, quæ non omnes universe Christianos, sed certum tantum illorum statum, conditionem, atque ordinem adstringunt. Hujus propositi ræci in hoc opere institutum uti nunquam recedere a legentium oculis velim; ne manca in multis gravissimisque officiis exponendis hæc institutio mea videatur: ita ad accuratam & scientificam pertractationem ea separatio communium & specialium officiorum summe necessaria, atque ad ipsum rectum dicendorum ordinem utilis mirifice fuit. Quid enim in vulgari Theologia Morum Christiana impeditius, quam illa simultanea pertractatio & velut in unum acervum congesta moles communium & specialium officiorum, quæ tam diversa sæpe prævia principia supponunt, quam differentes sunt ipsæ rationes statuum & conditionum: quæ omnia suo loco præmittere si velis,

lis; ob solutionem nexus confusio: si reticere, aut supponere; obscuritas & imperfectio in ostensione officiorum oriatur, necesse est. Ex adverso communibus omnium Christianorum officiis prius, erga DEUM, erga se ipsos, erga quosvis alios homines, rite ostensis, facillimum erit in Speciali Ethica, quæ cuivis statui & conditioni speciatim propria sunt, recto ordine etiam inter hos ipsos diversos status hominum observato, explicare. Utque mente a me conceptum totius operis ordinem uno velut obtutu transcurrere Lector possit, schema illius hic adjeci: quod exequi per partes decrevi; si DEI benignitas vires & vitam pro laboris amplitudine conservarit. *Pœnitentiæ officia* universa non sine magno ordinis & energię emolumento in unum locum, & in finem totius Communis Christianæ Ethices rejeci, ut commodius, tum quæ omni instaurationi violatarum quarumvis legum communia, tum quæ certis transgressionibus propria sunt officia, & obligationes, omnemque infelicem illam peccatoris conditionem, pericula, & remedia, uno in loco explicarem.

Atque in præsens quidem eam partem *Communis Ethicæ Christianæ*, seu *Theologiæ Practicæ*, tibi offero, Amice Lector, quæ communia omnium Christianorum adversus DEUM officia complectitur. In qua puritatem juxta atque excel-

cellentiam divini totius cultus, quam sola Catholica Ecclesia divino Magistro suo JESU Christo, ejusdemque Sancto Spiritui, quo regitur perpetuo, acceptam fert, ut profunda attentione catholici perinde atque acatholici Christiani perpendant, vehementer exopto: illi quidem, ut contenti excellentissimo illo genere cultus, quem prorsus acceptum divinitus Sancta Ecclesia docet, aut probat saltem, quidquid fallaci specie devotionis mere humanum ingenium ultra adjicere præsumat, secure non minus quam prudenter dimittant; isti vero, ut humanas inventiones, quas Ecclesia nostra nunquam probavit, a genuinis Catholicorum religionibus discernant, ac cessent denique falsa criminatione excellentissimam sanctitatem cultus divini impetere, quem catholica ipsa Ecclesia DEO deferre docet: quin imo ut convictione intima perspiciant; quantum universa ipsorum sacra a sublimitate prorsus divina deficient, quæ divino cultui apud nos ex sola fide realis præsentiae JESU Christi in SS. Eucharistia, & de veritate Sacrificii istius accedit.

Ceterum neque inimico, neque acerbo animo, quidquam in præsentē opere, me scripsisse conscientia intima mihi testis est: etsi bono publico exigente, cui privatum omne cedere debet, semel atque iterum veritatem scribere non

non nullis ingratam oportuit. Si pari sinceritate & solius boni communis studio quis errasse me alicubi convincat; experietur ipso facto, quam potior omni alio affectu amor veritatis in animo meo dominetur. Hoc ipso amore veritatis imperante iudicium Ecclesiæ catholicæ ac S. Sedis Romanæ de doctrinis meis ita revereor, ut retractare quæcunque paratissimum iterum me profitear, quidquid publica illius sententia reproba-verit. Quin imo testor publice, optare me modis omnibus, ut veritas, sicubi ex humani infirmitate intellectus forsan læsa a me fuerit, in religionis maxime materia, salva caritate a quovis amatore veritatis, & ab ipsa inprimis Sede Apostolica, illius Magistra principe, vindicetur. Tametsi enim toto pectore amanti veritatem triste sit eam vel invitum violasse; jucundum tamen esse debet videre, altiore consilio impediri, ut ne damnum improvide datum latius grassetur.

Denique illud juvat admonere, non id solum, nec primo loco, mihi propositum in hoc opere fuisse, ut pro tribunali sacro rite administrando divini illius ministerii Candidatos instruerem: sed ut universis Christianis pro instructione morum, dignitati excelsæ religionis nostræ congruente, serviret: ut adminiculo inprimis sacris Oratoribus esset ad Christianæ vitæ totius officia solidius, & ex propriis illorum fontibus etiam effi-

efficacius, docenda: ut denique universæ etiam perfectionis christianæ studiosis motiva propria omnium christianorum officiorum cum omni sua genuina energia suggererem, quam ad allicendam in amorem virtutis humanam voluntatem ex natura sua habere possunt. Memineris autem, amice Lector, imbecillitati meæ a te aliquid indulgendum esse; si grande hoc propositum non pari ubique felicitate sim executus.

SCHEMA TOTIUS ETHICES CHRISTIANAE.

Officia communia erga DEUM,
erga seipsum,
erga alios homines.

Officia communia Poenitentia de peccatis
adversus DEUM,
adversus seipsum,
adversus alios homines.

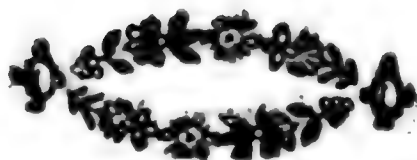
Officia specialia & propria certis hominum
Statibus.

Officia propria Status privati Conjugalis,
Parentalis,
Herilis & famulitii,
Præceptoris & Discipuli,
Tutoris, Curatoris,
Medici, Chirurgi,
Pharmacopolæ,
Procuratoris, Administrato-
ris,
Mercatoris, Opificis,
Docti, indocti,
Variæ ætatis,
Variæ valetudinis,
Variæ fortunæ,
Variæ dignitatis &
honoris,
Amici,

Officia

Officia propria Status Publici Politici, Principis,
Ministri,
Consiliarii,
Judicis,
Referentis,
Secretarii,
Advocati,
Civis,
Militis,
Rei,
Peregrini
& vagi.

Officia propria Status Publici Ecclesiastici,
Religiosi, subditi,
& Superioris.
Clerici Minoristæ,
Subdiaconi,
Diaconi,
Presbyteri,
Beneficiati,
Concionatoris sa-
cri,
Confessarii,
Parochi,
Episcopi.

CON.

CONSPECTUS
PRIMAE PARTIS
ETHICES CHRISTIANÆ COMMUNIS
DE OFFICIIS COMMUNIBUS
ERGA DEUM.

§. I. Principia prævia de Statu Morali Hominis Christiani.

§. II. Principium primum ac Generale totius Ethicæ Christianæ applicatur, & inde derivatur divisio Generalis officiorum erga DEUM.

CAPUT I. De Religione Interna Intellectus.

CAPUT II. De Religione Interna Voluntatis.

CAPUT III. De Religione Externa.

ARTIC. I. De Exercitiis Religionis Externæ pertinentibus ad significandam Religionem Internam Intellectus.

§. I. De Professione externa veræ Christianæ Religionis.

§. II. De Usu & Utilitate Sacramentorum in promovenda Religione Intellectus.

ARTIC. II. De Exercitiis Religionis Externæ ad promovendam internam religionem Voluntatis pertinentibus.

ETHICA

ETHICA CHRISTIANA COMMUNIS.

PARS PRIMA.

OFFICIA ADVERSUS DEUM.

§. I.

Principia Prævia de Statu Morali Hominis Christiani.

I.

Homo secundum naturam vera DEI ima- *Status*
go est; sed finita, & imperfecta; ita moralis
quidem, ut in originali naturæ statu re- *hominis*
lictus, sibi ipse minime in ratione medii *christiani.*
per solas naturæ vires sufficiens sit ad fi-
nem creationis suæ ultimum consequen-
dum (Tract. III. Theol. Theoret. §§.
205. not. 2. 223. 224. Tract. IV. 264.
seqq.). 2°. Per gratiam vero sanctifi-
cantem, Redemptoris DEI Hominis me-
rito acceptam (Tract. V. 387. seqq.),
homo christianus (Eth. Univ. 8.) sic effi-
citur *consors* divinæ naturæ (Tract. IV.
315.), u. , quemadmodum DEUS infi-
nita rectitudine physica & morali in uni-
versis suis actionibus per essentiam ex-
cellit; ita etiam ipse ope divinæ Omni-
potentiæ, sibi infinita cum benevolentia
A sem.

semper applicatæ (ibid. 308.), *expedita* gaudeat facultate recte moraliter agendi secundum universam amplitudinem totius justitiæ; & secundum rectum ordinem omnium christianarum virtutum, ac proinde per merita condigna, vel saltem congrua, promerendi vitam beatam ceu præmium & mercedem (Eth. Christ. Univ. 663. seqq. item ibid. 713.).

2.

Finis ultimus.

Finis ultimus cujusque hominis in præsentis vitæ statu est, ut illius divinæ gratiæ (§. præc. n. 2.) supernaturalibus auxiliis, illustrationibus & inspirationibus (Tract. IV. Theoret. 253. seqq.), perpetuo adjutus, assiduo universalis christiænæ justitiæ studio & exercitio alterius post hanc futuræ vitæ beatitatem, id est, æternam DEI per beatificum intuitum fruitionem, ut præmium reipsa de condigno, vel saltem de congruo, promereatur (Eth. Univ. Christ. 161. 177. 670.), atque sic ad finem totius creationis ultimum, qui est salus & beatitudo maxima electorum (Eth. Univ. 120. V.), quantum in ipso est, cooperetur.

3.

*Norma prima, universalis, & abso- Norma
lutissime sufficiens omnium actionum christia- actionum,
ni hominis, ad cuius præscriptum efficere^{eiusque}
omnes actiones suas debet, ut meriti mo- signa.
ralis pro beatæ vitæ præmio, seu medi
aptitudinem habeant, est DEI perfectio
infinita (Eth. Univ. 404.), ejusdemque vo-
luntas quocunque signo nobis certo manifestata
(ibid. 585.). 2'.) Nullum vero aliud
signum securius, & certius, quam absolu-
tissimum exemplum, & doctrina JESU
Christi Filii DEI & Hominis (Tract. V.
Theoret. Theol. 362. 371.). 3'.) Utra-
que, tam DEI voluntas nimirum, quam Chri-
sti doctrina, nobis Ecclesiæ christianæ catholicæ
solennibus oraculis, & morum præceptis, si-
ne omni erroris periculo proponitur (Loc.
Theol. §§. 118. 119.).*

• Vel solum hoc Ethicæ Christianæ
frontispicium dignitatem istius ac energi-
am immensum quantum præ Ethica mere
philosophica commendare attento lectori
debet.

§. II.

Principium Primum ac Generale
totius Ethices Christianæ ap-
plicatur, indeque derivatur
divisio Officiorum adver-
sus Deum.

4.

*Amare
DEUM
ex toto
corde.*

Uti principium Ethices totius (Eth. Univ. Christ. 558.), sic & officium primum ac generale omnis hominis est, quod Christus Matth. XXII. 38. commendavit, dicens: DILIGES DOMINUM DEUM TUUM EX TOTO CORDE TUO, ET IN TOTA ANIMA TUA, ET IN TOTA MENTE TUA; id est: DEUS TOTUS (tam secundum se, quam secundum omnes ordinationes, ac permissiones suas Theol. Theoret. I. 99.) EXIMIE PRÆ UNIVERSIS REBUS CREATIS, ET EX TOTA VIRTUTE TUÆ VOLUNTATIS SEMPER AC INVARIABILITER TIBI PLACEAT: atque idcirco ILLIUS INFINITAM PERFECTIONEM, AC SANCTISSIMAM VOLUNTATEM, QUOCUNQUE SIGNO TIBI SATIS MANIFESTATAM, PRO NORMA UNIVERSALI OMNIS TUI AMORIS SIC CONSTITUE (3.); UT NIHIL AMES, NISI AD AMUSSEM ISTIUS NORMÆ;
AT-

ATQUE ISTE AMOR DEI UNUS IMPERET
UNIVERSIS TUIS CETERIS AFFECTIBUS, ET
OMNES ACTIONES TUAS DETERMINET.

Rationes practicae, seu *motiva*, hujus generalis ac primi officii, ceu a quo omnium reliquorum officiorum executio pendet, graphice hic exponendae, & familiares habendae sunt.

Itaque 1.) *solus DEUS* ex integro verum, purum, idemque infinitum ac invariabile bonum, idemque simul primus fons, norma, & auctor omnis alterius boni est: tam quod in nobis ipsis, quam quod in universis aliis rebus creatis inest, vel inesse potest; ac proinde ipse etiam solus objectum verae, purae, ac nunquam exsaturandae voluptatis & amoris complacentiae est (Eth. Univ. 33. 89. 101. 102. 105. Theol. Theor. I. 118. III. 194. seqq.): ideoque solus DEUS absolutissime dignus est id genus amore, atque adversus solum DEUM id genus amor possibilis est.

2.) *Totus DEUS* id genus verum, purum, & infinite perfectum bonum est, tam in se ipso, quam erga nos, singulos aequè, ac universos. In se ipso absolutissime bonus, beatus, ipse sibi sufficientissimus (Theol. Theor. I. 25. 28. 29.), simul tamen voluntate ante-

6 §. II. *Principium primum ac generale*

cedente, sibi innata, essentiali, & invariabili serio, & infinita secundum se benevolentiae efficacia, amat omnes & singulas creaturas racionales, sine omni partiali studio, volens singulis bonum beatitudinis maximae, cujus quævis absolute capax est (ibid. 61. 62. III. 64. 66. 119.); quæ voluntas, quo minus sit absolute efficax, præcise impeditur abusu præviso libertatis in ipsis creaturis rationalibus (ibid. 21.). Hoc non obstante DEUS infinite benevolus voluntate consequente absolute efficaci vult, & reipsa (creando libere hunc mundum, & applicando universa media formaliter optima, tum naturalia, id est, vires omnes naturales creaturarum, tum supernaturalia, interna, puta gratias illustrationum &c. & externa, inter quæ ipse DEI Filius, magister, exemplum, sacrificium, & legislator, auctorque Sacramentorum &c.) determinat sine omni partiali affectu, aut particulari odio, præcise bonum commune omnium maximum, quod absolute possibile prævidit; nempe maximam electorum beatitudinem (ibid. 72. 74. 90. I.); quin ipse quemquam voluntate, seu antecedente, seu consequente, solo suo placito reprobet, seu negative, seu positive (ibid. 94.);
etsi

etsi ex causis justissimis (id est, ob ipsam culpam reproborum, impedientium suæ abusu libertatis ulteriores effectus bonitatis & misericordiæ illius) & ex justissima benevolentia speciali erga electos, reprobet eos, qui reipsa in hoc mundo utcumque multi pereunt (ibid. 94. 83); quin ipsi reprobi DEO ruinam suam ullo pacto imputare queant (ibid. 98.); ita quidem, ut DEUS undequaque tam in prædestinatione electorum, quam in reprobatione ceterorum, id est, in universis tam *ordinationibus*, quam *permissionibus* voluntatis suæ consequentis, infinite sapiens, sanctus, bonus, justus, & misericors, verbo, ex æquo infinite amabilis sit (ibid. 98. II. 99. 111. 112. 120. 121.); quippe quibus ipse rebus universis intime semper præsens, universa tam bona, quam mala præsentis vitæ, providentia universali, falli nescia, & summe efficaci, dirigit ad unum illum ultimum totius creationis finem, nempe ad salutem æternam maximam electorum (ibid. 130. 116. 128. 95. IV.). Ex quibus universis simul sumtis evidens est, ne ipsis quidem actu reprobis quidquam merito in DEO displicere posse (ib. 98.).

• Primi momenti res est pro incremento totius praxis Ethicæ, ut motiva

8 §. II. *Principium primum ac generale*

hæc amoris rationesque amabilitatis infinitæ divinæ ex *Theologia Theoretica Christiana* quam distinctissime sint perspectæ, & summe familiares: quo solo illud obtineri poterit, ut jam possibile non sit, ut homini, his rite imbuto, DEUS porro ullo quocunque demum in casu hujus tam labilis vitæ displiceat.

3'.) Quam dignus secundum se DEUS illimitato hominis amore; tam *iste amor summum bonum ipsius bonum in hac præsentæ æque, ac futura vita est*. Hoc enim solo amore DEI, ejusque perenni prædominio, continetur vera simul ac pura voluptas, &, quanta in præsentem vitam cadit, vera felicitas, summa rectitudo, ac perfectio omnis hominis (Eth. Univ. 29. 31. 32. 35. 89. 105. 703.); eo ipso, quod hoc uno amore DEO, se ipsum amanti, & eodem amore summe beato, quam simillimi efficiamur (Theol. Theor. I. 28. 18.). Et licet amor iste omni eo gradu suo, quo in præsentis vitæ modum cadit, quo DEUM cognoscere nunc datur, haud adhuc par sit nobis ab iis molestiis liberandis, quæ hujus vitæ casibus semper se immiscent (Eth. Univ. 136. seqq.); tamen solus, uti veram semper voluptatem (ibid. 35.), ita lenimen præsens omnium malorum ex ipso intuitu divinæ voluntatis, ea amabi-

bilissime permittentis (n. 2. præc.), si-
mel vero etiam solus rationem medii &
meriti moralis proxime sufficientis ad con-
sequendam & vere promerendam vitæ
æternæ certo futuræ beatitudinem, ceu fi-
nem ultimum, in homine justo continet:
indeque novam voluptatem, pro mag-
nitudine boni, quod secure expectamus,
universis & bonis & malis præsentis vitæ
multo potiore, hisceque posterioribus
levandis abunde ac unice sufficientem,
DEI amico jam nunc affert (*Eth. Univ.*
177. 681. III. n. 3.) : ut proinde ho-
mo quisque non nisi illo DEI amore, ut
in futura beatus (*ibid.* 118.), ita in vita
præfente vere felix esse possit (*ibid.* 96.
100.).

4'.) Uti hoc uno amore felicitas
præfens & beatitudo futura cujusque
hominis singillatim stat; ita & *felicitas*
communis omnium hominum in hac, & ma-
xima beatitudo omnium electorum in
futura vita pariter, ceu magnus ille sco-
pus ultimus creationis & totius consilii
divini, nexu intimo *ab eo pendet*, ut sin-
guli homines summum huic divino amo-
ri imperium in omnes suos affectus atque
alias actiones tribuant, & inviolatum
conservent, atque confirment. Isque
finis totius vitæ præfentis ultimus imme-
dia-

10 §. II. *Principium primum ac generale*

diatus est, ut constanti istius amoris exercitio & quotidiano incremento tum illius perfectionem tam in se quisque, quam in aliis quibuscunque pro virili parte in præsentē vita, tum vero summum illius gradum in maxima communi electorum beatitate in vita futura promoveant.

5'.) *Ex adverso* quodcunque & quocunque nomine vel DEUS homini displicet, vel non satis efficaciter placet; vel aliquid creatum magis præ illo, aut præ quavis illius voluntate placet; *in primis* errore & falsa apparentia voluptatis vel tædii, toties certissime insipiens, decipitur; eo ipso, quod DEUS *totus*; quod *solus*, sit purum ac summum bonum; quod *omni*, quod *summo*, quod *non nisi amore* dignissimum est. *Deinde* idem homo prorsus toties quoque propriæ veræ felicitati præsentī, voluptati, ac perfectioni, ceu suus ipse verus inimicus, adversatur; perinde atque beatitati suæ æternæ; vel quoad substantiam, si in re gravi ille DEI amor imperio suo cadat; vel quoad majorem illius gradum, si deficiat solum in re levi. *Tertio* insuper idem obsistit fini creationis publico & maximæ tum felicitati hujus vitæ, tum beatitati communi maximæ electorum in futura vita; ita quidem,

ut

ut ab eo, tanquam rebeli, vel certe parum fideli & bono subdito, DEUS fraudetur ex parte fine ultimo creationis sue, & salus publica jacturam pro rebellionis, aut infidelitatis modo pariat. Quarto eo ipso seu neglectus, seu etiam contemptus practicus, pro rei momento gravis, vel levis, a creatura adversus creatorem suum multiplex committitur; quo scilicet DEUS, bonum undequaque purum & infinitum, in se directe, vel indirecte, contemnitur; aut amando præ ipso aliquid illi contrarium & dissimile, ceu ipso melius; aut jacturam boni creati, ceu pariter ipso melioris, fugiendo amplius quam jacturam similitudinis propriæ cum illo bono infinito, & cõformitatis cum rectissimo, sapientissimo & sanctissimo illius beneplacito (Eth. Univ. 202. 204.). Cumque DEUS virtute sapientiæ, sanctitatis, & justitiæ suæ infinitæ, ineluctabili necessitate teneatur ad omnem talem sui contemptum in rationalibus suis creaturis boni communis publici æterni causa vindicare, pro modo qualitatis & gravitatis ejusdem vel jactura integra totius æternæ beatitudinis, vel illius dilatione temporanea post mortem, permittendo etiam exinde secuturam positivam infelicitatem, pariter æter-

æternam, vel temporaneam; si absque pœnitentia homo peccator in eo summi boni contemptu perseveret usque ad mortem (ibid. 207. 223. 226. 243.): inprimis creaturæ cujuscunque præ DEO amator abjectissimo quodam modo omnem istam speciem subtractionis mutui erga se efficacis amoris ex parte DEI creatoris sui infinite benevoli, ceu DEI & totius salutis publicæ adversarius, prorsus commereretur (ibid. 205.); tum vero ipse sibi auctor fit periculi terribiles illius effectus reipsa incurrendi, nisi seria pœnitentia, cujus incertus est maxime, resipiscat (ibid. 205. III.).

Quoniam itaque *officia* vocamus actiones humanas liberas, quas sine defectu aliquo rectitudinis moralis omittere, vel committere, non possumus; & quæ idcirco substant obligationi, perfectæ, vel imperfectæ (Eth. Univ. 555.); obligatio autem perfecta & imperfecta ex voluntate divina intentante pœnas positivas, aut offerente præmia, vel hujus, vel alterius vitæ, nobis ratione naturali, vel per lumen supernaturale manifestata, nascitur (ibid. 335.): idcirco *evidens est, generali ac primo officio omnes homines rationis capaces ad DEI amorem, de quo diximus, obligari.*

5.

I. Uti regula amoris DEI primum ^{Amoris} generale principium totius Ethices ideo est; DEI ^{va-}quia est prima regula practica, ex nulla ^{ria} perfectione alia se priore fluens, & per se evidens, ^{atio &} etque dirigens affectum primitivum, alios ^{obligatio.} omnes imperantem (Eth. Univ. 559.): ita ob easdem rationes officium amoris DEI primum ac generale est; quia nempe ex nullo alio officio fluit, & afficit amorem primitivum, ceteris affectibus cunctis imperantem (ibid. 67. VII. 69.).

II. Officium ergo amoris DEI primo inculcandum est homini, quamprimum DEUM cognoscere, & discernere bonum inter & malum capax est; quippe quod vel ex ipsis confusis de DEO conceptibus innotescit.

III. Officium conservandi amoris DEI in gradu perfectionis illius substantiali sub grati obligatione universis hominibus ratione utentibus omni vitæ tempore incumbit (Eth. Univ. 385. 386.). 2.) Officium econtra conservandi eundem sub ea accidentali perfectione, quæ se extendat ad vitandos quoscunque affectus amoris & odii displicentiæ, eidem etiam solum leviter adversantes & contrarios, saltem sub obligatione levi cunctis a DEO præscribitur (ibid. 386.).

IV.

IV. *Amor DEI omni accidentali perfectione eximius, qui in omnes actus morales suo imperio actu positive influat; & quidem cum omni possibili intensiōis gradu; quive non solum affectus omnes sibi contrarios excludat, sed & actus morales nunquam non in suo genere perfectissimos determinet, consilii quidem divini invitantis, sed non legis cogentis, obiectum est; atque adeo ad officia perfectionis christianæ pertinet (ib. 385. 391. 360. 327.).*

V. *Sicut amor iste divinus regula & officium primum ac generale adequatum est; ita ex eo non solum regulæ & officia omnia hominum determinanda sunt; sed etiam ex eodem tanquam mensura gravitas omnium aliorum officiorum metienda, ac dijudicanda est.*

6.

Quoniam porro sine cognitione boni amor illius possibilis non est; idcirco evidens est, ambas mentis humanæ facultates, cognoscentem videlicet, & appetentem, ad hujus officii omnium principis executionem concurrere, & quamlibet propriis illius actibus ex officio exerceri debere. *Primo nimirum intellectus vera, distincta, & maxime eximia*

nia cognitione de DEO, & universis, quæ DEI amabilitatem constituunt, imbuendus erit; quæ sua vivacitate simul & familiaritate par sit eximio ac prædominanti illi amoris complacentiæ excitando, nutriendo, & conservando. *Deinde voluntas* ipsa illius amoris complacentiæ de DEO propriis omnibus actibus & affectibus exercenda, huicque imperii sufficiens efficacia, & vis in omnes alios animi affectus, assecuranda est. Et quoniam actus intellectus, qui immediate amoris DEI, ut finis ultimi, prælucent, *ad virtutem religionis internæ intellectus*; actus autem voluntatis, qui in ipso amore immediato DEI, ut finis ultimi objectivi, consistunt, *ad religionem internam voluntatis* pertinent (Eth. Univ. 684. 693.): *patet, alia esse officia religionis internæ intellectus; alia voluntatis; ex quibus simul junctis grande illud amoris divini officium, ceu totidem partibus, constat.*

* Quoniam prius est nosse bonum, quam amare; prius de religione intellectus, quam de voluntatis religione, disserendum erit.

CAPUT I.

DE RELIGIONE INTERNA INTELLECTUS.

7.

*Regulae
generales
de modo
recte cogi-
tandi de
DEO.*

Prima regula recte sentiendi de DEO hæc est: DE DEO NON NISI BENE, IMO IN OMNI GENERE BONI OPTIME SENTI; ITA TAMEN, UT INSCRUTABILEM ESSE MEMINERIS. Non nisi bene: hoc enim ex ipso conceptu DEI confuso evidenter sequitur, quo DEUM ut purum bonum, demonstraturi illius existentiam a priori, concipimus (Theol. Theor. §. 5. n. 8.): in omni genere boni optime: quia vi conceptus ejusdem infinitum est bonum, ac proinde eo ipso humano intellectui inscrutabilis (Theol. Theoret. I. 104.).

8.

1. Itaque, quæ malum quacunque in specie, aut imperfectionem important, nullo pacto cogitanda in DEO sunt, nec suspicanda. Exempli gratia inscitia, malignus affectus, impotentia &c. reprobatio

no quorundam ex proprio mero placito &c.

II. *Quo in DEO posito & cogitato DEUS evidenter melior & amabilior in cognitione tua exprimetur, id ipsum pro certo in DEO concipe, & inesse crede (præc).* exempli gratia voluntatem seriam salvandi omnes, nullo excepto.

III. *Siquo in DEO concepto DEUS evidenter perfectior & amabilior concipietur; eo autem non in DEO concepto idem evidenter erit minus amabilis; id certo in DEO inesse concipe; licet, quo pacto insit, vel inesse possit, non concipias: modo non implicare intelligas.* Exempli causa: quia sine præscientia actuum liberorum DEUS minus sapienter & provide ordinasset ab æterno, & gubernaret hunc mundum; idcirco, etsi nequaquam intelligas, quo pacto insit, ac inesse possit hæc præscientia in DEO ab æterno; illam tamen DEO inesse certissimum habere oportet. Et vero, num magis intelligis, quo pacto DEUS videat sine imperfectione liberos actus præsentis, quam quomodo sciat futuros?

IV. *Tres regulæ modo propositæ sub gravi officio obligant universos: quia sine illis substantia perfectionis amoris DEI*

possibilis non est (5. III.). Amore enim prædominante totus & ex tota voluntate placere non potest, qui non ut purum & infinitum bonum concipitur.

9.

A cognitione DEI principium totius universalis justitiæ hominis & moralis bonitatis perficiendæ necessitate petendum est. Hæc enim in imperio habituali caritatis consistit (Eth. Univ. 714.): atqui sine cognitione DEI caritas, possibilis non est, nec nisi pro modo cognitionis perfici eadem potest. Ergo &c.

10.

Interest vel maxime omnium hominum, ut in unoquoque DEI cognitio sit quam perfectissima & , quantacunque cuius possibilis est. Pendet enim a perfectione cognitionis DEI perfectio, efficacia, & intensio amoris DEI, a cujus imperio proficisci debet totus ordo reliquorum affectuum & virtutum (Eth. Univ. 711. I.), id est, universalis justitia: & quo pluribus hominibus communis erit perfecta DEI cognitio; eo facilius aliis ope religionis externæ communicabitur (ibid. 695. 696.), cum incremento felicitatis, & salutis publicæ, temporalis, & æternæ.

11.

II.

Ex his sequitur hæc morum regula: *DEUM quam penitissime nosse princeps tibi cura esto.*

*Cura DE-
UM vere
& perfe-
cte, quoad
licet cog-
noscendi.*

12.

Itaque 1'.) *Cura, ut omnis tua de DEO cognitio vera sit.* Cum enim omnis DEI cognitio amoris DEI motivum esse debeat; errabis in amore, id est, impedieris ab amore; quoties errabis in DEI cognitione. Non est autem error periculosior in ordine ad mores, quam qui principium primum morum, id est, amoris DEI super omnia, aut subvertit, aut hebetat.

13.

2'.) *Cura, ut, quam possis maxime completam de DEI essentia, attributis, ordinationibus, operationibus, & permissionibus, notitiam consequaris.* Nulla enim in DEO perfectio est, seu ad essentiam pertinens, seu ad attributa, nulla quoque operatio, aut permissio DEI, quæ rite & ex vero cognita novum amoris argumentum non suppeditet, eo ipso, quod DEUS totus pura & infinita in omni genere perfectio sit. Ex adverso ignoratio cujuscunque perfectionis DEI motivum amori subtrahet; cujus defectus

in certo casu vix per aliam ex actu cognitis perfectionibus DEI suppleri possit. Sic ex. gr. obvii sunt casus, in quibus sine notitia sapientiae, benevolentiae, misericordiae, & justitiae divinae in bono communi maximo prae privato curando, in dirigendis ad illum, ceu finem ultimum, bonis & malis hujus vitae, in puniendis paterne malis, in bonorum vexationibus permittendis, in ipsa reproborum ruina aeterna permittenda, animus hominis satis firmiter acquiescere in DEI invariabili amore non possit. Enimvero in boni puri & infiniti completo conceptu nunquam deesse amoris & acquiescentiae motiva possunt; nec idem complete cognitum, (id est, cum omni sua relatione intima ad praesentem quemcunque casum) usquam displicere poterit, eo ipso, quod DEI omnis relatio & nexus cum vitae praesentis eventibus non nisi undequaque amabilis esse possit; nec quidquam sit in illis eventibus, quod non ab illius ordinatione, aut permissione voluntaria, pendeat, & cum ea connectatur.

14.

3'.) *Cura, ut omnis tua de DEO cognitio, quam licet, distinctissima sit. Cum enim omnis cognitio DEI ad amorem illius*

lius in te exaugendum unice collimet: quo distinctior illa erit de singulis DEI notis, & attributis; eo maiorem vim habebit in ratione motivi ad amorem illum in te accendendum. Distinctio enim in plurium notarum clara discretione consistit. Cum ergo singulæ perfectionum notæ amorem boni intuitu cieant: quo plures discernentur, eo major erit vis ad ciendum amorem.

15.

4.) *Cura, ut omnis tua de DEO cognitio sit, quam licet, certissima.* A certitudine enim vis movendi ad amorem pendet (Psychol. 212.), perinde atque vis ciendi voluptatem in omni cognitione boni. Unde vulgo cognitionem incertam *mortuam* appellant; quia vi movendi destituitur pro modo incertitudinis.

• Nihil magis noxium quam vacillatio dubia in recta cogitandi methodo de DEO, ac divinis perfectionibus, illiusque Providentiæ decretis. Quantum enim certitudini de his, tantam motivis recte & ad normam divinarum perfectionum ordinationumque agendi decedit (3.); & tantumdem quoque tranquillitati & felicitati vitæ, quæ a consensione cum DEO principem in modum dependet.

16.

5'.) *Cura, ut cognitio tua omnis de DEO tibi familiaris sit*, id est, ut distinge omnem illius partem in memoriam revocandi facilitatem conquiras. Cum enim ad divinas perfectiones & DEI voluntatem, ceu ad normam primam, omnes actiones in quovis casu exigendæ sint; ut felix, & fini creationis ultimo convenienter vivas (2. 3.); opus profecto est, ut singulis in actionibus facilitate quadam DEI perfectiones, beneplacitum, & voluntatem, imo nexum omnem, quem quævis actio suscipienda, vel omittenda, cum illis habet, ceu motiva agendi, vel non agendi, in memoriam revocare valeas.

17.

Ut vera sit in te cognitio de DEO, non nisi usu bonæ Logices, naturalis, vel artificialis, consequi poteris (Logic. 12. 13.).

* Enimvero scientia criteriorum veritatis omnibus, qui veritatem amant, & quanti ea momenti in religionis negotio sit, intelligunt, quam commendatissima esse deberet. Ex illius præcise defectu est, quod multi ipsam vim argumentorum existentiae DEI, aliarumque primi momenti veritatum veras demonstrationes non penetrent; quia nempe artem demonstrandi, & demonstrationum veras regulas, ignorant.

18.

Ut completa & distincta sit de DEO notitia, scientia Metaphysices & Theologiæ naturalis opus est.

19.

Ut familiaris tibi evadat, quam habes de DEO, notitia, crebra rememoratione, & meditatione veritatum, & argumentorum, seu rationum sufficientum, opus est; quibus veritates quævis de DEO a te cognite probantur. Familiare enim nobis esse dicimus, cujus conceptum cum magna facilitate in nobis reproducimus. Atqui facilitas ista, tanquam habitus, non nisi actuum frequentatione, id est, crebra rememoratione, & accurata veritatum semel cognitarum per omnes suas partes & rationes sufficientes meditatione, comparari potest.

20.

Certitudo cognitionis de DEO vel a posteriori per experientiam propriam de effectibus & operibus DEI, & cognoscendo DEUM ut causam ex illis, vel a priori ex DEI tanquam entis infinite perfecti proprio conceptu, seu demonstratione inde promota, seu solius ope sensus communis, vel denique ex authentico testimonio humano, vel

divino, acquiri potest. Ultra hæc enim certum veritatis criterium aliud Logica ignorat.

21.

Quoniam itaque omnium maxime interest, ut quam certissima ac completissima sit in nobis DEI cognitio; *vel maxime consultum cuique erit, ut omnibus & singulis istis viis & criteriis excellendi in se DEI notitiam quam sollertissime utatur.*

22.

*Subsidia
naturalia
huius co-
gnitionis.*

A posteriori certius & completius cognoscendi DEUM subsidia immediata aptissima suppeditant: Physica, vires, ordinem, & leges exactissimas ac invariabiles omnium corporum distincte docens: Geometria, eventus ac mutationes rerum omnium ad numerum, pondus, & mensuram exactas ostendens: Astronomia, demonstrans magnitudinem istius mundi, ejusque corporum totalium, spatiique inter ea interstiti, nec non leges motuum cœlestium statas atque inviolatas; Psychologia, excellentiam & vires mentis humanæ ex intima sensatione explicans. Ex his enim omnibus DEI, ceu omnium creatoris, & causæ primæ efficientis, magnitudo intellectus, potentiæ, & sapientiæ, modo quodam veluti sensibili

bili, id est, in effectum sensibus subiecto, clarius cognoscitur.

23.

Defectum experientiae propriae in cognitione DEI a posteriori adornanda & perficienda insigniter supplet Historia naturalis; imo & historia generis humani; quatenus ex ea quoque relucet innumera-bilia DEI benefacta, tanto jam annorum decursu tot millionibus hominum, proborum, & improborum, exhibita. Sic enim ex aliena experientia discimus; quod ob terminos actiores vitae propriae ipsi experiri non poteramus. Eminent utique in hoc Historia S. Scripturae, ceu authentica historia totius religionis revelatae.

24.

DEUM esse purum & infinitum bonum, a posteriori praecise discere in praesentis vitae statu baud omnino possumus; neque enim in rebus creatis usquam puri boni quidquam deprehendimus; multo minus infinitum quid in ratione boni esse extra DEUM potest. Quin imo, si experientia universalis solius vitae praesentis de tot malis physicis & moralibus standum esset, quibuscum luctari per omne illius tempus humanum genus &

Eorum imperfe-ctio.

ipsi ex parte 'abunde experimur, & ex omni retro hominum historia discimus: ex hac experientia & a posteriori præcise DEI potentiam, scientiam, & bonitatem infinitam, DEUMque purum bonum esse, sine limite, scire haud omnino possemus, multo minus prævidere, quid post hanc vitam porro futurum superesset (Theol. Theoret. 5. n. 6. & seq.).

25.

A priori itaque duntaxat ex ipso conceptu entis infinite boni porro proficere & progredi possumus in ulteriore certa cognitione DEI, ac perfectionum illius ceu pure talium, & infinitarum; quamdiu intra naturalis cognitionis modum sistimus: videlicet aut ex confuso entis pure & infinite boni conceptu per sensum communem cognoscendo, aut etiam ex distinctius evoluto boni infiniti conceptu ad modum scientiæ demonstrando ceteras DEI perfectiones; puta, sapientiam, bonitatem &c., ceu omni limite carentes (ibid. n. 8.); item quid bonos, malosque a DEO maneat in futurum (Eth. Univ. 139. seqq.).

26.

Ex testimonio mere humano respectiva cum certitudine multi quidem ex rudiore hominum

minum classe & imbelles ætate, a parentibus, nutricibus, & magistris suis, notitiam vere historicam consequi possunt, & solent; quamdiu nimirum ob alia plurima benefacta, quæ ab istis quotidie recipiunt, nullam habent causam suspicandi dolum, simulque ob proprii judicii infirmitatem dubitare de ipsa testium ejusmodi veritatis non possunt: attamen ob humanæ scientiæ & sinceritatis communem incertitudinem quivis paullo acutiores ex sola auctoritate humana certi esse de rebus divinis, & ad DEI abstrusiora attributa pertinentibus, vulgo non possunt (Dem. Evang. 43. 44.); minus etiam ex eo solo criterio sat certo rescire statum, qui bonos æque ac malos in æternitate maneat (ibid.).

27.

Quoniam vero demonstrationes a *Necessitas* priori ex Logices artificialis & Metaphy- *divinæ* sices defectu paucissimis quadrant; at- *Revela-* que etiam sensus communis circa verita- *tionis.* tes, quarum rationes sufficientes, etiam cum in accurata demonstratione evolvuntur, paullo magis compositæ sunt, lumen nimis obscurum, imo nec satis certum, offert: idcirco *summa moralis necessitas*

cessitas ex parte totius generis humani se tenet, ut DEUS ipse auctoritate sua infallibiliter interposita se ipsum nobis revelet, atque sic de præcipuis suis attributis, ex infinitudine præsertim purissimæ perfectionis suæ unice fluentibus, nos certos efficiat (Dem. Evang. 48), imprimis vero de sorte nostra in futuro alterius vitæ statu; si probi sumus, aut improbi in præsentem: quippe de qua non nisi ex perspecta jam DEI infinitudine etiam demonstratione quidquam constituere; absque ejus infinitudinis noticia vero ex sola DEI revelatione edoceri possumus.

28.

Revelatio divina, ut, applicata hominibus DEI ipsius auctoritate & testimonio, certitudinem afferre circa cognoscenda DEI quæcunque attributa, ordinationes, & decreta possit; cum sit factum ipsius DEI auctoris, non solum per viam cognitionis a posteriori sub experientiam aliquam hominum, internam, vel externam, cadere debuit; sed etiam propriis sese notis & characteribus, ex. gr. miraculis & prophetiis, ceu factum & attestationem ipsius DEI, cum omni certitudine, physica, vel morali, præsentare (Dem. Evang. cap. VI.).

29.

29.

Revelationis ejusmodi, ceu facti divini, experientiam aut ipse quilibet homo habere, aut ex testimonio authentico ejusmodi hominum, qui eam ipsi habuere, de illa edoceri debet, ut certitudo illius habeatur. Vide Dem. Evang. Cap. V. & VII.

30.

*Porro oblatam sibi quacunque via re- Eius gran-
velationis ejusmodi divinæ certam notitiam de benefi-
quisque hominum gravi per se officio perfe- cium.
cte obligatur ceu præcipuum divinæ gratiæ
beneficium (Theol. Theoret. Tract. IV.
251.), summa attentione ac reverentia re-
cipere, certitudinis illius criteria sedulo exa-
minare (id est, an facta allegata divinæ
actionis & locutionis qualitatem certam
revera habeant; an illorum existentia vel
propria experientia, vel satis authentico
aliorum, qui ea ipsi experti sunt, testi-
monio sint contestata &c.), cognitaque
demum certitudine divinæ revelationis, quæ-
cunque sint dogmata, quæ DEO reve-
lare, & attestatione sua denuntiare pla-
cuerit, modo evidens nulla realis con-
tradictio se offerat, continuo firmæ fidei,
DEO revelanti præstandæ, assensum pro-
moto voluntatis erga divinam veracitatem
obsequio imperare; nullo dubitationi loco re-
licto-*

liſto. Est enim cjuſmodi divina revelatio medium & auxilium ſalutis ſupernaturale, ſumme neceſſarium humanæ rationis imbecillitati (36. 37.); quod homo, DEI & ſalutis ſuæ adhuc inſcius, nullo pacto promereri potuit; ſine quo moraliter impoſſibile eſt, ut finem creationis ultimum, id eſt, beatitatem æternam futuræ vitæ conſequatur: eo quod univerſa, quæ ad futuræ vitæ beatitatem æternam & pœnas æternas ſpectant, non niſi ex infinitudine ſapientiæ & ſanctitatis, bonitatis item & juſtitie divinæ conceptu infinito, cognoſci, hic ipſe vero conceptus ope ſolius rationis naturalis a pauciſſimis ſatis evolvi queant; ſine iſtarum veritatum denique clara ac certa notitia homini motiva practica ſufficientia deſint ad virtutem in omni caſu conſtanter colendam, & vitia fugienda (Eth. Univ. 195. 199.).

31.

*Obligatio
fidei ei-
dem ha-
benda.*

Firmum illum aſſenſum fidei erga certo cognitam DEI revelationem quiſque ſibi prompta voluntate, imperare graviter obligatur; etſi veritates ipſas a DEO revelatas ex propriis ſuis rationibus ſufficientibus ipſe nec demonstratione eruere, nec ſenſu communi

ni naturæ saltem confuse perspicere queat; quamdiu nulla evidens ac realis contradictio circa illas obstat. In tanta enim quotidiana intima experientia imbecillitatis proprii luminis naturalis intellectus evidens est, non sine gravi contentu rejici posse divinæ revelationis beneficium, nec divinam veracitatem in dubium vocari eo præcise nomine, quod intellectu proprio quis perspicere veritatem ipsam dogmatum revelatorum non possit (Dem. Evang. 81. usque ad 89.).

32.

Quoniam itaque pro revelatione divina totius christianæ religionis, & quidem sola, tam multa, tam gravia argumenta, miracula nimirum & prophetiæ primi nominis, eaque a testibus omni exceptione majoribus contestata, se offerunt; simulque per eam religio DEO ob sanctitatem majestatemque prorsus digna proponitur, imo omni humanæ inventionis specie longe sublimior, eventisque per quater mille & amplius annos continua serie & multitudine pæne innumerabili semper uniformibus consentientibusque comprobata (Dem. Evang. Cap. IV. V. VII. VIII. præsertim §. 319.); idcirco *evidens est,*
quem-

quemlibet hominem, qui istiusmodi revelationis de christiana religione a DEO factæ nuntium & sufficientem notitiam semel accepit, graviter obligari primo ad argumenta illius sollerti meditatione ponderanda & examinanda; deinde ad fidem firmam DEO revelanti cum plena intellectus subjectione habendam, quamprimum demonstrationem certitudinis illius (toto decursu Demonstrationis Evangelicæ a me propositam) satis perceperit; quin ab eo assensu fidei præstando quantacunque sublimitate dogmatum christianæ religionis excusetur; modo evidentem contradictionem in nullo illorum offendat.

33.

*Analysis
fidei theolo-
gica &
actuum in
ea inter-
venienti-
um.*

*In assensu fidei præstando divinæ cui-
cunque revelationi distinguendi sunt varii
actus prævii, & comitantes illum. Pri-
mus actus est certus intuitus rationum suf-
ficientium de existentia divinæ revelatio-
nis circa aliquam veritatem; quas ratio-
nes sufficientes vulgo Theologi christiani
in scholis vocabant *motiva credibilitatis*;
quia per eorum intuitum possibilis fit cer-
tus assensus fidei. Alter actus est intui-
tus perfectæ veracitatis divinæ, id est,
omniscientiæ in cognoscendo vero, & sin-
ce-*

ceritatis , in vero cognito revelando nullius doli capaxis. Tum vero, quia non nisi evidentia, seu distinctus omnium rationum sufficientum veritatis intuitus, non item sola certitudo, seu intuitus illarum confusus, necessitatem imponit ad veritatem simpliciter pro tali per assensum mentis recipiendam (Log. §. 337.): idcirco, cum motiva credibilitatis universa, quae pro existentia divinæ revelationis circa religionis christianæ dogmata offeruntur, non nisi certitudinem evidentem pariant (Dem. Ev. 326.), non autem evidentiam de existentia divinæ revelationis (ibid. 327.); *evidens est, liberum adhuc menti humanæ relinqui, ut, perspecta licet certitudine illa, revelationis divinæ existentiam, ac proinde etiam dogmata per eam revelata, simplici et absoluto assensu pro veris recipiat, aut non recipiat.*

Nihilominus stante hac absoluti assensus libertate *tertius actus* mentis intervenit, nempe *judicium practicum*, quod DEUS velit sibi ob infinitam auctoritatem locutionis suæ haberi fidem, et ad id graviter obliget; cuius divinæ voluntatis actualis locutio DEI, moraliter saltem certa, ipsamet natura sua est si-

C

gnum

gnum; tam quidem certum; quam certa est ipsa locutio seu revelatio divina. Unde omnia motiva consentiunt in certitudinem *quarti actus*; qui est iudicium, quo judico, *decere*, id est, cum bono meo essentiali prorsus convenire (Theol. Nat. 180.), ut credam actu DEO revelanti veritatem religionis christianæ; et ex adverso summe periculosum et *indecens* esse cognitæ divinæ revelationi et voluntati pertinaci assensus subtractione refragari.

Et quidem ut *ad revelationem divinam christianæ religionis hæc dicta applicemus*, eaque applicatione velut ad casum singularem clariora reddamus: *primus actus est iudicium evidens DE CERTITUDINE factæ a DEO per Moſen et JESUM CHRISTUM revelationis in veteri ac novo testamento*, ex perspectis motivis credibilitatis, seu rationibus sufficientibus, miraculis nempe, prophetiis, et ipsa excellenti sanctitate dogmatum revelatorum, quæ singula auctoritate irrefragabili sunt contestata (Demon. Evang.). *Alter actus est iudicium* (evidens a priori, vel saltem omnimodis certum a posteriori §. 40. not.) *de fallere et falli nescia veracitate DEI in quavis revelatione. Tertius*

tius actus est iudicium practicum, quod DEUS graviter nos obliget ad sibi firma fide credendum. Hoc enim ipsa DEI revelatio, Christi ore proposita, graviter declarat Marc. ult.: qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.

Simili modo constat, a Mose Exod. XX. legem divinam gravibus sub comminationibus populo Israëlis fuisse promulgatam post signa et prodigia plurima præmissa, tanquam indicia certa divinæ missionis. Ex quo *quartus actus* consequitur, quo nimirum cum evidentia *iudicamus, valde decere, ut pro ea libertate, qua ad hoc faciendum nos pollere sensu intimo experimur (eo ipso, quod nulla evidens contradictio in dogmatis christianis se offerat) divinæ revelationis græde beneficium reverenti et grato animo acceptemus (36), eidemque firmum assensum præbeamus; et ex adverso sine gravi DEI contemptu et præsentis salutis periculo non posse nos voci DEI certe cognitæ refragari.*

Obligatio Qui nullo impedimento insuperabili in-
studii in ea peditur, quo minus audito semel nuntio so-
plene ac- lide probabili (Eth. univ. 609.) divinæ
quirenda, revelationis, ad omnes homines directæ, et
nuncio di- ad omnium æternam salutem pertinentis, mo-
vina locu- ralem de ejus existentia et tenore certitudi-
tionis se- nem acquirat, et tamen libera voluntate eam
mel exau- sibi acquirere negligit, graviter in **DEUM**
diso, contra primam legem amoris (4) peccat.
 Cum enim per hypothesein revelatio ex-
 audita ad æternam salutem absolute per-
 tinere vere probabiliter nuntietur; qui
 eam rescire negligit, caret amore **DEI**
 substantiali gradu perfecto, ceu finis ulti-
 mi; in cuius intuitu beatifico salus ipsa et
 beatitas æterna consistit (Eth. Un. 240.
 242. 384.): ac proinde contra primam
 legem naturæ graviter peccat (ib. 386.).
 Exponit enim se sciens et volens gravi
 ac propinquo periculo jacturæ æternæ
 summi illius boni; id quod positive ma-
 lum, et amoris **DEI** substantiali gradu
 perfecto contrarium est (ib. 467-472.);
 simulque salutis æternæ incuriam com-
 mittit (ibid. 463.), positive et graviter
 malam (ib. 477.)

* Quis-

Quisquis ergo Evangelium Christi exaudivit, is characteres omnes divini istius nuntii maturato et sollerti examine meditari apud se ipsum tenetur: sanctitatem nimirum doctrinae et totius legis JESU Christi, dignissimam sanctione divina, et omnibus profanorum Philosophorum regulis infinitis parasangis sublimiorem, et perfectiorem (Dem. Evang. Cap. IX.); et siquid in dogmatis christianis nihilominus illi pugnare cum recta ratione videatur, imprimis additamenta humanæ inventionis omnia secernere, et puram Christi doctrinam sic examinare debet sincerissima ac serenissima mente, ut probe advertat, an vel contradictionis aliquid in dogmatis, vel inhonestatis quidpiam in morum regulis a Christo traditis, evidenter interveniat. Ubi tamen sola dogmatum sublimitate, quam attingere ipse intellectu non possit, aut evidentia mere apparente contradictionis (quam detegere in Dem. Evang. toto Capite III. docui) nihil impediri ipsum oportet; cum hoc ipsum perquam rationi conveniens sit, ut non omnia mox ratione positive assequamur, quæ DEUS revelans nobis credenda proponit; siquidem hoc ipso nomine nobis necessaria est DEI revelatio; quod sola ratione et propriis naturæ viribus assequi notitiam certam dogmatum etiam scitu necessariorum vulgo non valeamus. *Post hæc ad Miracula et Prophetias*, ceu characteres immediatos facti hujus divini, examinandos transire oportet, an notas omnes veri miraculi

et prophetiæ habeant, quæ indicium sunt, DEUM ipsum auctorem istius facti ex studio benevolo æternæ salutis nostræ inde promovendæ intervenire (ibid. Cap. V.). Ponderanda præsertim continua series id genus factorum divinorum; quæ per quater mille et amplius annos historiam sacram revelatæ divinitus religionis christianæ inde ab Adamo usque ad Christum conficiunt; ubi quæ ibid. §. 319. tradidi, inprimis attente sunt pensanda. Denique *testium hujus tam compositi facti fides et auctoritas in examen vocanda est*; an Mosis, Christi ipsius, aut Apostolorum ejus, omnium denique Ecclesiarum in orbe christiano fides suspecta esse possit? an decipi testes ipsi, an decipere potuerint? An id saltem verisimile sit? Pensatis probe omnibus, motiva, quæ reipsa absterrent a tali divina legatione acceptanda et agnoscenda, mente sibi met ipsi fidelissima, et omnem dolum in negotio propriæ æternæ salutis fugiente, perscrutanda sunt accurate: an solo studio declinandi erroris, an defectu certitudinis absterreatur ab agnoscenda in hoc Christi Evangelio (εὐαγγέλιον idem ac *bonum nuntium* est) divinæ jussionis voluntate; an vero ab obedientia, DEO creatori tot gravissimis titulis debita solum retrahat pravus affectus aliquis ad rem creatam, qui cum lege Christi componi non possit.

35.

Cum DEUS nulli (etiam infideli a-
dulto deneger gratiam sufficientem ac ne-
cessariam ad consequendam firmam fi-
dem saltem de dogmatis fundamentali-
bus religionis, scitu absolute necessariis
ad salutem (Theol. Theoret. Tract. IV.
§. 286); et universe nulli facienti, quod
est in se, negetur gratia DEI necessaria
ad salutem (ibid. 287. not. 3.): idcirco
*fieri non potest, ut quis infidelis ab infideli-
tatis gravi culpa in articulis religionis ad
salutem absolute necessariis eo nomine excuse-
tur; quod vel articulorum illorum religionis
immediatam certitudinem, vel certitudinem
existentiæ revelationis divinæ de iisdem, non
obtinuerit.* Si enim gravis illius negligen-
tia libera abesset, et faceret, quod in
se est; oblato divino utens lumine illam
certitudinem haud dubie acquireret.

* Unde jure ab Innocentio XI. Papa
damnata est sequens Joannis Sanchez (in
Selectis Disp. 19. n. 7.) propositio: ab
*infidelitate excusabitur infidelis ductus opinione
probabili*, quæ sic generaliter prolata
etiam de articulis necessariis, certo fal-
sa est. Est hæc propositio numero quar-
ta inter sexaginta quinque damnatas.

36.

Quoniam vero, quo minus infidelis quisque mentis oculos oblatae divinae luci aperiat, ac intuitum maturae considerationis et examinis in ostensam veritatem divinae revelationis convertat, praecipue pravo erga praesentis vitae apparentia bona affectu, et exorto inde veri boni adhuc absentis, nec sine magna molestia consequendi, odio, praepeditur: idcirco *prima cura eo convertenda est, ut timore malorum aeternorum inde imminuentium praedominans affectus ille ad falsa praesentis vitae bona supprimatur, et aeternorum bonorum magnitudine perpensa, animus illarum desiderio efficace ad vincendam molestiam excitetur; tum vero orationis ferventis ope in pio hoc desiderio exerceatur, et ad ulteriores gratiae motus facilius recipiendos disponatur* (Tract. IV. Theol. Theoret. §. 285. not. I. n. 2.)

37.

*Non sufficit notitia
solum probabilis.* Interim ut actu firma et salutari fide quis prudenter credere divinae revelationi, et ad credendum tali fide obligari possit, opus simpliciter est, ut de existentia et tenore

re divinae revelationis sit moraliter certus; nec sufficit notitia solum probabilis, quæ cum probabili formidine oppositi conjuncta est. Talis enim actuali mentis intuitu periculum propinquum prospicit errandi, si absoluto mentis assensu judicet, revelationem DEI existere, et ob istam dogma revelatum actu verum esse; ac proinde prudenter formidat, et dubitat, id est, judicium omne absolutum prudenter suspendit (Eth. Univ. 608. 611. II.); nequaquam vero absolute vel opinari prudenter potest, revera existere revelationem, et absolute verum esse dogma probabiliter solum revelatum; nisi ad hunc assensum absolutum sibi imperandum (in quo quidem libertate pollet per dicta ibidem 603.) suppetat motivum majoris alicuius boni ex eo assensu secuturi, quam sit malum erroris, cuius committendi periculo se eo absoluto praestito assensu, exponit (ibid. 611. VI. et not.) Atqui bonum id genus majus nusquam hic suppetit. Jam vero quod prudenter facere non potest, ad id nec probabile est illum a DEO lege aliqua obligari; cum, quod rectum non est, praecipere summa rectitudo non possit.

* Inde rursus est, quod Innocentius XI. damnaverit hanc propositionem inter 65. ordine 21^{am}: *assensus fidei supernaturalis et utilis ad salutem stat cum noticia solum probabili revelationis; imo cum formidine, qua quis formidat, ne non sit locutus DEUS.* Enimvero talis recte sic secum statuit: *quamvis probabilius esse videam, hoc esse a DEO revelatum: nolo tamen hoc ceu absolute verum assumere; quia absolute id verum judicandi prudens ratio deest; adest vero prudens ratio dubitandi, id est, suspendendi absolutum iudicium.*

• • Illud tamen perinde ex modo dictis sequitur, quod, cui probabilius est, aliquid esse revelatum a DEO, non possit sine gravi piaculo absolute adhaerere opposito; eo ipso, quod clare perspiciat periculum propinquum contradicendi DEO revelanti.

*** Interim ex his ipsis modo dictis intelliges, circa dogmata scitu haud absolute necessaria revera fieri posse, ut quis infidelis ab infidelitate, ex gr. Lutheranus a credendis positive et absolute dogmatis catholicae Ecclesiae propriis, excusetur eo nomine; quod nondum plane certus sit de illorum divina revelatione; sed omni diligentia adhibita oppositum illi vere probabile videatur.

38.

Itaque alia est *infidelitas negativa*, Gravis quae est mera negatio fidei circa dogmata revera divinitus revelata in iis, qui vel nihil de divina existente revelatione audire, vel eius nuntio qualicunque accepto post omnem moraliter possibilem diligentiam adhibitam nihilominus certitudinem illius acquirere non potuerunt: alia est *infidelitas positiva* eorum, qui, notitia licet qualicunque de existentia et tenore divinae revelationis accepta, tamen credere, quae Deus re ipsa revelavit, quacunque ex causa, positive nolunt, atque detrectant.

I. Infidelitas negativa expers culpae circa dogmata, scitu absolute necessaria ad salutem, in adultis possibilis non est, bene tamen circa dogmata minus scitu necessaria. (35. 37. not. 3.)

II. Infidelitas positiva post acceptum certam notitiam de existentia revelationis divinae semper grave peccatum est (39. 40); diversum quidem ab ea incuria salutis, qua examen et studium consequendae certitudinis de divina revelatione negligitur, quam quis semel factam esse probabili-
liter

liter audivit (43). Diverſa enim malitia eſt, cognitam veritatem rejicere, et divinae veritati, cujus locutio certo exaudita eſt, fidem poſitive negare, ab ea, quæ ſolo neglectu diligentiae committitur, qua certitudo de divina locutionis exiſtentia acquiri poſſet. Prior formalem, altera indirectum, divini beneficii contemptum importat. (Eth. univ. 222.)

* Infidelitas poſitiva arrogantiae in primis effectus atque infelix proles eſt; quæ erroris confeſſionem erubescit, atque idcirco ſuſceptam ſemel illius deſenſionem dimittere detrectat; ne erraſſe videatur. Et tamen infideles omnes de vigore et robore ſpiritus ſibi blandiuntur: quam id falſo et inaniter, ex eo intelliges; quod *robur ſpiritus* non niſi in acumine, quo veritas detegitur, et in efficacia amoris, qua cognita recipitur, et defenditur, conſiſtere revera poſſit. Atqui imbecilles illi homines nec intellectum ſtudio inquirendi acuunt, pigritia et voluptatum infimarum cæco amore obtundente omne mentis acumen; nec veritatem cognitam recipiunt.

39.

*Sufficit
tamen*

*Ad credendum divinae revelationi
etiam firma et ſalutari fide non ſemper opus
eſt*

*est certitudine morali absoluta de existentia moralis
divina revelationis circa dogma credendum; certitudo
sed in imbelliore ætate, et indocta plebe, respectiva,
etiam sufficit certitudo respectiva, id est,
talis, quæ non nititur rationibus suffi-
cientibus absolute certis; sed quæ ob
defectum majoris acuminis solum his
hominibus tales apparent; ita quidem,
ut de illarum sufficientia nulla formido
intellectualis ipsis occurrat; exempli
gratia, cum liberi a parentibus vel ma-
gistris religionem revelatam discunt; de
quorum peritia et veracitate meram præ-
sumtionem habent; quæ nulli paullo
acutiori ad certitudinem sufficeret. Cer-
titudo enim respectiva in rudibus, ceu
expers omnis formidinis, præstat moti-
vum æque forte ad judicii utriusque as-
sensum tum de existentia revelationis di-
vinæ, tum de obligatione credendi; ac
proinde motiva ipsius actualis fidei
æque applicat menti rudium, et quidem
pari cum pondere et momento, atque
ipsa certitudo absoluta, ex rationibus
vere sufficientibus clare perspecta a do-
ctis. Ergo sicut certitudo absoluta in
his, ita respectiva in rudibus sufficit ad
persuadendam fidem firmam de dogma-
tis, quæ per eam ceu revelata divini-
tus proponuntur. Tum vero, cum
dog-*

dogmata sic rudibus proposita actu revelata a DEO sunt, nihil obstat, quo minus illis æque certo adsit divinæ gratiæ illustratio, quæ ad salutarem ac firmam fidem necessaria est (Tract. IV. Theol. Theoret. §. 264.); eoque amplius, quod sola ruditas per se nullum obstaculum divinæ gratiæ efficaciae ponere queat, minus etiam quam arrogantia ac præfidentia acuminis in doctis.

* Ceterum ex hoc apparet: fieri sæpe posse, ut in rudibus tanta ac prorsus par species externæ certitudinis sit de revelatione falsa et mere existimata dogmatis erronei, quantæ est, et absolute sufficit vulgo etiam in acutis hominibus de revelatione vera: neque enim vulgo tanta est parentum, nutricum, et magistrorum juventutis catholicæ peritia, ut non subinde falsa misceant dogmata; cum revelatæ religionis christianæ institutionem imbelli ætati ac rudibus proponunt. Eo autem in casu abest utique circa fictitia dogmata illapsus lucis divinæ gratiæ; et fides, illis præstita, mere naturalis et falsa est; cum DEUS, lumine supernaturali immisso, falsæ persuasionis auctor esse non possit. Hoc pacto rudes, qui inter sectarios vivunt, et æque parum de veracitate suorum parentum et magistrorum, in proponendis sibi dogmatis re-
vela-

velatis dubitant, atque pueri et rustici catholici, de vere revelatis dogmatis, quæ secta illorum communia habet cum Ecclesia catholica, æque facile ope affluents illis divinæ gratiæ salutarem fidem eliciunt, atque ipsi catholici. Cumque lux ipsa divinæ gratiæ supernaturalis reflexe non cognoscatur; minus etiam a naturali rationis lumine vulgo discerni queat: pari securitate mentis, et immunitate a suspitione erroris, falsa dogmata cum veris rudes id genus homines recipiunt. *Unde illustratio mera divinæ gratiæ differt a locutione immediata divina interna in eo; quod hæc, ex gr. Prophetis facta, ex propriis notis ceu locutio actualis vere divina se ipsam cum certitudine, absoluta, vel respectiva, probare debeat illi, cui DEUS per eam actu loquitur: illustratio vero divina solum ipsam veritatis propositionem, aliunde jam menti factam, luce supernaturali affusa clariorem reddat et vivaciorem; ex qua claritate voluptatis, aut tædii, illius intuitum comitantis, gradus et momentum ad ciendam voluntatem augetur, ut veritati propositæ, ex gr. existentiae divinæ revelationis, facilius assentiatur.*

40.

Fides est mentis assensus et acquiescentia, qua iudicium aliquod pro vero actus est
ac-

*certa esse
nitio falli
& fallere
nescire
auctorita-
tis divinae
in loquen-
do.* acceptamus propter perspectam auctori-
tatem, seu veracitatem testis, illud ve-
rum esse affirmate asseverantis (Log.
290.). Unde ut *stante certitudine de
existentia alicujus divinae revelationis DEO*
fidem firmiter credendo habeamus, prae-
terea in primis opus est, ut certa et perspe-
cta nobis sit infinita et absoluta auctoritas
DEI in vero nunquam non sine omni excep-
tione loquendo. 2) Ut autem haec cer-
titudo de irrefragabili auctoritate divina
non alio modo evidentius acquiri potest,
quam demonstratione DEI a priori sub
conceptu entis infinite perfecti (31.
not.); ita, *quisquis ejus temeritatis est,
ut de absoluta DEI in loquendo auctoritate
et generali veracitate recte dubitari posse
existimet, enimvero is vel solo dubio
sibi occurrente de existentia talis entis divini
infinite perfecti, sic ad inquirendum in om-
nem vim demonstrationis illius a priori ob-
ligatur; ut, si ex propria negligentia il-
lius vim non apprehendat, stante semel cer-
titudine, quam habet, quod DEUS ad ip-
sam aeternam ipsius salutem pertinentia sit
locutus, ipsa salute hac aeterna frustrari
mereatur.* Cum enim solius etiam vir-
tute demonstrationis DEI a posteriori
omnino certus sit. omnem salutem
suam prorsus a DEO creatore depen-
dere

dere; enimvero contemptus erit DEI gravissimus, si creatura auctorem suum de salute sua aeterna decretoria sententia differentem ea attentione dignum non iudicet, ut rite secum penset, an creator suus falsidicus esse possit. 3) *Quamquam etiam sola semel apprehensa DEI magnitudine (quæ a posteriori demonstrando, imo etiam ex sensu communi naturæ de istius universi auctore, facile detegitur) satis certo colligitur, summam temeritatem fore, si absque alio ullo argumento creatura DEO auctori suo aut errorem, aut mendacium mera improbabili hypotbesi affirmate in eo attribuat; quod is se scire et verum esse simpliciter affirmat, et sibi credi sub interminatione implacabilis iræ suæ absolute postulat. (31. not.)* 4) *Interim, cum certa notitiâ auctoritatis divinæ æque moraliter necessarium salutis medium vulgo pro hominibus adultis sit, atque ipsa DEI revelatio de aliis fundamentalibus dogmatis religionis (27.); hoc ipso, quod sine illa auctoritatis DEI certa notitiâ ipsa divina revelatio certam fidem facere, ac proin sufficiens salutis medium esse non possit: idcirco extra dubium est, DEUM nulli adulto, utcunque infideli, lucem illam supernaturalis gratiæ denegare; qua irrefragabilem DEI in*
D : 10-

loquendo auctoritatem sufficiente cum certitudine, absoluta, vel respectiva(39), perspicere possit; si modo ipse velit (Tract. IV. Theol. Theoret. §. 286.)

41.

Tertius actus est divina ad firmiter credendum DEO loquenti. Stante porro certitudine de existentia divinae revelationis, simulque de absolutissima et infinita prorsus auctoritate DEI, evidens est, et velle DEUM, ut illi citra dubitationem ullam credamus, vera esse, quæ loquitur; et summa rectitudine id velle; nec sine gravi contemptu tum auctoritatis illius, tum bonitatis, quemquam fidem illi negare posse; tum præsertim, cum se ea nobis revelare profitetur, quæ scire et credere æternæ salutis nostræ prorsus intersit. Vult, inquam, sibi credi: hoc enim, non alio, fine loquitur affirmative. Rectissime vero id vult; cum perspecta nobis certo sit ipsius auctoritas; et eo fine, ut crederemus, hujus ipsius certæ notitiæ gratiam nobis communicarit. Odium denique displicentiæ, qua veritatis, ad ipsam æternam salutem pertinentis, communicationem, id est, certum, necessariumque illius medium, a bonitate ipsius nobis liberaliter oblatum, ex quocun-

cunque erga creaturas prædominante affectu respuimus, verissimus idemque *gravis DEI contemptus* est (Eth. Un. §. 202).

42.

Eadem utraque stante certitudine (præc.) ^{Malitia dubitantis.} *omnis dubitatio libere in mentem admissa de veritate dogmatis revelati gravem DEI contemptum importat.* Præterquam enim, quod ratio quæcunque ad dubitandum movens (neque enim actus liber sine motivo, boni, vel mali cogniti, esse potest) præ infinita DEI auctoritate placeat; insuper impedimentum salutis æternæ, a firma fide DEO loquenti adhibita certo pendentis, per eam dubitationem ponendo, DEI bonitatem in re gravi, respuendo videlicet salutis medium absolute necessarium, contemnit. Ergo &c. (loc. cit.)

43.

Evidenter itaque omnes obligamur, omni ^{Quartus} *exclusa dubitatione firmiter credere DEO* ^{actus est} *revelanti quodcunque dogma; quamprimum* ^{certum iudicium de} *moraliter certi sumus et de existentia locu-* ^{prudentiali} *tionis ipsius, et de infinita absolutissimaque* ^{actus fidei.} *illius*

illius auctoritate ac veracitate in loquendo.
 2'. Decet quoque evidenter summo in gradu, ut omnis creatura rationalis certo cognitione divinae revelationi et auctoritati fidem sine omni dubitatione habeat circa omnia, quae DEUS revelasse noscitur, sine ulla exceptione. Obligamur enim, et summe decet, id est, cum bono nostrae salutis aeternae connexum est, ut ne DEUM ullo pacto graviter contemnamus. (Theol. Nat. 180. Eth. Univ. 205.) *Præterea* cum fides salutaris (Tract. IV. Theol. theor. §. 263. I.) esse non possit; nisi dogmata revelata, ceu motiva practice sufficientia, cum omni certitudine ac firmo assensu credita menti proponatur; rursus patet, talem fidem esse necessarium medium salutis.

* Atque sic jam explicavimus, quo pacto quatuor illi actus, ad fidem divinam prævii, in nobis oriantur; de quibus §. 33. diximus.

44.

Explicatur fides formalis et virtualis. Quoties quid aliquando jam ob certo perspectas rationes sufficientes firmiter affirmavimus; toties etiam deinceps idem affirmare, seu verum judicare possumus, etiam non

Non amplius clare reflectendo et intuendo rationes sufficientes veritatis illius jam olim clare cognitae; memoria nimirum recognoscente pro vero jam aliquando conceptum illud iudicium ex praevia cognitione rationum sufficientum; etsi phantasia clarum intuitum earum rationum sufficientum non producat, ex habitu videlicet per actum praeteritum contracto (Psychol. §§. 113. 342. 343.).

45.

I. Itaque etiam, postquam semel atque iterum fidem dogmatis revelatis a DEO praestitimus (praemisso claro intuitu et iudicio de existentia certa divinae revelationis et de irrefragabili auctoritate DEI, instar motivi clare in mente obversantis se habente) deinceps possumus habitu quodam praestare similem assensum fidei de veritate revelata; quin clare iterum reflectamus ad certam DEI revelationem, et auctoritatem, ceu motiva huius assensus, item jam olim habitata. Prior vocatur fides formalis, altera fides virtualis.

II. Pariter postquam rationes sufficientes existentiae divinae revelationis, & pro-

pter eas ipsam DEI revelationis existentiam, jam claro intuitu judicavimus esse certas, deinceps habitu quodam possumus pro certo affirmare divinam revelationem; quin porro clare iterum ad illas rationes sufficientes reflectamus.

III. *Idem valet de auctoritate DEI loquentis; quam item modo cum claro intuitu rationum sufficientum suarum, modo etiam sine isto deinceps pro vera acceptare habitu possumus.*

46.

Fides differt a certa notitia et scientia veritatis.

Porro aliud est fides, quæ est assensus propter authenticum testimonium, aliud est certitudo seu certa notitia alicujus veritatis, quæ ex quocunque, confuso vel distincto, intuitu rationum sufficientum ipsius veritatis oritur (Log. 3C4. 290.)

47.

Proprium et intrinsecum motivum fidei III.

I. *Existentiæ divinæ revelationis certa notitia habetur; non item ea fide creditur.* Etsi enim existentia miraculorum et prophetiarum a nobis credatur ex attestati-
one

one humana Apostolorum et Evangelistarum; tamen, quod sint vera miracula et prophetiae, veraque argumenta existentiae revelationis, non credimus ob testimonium Apostolicum, sed ex notis illorum factorum, quæ contigisse Apostoli testantur, ceu ex rationibus sufficientibus, certo noscimus, et colligimus.

II. *Pariter etsi auctoritatem divinam, etiam credere possimus propter ipsam attestationem DEI, se non mentiri, vel falsum loqui, graviter attestantis (31. not. 40. n. 3.); tamen sine fide etiam certa scientia ex propriis rationibus sufficientibus, nimirum ex cognita infinitudine perfectionis divinae, illam affirmare et cognoscere possumus.*

III. *Fides ergo divina formalis (45) qua talis, et prout proprie fides, non autem scientia, vel certa quaecunque notitia est, sola DEI auctoritate et revelatione, ceu motivis simpliciter propter se affirmatis, nititur; quin qua talis per se importet clarum actualem intuitum rationum sufficientium certitudinis existentiae revelationis et auctoritatis DEI: etsi, ut possibilis sit, supponat, actu uno, vel pluribus, praecie jam ex suis rationibus sufficientibus certo*

cognitam et affirmatam fuisse tam existentiam revelationis, quam auctoritatis divinae (45): secus enim revelationem divinam et auctoritatem DEI propter se ipsas sine claro intuitu rationum sufficientum veritatis illarum per habitum jam acquisitum credens affirmare non posset.

48.

Fides debet esse Universalis.

Fides DEO revelanti praestanda esse universalis, id est, extendere se debet sine exceptione ad omnia dogmata, quae certi ex aequo moraliter sumus esse à DEO quocumque modo revelata; ita quidem, ut, si vel de uno dubites, aut non firmiter id credas, nec fides de reliquis talis esse possit, qualis ex gravi lege divina esse debet. Fides enim, ad quam DEO revelanti praestandam omnes obligantur, in honoratione auctoritatis divinae et illius praedilectione, substantiali saltem gradu ita perfecta consistit, ut eam nullo pacto usquam vocemus in dubium; sed firmo et generali mentis assensu revereamur. Atqui, qui vel de uno aliquo dogmate dubitat, quod ex aequo scit a DEO certo esse revelatum, nullum aliud dogma revelatum id genus firma fide credere, nec ab-

absolute praeferre ea fide ac praediligere DEI auctoritatem potest: hoc enim si esset; omnia certo a DEO revelata dogmata ex aequo crederet; ceu quibus idem motivum fidei, DEI nempe auctoritas, ex aequo applicatum esse cognoscit.

49.

Quin imo, etsi DEUS non immediate quid loquatur, modo quocunque pacto certum sit, DEUM rexisse, vel actu regere quemcunque loquentem, aut scribentem, ita, ut non permittat illum errare, nunquam non iis, quae talis certo dirigente DEO loqui, scribere, vel quocunque modo asserere noscitur, firmissima fides habenda est. Sive enim immediata locutione propria DEUS ipse infinitam suam auctoritatem veritati alicui applicet; sive per os, aut calamum alterius; perinde fieri non potest, ut fallat, aut fallatur: et contra fieri non potest, ut DEI auctoritas, ceu fallere et falli nescia, affectu praedominante pro infinita sua dignitate rite honoretur; si de quocunque dogmate, cui suo influxu quocunque modo illa se applicat, dubitetur (Loc. Theol. §. 17.)

50.

I. Itaque, si probabili semel argumento nobis persuadeatur, *DEUM* constituisse in Ecclesia Christi Episcopos, ceu successores Apostolorum, sui in docendo Vicarios, eisque in suo nomine congregatis, et unitis cum supremo suo Vicario S. Petri successore, Romano nimirum Pontifice, promisisse perpetuam in Christi Evangelio et omni doctrina exponenda S. Spiritus assistentiam, sic, ut errare nullo usquam in dogmate possint; enimvero tunc inprimis hac probabili notitia semel imbutis obligatio incumbit, ut de tali promisso a Christo *DEO* Homine re ipsa facto certitudinem acquirere cum omni congrua in tanti momenti negotio adhibita industria et sinceritate allaborent: deinde vero, ut certitudine sufficiente de illo actu obtenta, effatis authenticis solennibusque doctrinis ejusmodi rectorum Ecclesiae Christi universis, et sine omni exceptione fidem firmam, indubitam, et sine omni dubitatione adhibeant; perinde, ac si *DEUM* ipsum eas sibi immediate revelantem audiissent.

II. Omnis ergo christianus gravi officio obligatur rationes sufficientes maturo examine ponderare, quae ex verbis Christi, in Evangeliiis consignatis, relucet de
id

id genus infallibilis doctrinae privilegio perpetuo Ecclesiae suae summis rectoribus ab illo concessio ; et , si ipsi semel de illius promissi veritate certo constet , quidquid alii homines , quocunque numero , dignitate , et opinione nominis conspicui , contradicant , Christi Ecclesiae judicio prorsus se subiicere.

III. *Christianus quisque , de auctoritate Ecclesiae rectorum in proponendis doctrinis a Christo revelatis certo semel edoctus , inter doctrinas solennes ab Ecclesiae rectoribus propositas pro divinis dogmatis et inter dogmata scholarum et privatorum Doctorum quancunque nominis probe semper distinguere debet ; et quantamcunque sibi salva moderatione libertatem sumat in doctrinis mere scholasticis rejiciendis , in dubium vocandis , aut impugnandis tanquam incertis ; nihilominus , siquid ab Ecclesiae rectoribus authentice ac sollemniter pro divino dogmate traditionem semel in comperto habeat , citra ullam dubitationem praejudicato mox judicio pro tali firmiter recipere graviter obligatur.*

IV. *Ex adverso haereticus quisque , qui sufficiente certitudine de auctoritate divina Ecclesiae assistente imbutus , nihilominus vel unum aliquod dogma , quod scit , ab Ecclesia sollemniter pro divino proponi , inficiatur , nulli etiam*

ex ceteris dogmatis sacris, quæ communi curæ Ecclesie judicio pro divinis habet, vera fide, quæ debitum substantialis perfectionis gradum attingat, ad stipulari potest (48).

51.

*Libera est,
et a priori
supponit
imperium
voluntatis,
assensum
imperantis.*

Fides hic inde a §. 48. descripta actus mentis est, non solum nulla necessitate antecedente determinatus; quia intellectus non nisi evidentia objecti ad assensum rapitur; sed etiam per solas naturæ vires moraliter non possibilis (Eth. Univ. 526. et Tract. IV. Theol. Theoret. §§. 263. I. 264. 265.); ita, ut ad illum salutari modo eliciendum prorsus nobis moraliter necessariae sint divinæ gratiæ illustratio et inspiratio actualis. *Non ergo solo actu et assensu intellectus fides ista absolvitur; sed insuper importat a priori actum, seu imperium, liberum voluntatis: quo DEI revelantis auctoritas sic prædominante generali affectu amoris nobis placeat præ omnibus, seu bonis, seu malis, quorum amor, vel odium, nos absterrere a tam firma ac generali fide possent, ut simul assensum plenum imperet intellectui; qui ipse liber immediate non est, sed impulsus voluntatis in defectu evidentiae sequitur (Logic. 340.).*

• Ex

* Ex quo apparet, *fidem ab amore complacentia DEI ut emis infinite perfecti, ac proinde summe veridici, imperari, et legem fidei revera a lege prima amoris derivari (4).*

52.

Imperium voluntatis (imperantis *Fides firma* intellectui assensum, præstandum auctoritati DEI revelantis post cognitam *ma, et infirma, quænam sit?* certo revelationem a DEO factam) potest esse efficax et intensum vario gradu sic, ut vel præcise attingat gradum substantialis perfectionis, qua DEI auctoritas efficaci prædilectione præferatur omni motivo absterrenti a fide; quo casu *fides simpliciter firma* appellatur a sufficiente firmitate imperii voluntatis ad salutem operandam; vel ut illum gradum notabili discrimine excedat, et tunc vocatur *magna fides*; vel ut ab eo gradu deficiat, et tunc dicitur *fides infirma*.

* *Fidei infirmæ exempla habemus in SS. Scripturis, et talis fuit illa patris energumeni, Marci IX. 21. deprecantis JESUM pro salute filii: Siquid potes, adjuva nos, misertus nostri. Cui JESUS ait: si potes credere, omniaabilia sunt credenti. Et continuo exclamans pater pueri, cum lacrymis agebat: credo, Domine: adjuva incredulita-*

litatem meam. Et vero inepte vulgo hic regerunt Theologi, quod hic tantum de *fiducia* et *spe* sermo sit: *fides* enim, quod DEUS verum dicat, nunquam non fundamentum est *fiduciae*, quod impleturus sit promissa. Unde Apostolus ad Hebr. XI. 1. ait: *fides est sperandarum substantia rerum.* Ad infirmam fidem quoque pertinet illud, quod Matth. XIV. 31. Christus Petro, quem jusserat ad se venire supra aquas, exprobravit: *modicæ fidei! quare dubitasti?*

53.

Omnis fides qua talis obscura est.

Fides omnis qua talis semper obscura est, id est, absque claro intuitu rationum sufficientium veritatis dogmatis illius, quod creditur. Nititur enim præcise prædilectione auctoritatis illius, cui creditur; non item propria rationum sufficientium veritatis creditæ intellectione. Hoc sensu optime Apostolus ad Hebr. XI, 1. *fidem* vocat *argumentum non apparentium.*

54.

I. *Evidens itaque est, quod sola obscuritas dogmatis revelati, qua istius veritatis propria intellectione et intuitu rationum sufficientium illius non perspicitur, non pos-*

possit esse prudens motivum absterrens a credendo; si certum sit, DEUM id revelasse.

II. *Sed nec ullum aliud possibile est prudens motivum non credendi DEO revelanti; sed sola incertitudo revelationis a DEO factæ excusare potest a non credendo.* Assensus enim fidei non est nisi assensus de veritate illius, quod DEUS revelavit; atqui, quod DEUS revelavit, verum est: quidquid de cetero ex ejus veritate boni, vel mali, quocunque nomine consequatur: ac proinde stante unico motivo credendi, nempe divina revelatione, nullum aliud prudens motivum, non credendi usquam ulli suppetere potest.

* Ex his conclude: quidquid abusu obijciant Catholicis Protestantes, non id efficere posse, ut non adstipulari obligentur ceteris catholicis veritatibus; quia abusus, quicumque salva recta fide irrepsit, non excusant, quo minus recta fides retineatur.

55.

Fides, qua universe firmiter creditur, quidquid DEUS revelavit, sine distinctione certorum dogmatum, quæ!

Fides implicita, et explicita

VO-

vocatur *fides implicita*: qua vero sub distincto vel saltem claro et proprio conceptu certa ac determinata dogmata creduntur ob eandem DEI revelantis auctoritatem, *fides explicita* adpellatur.

56.

Quorum dogmatum rationis, ad consequendam salutem beatitudinis æternæ instar mediæ absolute necessarii et fides explicita in ratione mediæ absolute necessaria sit ad salutem; In omni homine adulto, et compoto requiritur clara et certa notitia de existentia DEI, et quod DEUS sit remunerator omnium bonorum meritorum moralium theologicorum in vita altera certo futura. Absque hac certa notitia enim destitutus est homo omni motivo practice sufficiente ad bonum morale theologicum affectu prædominante consecrandum, id est, ad DEUM super omnia practice amandum (Eth. Univ. 194. 195.). Unde et Apostolus ipse ad Hebr. XI. 6. dicit: credere oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Accedit damnatio propositionis XXII. inter sexaginta quinque ab Innocentio XI. facta: Non nisi fides unius DEI necessaria videtur necessitate mediæ, non autem explicita remuneratoris.

Ne-

• *Neque dicas*: sufficere posse certam notitiam de infinita amabilitate et perfectione DEI absoluta secundum se. Nam hæc ipsa certo concipi non potest sine eo, quod DEUS certo ut approbator ac remunerator boni cognoscatur. Deinde etsi in progressu homo perfectionis moralis studiosus diligat DEUM propter se amore puro complacentiæ, etiam gradu substantiali perfectio, sine ullo commixto amore concupiscentiæ: tamen ut ab eo amore puro tam perfectio incipiat, & sine omni spe remunerationis pure ex amore complacentiæ de bonitate absoluta DEI bonum constanter operari decernat; id quidem spectata egestate humanæ mentis, propriam felicitatem misericordie esurientis, nequaquam possibile est.

57.

Requiritur vero instar mediæ absolute Nimirum necessariæ certæ notitiæ de remuneratione æ- DEI, ut terna alterius vitæ beatæ; quæ secundum remanera- substantiam supernaturalis est, seu supra na- toris su- turæ creatæ vires physis posita. Cettum pernatu- ralis. enim experientia quotidiana est, DEUM vulgo in hac vita non satis remunerari bona quævis merita theologicæ talia; & remuneratio solum temporanea alterius vitæ, quæ veram beatitudinem non impor-
E ta-

taret, etsi esset moraliter nobis certa; non conficeret motivum practice sufficiens ad DEUM practice & semper super omnia amandum (Eth. Univ. 192. 193. 195.). Igitur opus est certa notitia de futura remuneratione bonorum meritorum per præmium beatitudinis æternæ in vita aliqua futura; quæ secundum omnem substantiam suam est supernaturalis, nec nisi in visione DEI immediata beatifica consistere potest (Eth. Univ. 195. 230. seqq.).

* Interim opus non est clare nosse, quod præmium hoc non alio modo, quam supernaturali, nobis evenire possit: modo de ipsa quantitate futuri præmii, nimirum quod vera beatitas, eaque æterna, nobis proposita sit a DEO in præmium virtutis, sufficienter certissimus. Talem certam fidem et notitiam requiri ab Apostolo loco citato Spho præc. ex eo patet; quod fidem, de qua ibi loquitur, ad Hebr. XI. 1. declaret ipse his verbis: *fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Et de hac ipsa fide deinde ibidem subdit v. 6. *Sine fide impossibile est placere DEO: credere enim oportet accedentem ad DEUM &c.*

58.

Quoniam vero sola spes etiam beatitudinis in altera vita futuræ, ceu præmii virtutis, non est motivum practice se solo sufficiens respectu vulgi hominum communiter; nisi simul moraliter certi simus de illo præmio beatitudinis iis omnibus subtrahendo, qui male libertate usque ad vitæ finem sine pœnitentia utentur; imo nisi etiam certi simus de secutura talem abusum libertatis infelicitate æterna positiva (Eth. Univ. 194. 195. 198. seqq.): idcirco *adultis omnibus hominibus moraliter necessaria est, tanquam medium ad salutem, certa notitia futuræ immortalitatis animorum, & æternitatis præmiorum virtutis, ac pœnarum vitii* (ibid. 522. seqq.).

Immortalis vitæ futuræ & æternitatis præmiorum, & pœnarum.

59.

Etsi porro necessarium cuique homini universe non sit scire *clara* cum notitia, finem suum ultimum, æque ac media, non nisi per *supernaturales* DEI gratias ad existendum determinari posse (57. not.); *absolute tamen necessaria est certa notitia; quod ipse homo sibi suis propriis*

Necessitatis gratiæ divinæ.

priis viribus, quas a natura sua habet, nequaquam sufficiat tum ad media quæque necessaria, tum ad ipsam salutem æternam consequendam; sed in universo hoc negotio principali quodam modo dependeat a gratia, seu gratuita efficaci benevolentia, DEI auctoris sui; 2'.) quæ tamen DEI gratia sibi neutiquam ullo in casu defutura sit; si modo ea sibi benevole oblata semper ipse rite et sollerter utatur. Evidenter enim absque isthac certa & practica (id est, vivaci & familiari) notitia, homo acquiescens in propriis suis viribus, harumque fiducia, nunquam firmabitur in proposito plenæ illius subjectionis & reverentiæ erga DEUM in inquirenda omni parte veræ suæ felicitatis in hac, & beatitudinis in futura vita, quæ nascitur unice ex certa persuasione integræ & intimæ dependentiæ nostræ omnis salutis a benevola gratia DEI; & ex adverso, oblitus DEI auctoris sui & omnis boni, perfacile acquiescet seu in actuali, qua fruitur, terrena sua felicitate: vel temeraria confidentia tentabit se felicem reddere, ac sibi jucundos dies conquirere, prætermisso, quin & contempto DEO, ejusque mandatis. 2'.) Certa & familiaris ista persuasio de generali & intima hac dependentia universæ salutis nostræ

præ-

præcipuum principium & motivum est
timoris DOMINI, qui secundum Eccle-
siasticum I. 16. *initium est sapientiæ*, id
est, facultatis discernendi finem agendi
optimum & media optima. Hoc enim
timore amittendæ certe cum DEI ami-
citiæ & bona gratia totius nostræ salutis,
præcipue impellimur ad eundem DEUM
in omnibus nostris actibus respiciendum
ceu unicum omnis boni nostri auctorem
& ad amandum eundem præ omnibus,
ceu nobis infinite benevolum &c.

^o Enimvero neglectus istius medii,
et omiſſa attentio, prima cauſſa peccati
illius ſuperbiæ et arrogantia certiffime
fuit; qua et mali Angeli, et primi ho-
mines cecidere; ambo quidem in pro-
pria felicitate acquieſcentes, et ſibi pol-
licentes beatitudinem, a ſe ſine DEO ad-
jutore conſequendam. Vide dicta a me
in Theol. Theor. Tract. II. §. 166. not. 3,
in III. §. 217. not.

Pars altera ex eo patet; quod, niſi
hoc pacto ſimul in bonitate de DEO
ſentiat, a quo ſolo pendere omnem ſu-
am ſalutem pro certo habet, fiducia
conſequendæ ſalutis ipſius, atque pro-
inde efficax illius, ceu finis ultimi crea-
tionis, deſiderium, locum non habeat;

sine quo studium merendi illam tanquam præmium diu vigere non potest.

60.

Item fides
saltem
implicita
de Redem-
tore, &
notitia
confusa de
tribus Per-
sonis SS.
Trini-
tatis.

*Ex his universe patet, opus cuique ho-
mini adulto instar medii absolute necessariæ
ad salutem esse certa & clara aliqua notitia
DEI ut summe sapientis & benevoli guber-
natoris totius humani generis a se creati;
qui videlicet omnes ad finem optimum
salutis & beatitudinis æternæ, per viam
meriti acquirendæ, per media optima,
per proposita nimirum præmia & pœnas
æternas, efficaciter disponat (56. 58.),
& ad eundem hoc pacto reipsa conse-
quendum efficacissima ex parte sua bene-
volentia adjuvet (præced. N. 2.).*

I. Quoniam ergo princeps et unicum
idemque efficacissimum reipsa pro uni-
versis hominibus remedium salutis a
DEO constitutus est Christus JESUS
DEI Filius et Homo, patet ex dictis hoc
et præcedente §°, *implicitam saltem noti-
tiam Christi redemptoris sub generali ratione
medii, a sola DEI gratuita in nos benevo-
lencia pendentis, hoc ipso quoque ad media
absolute ad salutem necessaria pertinere; se-
cundum illud Act. IV. Non est in aliquo
alio*

*alio salus. Nec enim est aliud nomen sub
cælo datum hominibus ; in quo oporteat nos
salvos fieri.*

II. Pariter cum DEI *sapientia*, qua
mundum hunc gubernat, sit ipse Filius
DEI; *benevolentia* vero ipse Spiritus San-
ctus (Theol. theoret. Tract. V. 327.
VIII. 336. VI. VII.); patet item, *obscu-
ram saltem eorum attributorum personalium
(certam nihilominus) notitiam item cuius
adulto necessariam esse, quæ tres in DEO
personas conficiunt, id est, confusam noti-
tiam SS. Trinitatis.*

Atque ita componi inter se vari-
antes diversorum Theologorum sententiæ
possunt; quorum alii affirmant, negant
alii, notitiam aut fidem certam, Christi
Redemptoris, et SS. Trinitatis, ad salutis
media communiter et absolute omnibus
necessaria pertinere. Certe *Mysterium
SS. Trinitatis sub idiomate toto Ecclesia-
stico scitu necessarium nemo facile dixerit
(l. cit. Cap. IV.) quoad rem vero, et quoad
attributorum revera personalium notitia
ad necessarium de DEO conceptum perti-
net, confuse saltem cognosci debere, ex
modo dictis perspicuum est. Idem de Re-
demptore dictum esto.*

*Quæ si-
des late
& stricte
talis dici
soleat?* Quoniam porro per solas vires natu-
des late ræ, et naturalis rationis criteria sola,
& stricte omnium horum dogmatum religionis
talis dici fundamentalium certa notitia, ad salu-
soleat? tem absolute necessaria (57. seqq.), mo-
raliter nobis possibilis non est; eoque
ipso nomine moraliter nobis necessaria
est revelatio divina, vel interna, vel
externa (27.): inde quæstio oritur; an
per se requiratur *revelatio DEI formalis*,
id est, talis, in qua clare ac certo co-
gnoscat DEUS ipse loqui; an absolu-
te sufficere possit *revelatio DEI materia-*
lis; qua videlicet DEUS quidem nos
interno lumine illustrans perducatur in co-
gnitionem certamque persuasionem ve-
ritatis, nobis ad salutem necessariæ; quin
tamen DEUS ipse loqui, et auctor esse
illius luminis, quo nobis ea veritas pro-
ponitur, clare et certo advertatur. Cer-
ta persuasio de veritate religionis in no-
bis orta ex solo supernaturalis luminis
auxilio, quin DEUS ut ejus auctor per
idem actu loqui dignoscatur, dicitur *fi-*
des late dicta supernaturalis: contra as-
sensus veritati præstitus ob certo et cla-
re cognitam formalem revelationem et
auctoritatem DEI *fides theologica stricte*
talis appellatur.

62.

Jam vero, etsi absolute in alio per *DEI* ^{Fides stri-}
providentiam constituendo ordine salutis hu- ^{cte talis in}
mana possibile sit, ut DEUS sine formali ^{præsente}
revelatione solo interno supernaturali lumine ^{hypothesi}
hominem quemcunque perduceret ad certam ^{necessaria}
notitiam omnium scitu necessariorum dogma- ^{litem,}
tum religionis; ac proinde ope fidei solum la-
te talis, supernaturalis quidem, eum dispo-
neret ad salutem: attamen in præsente or-
dine, quibuscunque DEUS semel obtulit
certam formalis a se factæ revelationis no-
titiam, in eis universe, ceu medium, ab-
solute ad justificationem ac salutem æternam
consequendam requiritur fides divinæ reve-
lationi præstita stricte talis. Pars prior
ex eo solo satis probatur; quod id genus
vis luminis divinæ gratiæ ad persuaden-
das veritates etiam illi, qui formalis re-
velationis nullius certam obtinuit adhuc
notitiam, utique non repugnet. Pars
vero altera clarissime probatur I'.) EX
SS. LITERIS. Nam Marci ult. apertif-
sime pronuntiat Christus Dominus de
iis quidem universis, quibus Evangelium
suum prædicatum fuerit: qui non credi-
derit, condemnabitur; ubi clare de fide,
revelationi per Christum factæ præstan-
da ab omnibus, fermo est, ad quos v.

E 5

præc.

præc. Christus mittit Apostolos, dicens: *euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.* Pariter Apostolus ad Hebr. XI. cum v. I. dixisset: *fides est sperandarum substantia (ὕπόστασις) rerum, argumentum (πραγμάτων ἔλεγχος) non apparentium; id est, convictio de rebus invisibilibus; ἐλέγχω enim idem est ac convinco; porro v. 5. de Henoch testatur: fide translatus est, ne videret mortem: testimonium enim habuit placuisse DEO. Sine fide autem impossibile est, placere DEO. Credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Ubi deinceps exempla fidei enumerat, videlicet Abel, Noe, Abraham, Saram, Isaac, Jacob, Joseph, Moysen &c.; qui omnes verbo DEI, sibi revelatione divina proposito, credentes salutem acceperint; ut adeo ex his exemplis, ceu individuis enumeratis, satis pateat, de qua fide in specie Apostolo sit sermo. Cum ergo de talibus absolute dicat, & universe, *sine fide impossibile est placere DEO; sequitur, in eis fidem divinæ revelationi præstitam, & stricte talem, universe esse necessariam ad justificationem, qua quis*
DEO

DEO ut justus placeat , & ad salutem.

Probatur 2^a.) EX SS. PATRIBUS.
S. Irenæus VI. 20. ait, extra Ecclesiam non esse salutem; quia non est fidei sapientia: ergo fidei sapientiam necessariam supponit ad salutem. S. Augustinus Libro De natura & gratia cap. 2. sic habet: quoniam non desunt adhuc ultimæ gentes, licet, ut perhibetur, paucissimæ, quibus hoc (Sacramentum divinitatis & humanitatis Christi) nondum fuerit annuntiatum; quid faciet humana natura, ... nisi credendo in DEUM, qui fecit cælum & terram; a quo & se factam naturaliter sentit, & recte vivendo ejus impleat voluntatem, nulla fide passionis Christi & resurrectionis imbuta? Quod si fieri potuit, aut potest, hoc & ego dico, quod de lege (ad Galat. II.) dixit Apostolus: ergo Christus gratis mortuus est. ... Si per naturam justitia: ergo Christus gratis mortuus est. Si autem non gratis Christus mortuus est; ergo omnis humana natura justificari, & redimi ab ira DEI justissima, hoc est vindicta, nullo modo potest, nisi per fidem et Sacramentum sanguinis Christi. Fatendum tamen, S. Doctoris argumentum amplius nil probare, quam vires naturæ non sufficere
 ulli

ulli ad salutem sine gratia Christi; & sine gratia Christi fieri non posse, ut natura sibi relicta sufficiat ad rite credendum, & recte vivendum: nec vero reipsa plus probare eo loco propositum erat Sancto Augustino: atqui etiam gratia fidei late talis potest esse, & certo foret, gratia ex Christi meritis concessa. Interim tamen in propatulo est, S. Doctorem saltem de iis, qui Evangelium Christi audire, id pro certo habere; quod sine fide proprie dicta, qua revelationi divinæ rite sibi intimatæ assentiantur, recte vivere, & justificari non possint. Clarius S. Doctor fidem stricte talem requirit in L. de corrept. & grat. Cap. 7. ubi docet, ex divinæ veritatis effato *neminem liberari a damnatione, quæ facta est per Adam, nisi per fidem JESU Christi*: tumque post intervallum addit: *quicumque ab illa originali damnatione, ista divinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium, quod et procuratur eis audiendum Evangelium; et cum audiunt, credunt*. Similes plures textus citat Suarez de Fide Disp. XII. Sect. 2. n. 5. cum aliis Theologis ex S. S. Ambrosio L. II. de Cain & Abel c. 2. Basilio Serm. in Psal. I. Chrysostomo hom. 32. in Joan. &c.

• Fa-

* Fatendum nihilominus sincere, nec SS. *Patres*, nec *Theologos* ante medium seculi decimi septimi, quæstionem præsentem saltem, quoad ea attingit gentiles, qui Evangelii prædicationem nunquam audivere, conceptis verbis et certo proposito attingere, et tractare; ac *Patribus* citatis vulgo solum propositum esse, asserere necessitatem gratiæ Christi ad salutem omnium. *Theologis* vero antiquioribus, eos Patrum textus citantibus solum propositum erat probare necessitatem fidei in Christum saltem implicitæ, id est, sub ratione medii supernaturalis ad salutem æternam in præsentem statu; quam necessitatem agnosci ope solius luminis gratiæ internæ supernaturalis, sine revelatione formali, non implicat absolute; et ea ipsa gratia fidei supernaturalis poterit dari ex meritis Christi. Vide ipsum Suarium loc. cit.

Probat 3°) EX TRIDENTINO CONCILIO, quod Sess. VII. c. 7. docet, *sine fide nulli contingere justificationem* (et c. 8) quod *per fidem ideo justificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, et radix omnis justificationis; sine qua impossibile est placere DEO, et ad filiorum ejus consortium pervenire.* Similia jam habent Concilium Milevitanum can. 4. et Arausicanum II. can. 5. Valet tamen etiam de istis adnotatio modo facta.

Pro-

Probatur 4'.) ex Propositione XXIII inter 65. ab INNOCENTIO XI. damnatas, quæ sic habebat: Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo, ad justificationem sufficit.

* Interim cum propositiones prædictæ solum in cumulo ab Innocentio XI. damnatæ fuerint *singulæ, sicuti jacent, ut minimum tanquam scandalosæ, et in praxi perniciosæ*; non inde cum absoluta certitudine sequitur, præsentem, de qua agimus, ad gentiles applicatam, quibus nunquam prædicatum Evangelium est, falsam esse: quia propositio ista, eo ipso jam *scandalosa & in praxi periculosa* idcirco est; quia *universæ*, ac proinde etiam de iis enunciata *videri potest*, qui audierunt Evangelii prædicationem; etsi vera esset, de non nullis iisque paucissimis gentilibus, qui eam nunquam audivere: id quod ultimum nolim quidem ullo pacto asserere: attamen convenit, cordatum Theologum argumentis quibusque genuinum pretium suum decernere, nec semita communi etiam tunc nimis secure incedere; quando, an ad veritatem ducat, certissimum non est.

Probatur 5'.) RATIONE. Qui enim ex prædicatione Evangelii certitudinem acquisivere de revelatione divina religionis per JESUM Christum facta, nec tamen credunt DEO revelanti; id detrecta-

tractare non possunt ex ignorantia, aut ob insufficientes rationes credendi; sed prædominante in illis pravo quodam affectu, impediante fidei assensum, necessario in illis deficit amor DEI substantiali gradu perfectus; qui, si adesset, mox imperaret fidei id genus firmum assensum formalem (51). Vicissim vero deficiente adhuc formali assensu fidei in hypothese certe cognitæ revelationis divinæ, ob conjunctum cum ea pertinacia divinæ sibi jam oblatae gratiæ contemtum, homo positive infidelis (38) ineptus est ad ipsa dogmata religionis fundamentalia fide satis firma & salutari etiam solum late tali, credenda (ibid. 268); ac proinde etiam ad totam DEI legem naturalem observandam (ibid. 277.). Ergo fides stricte talis, revelationi divinæ certo cognitæ præstanda cum omni firmitate, in hypothese illa medium positivum salutis est, idemque absolute necessarium.

• Ipsa hæc probatio ex ratione, tam ex natura rei petita, satis convincit, Apostolo saltem in hypothese cognitæ revelationis divinæ de fide stricte tali sermonem esse; cum ad Hebr. XI. 6. docet: *sine fide impossibile est placere DEO*. Eo ipso autem, quod hæc ratio de iis non valeat,

at, qui Evangelium non audierunt: ut positive affirmes, sine fide stricte tali omnes adultos perire æternum, opus esset clara probatione de existentia decreti divini, quo DEUS constituisset, ne ob merita Christi quidem gratiam fidei supernaturalis late talis dare ullis, quibus prædicatione Evangelii non obtingit. Bene notes: non ego ullo pacto affirmo, *etiam talibus fidem late dictam unquam in præsens actu sufficere ad salutem*; sed, hanc assertionem, sic determinatam, ut falsam damnatam esse in illa propositione generali XXIII^a inter 65. ab Innocentio XI. damnatas præcise inficior; aut S. S. literis contrariam: cum textus ex his citati vel non nisi de iis agant, quibus Evangelium prædicatum est; ut Marc. ult.; vel etiam his, qui Evangelium Christi non audierunt, applicati, de fide late dicta, seu certa quacunque persuasione mentis, intelligi salva omni significatus vocum energia possint; ut patet ex illo dicto Apostoli ad Rom. XIV. 23: *omne, quod non est ex fide, peccatum est*; maxime cum nec a S. S. Patribus haec quaestio *de fide stricte dicta* fuerit ex proposito agitata. Interim adnotatio ista Theistis retundendis apposita erit; quando cum Joanne Jacobo Rousseau nobis objiciunt, nos ad salvandos quosdam gentiles, recte secundum lumen naturæ viventes, Angelum illis a DEO mittendum, veluti machinam, e cælo evocare. Ajo enim, DEUM nos latere voluisse, quid ipse ad eos salvandos in specie agat; imo an quidam ex
illis

illis sint, qui sine revelatione formali et per fidem solum late dictam, attamen supernaturalem salventur; quia nempe id nihil ad nos attinet: illud autem nos certissime scire, DEUM nec defectu aliquo benevolentiae suae, & subtractae gratiae, ruinae illis causam futurum; nec injuste cum illis ullo pacto acturum; imo id ipsum, quod recte vivant (siqui ex illis recte vivunt), gratiae ex Christi meritis datae effectum certissime futurum; & nihilominus eundem DEUM velle, ut, qui ad id officii a se vocati sunt, Evangelium Christi omnibus summo studio praedicent, qui nondum id audierunt, ceu medium ordinarium, commune, & maxime idoneum salutis hominum.

63.

Universis, qui cum certitudine sufficiente notitiam Evangelii JESU Christi Filii DEI incarnati consecuti sunt, lege divina graviter obligante praecipitur, ut fides Evangelii, explicita, de eo, quod JESUS Christus DEI Filius et Homo sit in redemptionem et salutem omnium missus a DEO Patre. Probatur I'.) EX SS. LITTERIS. Marc. ult. 15. Christus jubens Apostolos in mundo universo praedicare Evangelium, addit conceptis verbis: qui non crediderit (utique Evangelio), condemnabitur. Quod

F

au-

autem hoc *Evangelium*? nisi quod **JE-**
SUS Christus est Filius **DEI**, & venerit
 peccatores salvos facere. Jo. III. 16.
 Christus ipse declarat: *Sic DEUS dilexit*
mundum, ut filium suum unigenitum daret;
ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed
habeat vitam æternam . . . Qui credit in
eum, non judicatur: qui autem non credit,
iam judicatus est, quia non credit in
nomine Unigeniti Filii DEI. Probatur
 2'.) ex TRIDENTINO, quod Sess. VI. cap.
 6. docet, ad justificationem hominis re-
 quiri, ut credatur *illud imprimis, a DEO*
justificari impium per gratiam ejus, per re-
demtionem, quæ est in Christo JESU.
 RATIO hujus *positivæ legis* divinæ haud
 dubie est; quia in hypothese hujus pro-
 positionis non nisi talis fides positiva sa-
 lutaris esse, & ceu medium positivum
 animum illorum, quibus Christi Evan-
 gelium & universa lex prædicanda ab
 ejus nuntiis, seu Apostolis, est, suffi-
 cienter disponere potest ad reliquam
 Christi, ceu Doctoris divini, doctrinam,
 debita attentione recipiendam, & ad
 sectandum exemplum ejusdem; imo ad
 quoscunque alios fructus ex passione &
 morte illius, ex Sacramentis, & Sacrificio,
 ab eo institutis, capiendos: tum vero,
 quia, qui, audito, & cognito cum suf-
 fici-

ficiente certitudine divino charactere id genus Evangelii, tamen non credunt, seu positiva infidelitate, seu certe nimis gravi incuria et inconsideratione, seu gravi salutis impedimento, alioquin laborent necesse est; quo impediuntur, ut ne idonei sint porro ad salutem per alterius cujuscunque gratiæ Christi influxus recipiendam.

* Decet enimvero, et summa necessitas juxta ac felicitas est, nosse auctorem salutis nostræ unicum, et doctorem, ac prototypum.

64.

Generali quoque lege omnes Christi, seu iidem obdivini redemptoris & doctoris, notitia sufficienti imbuti tenentur ad congruam industriam & studium informandi sese cum omni certitudine de iis, quæ is pro salute nostra fecerit, quæ item tum credenda docuerit, tum agenda æternæ salutis consequendæ causa omnibus præscripserit. *discere omnia, quæ credenda, & agenda* *Christus Dominus præscripsit.*

Incuria enim salutis æternæ non ignoscenda foret, credere, Christum verum DEI Filium unum esse salutis auctorem & doctorem omnibus datum divinitus (§. præc.); nec tamen curam habere, ut resciamus, quid ille nostræ salutis causa & egerit ipse, &

tulerit: quid idem nos docuerit, & nobis agendum propriæ æternæ salutis causa præscripserit. Id ipsum DEI, nobis in Christo loquentis, amor & reverentia ni persuadeat; næ carere nos amore DEI gradu substantiali perfecto certissimum indicium erit.

• Dixi, *generali lege* omnes christianos obligari, *gravi* quidem circa discenda absolute necessaria ad salutem ex ore Christi: *levi* circa minus necessaria. Ex his Theologiæ practicæ Doctores communiter judicant, adultos rudiores obligari graviter, ut saltem dogmata scitu absolute necessaria, prout a Christo nobis credenda proposita sunt, sciant, credantque; ex *Symboli Apostolici* vero articulis sciant dogmatum in iis contentorum saltem substantiam, sic. ut interrogati de singulis articulatim, affirmando, vel negando, rite possint respondere. Idem tenent de *Oratione Dominica*, de *præceptis Decalogi*, de *Sacramentis* septem vel saltem de iis istorum, quæ suscipere, ceu media salutis statui suo et ætati propria ac necessaria, solent, ac tenentur.

•• Quoniam porro, qui obligatur ad aliquem finem, pariter obligatur ad usum efficacium mediorum pro viribus, quas habet: idcirco *ex his nascitur quoque pari gradu obligatio vel auscultandi verbum DEI in catechesibus, aut sermonibus sacris, vel alia mediis*

et accipiendæ idoneæ instructioni sufficientia adhibendi. Et quidem *catecheses* pro id genus instructione præcisiore aptiores sunt; *sermones sacri* magis idonei ad persuadendam praxin dogmatum, quorum jam notitiam habemus. Multiplici autem ex capite inarobanda venit consuetudo quam plurimorum adultorum cuiusvis status hominum; qui, quod pares sese existiment discendis ex librorum sacrorum cuiusvis nominis lectione christianis officiis, tum communibus, tum propriis sui status, ab auscultando publico DEI Verbo sese excusatos putant. At enim, ut de malo exemplo taceam, quod hac in parte Magistratus et primores civitatum ceteris præbent; errant profecto, qui tantum in animo suo effectum a mortuo, quantum a vivo verbo veritatis expectant. Errant, qui fortuita lectione tantum profecturos se in notitia officiorum saltem communium christianorum existimant; quantum ex studiosa instructione docti, pii, ac eloquentis sacri oratoris.

65.

Ex huc usque dictis plures aliæ regule morum circa usum intellectus fluunt, ad officia religionis internæ pertinentes. Nimirum I. Studium Theologiæ theoreticæ & practicæ cuiusvis homini christiano, quoad ejus vitæ conditio fert, non solis Ecclesiasticis, deberet esse commendatissimum.

*Discimus
autem ea
tum ex
Scripturis
divinis,
tum ex
Magisterio
Ecclesiae.*

II. Quoniam porro JESU Christi DEI Hominiſ doctrina omnis & vitæ præcepta, uti & reliqua divina quævis oracula, in veteri testamento jam edita, gemino veluti canali, videlicet per *vitam Magistræ Ecclesiæ vocem, & per Scripturas divinitus scriptas*, ad nos securissima via profluunt, quæ omnis utraque erroris expers est (Loc. Theol: §§. 31. & 5. seqq.): *idcirco in omni disquisitione circa veritates, ad religionem pertinentes, ad geminum hunc fontem recurrere, nec nisi ab eo æternæ vitæ fluentia recipere summa cum reverentia, & plenissima proprii judicii subjectione, sine omni denique incredulitatis specie, oportet.*

*Regula de
usu SS.
Scriptu-
rarum,
revere-
rentia
Doctori-
bus Eccle-
siæ debita.*

III. *Ipsam tamen S. Scripturam, sive in ipsis fontibus, sive prout in Vulgata versione proſtat, non modo nunquam licet erroris arguere in materia fidei, sed nec sensu, unanimi Patrum et Doctorem Ecclesiæ catholicæ interpretationi contrario, interpretari.* Patet ex eo, quod *in fontibus, tam quoad res omnes narratas, quam quoad dogmata, quæ enuntiantur, scripturæ omnes in Canone catholico contentæ, ex solenni judicio Ecclesiæ, falli nescio, divinitus sic scriptæ fuisse noscantur, ut falsitas inde omnis exclusæ fue-*

fuerit (Loc. Theol. 16. 17. 31. 51.) editio autem Vulgata Tridentini Concilii solenni oraculo pro sic authentica declarata fuerit, ut in expositione rejici, praesertim in materia fidei, pro falsa non possit: tum denique quia communis et unanimis S S. Patrum sensus in argumento fidei ipse sensus Ecclesiae catholicae est, quae in tali argumento falli nullo unquam pacto potest (ibid. 176.)

IV. *Unde usum rationis in omni argumento fidei secundum regulas modo propositas moderari oportet; quin tamen idcirco usus rationis, sapienti hoc moderamine limitatus, doctis quidem in excolendis etiam sacratioribus disciplinis, et ad melioris Logices, Metaphysices, certiorisque Historiae Ecclesiasticae principia revocandis, vitio verti possit. Vide dicta jam hac de re in Loc. Theol. §. 188. seq.*

* Minus tamen hominum, omnis Theologiae sacratioris expertium, temeritas excusari potest; qui parem sibi pæne in judicandis, interpretandis, quin & explodendis S S. Scripturis, ac dogmatis revelatis, licentiam ex lectione pestilentium librorum sumunt, quibus orbis hodie veluti diluvio quodam inundatur: qui, cum intelligendæ & judicandæ ve-

ritati dogmatum sacrorum pro sua inscitia pares nequaquam sint, stoliditate dicam majore an nequitia, scribillatorum hujus seculi, quam sanctæ Matris Ecclesiæ auctoritatem potiore dignioremque habent, quam pro regula sibi sumant.

V. *Episcopo propriæ Diœcesis doctrinam aliquam in materia fidei proscribentem, obedire eatenus saltem subditum quemque, utcunque doctum, oportet, ut sileat; nec ullo pacto contradicat coram subditis Ecclesiæ quibuscunque: etsi liceat, si rei momentum postulare videatur, altius tribunal, vel Metropolitæ, aut Synodi provincialis, vel ipsius inprimis sedis Romanæ appellare. Quoniam enim DEUS posuit Episcopos regere Ecclesiam DEI (Act. XX. 28.), istique veri successores Apostolorum sunt (Dem. Cath. 180. lit. b.), vi juris divini regendæ cuique particulari Ecclesiæ cum potestate immediatæ jurisdictionis propriæ & ordinariæ præpositi; ac proinde constituti ad docendum oves suas (ibid. 118.) cum imposita istis obligatione eos audiendi (ibid. 120.); vera eis obedientia & reverentia ab omni subdito debetur. Quia tamen seorsim falli absolute singuli possunt, nec nisi consensu quodam Primatis & Episcoporum sententia in materia fidei falli nescia fertur:*

tur: idcirco appellatio reverenter interposita ad hoc tribunal semper locum habet.

VI. *Ubi autem quæstio quæcunque determinata in argumento fidei sedis Romanæ autentico judicio decisa, et sententia a suæ diæcesis et Provinciæ Episcopis rite promulgata & recepta fuisse noscitur; tunc enimvero non sufficit silentium utcunque religiosum, sed subiectio & assensus ipsius intellectus lege divina graviter est præceptus; nec ulla saltem in argumento fidei appellatio per se licita est.* In hypothese enim prædicta certus omnis catholicus est, idem de tali oraculo valere, quod duo tresve ad summum Apostoli in Synodo Jerosolymis conjuncti Act. XV. 28. confidenter pronuntiarunt: ita *visum est Spiritui Sancto & nobis; secundum Christi videlicet promissum Matth. XVIII. 20. ubi duo vel tres sunt congregati in nomine meo; ibi sum in medio eorum; quin usquam vestigium in SS. literis inveniatur de eo, quod Christus ad decretoriam ultimatamque sententiam ferendam in Ecclesia sua Concilii majoris, ne dicam generalis omnium Episcoporum, convocationem requisiverit (Dem. Cath. 130. seqq. Loc. Theol. 158. 160.).*

Necessitas habitus et facilitatis exercendæ fidei probatur. *Ad DEUM amore concupiscentiæ, vel caritatis, amandum super omnia constanter & diu sic, ut id genus amor par sit imperandæ observationi & integræ executioni omnium aliorum officiorum erga DEUM, se ipsum, & alios homines, omnino moraliter necessarium est, ut quisque habitum quemdam & facilitatem habeat in repræsentandis sibi cum viva fide veritatibus ac dogmatis primariis religionis, illis inprimis, quæ, ceu dogmata fundamentalia, motiva practice sufficientia voluntati in explendis omnibus aliis officiis christianis suppeditant. Absque enim id genus habitu & facilitate in quavis occasione legis divinæ, ad officium aliquod paullo magis arduum obligantis, si adhuc in mente resideat difficultas in credendis certa ac firma fide primariis id genus veritatibus religionis, ex ipsa vacillante incertitudine mentis circa illas, & obscuritate repræsentationis illarum, proportionem pari minuitur illarum vis & momentum, quod habent ad movendam voluntatem ad officia cetera quovis in casu, præsertim repentino, improvviso, & difficiliore, constanter & diu implenda; sic, ut, vi motivorum absterrentium a malo, & impellen-*

lentium ad bonum, nimis hebetata, multum prævaleat stimulus pravæ concupiscentiæ & inordinatorum affectuum allicientium ad malum, & retinentium a bono. Ipsa quoque difficultas eliciendi in quovis ejusmodi casu actum fidei firmæ de id genus veritatibus, motiva generalia omnium officiorum complectentibus, juncta difficultati aliarum legum observandarum, summe difficilem, id est, moraliter impossibilem, reddit omnium officiorum reliquorum observationem diutius continuandam. 2'.) Præterea sicut vehementia affectuum inordinatorum, rationem prævenientium, & ad transgredienda quævis officia incitantium, oritur partim a vivacitate repræsentationis boni & mali apparentis, partim a multiplicitate intuituum præteritorum consentientium in repræsentanda eadem ratione boni & mali apparentis, quorum reproducta phantasmata cum omnibus inde olim perceptis voluptatibus concurrunt ad excitandum eundem effectum (Psychol. 225. 262.): ita ex adverso ex difficultate et raritate actuum, quibus cum certa fide nobis repræsentemus bona et mala spiritualia, æterna, et vera, oritur hebetudo virium, quas veritates istæ et dogmata, ceu motiva, exerant
in

in voluntatem nostram in exequendis quibusque legibus divinis, ita, ut respectivum sufficiens momentum ad vehementiam contrariorum affectuum sensitivi appetitus non habeant: ex quo nascitur moralis necessitas hisce consentiendi cum neglectu veri boni et legum divinarum.

▪ Verissima demonstratio hæc est, quam, qui principiis psychologicis imbuti sunt, quæ in gravissimo argumento hic applicamus, facile dignoscent.

67.

Inde inferitur necessitas frequentis exercitii actuum fidei Theologica, mox a primodiluculatione rationis. I. Itaque fides vera ac firma, frequentioribus actibus identidem elicitæ, de primariis ac fundamentalibus veritatibus religionis, quæ motiva maxime generalia officiorum christiani hominis, eaque præctice sufficientia, complectuntur, medium universale moraliter necessarium est omnibus ad diu servandas omnes leges divinas et implenda omnia christiani hominis officia. Medium enim est, quod unum in se habet rationem possibilitatis, aut existentiae finis (Ontol. 267.); ac proinde id, sine quo moraliter possibilis non est finis, medium moraliter necessarium ad eun-

eundem finem est. Atqui sine tali frequentatione actuum fidei non est possibilis habitus & facilitas eos eliciendi, et sine hac facilitate moraliter possibile non est, ut diu continetur omnium divinarum legum observatio (præc.): ergo &c.

II. *Unde ad frequentandos actus ejusmodi fidei de primariis veritatibus ac dogmatis religionis lege divina naturali mox a primo diluculo rationis omnes obligamur.* Qui enim obligatur ad finem, nempe ad officiorum aliorum executionem, etiam eadem lege obligatur ad media moraliter necessaria (Eth. Univ. 354. VII. et §. 359.

• Ex modo dictis patet, obligationem istam tum quam primum incipere; cum in tenera aetate pueri, post acceptam sufficientem instructionem de illis æque ac aliis dogmatis fidei et morum, incipiunt actu obligari sub peccato ad leges divinas observandas. Quoties porro elicere id genus actum fidei quisque teneatur, tam præcise definiri non potest. Consensus Theologorum, et ipsa ratio §. præc. allata, probat, quod plerumque satisfiat huic legi naturali etiam per fidem virtuales, §. 45. I. explicatam: etsi haud dubie in principio æque ac deinceps ad fir-

firmitatem fidei virtualis solidandam et conservandam opus sit exercitio per diligente et attento fidei etiam formalis, seu assensus expliciti ob auctoritatem DEI revelantis. Hoc supposito quidem certum est, satisfieri huic legi, si quis singulis septimanis, ea occasione, qua implet præceptum diei Dominicæ sanctificandæ, *devote* audiendo Missam, eliciat actum fidei saltem virtuales; sine quo equidem *devotam religiosamque* præsentiam in sacrificio illo haud posse concipi, certum habeo; quod infra suo loco uberius explicabo. Cujus sententiæ ratio sufficiens hæc est: *tum quia* talis frequentia ex natura mentis humanæ post semel satis studiose elicitos plures actus formales fidei sufficit ad conservandam facilitatem habituales illos eliciendi in quovis casu necessitatis et occursum obligationis aliarum legum divinarum: *tum quia* DEUS ipse, in lege veteri determinando *lege positiva* diem Sabbati pro explendis officiis religionis erga DEUM, hac lege haud dubie cautum voluit, et satis cautum fore vidit observationi etiam legis naturalis fidei. Ex adverso, qui stante quidem lege diei Dominicæ sanctificandæ, non tamen elicit quovis tali die actum fidei saltem virtualis; sine quo sanctificatio diei illius, et *devota verique religiosa* auditio sacrificii Missæ, concipi non potest, is sine dubio peccat contra legem istam positivam, auctoritate Ecclesiæ in nova lege confirmatam, quæ

quæ in favorem legis naturalis constituta est (de qua Ecclesiæ lege in Cap. III. agemus ex instituto,) ut porro minus necessaria quæstio sit; an (saltem graviter) etiam peccet contra legem ipsam naturalem, si vel semel in septimana aliqua omittat talem actum fidei. Cum porro multiplicatio festorum ultra Dominicos dies, post Apostolorum ætatem primum facta, pro fine expletionem legis præcise *naturalis* religionis per se non habeat, sed frequentationem cultus divini uberiores, et venerationem aliorum objectorum particularium religionis; id saltem certum est, non perinde quemquam peccare contra ipsam legem naturalem; si non omnibus item aliis diebus festis, id est, sæpius quam singulis septimanis semel, eliciat actum fidei virtutalem, quem dixi, etsi peccet contra legem positivam Ecclesiæ. Fortassis breviter res ista sic concipi potest: lex naturalis præcipit curam et diligentiam conservandi in se per frequentatos actus facilitatem firmo cum assensu sibi repræsentandi in quovis casu necessitatis primarias internæ religionis veritates, motiva generalia practice sufficientia complectentes ad implenda quævis alia christiani hominis officia; eademque lex naturalis hoc ipso pari gravitate vetat omnem saltem habitualemente deliberatam incuriam et negligentiam in re summi momenti ad æternam salutem, et circa medium illius omnium primum ac maxime

me generale: Jam vero, quisquis non tantum semel, sed iterato, ac proin habitu jam quodam, sciens negligit frequentare ejusmodi actus fidei, etiam tunc, cum lege positiva sanctificandi diem Dominicum, eo fine præcipue institutum, ad illum obligatur, habituali incuria illa actu laborat; ac proinde duobus tribusve continuis diebus Dominicis illius actus iterationem negligens contra legem ipsam naturalem prædictam (et jam non contra solam legem positivam) reipsa peccat; initio quidem leviter; graviter demum, si illam incuriam diutius continuet.

*** Tres sunt alii casus generales, in quibus indirecta est obligatio eliciendi talem actum fidei: *primo* cum sine eo, peccatum, seu transgressio legis cujusunque graviter obligantis, ob tentationis gravitatem vitari non potest, maxime cum periclitatur ipsa fides: quamquam hic casus tam frequens non est; cum id genus tentationes conversione sola mentis ad objecta alia, et supplice ad DEUM prece, maxime a scrupulosis, servata sedulo mentis tranquillitate, satis commode vinci queant, *deinde* cum quacunque lege obligamur ad actus vere salutares; qualis sine influxu fidei salutaris (Tract. IV. §. 262. 263.) nullus omnino possibilis est; id quod in susceptione Sacramentorum, quæ dicimus, mortuorum, imprimis locum habet, aut cum de amisso statu

statu gratiæ recuperando extra occasionem Sacramenti laborandum est: *tertio* denique cum ex lege DEI vel Ecclesiæ professio fidei externa facienda est; quæ cum sit significatio mentis præsentis internæ, verax esse sine tali actu interveniente non potest.

*** Theologi anxios esse nolunt bonæ mentis christianos de impleta hac lege, actuum fidei frequentationem imperante; et recte id quidem, si de præterito agitur in iis, qui pie educati, timere DEUM, et amare a teneris sunt docti. Hoc ipso enim, quod nullus actus salutaris possibilis sit, nisi ex influxu fidei, qui est initium salutis; recte supponi potest, eum, qui actus salutare plurimos a teneris frequentasse sibi conscius est, hoc ipso eorum necessario a priori principio non caruisse: cum certissima illatione ex effectis causæ existentiam inferamus.

**** At verò nolim hæc eo accipi a quoquam, ut idcirco non summo ac primo studio omnibus commendandum esse existimet studium frequentandi quotidie actus fidei, eosque non virtuales tantum, sed formales. Salutis enim initium est fides secundum Apostolum (*sine fide impossibile est placere DEO*) ac proinde medium salutis omnium primum ac maxime necessarium; sine quo nullum aliud, nec proinde, nisi pro ejus gradu, salutare opus actu esse potest. Principium

pium metaphysice evidens ac certum est, sine motivo nihil velle humanam voluntatem posse: quo pacto ergo bene velle ad salutem æternam quid poterit; nisi fides salutaris motiva salutari voluntate quid volendi vivaci intimatione suppeditet? Pro vivacitate ergo et facilitate firmæ fidei crescet in quolibet christiano homine facilitas utilia ad salutem volendi, et operandi. Inde est, quod S. Petrus I. Ep. V. 8. tam graphice adhortetur; ut *vigilantes diabolo resistamus, fortes in fide*. Inde est, quod S. Paulus tanta energia commendet *fidem*, ut exinde male ansam ceperit Lutherus inferendi, illam solam etiam sine bonis operibus ad salutem sufficere; errans simul in eo, quod genuino *fidei* conceptu everso, illam cum temeraria *fiducia* confuderit. Interim rectissime S. Apostolus dixit ad Hebr. X. 38. *justus ex fide vivit*: ac merito toto capite XI. ibid. *fidei* omnia heroica facta Patriarcharum et heroum sanctorum veteris testamenti adscribit. Quam ergo dolendum, quod hoc salutis medium omnium primum ac maxime necessarium minus multo quam plurima alia religionis exercitia, quæ etiam per se minime necessaria sunt, fidelibus commendetur. Quam dolendum, quod etiam cum præjudicio & detrimento mediocriorum primi nominis exercitia religionis mere arbitraria (& non nisi privatorum catuum studio) tam immodice commendentur. Ego vero viros omnes, sincero
ali-

alienæ salutis studio' accensos, per salutem hanc ipsam animorum immortalium, (quam esurire videri volunt,) oro ac obtestor, ut in nullo religionis exercitio fidelibus populis inculcando diligentius ferventiusque elaborent, quam in frequenti et quotidiano accurato exercitio fidei Theologicæ, spei, et caritatis, sine quarum virtutum influxu opus salutare omnino nullum prorsus cogitari potest, et a quarum mensura omnis unice profectus salutis pendet. Quodsi Indulgentiarum hodierna profusio omnis non nisi ad promovendas has virtutes unice collimaret, et ad quotidianum illarum accuratum exercitium promovendum, ceu ad conditionem, referretur; næ ego illico consentiam, nihil prodigalitatis vitio verti posse omnem frequentiam illarum; contra quam multorum hodie non inanis querela est. At inveniuntur, imo finguntur potius, quotidie nova religionum genera; excuduntur precum libelli continuo novi; et in paucis reperiuntur satis accuratæ formulæ actuum fidei, spei, & caritatis theologicæ; minus autem communiter præ mille aliis religionibus commendantur. Heus! evigila tandem super tanti momenti negotio cura pastorum!

***** Ob hanc ipsam tam gravem necessitatem fidei curandum maxime præterea est animorum curatoribus, ut tentationes contra fidem rite vincere fi-

deles quam studiosissime doceantur. **In-**
struendi probe sunt de ordine actuum, qui
 interveniunt in elicienda firma fide, ut
 respondere sciant interrogationibus, quæ
 subdolus tentator mentes etiam pias
 vexare solet: cur credis, quæ nullo mo-
 do capis? quia DEUS omniscius et summe
 verax ista revelavit. Unde scis, hæc
 DEUM revelasse? quia JESUS Christus
 se DEUM certis miraculis et prophetiis
 probavit, idemque eadem ipse nos docu-
 it. Ain? Christus hæc docuit? Audi-
 stin' tu ipse illum ista in specie docentem?
 Etsi ipse non audiverim; certus tamen
 sum ex testimonio Apostolorum et Evan-
 gelistarum æque saltem authentico, quam
 sint ullæ aliæ humanæ historiæ, JESUM
 DEI Filium promississe Ecclesiæ suæ recto-
 ribus divini sui Spiritus assistentiam per-
 petuam in proponendis universis dog-
 matis, quæ ipse Apostolos docuerat.
 Quia ergo Ecclesia proponit isthæc in
 specie dogmata, ceu a Christo tradita;
idcirco certus sum, eadem a Christo tradita
 re ipsa fuisse. Hac ipsa de causa S. S.
 Scripturas pro divinis habeo; quia pro ta-
 libus eas Christi Ecclesia proponit; eoque
 ipso sensu eas intelligo, quo illas eadem
 DEI Ecclesia interpretatur. *Immediatum*
credendi motivum DEI revelatio et auctori-
 tas est: *mediatum*, ex quo credo, DEUM
 hæc revelasse, est auctoritas Ecclesiæ do-
 centis, quæ regitur a DEO: regi illam a
 DEO credo ob promissum Christi Filii
 DEI: Christum esse filium DEI, certum
 ha-

habeo ex miraculis et prophetiis ab illo editis ad probandam divinitatem suam: facta ab eo miracula & prophetias, dataque hæc promissa Ecclesiæ suæ, novi ex testimoniis Apostolorum summa fide humana insignibus. Nullus profecto isthic circulus, nihil arenosum in isto fundamento est.

***** Denique curandum quoque; ut formulæ actus fidei proponantur quam maxime idoneæ & accuratæ; in quibus & dogmata, quæ creduntur, ea inprimis, quam licet breviter, exprimantur, quorum et notitia, et frequens rememoratio, maxime universis christianis necessaria est; & motivum completum, propter quod creduntur; & universalis firmitas, qua creduntur omnia reliqua dogmata a DEO revelata saltem implicite. His paullo prolixioribus addantur pro frequentiore ac faciliore usu hæc brevissima: *credo omnia, quæ credit Ecclesia catholica: quia DEUS fallere & falli nescius ea revelavit.*

68.

Actus Fidei etiam firmissimus, et ipse habitus fidei acquisitus ex præteritis actibus, sejungi potest ab amore DEI super omnia substantiali gradu perfectio, et conjungi cum amore prædominante peccaminoso. Re-

*Fides se-
jungi potest
a caritate
DEI.*

ac licet motiva practice sufficientia per lumen supernaturale gratiæ proponat, nempe DEUM omni dignum amore, mercedem beatitudinis, & pœnas infelicitatis æternæ; tamen hæc non nisi confuse & ut longe absentia etiam per fidem concipimus in hac vita, & pœnæ illæ non absolute, sed sub conditione nobis intentantur utcunque incerta, nimirum, nisi pœnitentia illas ante mortem præveniamus. *Præterea* in servandis ex generali DEI amore ceteris legibus speciales occurrunt difficultates & illicita peccandi; quæ momento satis relative magno abstrahunt attentionem a motivis contrariis, quæ fides proponit; eoque facilius, quo minus familiaris & facilis nobis est usus vivacis exercitii fidei. Unde *experientia intima* id docet omnes peccatores; qui nihil hæsitantes in fide dogmatum christianorum, tamen peccant peccato luxuriæ, injustitiæ, inimicitiae &c. Pariter admissio jam id genus peccato, etsi nihil dubitent de veritatibus, quas fides proponit, sæpe tamen differunt de iis pœnitentiam, qua caritatis prædominium in se restituant. Nimirum *prædominans* voluntatis affectus malus excludit quidem affectum divinæ caritatis *prædominantem* sibi; sed non affectum

fectum pium credendi DEO; ex quo fides existit. S S. LITERÆ id ipsum aperte innuunt. I. Cor. XIII. 2. ubi Apostolus scribit: *si habuero omnem fidem, ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Et S. Jacobus in Epist. Cap. II. v. 14: *quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem caritatis non habeat; nunquid fides poterit salvare eum?* TRIDENTINUM dogma hoc quoque definiit Sess. VI. can. 28. damnans eum, qui dixerit, *amissa per peccatum gratia simul et fides semper amitti; aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem; aut eum, qui fidem sine caritate habet, non esse christianum.* De actu et habitu acquisito simul aperte loquitur canon iste; cum dicat *fidem, quæ remanet, utique ex actibus præteritis.* Unde ALEXANDER VIII. damnavit propositionem XII^{am}: *quando in magnis peccatoribus deficit amor, deficit etiam fides; et etiam si videantur credere, non est fides divina, sed humana.* Et CLEMENS XI: Quesnellianam propositionem LXII^{am}: *Fides non est absque amore, et fiducia.* Breviter et bene S. Augustinus L. XV. de Trinitat. c. 18. ait: *fides sine caritate potest esse, sed non prodesse; intellige, ad salutem æternam.*

• Quoniam DEUS infinite bonus etiam peccatoribus tamdiu dat, et paratus est dare gratias sufficientes ad salutem et ad ipsam caritatem ac DEI gratiam recuperandam (Tract. IV. 287.); idcirco benevola ista applicatio omnipotentiae DEI ad largienda homini peccatori auxilia sufficientia ad fidem eliciendam, sine quibus fides salutaris nulla possibilis est (ibid. 264.), constituit facultatem habitua-lem in actu primo expeditam ad credendum fide salutari etiam in homine peccatore; quam scholæ vulgo *habitum fidei infusum* dixere; de cuius natura perinde argutabant, ut de gratia habituali univ-erse (ibid. 308. not.). *Jansenius*, qui gratiam pure sufficientem univ-erse negabat, et gratiæ totius naturam in nova lege re-posituit in inspiratione caritatis, ex iisdem principiis (L. V. de gratia Christi cap. 6.) intulit, nullam in peccatore dari fidem ve-ram habitua-lem, aut actua-lem. Sed mis-cuit vera falsis. Utique etiam *fides pecca-toris*, prout a pia voluntatis affectione im-peratur, aliquam divinæ veracitatis di-lectionem supponit; sed non eam absolute efficacem & prædominantem caritatem, qua DEUS univ-erse placet, aut appetitur super omnia, & quæ sola justificat. *Cal-vinus* & *Lutherus*, cum *fidem* cum temera-ria *fiducia* confudissent, qua quis arripi-ens merita Christi justum & salvum se fore confidit; eique *fiduciæ* vim justifi-candi affinxissent; consequenter errando docuerunt, fidem in homine peccatore esse

esse non posse. *Catholici* fidem caritatis et gratiæ expertem recte, *informem & mortuam* dixere; *fidem vivam* contra, quæ cum gratia et caritate, ceu vita spirituali, coniuncta est.

•• *In dæmonibus et damnatis* fides naturalis (experientiæ intimæ ex parte coniuncta); at non salutaris est; quia spei salutis expers. *In beatis* fidei succedit visio DEI immediatâ, absentiam obiecti & repræsentationis obscuritatem tolles; quæ fidei est propria secundum Apostolum dicentem ad Hebr. XI. *Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* *In purgatorio statu* animarum manet fides, ceu fundamentum spei.

69.

Fidei salutari opponitur contrarie infidelitas omnis positiva (38), quæ est deliberata detrectatio firmi assensus intellectus vel de existentia revelationis divinæ, vel de revelati obiecti veritate, stante jam accepta certa notitia utriusque. Hæc porro vel est *generalis*, quæ detrectat assentiri omni revelationi divinæ, ut *Paganismus, Theismus, & Atheismus*; vel *particularis*, ut *Judaismus, Mahometismus, & Hæresis*; quæ postrema est hominis baptizati, et Christum DEUM

Fidei
contrarie
opponitur
omnis in-
fidelitas
positiva.

G 5

ho-

hominem, vel certe magistrum religionis divinitus missum credentis, infidelitas positiva, qua pertinaciter ac sciens tuetur errorem contra communem Ecclesiae catholicae doctrinam fidei. Jam autem, qui vel uni veritati revelatae a DEO fidem pertinaciter, ac satis certo de ea edoctus, detrectat; is universali ac firma fide, quae sola salutaris est (Tract. IV. 264.), credere nullam omnino aliam veritatem a DEO revelatam potest (43): secus enim praedominante affectu praeferret cognitam auctoritatem DEI revelantis omni privato iudicio et sentiendi libertati, ac proinde etiam in eo particulari dogmate eam venerationem. Hoc sensu Apostolus ad Galat. V. 2. scribit: *Ecce ego Paulus dico vobis: si circumcidamini, Christus vobis nihil prodest.* Et TRIDENTINUM Sess. VI. cap. 15: *asserendum est, non modo infidelitate, per quam et ipsa fides amittitur, sed etiam quocunque alio mortali peccato, quamvis non amittatur fides, acceptam justificationis gratiam amitti, divinae legis doctrinam defendendo; quae (I. Tim. I. 9.) a regno DEI non solum infideles excludit; sed et fideles (I. Cor. VI. 9.) fornicarios, adulteros, molles &c.; ubi sane docet, omnem infidelitatem a fide et regno DEI toto excludere.* 72.

70.

Omnis infidelitas positiva unum ex gravissimis peccatis est. Longissime enim ^{peccatum} mentem hominis a fine ultimo suo remo- ^{gravissi-} vet, impediendo ipsum initium salutis, ^{mum:} quod est fides. Importat rebellionem utriusque facultatis mentis adversus DEUM, id est, conatum intellectu & voluntate resistendi DEO, id est, sapientiæ & voluntati divinæ: cum infidelis vulgo credere nolit, ut ne obedire etiam teneatur. Est summe temeraria illusio DEI, quasi negando fidem subterfugi necessitas obediendi posset. Unde est inobedientia obfirmata, & complicata.

* Infidelitas vulgo effectus est aut obstinatæ in malo voluntatis, quæ dogmata pravæ cupidini fræna imponentia credere detrectat, ne dimittere illius malæ cupidinis expletionem cogatur; aut arrogantis superbiæ, quæ magna iudicii & acuminis proprii opinione, & cupiditate excellentiæ ejusdem inflata, sapere vult ultra communem modulum humanæ infirmitatis, nec confiteri unquam, quod erraverit, aut errare possit. Sic vidimus principes idololatrias, audita virorum apostolicorum prædicatione proximos conversioni, sed mulierum amore a fidei amplexu revocatos. Sic hodie dum plerique,
qui

qui *fortes spiritus* audiunt, non rationum profunditate ducti, sed ut blandiantur abjectæ cupidini, dogmata primaria religionis explodunt. Sic alios videmus, qui sola gloriolæ excellentioris ac perspicacioris acuminis cupiditate ducti, aut se errasse confiteri nolentes, religionem omnem revelatam impugnant, aut inter Christianos hæresin faciunt, vel sectantur. At enim quæ hæc temeritas! quæ stultitia! simulare, non se audire DEUM loquentem, ut inobedientiæ excusatio habeatur; aut, ut de acumine tuo gloriari possis, DEUM facere mendacem.

*** Dubium est suspensio iudicii & assensus fidei, imperata a fuga erroris, cuius probabilitas intellectu animadversa est (Eth. Univ. 608.) Quodsi fuga illa erroris non a perspecta solida erroris probabilitate, saltem invincibiliter cognita pro tali, sed ab alio pravo affectu simili, ut de ipsa infidelitate absoluta modo dictum est, nimirum vel ab affectu obstinato libidinis, vel ab arroganti præfidentia proprii acuminis, oriatur; *dubium de re fidei ejusmodi deliberatum temerarium et itidem grave peccatum est; minus tamen hæresi*: quia etiam istud vera quidem, attamen minus efficax rebellio est utriusque facultatis, suspensionem solum assensus, non dissensum positivum a locutione DEI certo cognita importans.

*** Ex

*** Ex adverso ab infidelitate positiva excusat ignorantia quævis, etsi crassa sit, et affectata ex solo tædio discendi; qua quis ignorat, sententiam suam revelationi divinæ adversari.

**** Remedia corrigendi infidelitatem positivam sunt sequentia: 1) detectio originis ejusdem, ex libidine, vel superbia. 2'.) humiliatio sui coram DEO, & supplex fervensque, ac constans oratio pro impetranda gratia vincendi libidinem vel superbiam illam: 3'.) consideratio periculi certæque ruinæ æternæ, ex infidelitatis pertinacia secuturæ: 4'.) sedula rationum sufficientium, quibus DEI revelationis certitudo demonstratur, meditatio: 5'.) sensa modesta et diffidentia de proprio judicii acūmine et facilitate errandi: 6'.) probe se convincere de auctoritate Ecclesiæ Christi vere divina, et de sapientia divini consilii; quo hoc criterium veritatis omnis religiosæ, unice pro universis idoneum, a DEO institutum est.

71.

Quoniam universe omnia propinqua *Dubium* graviter peccandi pericula vitare quisque *in rebus* sub gravi peccato tenetur (Eth. Univ. *fidei item* 472. II. III.); idcirco *grave pec-* graviter contra *catum est.* legem naturalem religionis internæ intellectus *Unde infi-* peccant, qui cum gravi periculo labendi in *delitatis* *fide-*

*pericula, fidelitatis peccatum legunt libros quorumcun-
ex lectione que infidelium, infidelitatem docentes. 2'.)
librorum, Idem valet de conversatione cum infidelibus,
& famili- de auscultatione eorundem, prædicantium in-
aritate in- fidelium, fidelitatem &c.*

ex natura-

lis etiam * Periculum hoc pro omnibus Theo-
legis præ-logiæ solidæ expertibus præsentaneum
scripto ca-ac generale est, hodie inprimis, ob ex-
venda quisitam subtilitatem in modo scribendi,
sunt. qua hodie religionis hostes passim utun-
tur, conjunctam elegantis stili emphat-
ici; queis facillime quibusvis, argu-
menta ipsa profundius rimari & evol-
vere inexpertis, ac sæpe inhabilibus,
imponunt.

* * Huc usque actum a nobis est de
gravi quidem per se officio, eoque uni-
versis summe necessario ad salutem, ni-
mirum de studio acquirendæ necessariæ
notitiæ DEI tum per vires rationis na-
turalis, tum per lumen fidei, ejusdem
exercitio absolute pariter necessario om-
nibus ad salutem. Nunc porro agendum
præterea nobis est de modo familiarem
nobis reddendi usum utriusque istius
DEI cognitionis, ejusdem in nobis con-
tinuo perficiendæ.

72.

Studium DEUS rebus universis & singulis in-
Præsen- time summo in gradu perpetuo & im-
me-

mediate præsens est intellectu, voluntate, ^{tiæ divi-}
& potentia, id est, tota essentia sua, ^{næ expli-}
(Tract. de DEO §. 129.) Qui porro ^{catur,}
ad quosvis gradus & effectus istius DEI
præsentiæ cogitatione sua attentus, &
intentus est, *DEUM sibi præsensem ha-*
bere, item *divinæ præsentiæ studere*, dici-
tur. I. *Quot modis itaque ac diversis gra-*
adibus homini DEUS præsens esse solet; tot
diversis modis exerceri studium hoc divinæ
præsentiæ præ oculis habendæ potest.

II. Sicut porro alia *DEI præsentiæ* est
naturalis, per concursum videlicet natu-
ralem cum omnibus effectis creaturarum;
quæ idcirco etiam ratione naturali co-
gnosci potest; alia *supernaturalis*, quæ in
operationibus supernaturalibus consistit,
quas DEUS vel extra nos, vel intra nos
ipso, identidem exercet, vel olim jam
exercuit; quasque non nisi per fidem co-
gnoscere possumus: ita *alius est modus*
DEUM præsensem habendi ope luminis ra-
tionis, alius ope luminis fidei. III. Prout
porro DEI præsentiæ in hoc mundo inde
ab ejus principio perpetua fuit, ac sem-
per est, eaque tam supernaturalis, quam
naturalis; idcirco *studium præsentiæ divi-*
næ ex æquo se extendere per se potest ad ef-
fectus præteritos ac præsentes, tam natu-
ralis,

ralis, quam supernaturalis præsentiæ DEI.
 IV. Non alius extitit huc usque excellentior modus præsentiæ DEI in hoc mundo, quam *per unionem physicam personæ divinæ DEI Filii cum SS. Humanitate JESU Christi*; quo per omnem vitæ istius mortalis decursum excellentia infinita divinarum perfectionum in omnibus actionibus externis illius SS. Humanitatis sese ipsis hominum oculis amabilissima sensibili specie coram præsenta-
 vit. Cui dignitate proximus ille divinæ præsentiæ modus est, quo tota ejusdem JESU Christi persona cum omni divinitate & humanitate sua nobis perpetuo item sub specie sensibili panis & vini *in SS. Eucharistiæ Sacramento* vere, realiter, & substantialiter, præsens est; eo-
 que Sacramento insuper spirituales aliam suam præsentiā nobis significat; qua omni momento paratus est spiritualis vitæ vigorem in nostris mentibus augere, & ejusdem vitæ actiones in omni virtutum genere determinare. Itaque *divinæ præsentiæ studium præcipue circa hæc duo divinissima objecta sese exercere potest, videlicet circa rememorationem dogmatum de Incarnatione Filii DEI, de istius divinis perfectionibus, virtutibus SS. Humanitatis illius, de officio Redemptoris, de doctrinis, Exem-*

the first of these is the fact that the
 the second is the fact that the
 the third is the fact that the
 the fourth is the fact that the
 the fifth is the fact that the
 the sixth is the fact that the
 the seventh is the fact that the
 the eighth is the fact that the
 the ninth is the fact that the
 the tenth is the fact that the
 the eleventh is the fact that the
 the twelfth is the fact that the
 the thirteenth is the fact that the
 the fourteenth is the fact that the
 the fifteenth is the fact that the
 the sixteenth is the fact that the
 the seventeenth is the fact that the
 the eighteenth is the fact that the
 the nineteenth is the fact that the
 the twentieth is the fact that the
 the twenty-first is the fact that the
 the twenty-second is the fact that the
 the twenty-third is the fact that the
 the twenty-fourth is the fact that the
 the twenty-fifth is the fact that the
 the twenty-sixth is the fact that the
 the twenty-seventh is the fact that the
 the twenty-eighth is the fact that the
 the twenty-ninth is the fact that the
 the thirtieth is the fact that the
 the thirty-first is the fact that the
 the thirty-second is the fact that the
 the thirty-third is the fact that the
 the thirty-fourth is the fact that the
 the thirty-fifth is the fact that the
 the thirty-sixth is the fact that the
 the thirty-seventh is the fact that the
 the thirty-eighth is the fact that the
 the thirty-ninth is the fact that the
 the fortieth is the fact that the
 the forty-first is the fact that the
 the forty-second is the fact that the
 the forty-third is the fact that the
 the forty-fourth is the fact that the
 the forty-fifth is the fact that the
 the forty-sixth is the fact that the
 the forty-seventh is the fact that the
 the forty-eighth is the fact that the
 the forty-ninth is the fact that the
 the fiftieth is the fact that the
 the fifty-first is the fact that the
 the fifty-second is the fact that the
 the fifty-third is the fact that the
 the fifty-fourth is the fact that the
 the fifty-fifth is the fact that the
 the fifty-sixth is the fact that the
 the fifty-seventh is the fact that the
 the fifty-eighth is the fact that the
 the fifty-ninth is the fact that the
 the sixtieth is the fact that the
 the sixty-first is the fact that the
 the sixty-second is the fact that the
 the sixty-third is the fact that the
 the sixty-fourth is the fact that the
 the sixty-fifth is the fact that the
 the sixty-sixth is the fact that the
 the sixty-seventh is the fact that the
 the sixty-eighth is the fact that the
 the sixty-ninth is the fact that the
 the seventieth is the fact that the
 the seventy-first is the fact that the
 the seventy-second is the fact that the
 the seventy-third is the fact that the
 the seventy-fourth is the fact that the
 the seventy-fifth is the fact that the
 the seventy-sixth is the fact that the
 the seventy-seventh is the fact that the
 the seventy-eighth is the fact that the
 the seventy-ninth is the fact that the
 the eightieth is the fact that the
 the eighty-first is the fact that the
 the eighty-second is the fact that the
 the eighty-third is the fact that the
 the eighty-fourth is the fact that the
 the eighty-fifth is the fact that the
 the eighty-sixth is the fact that the
 the eighty-seventh is the fact that the
 the eighty-eighth is the fact that the
 the eighty-ninth is the fact that the
 the ninetieth is the fact that the
 the ninety-first is the fact that the
 the ninety-second is the fact that the
 the ninety-third is the fact that the
 the ninety-fourth is the fact that the
 the ninety-fifth is the fact that the
 the ninety-sixth is the fact that the
 the ninety-seventh is the fact that the
 the ninety-eighth is the fact that the
 the ninety-ninth is the fact that the
 the hundredth is the fact that the

rum, in orbe evenit, id a DEO ceu praelente auctore est. Itaque *in omnibus bonis, quæ in hoc mundo eveniunt, maxime in spiritualibus, DEUM præsentem, ceu illorum auctorem ex vero intueri licet.* Atque huc referre oportet, quidquid in vitis Sanctorum DEI fervorum, atque ipsius SS. DEI Matris eximium de illorum sanctitate & virtutum exemplis legimus. VII. Denique vel ipsa mala, quæcunque & cujuscunque generis sint, quæ in hoc mundo contingunt, ex voluntaria DEI permissione eveniunt sic, ut non nisi DEO voluntarie permittente evenire possint; nec hilo plus mali permittatur a DEO, quam præcise necesse sit, ut ex malorum occasione reipsa eveniat summum illud bonum, quod DEUS creationis suæ infinite sapienti et pio consilio intendit. Itaque *vel in ipsa malorum istius mundi permissione præsentem semper DEUM, ceu intellectu, voluntate, & potentia infinita cuncta suavissime et simul fortiter ac insuperabiliter omnia moderantem, licet certissima fide intueri.* VIII. Unde nullus est in hoc mundo uspiam eventus, in quo non exercitium ac studium præsentiae DEI præ oculis habendæ locum habeat.

73.

*Officium cuiusque christiani hominis Et com-
est, ut universum hoc divinæ præsentiæ mendasur.
præ oculis habendæ exercitium sibi quam
commendatissimum habeat. Nam I'.) quos
toto corde amamus, eorum utique no-
bis actu præsentium cogitationem ex a-
nimo abjicere non solemus. Sequitur
ergo officium conservandæ in nobis me-
moræ præsentiæ DEI in genere ex prin-
cipio generali ac primo Ethices totius
(4.); tum vero ulterius ex motivis aliis
jucundis et utilibus, nos ad id allicien-
tibus, nimirum ex *jucunditate* istius præ-
sentia DEI tam amabiliter nos *intime* si-
nu veluti suo foventis, regentis, pro-
tegentis, mediis salutis tam excellenti-
bus ac potentibus instruendis, et undi-
que flammis amoris cingentis; ex uti-
litate ipsius exercitii istius ad nos vicif-
sim uniendos DEO præsenti per mutu-
um amorem et studium proficiendi ex
ipsius tam benevola præsentiæ, et istius
effectus recipiendi, et in usus nostros
vertendi: tum *denique quia* hæc ipsa di-
vinæ præsentiæ secundum omnes suos
gradus memoria *præcipuus stimulus* est *ti-*
moris DEI, qui *omnis sapientiæ initium* est
(Eccles. I. 16.), et *amoris erga eun-**

dem *DEUM* tam nostri studiosum, *f*
ducia in rebus arduis, *solatiu* in quibus-
 cunque periculis et adversis.

74.

I. *Fides, et familiaris ac distincta fi-*
dei notitia, de præcipuis omnibus divinæ
præsentia gradibus præcipue servit ad pro-
movendum exercitium hoc divinæ præsentia
præ oculis habendæ. Plerique enim illius
 gradus sola fide, alii facilius saltem ex
 fide, quam ratiocinio, innotescunt.

II. *Nihil tamen obstat, quo minus*
etiam per imagines sensibiles cogitatio DEI
præsentia in nobis refricetur. Præ omnibus
 est ipsum DEI exemplum, in SS. literis id
 genus symbolis ad suam præsentiam caris
 amicis suis intimandam sæpissime utentis,
 atque idcirco varia Sacramenta mnemo-
 fina instituentis; ut, quando nos vocat
templum suum, domum, regnum; in quo
 habitet, colatur, et regnet; vel cum
 sensibili signo *columbæ* in Baptismo Chri-
 sti, vel *linguarum ignearum* in die Pen-
 tecostes S. Spiritus sui specialem præ-
 sentiam significavit.

III.

III. *Ufus ergo sacrarum imaginum, quibus omnis generis effecta divinæ præsentiae, imprimis autem mysteria vitæ et passionis Christi Domini, quin et historiæ Sanctorum hominum, peculiari divinæ præsentiae usu fruuentium repræsentantur, saluberimus, et merito ab orthodoxa Ecclesia semper commendatus est.*

75.

Ut omnis nostra de DEO cogitatio ^{Ut et studium inti-} digna sit illius amabilissima undequaque ^{dignum inti-} Majestate, & pro regula ac motivo om- ^{minus nos-} nium agendorum servire justa cum em- ^{cenda uni-} phasi possit, maxime omnium familiari- ^{versa reli-} ter nobis perspecta esse debet universalis gu- ^{christianæ,} bernandi ratio, quam DEUS observat in ^{nec non bi-} hoc orbe, atque illæ divinæ perfectiones, ^{storia pro-} quæ illam præ ceteris propius determinant. ^{gressus il-}

I. *Primo itaque omnium perspectissima ^{præcipuis} nobis esse debet perfectissima bonitas DEI, ^{personis.} tam absoluta, quam respectiva; & imprimis generalis illa, seria, ac per se efficacissima voluntas creaturas omnes rationales, a se creatas, perducendi omnibus mediis, quæ salva communi salute maxima sapienter & sancte exequi possit, ad æternam beatitatem.*

Hoc enim uno principio morum deficiente; amplius vero, si error omnino contrarius, eidemque adversus, mentem occuparet; profecto intelligi non potest, quo pacto serio et tranquille quemquam animum applicaturum ad DEI fidele ac constans servitium sperari queat.

II. *De Prædestinatione ac Reprobatione humana cavendum summopere, tum ut ne, qui sufficiente acumine ad scrutanda illa Theologiæ mysteria destituuntur, curiosius ea scrutari præsumant, sed generali absolutissimæ DEI amabilitatis ac bonitatis in universis suis decretis et operibus conceptu secundum dicta §§. 7. 8. acquiescant; tum vero etiam amplius, ut ne erroneæ hoc de argumento opiniones improvide admittantur in animum; maxime si certis, et ab Ecclesia stabilitis doctrinis aliis aperte adversentur. Ratio eadem est hujus et prioris corollarii.*

III. *Præcipue commendatos habere oportet distinctos ac genuinos conceptus de DEI Sapientia, Sanctitate, Bonitate, misericordia, & Justitia; queis omne suum in creaturas dominium moderatur, bona ordinat, mala permittit (Tract. I. de DEO cap.*

cap. VI.); ut facilius animus ejusdem decretis inter omnes vitæ istius casus acquiescat. *Tum vero DEI Providentiam*, qua singula quæque cura sua complectitur, cunctis prospicit, et attingendo fortiter a fine ad finem, suavissime et cum magna nostri reverentia cuncta disponit, *familiarissime oportet habere perspectam* (ibid.).

IV. *De factis ipsis cum religione propius connexis, et de divinæ gubernationis in eisdem interventu, curandum, ut quam maxima genuina notitia, genuinique conceptus in nobis existant; ex. gr. de lapsu primorum parentum et exinde consecuta generali in omnibus illorum posteris ruina ac labe originali; de istius mali permissione primum, deinde de ejusdem excellenti remedio a DEO nobis oblato &c.: ut ne videlicet præposteris conceptibus seducti, ex mere humanis opinionibus & deceptricibus ideis quidquam in illis unquam concipiamus, quod cum amabilitate absolutissima veri conceptus totius de supremo illo Bono utcunque pugnare possit.*

V. *Ante omnia tamen princeps illud opus divinæ misericordiæ, Bonita-*
H 4
tis,

tis, ac sapientiæ, *DEI Homini nimirum Adventum in hunc mundum, dignitatem divinæ illius Personæ, veritatem geminæ in una persona naturæ, divinæ et humanæ, ortum ex Virgine Matre, exempli, ac doctrinæ sanctitatem, vitam omnem, passionem, et mortem, Sacrificiū ejus in cruce excellentiam, perfectamque illam totius humani generis redemptionem iuxta sui ipsius exinanitione factam, amoris illius erga nos magnitudinem, media salutis ab eo nobis SS. Sacramentorum & totius Hierarchiæ Ecclesiasticæ christianæ institutione in omne tempus nobis abundantissime procurata, excellentiam denique ac virtutem certamque efficaciam omnium istorum mediorum, et quid ad eam actu in nobis experiendam ex parte nostra requiratur; internarum denique gratiarum, illustrationum, et inspirationum, quas nobis promeruit in subsidium omnium spiritualium necessitatum nostrarum, naturam, vim prorsus sufficientem, et multitudinem, ut quam intime habeamus perspecta, omnibus curis & omni industriæ assiduitate elaborandum est.*

VI. Denique *decet omnino, ut ad amplificandam in nobis excellentem de divina bonitate et liberalitate in profunden-*

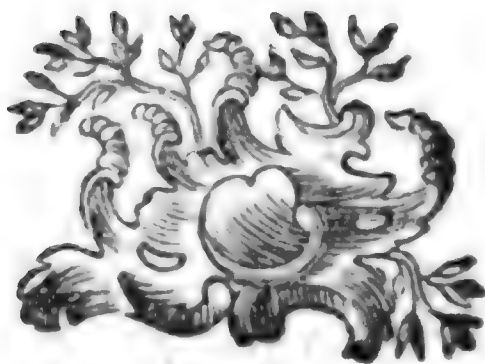
dendis exquisitissimis donis suis ideam
insuper nobis comparemus distinctam noti-
tiam de effusis actu divinæ largitatis divi-
tiis in certas quasdam DEOque præ cun-
ctis aliis fideles creaturas rationales; quæ
sefe obsequentes præbendo omnibus il-
lius sanctissimis impulsibus, nulla libera-
litati ipsius impedimenta posuere. *At-*
que inter has primum baud dubie a SS. Hu-
manitate Christi locum tenet purissima DEI
Hominis et virginea parens Maria. Hu-
jus prærogativas, tum *physicas*, tum *mo-*
rales, apprime nosse christianum homi-
nem decet: quod videlicet ob prævi-
sam ab æterno suam flexibilitatem in om-
nes impulsus gratiæ divinæ, ac proinde
summam cum JESU Christo similitudi-
nem præ omnibus aliis electa a DEO
fuerit in veram DEI Filii Incarnati Ma-
trem; quod sine omni labe originali
concepta, deinceps quoque per omnem
vitam immunis speciali privilegio gratiæ
permaneret ab omni utcunque levi pec-
cato actuali; hoc ipso nomine indirecte
ab ipso Filio suo amplius celebrata lau-
dibus, quam a prærogativa ipsius divi-
næ Maternitatis; cum Luc. XI. 27. mu-
lieri alta voce clamanti, *beatus venter,*
qui te portavit, et beata ubera, quæ sux-
isti, responderet: *quin imo beati, qui au-*

diunt verbum DEI, & custodiunt illud: Quod eadem DEI Mater salva purissima Virginitate genuerit Filium DEUM Hominem et humani generis Redemptorem; quodque modus omnis vitæ ipsius et excellentia virtutum propius præcunctis aliis hominibus ad exemplum JESU Christi similitudine perfectiore accesserit; humilitate inprimis, mansuetudine, patientia ac fortitudine in consentiendo integro sacrificio, quod divinus Pater a Filio pro salute humani generis exegerat; amore erga DEUM, et humanum genus universum. Quodsi ergo mirabilis et gloriosus DEUS in omnibus operibus suis est, in hoc ex mere creatis omnium excellentissimo opere profecto maxime omnium suspiciendus nobis est; ceu in quo & abundantia liberalitatis ipsius, nullo illi se offerente obice, & virtus efficaciaque gratiæ, omnium maxime ac splendidissime relucet.

VII. *Pari modo ad amplius cognoscendam magnitudinem DEI magnopere proderit cuique christiano Homini historica accurata notitia perspectam habere tum vitæ sanctitatem, tum singularia divina dona hominum celebriorum utriusque Testamenti*

menti; S S. Angelorum erga DEUM fidelitatem & pia in custodiendis hominibus obsequia; veterum *Patriarcharum* fidem, *Prophetarum* lumina, *SS. Apostolorum* labores ac zelum, *Martyrum* invictam fortitudinem, *S S. Pontificum, & Episcoporum, Doctorumque Ecclesiae* sapientiam ac pastorem vigilantiam, tot *S S. Confessorum* eximias omnis generis heroicas virtutes, tot *S S. Virginum* angelorum æmulam puritatem, et modestiam mansuetudinemque *Viduarum*; exempla denique eximiæ sanctitatis in variis sanctis personis in omni ætate, sexu, ac conditione hominum: quæ omnia sæpe meditari eo fine oportet, ut ex his nobilissimis omnium divinæ gratiæ effectibus nos ipsos convincamus de summa illa efficacia divinæ voluntatis in urgendo fine ultimo creationis, maxima nimirum salute electorum; simulque propositis fidelitatis omnium fideliorum **DEI** famulorum exemplis nos ipsos animemus ad pari fidelitate super omnia & in omnibus suis operibus amandum summum illum auctorem omnium bonorum. Ubi illud adhuc adnotavero; recte utique facturum quemlibet in particulari, si DEUM in talibus sanctis personis frequentius et studiosius suspicere et admirari,

rari, ceu virtutum illorum auctorem, proposuerit; quorum omnis vitæ status, ac conditio propius ad sui status ac vitæ conditionem accedit; tum ut fiduciam inde ad concipienda paris sanctitatis proposita accipiat; tum ut exemplorum id genus vitæ suæ rationibus maxime appositorum nobilitate ad imitationem se ipsum exstimulet.

CAPUT II.

DE RELIGIONE INTERNA VOLUNTATIS.

Cognitio *DEI*, quam ceu ectypon quoddam Verbi divini, quod imago viva *DEI* Patris est, ex fide æque ac recto rationis usu accipimus, si proprietatibus illis omnibus pollet, quas supra explicui § §. 7. & seqq., id in homine efficere debet, ut distincte intelligat, & quam certissimus sit de eo, quod supra §. 4. de officio primo ac generali amoris erga *DEUM* ostensum est, videlicet 1.) *DEUM* infinite & præ universis rebus creatis, & ex toto invariabiliter, in se, & in omnibus suis consiliis & decretis, bonum & amabilem esse, et nunquam ullo nomine recte displicere quidpiam nobis in *DEO* posse; siue illum consideremus, ut est in se absolute, infinite utique perfectus & pul-

Amor complacentiæ de *DEO* perfectus ceu princeps effectus oriri debet ex genuina religione intellectus.

cer;

cer; five ut se gerit erga creaturas rationales universas, infinita nimirum sapientia, sanctitate, bonitate, misericordia, & iustitia: 2') *quidquid præter DEUM vere bonum est, non nisi similitudine quadam limitata illius boni infiniti bonum esse, et ab illo habere, quod sit: 3') creatos ab uno illo nos omnes hoc uno ex fine ultimo esse, ut infiniti illius boni præsentis & immediato intuitu, et æterna fruitione, quam absolutissime & ipsi cum illo beati simus: 4') prius tamen ab eo nos in præsentis difficilis vitæ statu, remotos ab ejus facie, positos fuisse; in quo, rectæ rationis usu donati, et fidei sanctæ lumine ab eo illustrati, eoque ipso libertate nobis relicta, ultro-neo fidelis amoris obsequio beatitatem illam æterni amoris illius, ceu præmium a DEO nobis pro majore nostra gloria destinatum, ipsi promereamur: 5'.) hujus rei, ceu finis præsentis vitæ immediati causa, pro mediis nobis a DEO ordinatâs esse res hujus universi omnes, bonas, & malas, ut nobis vel instrumento, vel certe occasione sint, ad merita amoris divini per quotidianos actus quam plurimos & intensissimos exaugenda: 6'.) amplius vero pro mediis nobis oblata esse omnia, quæ ad œconomiam Redemptoris, & institutæ ab eo Ecclesiæ pertinent, una cum universis*
 gra-

gratiarum auxiliis, quæ exinde ad nos profluunt : 7'.) quodsi his mediis abunde adjuti, nihilominus abusi libertate, quid amemus *supra DEUM*, & contra quam ille imperet; nisi tempori resipiscamus, priusquam mors nos occupet in tali statu, non solum frustrandos beatitudine illa amoris divini, sed a *DEO* extorres æternitate infelicitissima involvendos. Quæ quidem dogmata omnia singillatim tum in *Ethica Univ.* tum in *Theologia naturali*, a me ostensa sunt.

76.

Ex his principiis fluunt generales re- *Eius regu-*
gulæ affectuum ad veram Sapientiam per- *la.*
inentes (Eth. Univ. Christ. 686.)

I. *Amor complacentiæ de pura & infinita amabilitate*, id est, perfectione ac pulcritudine, *DEI ut in te efficaci semper imperio regat omnes affectus*, eo vires omnes intellectus & voluntatis adhibendæ, & media gratiarum, a *DEO Redemptore JESU Christo* tibi subministrata, omni possibili diligentia applicanda, & adhibenda sunt (n. I. 2.)

II.

II. *Amor iste complacentiæ purus esse debet, & nullo prorsus genere displicentiæ mixtus, sive considerando DEUM in se, sive in suis consiliis et decretis, ac prout se habet erga creaturas quascunque (n. I.)*

III. *Idem major esse debet omni alio amore complacentiæ de quocunque alio bono extra DEUM (n. 2.)*

IV. *Excludere idem ab animo debet omnem complacentiæ amorem de quocunque objecto, quod DEO adversum sit, quod DEUS reprobet, ac vetet, seu graviter, seu leviter.*

V. *Solus ipse determinare deberet omnem alium complacentiæ amorem de quovis bono creato, ita, ut nihil placeat; quam ob consensionem suam, nec amplius placeat, quam pro modo consensionis suæ cum puro illo et infinito bono divino.*

* Ex dictis supra §. 5. III. et. IV. patet, quartam ex his regulis ad officia debita et imperfecta, quintam vero ad perfecta, seu perfectionis consilia, pertinere (Eth. Univ. 335. 555).

77.

Actus primus amoris DEI, quem minus
et inactu complacentiae, ad regulas §. actus
prec. exactae, consequi docet, est gau- *primus*
diu benevolam de absolutissima pulcritudine, est gaudi- *um be-*
et beatitudo DEI; ad eum videlicet mo- *nevolam*
dum, quo S. Spiritus, cum gaudium *de abso-*
procedit ex Patre per Filium, seu Ver- *issima*
bum DEI. Amor iste gaudii de DEO *pulcritudi-*
nascitur ex meditatione crebra & profun- *de et bea-*
da omnium suarum perfectionum DEI; & re- *stante*
sultantis exinde summae independentiae *DEI.*
& sibi sufficientissimae beatitudinis DEI; cui
totus Tractatus de DEO argumentum
& materiam suppetit; estque amor isto
gaudii de DEO prae gustatis quaedam bea-
titutis illius, quae in clara DEI visione a-
lectus expectat (Eth. Univ. 122. 45.),
ac proinde actus nobilissimus hominis
in hoc vitae statu.

78.

Alter alter amoris DEI est amor Actus
gratitudinis de infinita DEI bonitate re- *alter est*
spicienda, seu benignitate, erga omnes crea- *amor*
turas rationales; quae illis illimitato per se *gratitu-*
affectu, quancum ex se, sincerissime *dinis erga*
DEUM
 I vult

vult omnem beatitatem, id est participationem suæ beatitudinis, quantæcunque capaces sunt, & qua reipsa per media omnia sibi possibilia promovet maximam salutem electorum. *Amor iste gratitudinis*, ceu gaudium de actuali beneficentia patroni (Psychol. 260. n. 2.), nascitur ex intuitu ipso tum absolutissimæ illius propriæ egestatis nostræ & dependentiæ intimæ a DEO in consecutione boni cujuscunque; de qua dictum supra §. 59.; tum absolutissimæ pulcritudinis DEI, quæ pro parte importat ipsam quoque bonitatem respectivam, infinite liberalem, & ex amore gaudii de hac pulcritudine DEI (præc.), sicuti in beatis, tanquam attributum (Eth. Univ. 123.) Idem, quoad imperatur a puro amore complacentiæ & gaudii de divina infinita pulcritudine, cujus ea DEI benignitas quoque pars est, purus amor, seu desinteressatus, est; quoad vero ab amore nostri procedit, jam non purus amor, & interessatus, appellatur. Nutritur vero amor iste gratitudinis meditatione veritatum de fine creationis ultimo, qui est illa sola DEI gloria, quæ in beatitudine electorum consistit, sine ullo proprio DEI emolumento; item de mediis, quæ DEUS ex parte sua actu efficacissima voluntate

tate ordinavit *ad hunc finem* reipsa consequendum; quæ sunt tum natura rerum creaturarum *universa*, cujus omnis ordo a DEO auctore naturæ uni illi fini ultimo est conformatus: tum ordo *supernaturalis* veteris ac novi testamenti, gratiis supernaturalibus tam externis, quam internis, habitualibus, & actualibus, locupletissimus; inter quæ princeps omnium & nobilissimum medium salutis est ipse DEI Filius & Homo JESUS Christus, Redemptor idem, Magister, Exemplum, & Legislatur. *Argumenta huic meditationi suppeditant Ethica universalis* de fine ultimo creationis a §. 95. *Tractatus de DEO* a §. 60. de generali benevola voluntate DEI antecedente, a §. 81. de prædestinatione & reprobatione, a §. 113. de Bonitate et misericordia DEI, directione bonorum & malorum ad finem creationis, de ipsa Justitia DEI, de Dominio et Providentia DEI &c.; *Tractatus de Angelis* a §. 168. agens de Custodia Angelorum: *Tractatus de primo Homine* §. 217. not. & quæ ibi de causis permissi peccati originalis, & impossibilitate status naturæ puræ dicuntur §. 237. & seqq.; *Tractatus de gratia* §. 249. seqq. enumerans multitudinem & diversas species gratiarum, a §. 285. DEI libera-

beraliter in dandis gratiis actualibus ~~en-~~
 ga omnes, a §. 307. explicans excellen-
 tiam gratiæ sanctificantis; *Tractatus de*
DEO Homine Sect. II. III. ostendens
 excellentiam personæ Christi, finem In-
 carnationis, officium Doctoris & Me-
 diatoris, Sect. V. cap. I. magnitudinem
 sacrificii ab eo præstiti &c.; denique
Demonstratio Catholica & Tractatus de
Sacramentis sapientiam institutionis Hie-
 rarchiæ Ecclesiasticæ, & excellentiam,
 sanctitatem, & efficaciam mediorum pro
 omni necessitate salutis edocent. Porro
 hæc generalium beneficiorum meditatio dein-
 ceptus revocanda est ad singularem de illis
 participationem, quæ cuique individuo pro-
 pria est.

79.

Tertius,
amor de-
siderii
fruendi
DEO.

Actus tertius Amoris DEI est amor
imperans ac prædominans desiderii fruendi
DEO, ceu bono illo infinito, in beatitudine
æterna, ceu præmio meritorum, conformi-
ter cum consilio sapientiæ & cum voto boni-
tatis divinæ appetendo beatitudinem illam,
ut finem omnium optimum, desiderio
non solum prædominante, sed etiam ab-
solute dominante omnibus aliis affecti-
bus

bus desiderii quorumcunque aliorum bonorum; ita videlicet, ut non solum nullum bonum pro fine appetatur præ illo bono divino; sed nullum aliud bonum appetatur omnino nisi ex illius amoris divini imperio, id est, non nisi ut medium illius finis. Quodsi amor iste ipse imperetur a puro amore complacentiæ & gaudii de pulcritudine divinæ bonitatis respectivæ, volentis serio omnibus creaturis rationalibus ex se omnem beatitudinem, cujus capaces sunt; & proinde si desiderio ex asse conformi Consilio sapientiæ divinæ desideret beatitudinem istam ceu præmium meritorum, proprio labore & sudore conquiendum ope auxilii divini, & quidem non suam privatam tantummodo, sed communem maximam beatitudinem electorum per media, quæ DEUS cuique salvo bono communi maximo largiri sapienter poterit, erit is *amor desiderii fruendi DEO ut objecto beatifico omnimodis purus*, & rectissime ordinatus; quippe qui DEO habet honorem, qui illi debetur, ceu bono etiam respectivo omnium maximo, quod unum par est fruitione sui homini beatificando: sin vero iste amor desiderii imperetur ab amore nostri præcise boni; erit amor *imperfectus, concupiscentiæ amor* vulgo ap-

pellatus; qui communiter in DEUM ut nobis bonum, ceu in objectum materiale, tendit, non quia DEUS nos bonitate respectiva vult beatos, sed quia beatitudo illa nobis bona est; & proinde nec se extendit vulgo ad desiderandam aliorum quoque salutem pari energia voluntatis; nec conjunctus est cum prædicta subordinatione ad communem maximam salutem. *Nascitur amor iste meditatione* tum eorum, quæ SS. litteræ *de magnitudine beatitudinis futuræ* nos edocent; tum eorum, quæ *de sapientia & justitia DEI in prædestinationis divinæ consilio* quoad maximam communem salutem præ privata promovendam in *Tractatu de DEO* traduntur §. 63. seqq.

80.

*Plures his
actus
amoris
simplices
erga
DEUM
possibiles
non sunt.*

Præter tres actus amoris DEI simplices hic usque enumeratos *alius affectus simplex amoris DEI possibilis non est.* Omnis enim simplex amoris affectus circa aliquod bonum in amore complacentiæ illius consistit; qui vel gaudium est, si ejus boni intuitu præsentem delectetur; vel desiderium, si illius nunc absentis præsentem intuitum appetat. Jam vero
DEUS

DEUS tum bonus est absolute in se actu infinite, tum actu bonus respectively erga nos secundum effectus jam præsentes gratiarum, tum in futurum bonus amplius erga nos esse potest, & vult, nos faciendo participes suæ beatitudinis: de primo & altero, ceu bono actu præsente, gaudere (76. 77.); tertium ut adhuc absens bonum, & tamen prævium ceu possibile, desiderare possumus (78); ultra autem hoc nec DEUS in se objectum amoris esse potest, nec affectus amoris simplex alius possibilis est. Vide dicta in Eth. Univ. §. 57. seqq.

81.

Primus actus, qui ex quovis prædicto triplici amore circa DEUM interne in mente oritur, *adoratio* est, quæ non nisi amor gaudii benevoli est (76.) de DEI imsumma independentia, excellentia insuperatis nita, & singularissima unitate divinæ pulcritudinis supra omnes res alias; cui nimirum nulla alia par; & a qua omnes aliæ plenissime dependent, ceu a suo primo principio, & cujus absoluto, simulque summe sapienti, ac suavissimo, universoque generi humano optabilissimo

Ex actibus ab amore DEI imsumma independentia, excellentia insuperatis nita, & singularissima unitate divinæ pulcritudinis supra omnes res alias; cui nimirum nulla alia par; & a qua omnes aliæ plenissime dependent, ceu a suo primo principio, & cujus absoluto, simulque summe sapienti, ac suavissimo, universoque generi humano optabilissimo

I 4 do-

dominio omnia subduntur. Ex quo ultro colligitur 1'.) *adorationem esse speciem cultus interni, quæ in solum DEUM recte cadere potest ut objectum; & DEO rectissime ab omni creatura rationali exhibetur: 2'.) adorationem importare præcipuo loco actum voluntatis, non intellectus tantum: 3'.) proinde, etsi quis intellectus assensu recognoscat DEI excellentiam, & dominium; nisi etiam voluntate de illo sic gaudeat, & delectetur affectu prædominante, ut ejus legibus actu obediat, illum in veritate DEUM non adorare, sicut oportet. 4'. Unde essentialis adorationis actus est sacrificium internum (Tract. de Incarn. 398) quo homo justus DEO sacrificet omnem usum quarumlibet facultatum mentis & corporis, utendo istis semper ad præscriptum divine legis, idque ex recognitione & amore excellentiæ & sanctitatis divine, leges jubentis.*

82.

Secundus, DEI imitatio. *Imitatio DEI alter actus est, qui ab amore illo triplici (76. 77. 78.) imperatur; estque efficax desiderium in suis universis actionibus similitudinem divinarum perfectionum, quoad fieri potest, assequendi; idque vel ex imperio solius*

folius amoris complacentiæ illarum (76. 77.), vel amoris concupiscentiæ, quo appetatur similitudo illa ut summum ipsius hominis bonum. *DEUM imitandi desiderium* hoc in nobis nascitur partim ex clara pulcritudinis divinarum perfectionum cognitione & complacentia, partim ex certa notitia, quod homo sit naturalis quædam imago DEI, capax per se similitudinis divinæ (Tract. III. 205. not. 2.); partim & præcipue ex cognitione certa benevolentiae divinæ, offerentis cuique homini tum ex promptitudine infinita propriæ essentialis benevolæ voluntatis, tum propter infinita merita JESU Christi Domini Redemptoris, gratiam sanctificantem; per quam homo fit consors divinæ naturæ, & præditus facultate proxime expedita ad exemplum divinæ sanctitatis explendi omnem universalis justitiæ perfectionem, ope præsentiae ipsius Spiritus Sancti (Tract. IV. 307. 314. 315. Tract. V. 436. 437.); qui est ipsa Sanctitas DEI (Tract. V. 336. VI.), seu rectitudo moralis infinite perfecta; quo ipso justus evadit *filius* adoptivus DEI, & hæres beatitatis DEI infinitæ (Tract. IV. 315) quove ipso nomine *filiorum* JESUS Christus nos admonet Matth. V. 48. *estote perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus*

fectus est. Partim denique ex certa fide & notitia, quod non nisi solo libero studio imitandæ divinæ perfectionis in hac vita jam nunc vere perfici, nec nisi eo ipso ceu unico medio ad perfectam DEI similitudinem in vita futura beata pervenire possimus; in qua secundum I. Joan. III. 3. cum appa-ruerit, similes ei erimus; quoniam eum videbimus, sicuti est. Porro DEI perfectiones imitari pro viribus in omni actione deliberata obligamur omnes perpetuo; 2'.) graviter quidem, ut ne in re magna, 3'.) leviter, ut ne in re parva quidem, contrarie divinæ alicui perfectioni agamus; 4'.) imperfecte autem universe obligamur (per modum consilii perfectionis videlicet Eth. Univ. 335.) ut in omni cogitatione, verbo, et opere, sensis, consiliis, & decretis voluntatis divinæ nos conformiter geramus. DEI enim perfectio infinita norma prima, universalis, & absolutissima omnium actionum humanarum est; cujus unius similitudine istæ in specie & individuo bonæ, id est, absolute cum rectitudine appetibiles sunt (Eth. Univ. 51. VI.), & cujus dissimilitudine sunt eo ipso malæ (ibid. 401. 404.) tum absolute, tum respectivæ, id est, nobis noxiæ (ibid. 43. not.); ut adeo & boni spe, & mali fuga, invitemur, id est, sal-

saltem imperfecte obligemur (ibid. 335. 336.), ad actiones nostras divinis perfectionibus conformandas; *quod erat primum.* Porro qui sciens contrarie agit divinis perfectionibus in re gravi, vel levi, graviter, vel leviter illas contemnit, saltem indirecte (ibid. 204. 216. II. 257); ac proinde agit formaliter Theologice male, gravi, vel levi malitia (300. 305.). Atqui DEUS lege necessaria & naturali prohibet omnes actiones formaliter Theologice malas; et quidem obligatione gravi, aut levi, pro magnitudine malitiæ illarum (ibid. 358.): *quod alterum, ac tertium.* Et si vero non perfecte obligamur omnes actiones positive referre ad DEUM, sed absque Theologico formali peccato possumus aliquando contenti esse referendo actionem Theologice formaliter indifferentem ad bonum naturæ nostræ mere physicum, & solum negative ad DEUM sic, ut caveamus quidem omnem actum DEO positive contrarium (ibid. 374. 375.) nihilominus consilii est referre etiam tales actiones omnes positive ad DEUM &c., easque positivæ intentionis proposito conformare perfectionibus divinis (ibid.): *quod erat ultimum.*

* Huc repetitæ adhortationes illæ DEI ad populum Israel Levit. XI. 44. XIX. 2. XX. 7. pertinent: *sancti estote, quoniam ego sanctus sum, Dominus DEUS vester*: quam christianis etiam speciali nomine inculcat S. Petrus I. Epist. I. 15.

83.

Tertius, Ex studio imitandi DEUM sequi-
confor- tur *tertio loco conformatio nostræ volunta-*
matio *tis cum divina*, quæ est firmum propo-
nostræ situm divinæ voluntati, ubi ubi se præsen-
volunta- tanti, ceu normæ generali, voluntate
tis cum nostra consentiendi, volendo omne,
divina. quod, ut nos velimus, illam velle: no-
lendo, quod ut nos velimus, eam nolle
cognoscemus; nec aliquid usquam, nec
aliter, nec amplius volendo, nisi quia
& quatenus id illi placere cognoscemus.
Oritur ista conformatio nostræ cum di-
vina voluntate *ex multiplici* gravissimo
motivo: I.) quia sola DEI voluntas in
omni suo actu, tam ordinante, quam
permittente (Tract. de DEO §. 99.)
sic regitur infinita sapientia, sanctitate,
bonitate, misericordia, & iustitia, ut,
quod omnium optimum revera est, nun-
quam non actu efficacissime velit; quin-
cidem in iis, quæ absolute vult, resisti
ab

ab aliqua creatura possit: unde & amabilissima undequaque in se est (seu cum bona ordinat, seu cum mala quaecunque impedit; physica, & moralia; illa physicis, hæc moralibus mediis; seu dum ambo alias permittit) & simul est norma absolutissima nostræ voluntatis; cujus imitatione & hæc universe ac omnimodis optima, perfectissimaque, fini denique universæ creationis ultimo quam maxime consentanea evadere possit (Eth. Univ. 585. Tract. de DEO cap. VI. toto). 2'.) Quia sola DEI voluntas norma practica, universalis, & applicatu secunda & facilis est, ex qua scire licet, quid optimum formaliter ad finem creationis ultimum sit: eo quod cum istud vel maxime a futuro ex quovis mundi eventu humanæ libertatis usu, vel abusu, pendeat; solus DEUS infinita sua scientia prævideat, solus ipse secure scire possit, quid sit optimum formaliter ad creationis finem, ac proinde etiam id voluntate formaliter optima per media quaecunque aptissima velle (Tract. de DEO 192. 193.) Præterea voluntatis ipsius istius divinæ signa satis certa & obvia nobis suppetunt, videlicet ordinantis voluntatis DEI bona omnia, tam physica, quam moralia, quæ in hoc mun-

mundo citra nostram libertatem unde unde actu eveniunt; & cognitio certa bonitatis theologicæ actuum nostrorum moralium, seu a propria libertate pendentium, vel DEI lege, vel consilio, naturali, vel positivo, quocunque modo nobis cum certitudine intimata; *voluntatis vero prohibentis, aut dissuadentis*, certa intimatio malitiæ positivæ, vel negativæ (Ethic. Univ. 126.), per dictamen conscientiæ, legem, vel consilium, proponentis circa propriæ libertatis actus: *voluntatis denique permittentis* mala omnia, tam physica, quam moralia; quæ modo quocunque, seu in nobis, seu extra nos, seu alienæ, seu nostræ libertatis propriæ abusu actu eveniunt (Theol. Natur. 434. seqq.): quæ omnia an velle, aut non velle, aut nolle, nos oporteret, nequaquam ex solis essentialibus & necessariis DEI perfectionibus, ceu norma, intelligere possemus (ibid. 438. 439. 440.): 3°) quia a consensione ista voluntatis nostræ unice pendet, ut homo quilibet pro sua virili actu medium formaliter optimum relate ad universas ceteras rationales creaturas conformiter consilio divinæ sapientiæ & proposito divinæ Bonitatis reipsa evadat; cui sola dissensio liberæ nostræ voluntatis impedi-

dimen-

dimento esse potest, quo minus finem majoris communis salutis reipsa consequatur: 4'.) quia in hac conformitate uti summa sanctitas, ita & dignitas, nobilitas, & excellentia hominis cujusque consistit, ita, ut in genere quidem hominis physici ea quid majus sit, ex. gr. unio DEI Hominis, Maternitas DEI in Virgine, excellentia naturæ Angelicæ; at in genere boni moralis nihil ea unione voluntatis humanæ cum divina formaliter melius esse potest; eo ipso, quod optima & infinite perfecta DEI voluntas sit, cui conformatur voluntas humana; sine qua conformitate generali nec humanitas Christi ad unionem Verbi idonea (Tract. V. 377. 378.), nec Virgo Maria DEI Maternitati apta fuisset (Tract. IV. 279.). Unde & hoc unum Christi in terris negotium erat Joan. IV. 34.: *meus cibus est facere voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus: & Psalm. XXXIX. 9. de illo legitur: in capite libri scriptum est de me, ut facerem, DEUS, voluntatem tuam.* Unde & Matth. XII. 47. *dicenti sibi. Ecce! mater tua & fratres tui foris stant, quærentes loqui tibi; respondit: quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? & extendens manum in discipulos, dixit: ecce!*
mater

mater mea & fratres mei! quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse meus frater, & soror, & mater est: 5'.) quia hæc una via perfectionis omnium conditioni, ætati, sexui, ac statui hominum communis est, ut facias, & velis semper, quod DEUS te facere vult & velle: cum ceteræ virtutes non æque sint omnium temporum, locorum, & personarum; quin imo, si citra divinæ voluntatis præscriptum utcumque de se excellenti in speciem gradu exerceantur, desinant esse virtutes hoc ipso; quod a vera sanctitatis omnis norma deficiant, quæ est voluntas DEI, & ipse Spiritus sanctus (Tract. V. 336. VI.): 6'.) quia voluntati divinæ aut frustra, aut non nisi summa cum perniciæ propria resistitur: *frustra* quidem in omnibus, quæ ille ita vult, aut permittit; ut ea a nostra libertate jam porro minime pendeant: *cum perniciæ propria*, cum velle nos, aut a nobis ipsis fieri, aut omitti quidquam salva nostra libertate ipse vult. Aut enim ob repugnantiam nostræ voluntatis mala, quorum vitandorum causâ repugnamus, nec ipsa vitantur; aut illis vitatis majora succedunt, videlicet malæ conscientiæ remorsus, jactura DEI gratiæ habituali peccatum in-

inclinans ad similem rebellionem in alio casu iterandam, periculum salutis, & ipsa ruina æterna. Huc quadrat celeberrimus ille locus S. Augustini in Lib. de Spiritu & Lit. cap. 33. *Vult DEUS omnes homines salvos fieri; & in agnitionem veritatis venire: non sic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male utentes justissime judicentur. Quod cum fit, infideles quidem contra voluntatem DEI faciunt, cum ejus Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt; verum se ipsos fraudant magno & summo bono, malisque pœnalibus implicant, experturi in Suppliciis potestatem ejus; cujus in donis misericordiam contemserunt: 7'.)* denique sola quies mentis in divina voluntate, conjuncta cum certa expectatione futuræ plenæ beatitudinis, & continuo per prospera & adversa inimpedito ad illam progressu, vera illa & constans felicitas hominis est; quæ sola in præsentem vitam cadit, &, nisi ipse velis, turbari non potest. Aliam non esse in terris possibilem, ostendi jam in Ethica Univ. §. 105. 138. Hanc autem veram quietem, & constantem esse posse, ex eo liquet; quod inter quæcunque mala physica & moralia, unde unde occurrentia, Voluntas DEI illa permittens

K sit

fit bonum actu præsens in se ob sapientiam, sanctitatem, & bonitatem suam infinitam amabilissimum; & per eandem suaviter non minus, quam fortiter, bona & mala universa ad unum finem illum maximæ salutis communis electorum dirigantur. Nihil enim usquam fit sine voluntaria DEI ordinatione, si bonum, aut permissione, si malum est. Sed ne hilo quidem plus mali DEUS optimus permittit, quam præcise permitti necesse sit, ut summum illud bonum oriatur. Si malus ipse es; vult, ut malorum humili perpeffione, ceu paternæ correctionis, expies admissam culpæ malitiam: Sin bonus; expectat ex hac tibi oblata occasione heroicæ virtutis actus, & grandium meritorum accessus ad futuram coronam, quam tibi præparavit ab æterno; cujus præmii magnitudo immenso excessu & æterna perduratione evanescere facit omne pondus momentaneæ præsentis tribulationis; ut etiam vera gaudii materies fiat occasio utcunque ardua, quæ se ex malorum quorumlibet patientia offert ad illud præmium exaugendum.

84.

Conformationis istius nostræ cum *Cujus pars* divina voluntate pars præcipua est *obe-* est *obedi-*
dientia, seu conformatio actuum nostro-entia illi
 rum voluntatis cum divina voluntate, *præstua.*
 nobis volendi, aut non volendi, regu-
 las proscribente; idque unice ex amore
 prædominante, & honoratione divinæ
 ipsius voluntatis, ceu normæ perfectis-
 simæ sanctitatis, & simul *dominæ* nostræ
 voluntatis, absolutissimæ; a cujus nutu
 & voluntatis nostræ omnis existentia pen-
 det quovis momento; & quæ summa
 rectitudine, sapientia, bonitate, & ab-
 solutissima potestate, nobis nunquam
 non imperat ea præcise, quæ ad maxi-
 mam salutem communem rectissima via
 conducunt. (Tract. de DEO §. 122.)

* Errant, qui cum Crusio, Meiero,
 & aliis Protestantibus, *obedientiam* ad so-
 las actiones a superiore qua tali cum jussu
 & obligatione præscriptas restringunt;
 tolluntque ab hac virtute id, quod pri-
 mam illius perfectionem constituit; quæ
 in eo consistit, ut præceptum non ex-
 pectet *obediens*; sed nutu quovis & signifi-
 catione voluntatis contentus sit, eoque
 uno nomine alienam voluntatem pro a-
 gendi norma respiciat; quod certus sit,
 ex imitatione talis normæ rectitudinem

actionum suarum se via securissima consecuturum. Christus Dominus profecto obediens fuit sine lege & præcepto proprie dicto *usque ad mortem* (Tract. V. 375.) *Ostentatio potestatis cogendi* non nisi ad imperfecte obediens impellendos ad parendum instar motivi & ope timoris, ceu affectus molesti, necessaria est; *nullius autem virtutis proprium motivum conficit.* *Proprium obedientiae motivum* est rectitudo alienæ voluntatis; ratione cujus hæc secure pro norma agendi assumitur. Unde ad hoc, ut obediat quis alteri, opus non est, ut hunc pro superiore suo habeat; sed solum, ut securus sit, a rectitudine non aberraturum se, si ipsius voluntati conformiter se gerat. Sic ex. gr. imperitus vitæ perfectioris christianæ tyro sine omni vera subjectione tamen vere obedire magistro illius sponte delecto potest; de cujus prudentia & probitate in præscribendis sibi melioris vitæ regulis unde unde demum securus est. Itaque etiam obedientia erga DEUM perinde non jussu divinum, aut obligationem activam divinam, pro motivo proprio habet; sed primitivam absolutissimam rectitudinem voluntatis divinæ; ratione cujus rectissime illam pro norma actionum nos quidem amplectimur; &, nisi ultro ob ipsam istam rectitudinem ei obedire velimus, ea ipsa de causa etiam ostentatione potestatis divinæ ad ei parendum rectissime compellimur.

85.

I. *Obedientia erga DEUM versatur tam circa leges divinas, graviter, & leviter obligantes, affirmativas & negativas, naturales & positivas; quam circa consilia practica, suasu divino intimata: quia in his omnibus relucet voluntas divina normæ instar, quæ nostræ voluntati volendi regulas præscribit.*

II. *Oritur promptitudo obedientiæ erga DEUM ex meditatione tum generalium, tum particularium rationum sufficientium amabilissimarum cujusvis legis divinæ (Eth. Univ. 353. 357.) seu naturalis, seu positivæ; quoad illius qualitatem æque ac quantitatem (ibid. 358. 399. 400.) uti & consiliorum divinorum (ibid. 359. 360); ipsius denique moderationis divinæ injubendo (ibid. 359. 361. 374. 391.) Unde & rationes istæ voluntatis divinæ jubentis, vel suadentis, diligenter, quoad fieri potest, perscrutandæ sunt. Ubi autem inscrutabiles, maxime in legibus positivis, aliquando sunt, ex generali principio, in Eth. Univ. §. 399. stabilito, illarum amabilitas firmissima persuasione & cum plena subjectione intellectus (ad Abrahami Exemplum) supponenda est.*

III. *Obedientia universalis sit oportet erga omnia divinæ voluntatis præscripta: quia par in omnibus, id est, per se undequaque illimitata perfectio, & rectitudo, sapientia, & bonitas, divinæ voluntatis, & iusta præmii, quod proponit, incrementa sunt pro arduitate obedientiæ, quam præscribit. Obediendum itaque DEO in minimis & maximis, in facilibus & arduis; seu naturali, seu positiva lege quid præcipiat, aut vetet; sive solum proposito præmio quid suadeat, vel dissuadeat: obediendum denique omni tempore, & in omni actione, ut nunquam ab obedientia ista deflectatur.*

IV. *Obedientia DEO præstanda est non tantum materialiter, ut loquuntur scholæ, volendo, quod DEUS nos velle vult; sed formaliter, quia DEUS nos istud velle vult, & ex amore complacentiæ de universali & particulari amabilissima rectitudine divinæ voluntatis.*

V. *Studendum, ut divina voluntas obediendo quam perfectissime impleatur, cum omni applicatione intellectus, secundum omnem præsentem cognitionis nostræ modum, quo id perfectius fieri posse*
in-

intelligimus, & secundum omnes vires nostræ voluntatis. Istud enim amabilitas summa totius divinæ voluntatis, idem nostra ipsorum inde pendens perfectio, idem magnitudo propositi præmii, omni jure expostulat.

VI. *Summum ac perpetuum nostrum esse desiderium ac studium esse debet cognoscendæ divinæ voluntatis circa omnes nostras actiones, ad modum Psalmistæ in Psalmo CXVIII. innumeris variantibus modis exprimentis amorem, desiderium, ac studium suum cognoscendæ & implendæ divinæ voluntatis.*

86.

Partem alteram conformationis nostræ voluntatis cum divina conficit *plena acquiescentia in universis decretis divinæ voluntatis ipsius; quæ item duo capita porro complectitur: primum est gaudium purum, & omnis ulterioris desiderii pro vitæ præsentis statu expers, ex recognitione absolutissimæ & in se prorsus illimitatæ beneficentiæ divinæ in ordinandis bonis, ac mediis tam pro nostra, quam pro quarumvis aliarum creaturarum rationalium maxima salute; qua scilicet tantum boni*

Uti & acquiescentia plena in universis ejus decretis.

cuique actu facit; quantum sine præiudicio boni communis maximi potest, & summam æternam salutem communem, quoad penes ipsum stat, efficacia illimitata promovet. Nutritur gaudium hoc jucunda rememoratione historiæ religionis totius inde a mundi exordio, tum generalis, tum particularis, propriæ vitæ inprimis, tum eorum omnium, quæ §. 74. late enumeravi. *Alterum caput est gaudium omnis displicentiæ expers ex recognitione absolutissimæ sanctitatis, justitiæ, & misericordiæ DEI in permissione quorumvis malorum, & directione eorundem ad optimum finem secundum dicta §. 80. n. 7.* quo fit, ut intime quis convictus sit, ne ipsos quidem reprobos in æterna sua perniciæ habituros quidquam, de quo adversus DEUM conquerantur, aut quod jure illis in DEO displiceat: cum ne ipsius quidem istius ruinæ ipforum sit DEUS auctor; nec, ut ipsi sibi illam consciscerent, permiserit, nisi quod aliter electorum attingi summa salus absolute non posset (Tract. de DEO 93. 96. 98.). Verbo: Acquiescit in divina voluntate; qui tot bonis ab ea collatis actu sic gaudet, ut plura pro statu præsentē non desideret; & qui medius in hujus vitæ malis non modo nullius mali

mali auctorem DEUM agnoscit, sed in ipsa malorum permissione summe amabilem esse plenissime intelligit. *Ex quo illud simul clarissime patet, ista maxime in acquiescentia in voluntate divina veram, & unicam huic vitæ statui propriam, ac convenientem, felicitatem repositam esse.*

87.

Quartus actus, ex simplici DEI amore alterutro ex tribus supra §. 73. seqq. enumeratis fluens, est *desiderium placendi DEO* vicissim in omnibus actionibus liberis; nimirum *vel quod* ex eo, quod DEUS totus & solus summe nobis placeat, hoc ipso etiam vicissim ei placere, id est, tales esse cupiamus, quos ipse, cujus summa rectitudo iudicii et voluntatis esse a nobis cognoscitur, approbet; & quales nos esse ipse vult; *vel quod* amor gratitudinis nos impellat ad optandum, ut ejus summe benevolæ voluntati, qua nos vult perfectos esse adinstar sui, pro eo ac decet, obsecundemus; *vel quod* ex eo, quod placeamus DEO, consecuturam actu nostram æternam beatitatem prospiciamus, cujus unius causâ conditos nos ab eo scimus; *vel denique* ex simultaneo triplicis illius amoris impulsu. K ; * Er-

* Error tamen vulgaris iudicii in hoc actu cavendus est; quo quis putet, ex amore complacentiæ, quam DEUS ex rectitudine morali actionum nostrarum concipit, incrementum quoddam voluptatis ac beatitudinis DEO accedere; ex quo errore fit, ut rudis aliquis desideret placere DEO perinde, ac novam DEO voluptatem asserre. Motivum desiderii placendi DEO non est bonum aliquod, DEO ex nostra perfectione illi placente accedens; sed ipsa rectitudo talis complacentiæ DEI; quæ non nisi, quæ recta sunt, probare potest; vel beneficentia DEI, cui decet nos vicissim obsecundare; vel effectus complacentiæ DEI in nostris operibus, nempe præmium æternæ fruitionis summi istius boni.

88.

Quintus,
Timor
DEI fi-
lialis.

Quintus actus ex amore DEI exoriri solitus, quarto quidem affinis, est *timor DEI*, quo præ malis omnibus fugimus displicere DEO; idque rursus *vel quia* DEUS ipse nobis summe placet, ut proinde pro magnitudine boni divini abhorreamus a malo, quod ipse ceu sibi contrarium averfatur; *vel quia* ex amore gratitudinis displicere nolumus ei, qui tantum egit, ut nos sibi gra-

gratos & similes pro captu nostro effici-
ceret; *vel quia* ex odio displicentiae
DEI, nisi praeveniamus, effectum sum-
me noxium in nos derivandum certo
prospicimus, videlicet jacturam beate
unionis aeternae cum summo illo bono,
quam amore perfecto appetimus pre
omnibus aliis bonis. Vides, *in quolibet*
ex his tribus casibus timorem DEI, id est,
fugam displicentiae divinae, *ab amore DEI*
substantiali gradu perfecto, imperari; in
primo quidem ab amore puro compla-
centiae erga DEUM, *in altero* ab amo-
re gratitudinis; *in tertio* ab amore con-
cupiscentiae. Unde, *quamdiu amor im-*
perans timorem in suo genere substantiali
gradu perfectus est, etiam timor DEI sub-
stantiali perfectione carere non potest; quia
actus imperatus, ceu effectus, non nisi
mediate in actu imperante liber est, &
ex isto pro gradu imperii necessitate con-
sequitur.

* *Timor DEI* iste, quam diu ab amo-
re, puro, vel non puro, imperatur, &
fuga sua directe in malum morale, ceu
objectum sui & divini odii, tendit, *filialis*
appellatur; quia filius, qua talis, non
solum fugit poenam a patre intentatam,
sed ex amore patris ipsius fugit culpam,
ratione cujus patri displiceat, & prome-
rea-

reatur poenam a patre: quem amat ipse, & a quo amari vicissim cupit. Est vero alius *timor*, servilis proprius, & ideo recte *servilis* appellatus; qui videlicet ipse non ab amore illius, a quo malum timemus, ullo modo imperatur; sed unice fugit malum & poenam veluti primitivo & imperante affectu fugæ; quin ametur ille, a cuius odio displicentiæ malum nobis imminere prospicimus.

Absurda & pugnancia cum evidente ratione de hoc *timore servili* Lutherus & Calvinus, docuere, confundentes ea, quæ distinguere inter se plane oportuerat. Malum esse in se absolute hunc timorem volebant, æque ac omnem detestationem peccati, quam timor iste imperaret: hypocrisin sub eo semper latere, & simulationem, etiam cum imperat detestationem peccati; eo quod semper cum illo maneat voluntas habitualis peccandi, si posset impune peccari. *At anim* evidens est, diversa esse *timorem* ipsum veri mali; quale utique est infelicitas æterna positiva, quæ *gebennæ* nomine in SS. Scripturis venit, & *accidentalem malam habitudinem timoris istius servilis*, quæ in eo consistit; quod aliquando & sine omni amore DEI debito ipse sit; & simul nec eo gradu imperii polleat in mente, ut amorem creaturæ inordinatum, in mente dominantem, divino amoris contrarium, & mali illius causam, quod ipse fugit, expellere par sit. *Prava indoles ista timoris gebennæ illum*

illum quoque pessimum utique effectum subinde habet, ut DEUM ipsum, ceu auctorem mali & poenæ sibi imminentis, timore quodam fugiat; qui tamen, ceu undequaque bonus, secundum se non nisi amoris & desiderii recte objectum esse potest: ac proinde tunc utique mala, imo pessima est. Atqui tamen, etsi sejunctio ab omni amore erga DEUM, & imbecillis gradus timoris istius, vi cujus expellendo inordinato creaturarum amor par non est (*quæ duo non nisi accidentalem malum habitudinem timoris gehennæ aliquando conficiunt*) gravi malitia non carent, & cum voluntate habituali peccandi vulgo conjunguntur; non idcirco timor ipse servilis in se ac substantia sua, aut ratione sui, malus esse potest; hoc ipso, quod veri mali timor sit; qui, si modo malum istud (quod majus per se est omnibus aliis mundi malis) supernaturalis gratiæ luce sibi propositum pro sua magnitudine refugeret, hoc ipso par esse posset, pleno prædominio in mente obtento, excludendo ac supprimendo omni amoris inhonesto, ceu causæ unicæ illius ipsius mali, atque eo ipso, ceu remoto præcipuo impedimento, viam denuo sternere amoris divino posset; quatenus, oppresso per istum timorem amore seculi, animus jam vacuus & liberior ad motiva divini amoris pensanda facile transfertur; quæ ignem illum divinum denuo sine obstaculo resuscitent. Hoc, non alio sensu in SS. literis dicitur: *initium sapientiæ timor Domini.* Profecto

fecto enim sapientia plenum est malum omnium maximum præ malis aliis omnibus fugere, & amplius etiam illud fugere, quam bona quæque illa amentur, quorum jactura minus illo est mala. Aut num alio fine DEUS ipse in SS. literis gehennæ timorem impiis tam graviter ingerit? Num quod aliud denique medium morale & practice sufficiens pro absterrendis universe hominibus a malo, quam hic ipse timor gehennæ? An motiva sola divini amoris, & desiderii beatitudinis, sine illo sufficerent? Num amarent plerique DEUM & beatitudinem æternam præ creatis bonis universis, si nullus esset timor æternæ positivæ infelicitatis, & animæ impiorum cum corpore interirent? Evidens ergo est, in plerisque saltem non nisi isto timore vel impediri ab animo amorem seculi, ne unquam prævaleat adversus amorem divinum, vel expelli denovo, si jam semel prævaluit; eoque ipso sine hunc timorem, sanctione legum, a DEO universis incuti: etsi idem DEUS præter timorem hunc insuper amari se super omnia rectissime postulet.

*** Interim cum servilis ille timor gehennæ, aut pœnæ cujuscunque, non ab amore DEI, sed a proprio solum, utut recte ordinato, amore per se oriatur; ad officia erga DEUM interna non pertinet: nec proinde locus isthic est plura de eo differendi, etsi ad distinctionem notionis *timoris DEI* pertinebat discrimen istius a *timore justitiæ vindictæ*

dicis DEI ostendere. Ubi tamen de officiis hominis erga se ipsum agemus, timorem hunc, justo gradu imperii instructum, inter alia ordinati erga se ipsum amoris officia, quidquid Lutherus & Calvinus ogganiant, sollerter exemplo Christi commendabimus. Ne tamen quidquam subtilitatis deesse præsenti disquisitioni timoris DEI etiam filialis patiamur; illud præterea observamus, ne istius quidem timoris filialis objectum proprie DEUM ipsum, aut aliquid DEI esse, quod proprie ille fugiat; ac ne ipsum quidem odium displicentiæ DEI de peccato; quippe quod, supposita semel existentia peccati, rectissimum, ac proinde et ipsum amoris, non fugæquæ timoris propria est) objectum dignissimum est. Eo ipso enim infinite amabilis DEUS est, quod pro infinitudine veritatis scientiæ suæ odio displicentiæ aversetur omne, quod moraliter malum est. Verum itaque timoris DEI etiam filialis objectum est id, quod displicere DEO novimus, videlicet ipsum peccatum.

89.

I. Timor filialis proprie ad actus amoris divini pertinet: ejusdem enim speciei virtutis & amoris est amare objectum aliquod, & odisse, quod eidem adversatur.

II.

II. Sicut ergo *DEUM* amare tenemur super omnia bona; ita super omnia mala timere debemus omne peccatum, quo *DEO* displiceamus.

III. Desiderium placendi *DEO*, & timor filialis, ne *DEO* displiceamus, pari passu vulgo procedunt; quia ab eodem amore *DEI* imperantur.

IV. Timor iste filialis tamdiu locum habet, quamdiu periculum aliquod peccati superest, id est, præsentia rationum plurium partialium existentiae peccati (*Eth. Univ. 60. 467.*), præter compossibilitatem cum præsente statu.

V. Cessabit ille vero in patria cœlesti; ubi omne cessabit periculum peccandi in filiis, Patris æterni hæreditate jam fruentibus.

* Ex quo patet, quo sensu S. Joannes Evangelista I. Epist. IV. 18. dicat: *timor non est in caritate; sed perfecta caritas foras mittit timorem: quoniam timor poenam (cruciatum) habet: qui autem timet, non est perfectus in caritate.* Primario loco timorem servilem intelligit, quo judicii diem timemus; quippe quo timore rejecto v. 17. dicit: *in hoc perfecta est caritas DEI nobiscum, ut*
fidu-

fiduciam habeamus in die judicii: tumque immediate subdit: timor non est in caritate &c. qui enim DEUM ipsum perfecta caritate diligit, motivo pœnæ peccatis constitutæ non utitur ad concipiendam fugam peccati, sed solo motivo amoris DEI, & cum caritas DEI perfecta ab omni culpa illum removeat, motivo caret timendi pœnam a DEO, & potius remunerationem, diemque judicii, securus expectat: imo quo perfectior in illo est caritas, eo minus etiam esse periculum in se peccati intimo sensu advertit, & eo certius etiam de auxilio divino sibi in cavendis peccatis semper affuturo confidit: atque hoc sensu perfecta caritas etiam timoris filialis saltem anxietatem molestam expellit. Interim non cessat in hac vita omnis timor filialis; hoc ipso, quod nunquam penitus cesset omne periculum peccandi; vel ipso Apostolo monente I. Cor. X. 12., qui se existimat stare, videat, ne cadat: sed ista expulsio timoris omnis etiam filialis solum perfectissimæ caritati in patria cœlesti relervatur.

VI. *Timor filialis gradu substantiali perfectus, & graviter præceptus est, qui saltem unum peccatum grave ob gravem DEI displicentiam, vel cum eo conjunctam cœli jacturam, super omnia alia mundi mala fugit; & aversatur: sicuti talis est amor DEI substantiali gradu perfectus (75.*

L
IV)

IV): 2) idem vero etiam sub levi obligatione etiam ad fugiendum omne etiam leve quodcunque peccatum extendere se debet. Ut enim DEUS sanctissimus omnes etiam leves malitias odit; ita amor DEI omni modo perfectus quasvis illarum præ malis omnibus aliis fugere jubet, & nihil ita timere; quam ne displiceat DEO unice & super omnia amato.

VII. Amor & timor DEI filialis imperio suo regere debent omne exercitium libertatis humane, & aliorum affectuum; amor quidem illos ciendo affectus, quibus exequamur bonum, quodcunque DEO placere cognoscimus; timor vero coercendo omnes illos, quibus ferremur in malum, quod DEO displicet.

VIII. Timor DEI filialis imprimis fortior esse in nobis debet omni alio timore; quo vel displicere homini cuicunque, & quantumcunque, timeamus; vel quod fugiamus malum aliud quodcunque; si cum timore DEI id genus timor in collisionem veniat (hic II).

IX. Timorem DEI filialem præcipue stimulat experientia propria infirmitatis ex lapsibus quotidianis: inde enim præcipue præ-

præsentia periculi displicendi DEO etiam graviore aliquo lapsu adpercipitur (hic IV.)

Ex quo ipso rursus colligitur, in imperfectioribus animis, in quibus caritas nondum eo perfectionis progressa est, ut saltem peccata pleno consensu deliberate admissa, utut levia, excludat, maiorem locum esse timori huic, quam in iis, in quibus perfecta caritas ejusmodi peccata ut plurimum proscribit. Interim anxietati omni molestiori istius timoris alio actu, itidem a caritate imperato, occurratur, nempe certa fiducia auxilii divini; de qua porro dicendum.

90.

Sextus actus ab amore DEI impetrari solitus circa DEUM est *spes* efficax ^{spes} *omnis veri boni etiam in futurum a* ^{boni a} *DEO, unico principali, omnis boni* ^{DEO.} *auctore, obtinendi. Actus iste spei theologicæ tria importat; primo nimirum certam persuasionem de adventuro nobis a DEO omni vero bono, quoad penes DEUM stat: deinde gaudium de hac certitudine; denique actuosam alacritatem & efficaciam desiderii cum magnanimitate in superandis obstaculis & in*

L 2

con-

contribuenda ad arduum licet hoc negotium nostra opera; quoad ista requiritur in rite utendis mediis nobis a DEO largiter oblatis ad actu consequenda omnia bona illa (Eth. Univ. §. 60.) *Objectum quod sperando expectamus*, seu *materiale*, ut scholæ vocant, omne verum bonum præsentis, & futuræ vitæ, est, quo adhuc caremus; *inprimis* tamen ipsa DEI beata & æterna fruitio in vita futura, *tum vero* omnia media istius finis ultimi consequendi, seu spiritualia, seu temporalia; extra quæ nullum est verum bonum. *Motiva istius spei*, seu *objectum formale*, ut vocant, sunt primo illimitata benevolentia DEI erga omnes & singulas suas creaturas rationales, qua illis singulis ex se efficaci & serio affectu vult omne & absolute summum bonum, cujus capaces sunt; ita, ut nunquam ex parte DEI obstet aliquis benevolentiae defectus, quo minus id singulæ in effectu ipso consequantur (Tract. de DEO §. 62. usque 75.): *secundo* inviolabilis fidelitas divinæ promissionis; cujus tenor est expressus in locis S. S. Scripturarum citatis in Eth. Univ. 242. 244. 245. de vita æterna in præmium meritorum; & in Tract. IV. de gratia sufficiente (284. 285. seqq.) omnibus pro-

promissa; in Tract. de DEO §. 143. not. de providentia DEI etiam in temporalibus bonis; tum denique in promissionibus Christi, quæ nobis orantibus in suo nomine omnia vera bona sine exceptione eventura a Patre promisit Jo. XVI. dicens: *Amen Amen dico vobis: siquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* & Marc. XXIV. *dico vobis: omnia quæcunque orantes petitis, credite, quia accipietis, & evenient vobis: tertio mediatio & infinitus valor meritorum JESU Christi apud DEUM Patrem; quibus pro omnium & singulorum hominum salute se interposuit* (Tract. de Incarnat. 393. usque 409.): & hæc quidem *tria argumenta certitudinis spei* nostræ sunt, (quæ intellectus affectio est), quibus, quoad evidentia carent, ac lumine fidei divinæ simul nobis proponuntur, ex libero imperio voluntatis, ab amore & honoratione divinæ bonitatis, fidelitatis, & personæ Christi, proficiscente, firmiter assentimur perinde, atque de fidei assensu supra §. 51. dictum est. *Motivum vero gaudii & alacritatis, efficacisque ac magnanimi desiderii* bonorum illorum, est tum magnitudo absentis adhuc boni, quod speramus, tum omnipotentia DEI nos in eo consequendo adjuvantis.

* Sic in SS. literis compositus iste actus *spei divinae* describitur. Nam 1.) *Bona* adhuc *absentia* sperari docet Apostolus ad Rom. VIII, 24. *Spes, quæ videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? Si autem, quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus.* 2.) *Certitudinem presentem* de benevola voluntate & potentia ex parte DEI ad conferenda bona, recte a nobis optata, propriam esse *spei*, docet exemplo suo idem Apostolus II. Timoth. I. 12. scribens: *scio, cui credidi, & certus sum, quia potens est, depositum meum servare &c.* & ad Rom. VIII, *spes non confundit.* 3.) *Gaudium ex certitudine & alacritatem* ex magnitudine boni sperati oriri probant illa Apostoli verba ad Hebr. VI, 17; *abundantius volens DEUS ostendere pollicitationis hereditibus immobilitatem consilii sui, interposuit iusjurandum ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri DEUM (pollicitationem videlicet, & iusjurandum) FORTISSIMUM SOLATIUM habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam.* Et ad Rom. XII, 12. *Domino servientes, spe gaudentes.* Et ibid. XV, 13. *DEUS autem spei repleat vos omni gaudio & pace in credendo, ut abundetis spe, & virtute spiritus Sancti.* 4.) *Efficaciam desiderii ac magnanimitatem, ceu spei genuinæ attributa*, ostendunt illa Domini verba ad Abramum Gen. XV, 1. *Noli timere Abram! ego protector tuus sum; & merces tua magna nimis; item illud Psalmistæ XV, 1, in Domino sperans non infirmabor: inprimis vero totus*

tus Psalmus XVII. qui incipit: *Diligam te, Domine, fortitudo mea; Dominus firmamentum meum &c.*

91.

I. *Ea bona, quorum existentia a solo DEO pendet, & de quibus aliunde certi sumus, quod salvo bono communis salutis maxime cum vera utilitate aliqua cuique etiam singillatim a DEO conferri possint, a quovis homine singillatim pro se cum certitudine absoluta sperari a DEO optimo maximo possunt.* *Quæ bona a DEO & qua certitudine.* Talia sunt media omnia, ea-que aptissima per se, & plene sufficientia ad salutem æternam maximam consequendam. Absolutam enim certitudinem spei divinæ circa id genus vera bona evincunt omnia tria motiva formalia spei divinæ, §. præc. assignata, videlicet infinita Benevolentia DEI, quæ maxime seria & efficaci ex se voluntate nobis vult omne bonum, nec hilo plus mali permittere absolute potest, quam permitti necessarium esse prævideat ad consequendam reipsa maximam æternam salutem communem (Tract. de DEO 62. seqq. 113.); divinum generale promissum; & merita JESU Christi valore infinita (præc.)

L 4

II.

II. *Ex adverso ea ipsa bona, et si a solo DEO pendentia, de quibus aliunde certi non sumus, quod salvo bono communis salutis maximæ cum vera utilitate aliqua nobis singillatim conferri possint, non cum absoluta, bene tamen cum conditionata certitudine a DEO sperare prudenter possumus; si videlicet actu a DEO prævideantur cum bono illo communi maximo non pugnatura, & nobis singillatim vere profutura ad majorem æternam nostram salutem: id quod valet de universis bonis mere pertinentibus per se ad felicitatem temporalem præsentis vitæ in specie, & de aversione quorumvis malorum in specie huic eidem felicitati adversantium, atque de ipsa etiam noxiæ nobis malitiæ alieni peccati permissione.*

III. *Pariter bona utcunque vera, quorum existentia pendet a DEO quidem, seu causa principali, sed simul etiam a libera voluntate bona creaturæ alicujus rationalis, seu a causa instrumentali, cujus abusu libertatis impediri possunt, item absoluta certitudine sperari a DEO nequaquam possunt; sed solum sub conditione, si creatura ipsa rationalis DEO, volenti serio illi benefacere, suæ abusu libertatis impedimento futura non sit.*

IV.

IV. *Spes itaque nostra omnis certa est secundum id omne, quod ceu verum bonum recte expectat a DEO; incerta autem simul est secundum id, quod circa illius exitum pendet seu a nostra, seu ab aliorum hominum libertate.*

92.

Quiscunque justus absoluta certitudine sperare a DEO potest omnia gratia sufficientis auxilia supernaturalia & naturalia, tam remote, quam proxime sufficientia & necessaria ad servandas DEI leges graviter obligantes; si modo supplici oratione ea quotidie a DEO petere pergat. Dogma catholicum patet ex dictis in Tract. de gratia Theol. Theoret. §. 285. Conditionem tamen orationis impleri debere etiam a justis, ut gratias sufficientes proximas obtineant, porro probabitur infra; ubi de necessitate orationis differemus.

93.

Quiscunque justus pari absoluta certitudine a DEO sperare potest gratiam proxime sufficientem ad perseverandum in justitiæ statu usque in finem sub eadem con-
L 5
ditio-

ditione orationis. Pertinet enim hæc ipsa gratia ad gratias sufficientes & necessarias ad observandas omnes leges divinas graviter obligantes, nec qua sufficiens solum ullo pacto ab illis differt. (Tract. de Gratia §. cit. in object. 5.)

94.

Spes non excludit omnem timorem. Ipsam vero actualem perseverantiam in bono finalem, & beatitatem æternam, non absoluta certitudine, sed vulgo solum sub conditione sperare a DEO etiam homo utcunque justus potest, videlicet si ipse abusu propriæ libertatis & gratiæ DEI non impediat misericordiam DEI in se. DEI enim infinite benevola voluntas, qua vult salutem cuiuslibet singillatim, etsi ex se infinite prompta sit ad nos salvandos voluntate prorsus seria & affective efficaci antecedente (Tract. de DEO Theol. Theoret. 66.); tamen quo minus sit simpliciter efficax, impediri potest a propria cujusque creaturæ rationalis libertate (ibid. 71); atque idcirco nemo vulgo & sine speciali DEI revelatione certus esse potest de sua prædestinatione (ibid. 89). Nihilominus certissime sub conditione hac, si ipse DEI misericordiam

diam in se abusu libertatis & gratiæ ipsius non impediatur, justus quisque & perseverantiæ actualis donum, & ipsam beatam vitam æternam sperare potest, secundum illud Oseæ XIII. 9. *perditio tua Israël (id est, ex te,) tantummodo in me auxilium tuum.* Vide reliquos SS. Literarum textus ac dicta Patrum in Tract. de DEO cit. §. 67.

95.

Unde *per se spes etiam in homine actu justo nunquam excludit moderatum timorem DEI filialem; imo nec servilem, quo videlicet timeat, ne amissa justitia DEO displiceat, & æternum pereat: quia stante summa securitate omnis benevolentissimæ divinæ voluntatis, & divinorum sufficientium sibi semper affuturorum auxiliorum, tamen nullo pacto certus est de se ipso; an non abusu quodam suæ libertatis ipse frustraturus sit omnia divinæ benevolentiae suavia de se consilia.* Clarissima sunt SS. LITERARUM testimonia, quæ hunc timorem etiam justis commendant. Sic Apostolus ad Philipp. II. 12. fideles justos hortatur: *Itaque CARISSIMI MEI, SICUT SEMPER OBEDISTIS, non in præ-*

præsentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu & tremore salutem vestram operamini. Item ad Rom. XI. 20. gentilem Christi fide illustratum & baptizatum S. Paulus hortatur: *tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.* Et I. Cor. X. 12. *qui se existimat stare, (id est, justum esse), videat, ne cadat.* Unde & TRIDENTINI PATRES optime docuere Sess. VI. cap. 9. *Sicut nemo pius de misericordia DEI, de Christi merito, deque Sacramentorum virtute & efficacia (id est, de voluntate & potestate DEI in ipso juvando ad salutem ex sua parte) dubitare debet: sic quilibet, dum se ipsum suamque propriam infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare & timere potest.*

* Mirabar semper, contra tam manifesta dicta SS. scripturarum docere potuisse Calvinum 1'.) unumquemque fidelem & justum Christianum absque omni timore certum esse debere per fidem fiduciam in Christum tum de præsentis sua justificatione, tum de perseverantia sua in eadem usque ad finem, & de prædestinatione ad salutem æternam: 2'.) ab iis, qui vere justii aliquando sunt, DEI gratiam nunquam amitti posse. *At enim doctrinæ hæ Calvinii sequelæ sunt alterius longe horribilissimæ doctrinæ ejusdem;*
qua

qua Lib. III. Instit. cap. 23. & 24. item ibid. Lib. I. cap. 18. absolute docet, *nudo DEI arbitrio prædestinari alios ad vitam, alios ad mortem eternam*, citra proprii meriti & demeriti attentionem: *DEI impulsu reprobos agere malum*, et omnem illis gratiam negari; nunquam proinde eos ad statum iustitiæ pervenire. *Enimvero* talis cogitatio de DEO evidenter peccat contra regulas supra §. 7. & seq. datas, & amabilissimum illum DEI conceptum evertit, despotæ immitissimi & durissimi conceptu substituto. Talem DEUM non ego amaverim, si vel partiali & arbitrario affectu me, tot aliis rejectis, ab ipso prædestinatum ad vitam certo nossem. Contremiscere ad illius memoriam possim; amare penitissime & ex toto corde non possim. Quidquid contra quiscunque ogganniat: DEI infinite boni & perfecti non nisi is verus & genuinus esse conceptus potest, cujus virtute ne ipsi quidem reprobi jure conqueri adversus DEUM possint. Frastra *DEI dominium* illis ostentat Calvinus. Dominium hoc vis quidem physicæ & potestatis speciem habebit; sed cum sapientia & bonitate careat, a tyrannide non discrepabit, quam nemo prudens amabit. Unde Calvino ea respondisse sufficiet, quæ in Tract. de DEO tradita sunt a §. 60. usque ad 91.

♦♦ *Lutherus* ex adverso docebat, omnes posse & debere esse certos de sua justificatione; nec amitti justitiam a justo,
nisi

nisi amissa hac ipsa certa fide, quā ob merita Christi actu se justum esse firmissime credat. *Verum* hæc quoque Lutheri doctrina nititur principio, quod passim hodie doctissimi quique ex Lutheranis cum Baumgartenio, Töllnero, & aliis, pro absurdo evidente agnoscunt, videlicet, *sola fide fiduciali in Christum justos nos fieri, & salvari.* Quo semel posito cessat cura omnis servandi mandata DEI; imo leges omnes divinæ abolentur, & revocantur ad unicam legem istam fidei, *qui non crediderit, condemnabitur;* cum sublato damnationis timore in reliquis universis vis coactiva, quæ anima est legis, tollatur.

*** Aliter apertissime sensit S. Augustinus, Lib. de bono persever. cap. 13. ita scribens de prædestinatione: *ad quam vocationem pertinere nullus est homo ab hominibus certa asseveratione dicendus; nisi cum de hoc seculo exierit, in hac autem vita humana, quæ est tentatio super terram, qui videtur stare, videatur, ne cadat.* Interim cum prædestinatos excidere DEI gratia idcirco negat Calvinus; quod DEI illos prædestinantis benevola erga eos voluntas sit immutabilis, & in ea substantia gratiæ sanctificantis consistat (Tract. de gratia §. 307.); non nisi ex inepto conceptu de gratia sanctificante id sustineri ab eo potuit. Non enim DEUS quemquam adultum prædestinat tam absoluto & partiali affectu, ut non alligetur prædestinatio cooperationi ipsius hominis cum certis gratiis, (de DEO §. 88.) &

surditatem id genus principii, cum perniciē morum extrema conjuncti; velim ego audire sanam interpretationem illorum verborum Ezech. XXXIII. 18. *cum recesserit justus a justitia sua, feceritque iniquitates, morietur.*

**** Neque tamen equidem ad stipulor communi Theologorum catholicorum sententiæ, docentium, nullum certitudine stricte tali etiam positiva certum esse posse; se esse in statu gratiæ. Tametsi enim fatear, certitudinem istam raram esse, nec cadere in homines vix ac ne vix quidem satis studiosos, ut abstineant a peccatis etiam deliberatis, licet venialibus solum: tamen in illis, qui jam annos plures in sincero & assiduo perfectionis studio transegerunt; ita, ut ab omni non solum deliberato veniali peccato prorsus abhorreant, sed etiam frequentes actus magis heroicos amoris in DEUM aliarumque maxime theologiarum virtutum quotidie exercent, non infrequentem esse veram positivamque præsentis sui status justitiæ certitudinem pro certo habeo. Profecto enim id genus homines ex tot frequentatis actibus intime conscii sibi sunt, DEUM sibi placere præ omnibus creaturis; ac prædominari in se DEI amorem cunctis aliis affectibus, cujus imperio toties sacrificant, quidquid in terris ceteroquin carum esse homini solet. Maxime clarum hoc conscientie testimonium in iis esse existimo, qui DEI amore

THE JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
PUBLISHED BY THE INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
VOLUME LXXV. PART I. 1945

THE JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
PUBLISHED BY THE INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
VOLUME LXXV. PART I. 1945

si rite pœnitentiam egerit, etiam ipsam remissionem peccatorum & gratiæ DEI recuperationem; & hoc quidem, quamdiu vita superstes est; ita quidem, ut certus omnino sit, ex parte DEI non fore defectum gratiæ vel misericordiæ in causa, quo minus ipse a peccatis per pœnitentiam resurgat, & gratiam consequatur. DEUS enim omnibus peccatoribus, utcunque multorum & gravium scelerum reis, testibus SS. literis, SS. Patribus, & Tridentino (Tract. de Gratia 287), paratus est dare, & actu dat gratias sufficientes ad conversionem & pœnitentiam; quamdiu per scientiam conditionatam prævidet, citra præjudicium boni majoris communis electorum aliquam exinde utilitatem futuram in peccatore. Vere autem pœnitentibus remittere peccata quotcunque & quantacunque DEUS ex misericordia sua & ex Christi meritis paratissimus est; eoque ipso fine dedit ministris Sacramenti Pœnitentiæ potestatem remittendi peccata illimitatam (de Sacramentis §. 53. lit. b & c.).

* Dixi: *si peccator demissa proce illas gratias ipse a DEO ardentem postulet. Orationis enim necessitatem ad gratias proxime sufficientes ad pœnitentiam agendam comparandas ex parte peccatoris summam & ab-*

absolutam esse, infra §. 102. ex instituto probabimus.

97.

Exinde tamen nullam peccator occasionem prudenter potest arripere differendi pœnitentiam & diutius continuandi seriem peccatorum. Neque enim vel ex parte misericordiæ DEI utut infinitæ, nec ex Christi meritis, aut aliqua DEI promissione argumentum ullum superest peccatori, ex quo securus esse possit de longiore prorogatione vitæ post peccatum: ac proinde, cum certus sit, si mors ipsum in statu peccati occupatura sit, se sine remedio fore æternum infelicem, nunquam non imprudentissime aget, summumque in DEI graviter offensi contemptum cedet, si in periculo tantissimi mali, licet solum remoto, pœnitentiæ agendæ occasione & oblata gratia uti diutius differat. *Tum vero* continuando diutius seriem peccatorum, cum gravem eo ipso peccandi consuetudinem contrahat, quæ ferreæ catenæ instar voluntatem similia semper in peccata pertrahet, longe graviori periculo se exponit, ne, etiam affluente quamlibet sufficiente DEI gratia, ob gravissimas seriæ con-

versionis difficultates semper in assueta peccatorum sorde hæreat, ac denique in statum illum infelicissimum delabatur, in quo DEUS, cum fructu carituras omnes illas gratias prævideat, quas salvo bono communi maximo ipsi misericorditer largiri posset, ipsum denique excoecatum & induratum in peccatis suis deferat (Tract. de Gratia §. 287).

* Enimverò, *etsi DEUS* omnino *infinitè longanimis* vulgo sit & clemens; *tamen* ea DEI longanimitas securitatem nulli peccatori præstare potest, quod vel ab ullo sinistro casu naturali, quibus vita humana in dies singulos exposita est, illum DEUS supernaturali virtute quadam liberaturus sit. Id genus enim certa spes non serviret ad aliud, quam ad promovendam majorem ruinam peccatoris & inveteratam consuetudinem peccati; si peccatores certo a DEI misericordia sperare possent, se ob ipsum suum præsentem peccati statum non tam cito rapiendos fore ex hac vita; ne scilicet æternum perirent. Præterea cum ad vincendam diu inveteratam peccandi consuetudinem & libidinis pravæ vim superandam opus sit peccatori gratiæ auxiliis longe intensioribus: *etsi DEUS* etiam hæc largiri peccatori pro sua infinita misericordia eatenus paratus sit, quoad id cum utilitate aliqua ex ipsius parte prævisa & citra boni communis majoris præ-

etiam privatae illius saluti aeternae praesudicium sunt allatura. Hoc enim persuadet DEI infinita benevolentia & misericordia, volens per se summum bonum, etiam in hac vita, nec capax permittere vel hilo plus mali, quam necesse sit ad consequendum re ipsa maximum commune salutis bonum (Tract. de DEO 61. seq.); tum vero meritorum JESU Christi valor infinitus ejusdemque pietas sensus divinae bonitatis & misericordiae ex asse consentiens; denique amplissima, saepiusque repetita, & graphice inculcata JESU Christi promissa Jo. XV. 7. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis, petetis; & fiet vobis Jo. XVI. 23. Amen Amen dico vobis: siquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis... Petite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.

* Proinde justus quisque, si insuperhabita vitae suae inculpata integritate cum malis in hac vita quam libet multis luctetur, nec etiam post preces iteratas ab iis liberari se experiatur, certissimus est, DEUM ea ex causa illa permittere; quod aut publica major salus id exigat; aut certe, ut ipsi justo occasionem praebet per patientiae heroicæ exercitium coronam aeternae gloriae eo altiore exinde promerendi.

99.

Peccator ex adverso adeo spei confimilis circa fortunam temporalem communia cum justo fundamenta non habet: ut potius vel ab ipsa DEI misericordia expectare debeat, illam paternæ correctionis & emendationis ipsius causa mala etiam temporalia plurima sibi immisuram. Hæc enim vox una erat omnium Prophetarum, atque ipsius JESU CHRISTI, ut mala etiam temporalia, ac ruinam ultimam, sceleratis Israëlitis intentarent: & ipsa ratio evidens dictat, DEI misericordiæ æque ac justitiæ consilium exposcere, ut paterna correctione utatur adversus rebelles subditos, eaque bona illis eripiat, quorum immodicus amor illos rebelles faciebat divinæ legi.

* Id ipsum vero luculenter probat, in calamitate publica æque ac privata, solam deprecationem malorum sufficiens remedium non esse; nisi pœnitentia de peccatis sincera orationi adjungatur. Tametsi enim pro justis oratio sola certissimum fructum habitura sit, sive ut a malis, etiam animæ saluti fortassis nocituris, liberentur; vel certe, ut ad ea cum christiana patientia ferenda internis divinæ gratiæ auxiliis corroborentur: nihilominus pro peccatoribus,

ribus, dum caussa, provocans paternam severitatem, superstes manet, nec peccatorum illuvies seria poenitentia sublata est, sola oratione virga paternæ correptionis removeri non potest. Ex his statuendum erit, quis finis esse debeat publicæ compulsionis campanarum ingruente periculosa tempestate. Enimvero non nisi poenitentiae admonitio saltem naturales malos effectus salubriter impedire potest.

•• *Dices* vero: an ergo miraculo DEUS ob peccatoris poenitentiam, vel deprecationem justi, naturæ cursum mutabit; *Enimvero* obiectio hæc, quam tot scioli philosophi moverunt, argumentum est, quam tenuiter divinæ providentiæ, ipsi naturæ ordinem & leges etiam naturales præscribentis, consilia, sapientia & omniscientia infinita prælucente ab æterno concepta, id genus hominibus perspecta sint. Mi bone! non miraculo ad hæc opus est; sed DEI providentia, prospiciens omnem humanæ libertatis usum & abusum, quem de bonis & malis istius vitæ factura quovis tempore est, jam ab æterno sancivit eas leges ordinis naturæ; quæ usui libertatis illi ansam darent, quem pro maxima electorum salute maxime idoneum futurum præviderat.

100.

Septimus actus ab amore DEI im-^{Septi-}
peratus est *oratio interna*, quæ est fidu-^{mus}
cialis & efficax appetitio (seu conatus^{actus}
voluntatis Eth. Univ. §. 50.) qua vera^{imperatus}
quævis bona, ceu media salutis, & sa-^{est oratio}
lutem ipsam æternam cum intima insuffi-^{interna.}
cientiæ nostræ & dependentiæ illarum a^{Eius genu-}
solo DEO recognitione, ab ejus præ-^{ina notio.}
sente omnipotentia & bonitate infinita
consequi pro nostra virili laboramus.
Si oratio hæc solius mentis actibus istis
absolvatur, *oratio mentalis*, vel *interna*,
vocatur: si voce exprimatur, *vocalis* di-
citur: de hac cap. seq.

* Quæ in propria potestate nostra
sunt, ea ab aliis orare ineptum foret.
Sed nec oramus ab aliis, quæ eos largiri
non posse, vel certe nolle, perspectum
habemus. Ad orationem ergo fiducia o-
pus est, quam in DEI potentia & boni-
tate ponamus; item opus est recognitione
dependentiæ nostræ absolutæ a DEO in bo-
nis consequendis, quæ optamus. Et vero
circa salutis media omnia, & salutem
ipsam maxime, & ex toto, a DEI gra-
tia, id est, efficaci benevolentia, pende-
mus (Tract. de Gratia 264. 265. 307.).
Sed nec aliud quam vera bona, id est,
quæ, ad salutem nostram media sunt, ex-

pectare a DEI bonitate licet. Denique orationem importare *efficaciam* quamdam petitionis, seu appetitionis, ex eo ipso patet; quod indecens sit, expectare ab alio beneficium, quin ipse vicissim, præstare velis, quod gratum illi esse probe noveris. Oratio itaque genuina non est, nisi cum efficaci solertia, vel saltem efficaci interim proposito, conjuncta sit implendi ex parte nostra conditiones omnes, quas DEUS a nobis requirit, & vicissim impleri expectat, ut pro sua sapientia & sanctitate infinita nostram orationem exaudire possit. Est autem oratio fervens, & constans, ipsa præcipua & princeps conditio quid impetrandi a bonitate DEI, ut mox videbimus.

•• *Orationis* vulgo variæ afferuntur ab Ascetis definitiones, plerumque tamen minus accuratæ. Sic vulgo *orationem* vocant *locutionem cum DEO*. Interim verbum *locutio* præposterum conceptum menti ingerit, si pro significatione conceptuum mentis sumatur: cum DEO omniscio significare velle mentis nostræ conceptus ineptum utique foret. Nec vero de re qualibet locutio cum DEO proprie oratio est. Alias *oratio* audit *elevatio mentis ad DEUM*. Verbum hoc pacto *adoratio*, *laus DEI*, & *gratiarum actio*, cum *oratione* proprie dicta confunduntur; quæ ab his singulis propria specie differt: cum illæ singulæ mentis elevatione ad DEUM consent. Illud magis mirandum, *orationem*, quæ deſide-

riis

riis proprie tota constat, pro *intellectus actu* potius, quam *voluntatis*, a quam multis theologis habitam fuisse.

*** Definitio paullo ante a nobis data *orationem in specie*, quæ ad *DEUM* funditur, explanat. Orare autem in genere aliud non est, nisi fiducialis petitio boni ab alio, vel conatus voluntatis, consequendi ab alio bonum, quod non in nostra, sed ipsius potestate esse cognoscimus.

IOI.

Quatuor præcipue actus bona omnis oratio importat, 1'.) veri boni efficacem appetitionem, 2'.) recognitionem modestam generalis & omnigenæ dependentiæ illius a DEO, 3'.) fiduciam de DEI bonitate infinite promptam ad nobis illud communicandum eo modo, quo sapientiæ infinitæ consilium id permittit, 4'.) efficacem conatum voluntatis per ardentia illius desideria movendi DEUM, ut actu id nobis conferat.

IC2.

Oratio interna medium est salutis omnibus adultis absolute necessarium; 2'.) ac proinde frequens illius usus universis lege salutis necessarium.

naturali praeceptus est. Probatur prima pars I^a.) ex evidente RATIONE. Omnes enim illius actus §. prae. enumerati ex natura sua per se medium salutis sunt, id est, a priori ceu ratio quaedam sufficiens saltem partialis connexi cum salute, ceu fine (Eth. Univ. 66.); *primus* quidem, id est, amor & appetitio veri boni; quia vel est amor ipsius finis, vel mediorum illius; *alter*, nempe recognitio nostrae dependentiae a DEO; quia est actus notitiae intellectus alioquin necessarius ad salutem (59.); *tertius*, quia sine fiducia divini auxilii in absoluta insufficiencia propriae virtutis nullus efficax conatus circa consecutionem ipsius finis, salutis videlicet, possibilis est; *quartus* denique actus a primo non differt, nisi quod sit efficax appetitio ejusdem veri boni, prout non nisi per DEUM nobis obventu possibile esse virtute secundi et tertii actus cognoscitur. Jam vero quam necessarius est ipse efficax & saltem substantiali gradu perfectus amor DEI ut finis ultimi objectivi, omniumque mediorum necessariorum ad illum consequendum (Eth. Univ. 386. 387.); tam quoque necessarium est, ut & finem illum, & media salutis, cum fiducia appetamus eo modo, quo unice possibile esse co-

gnos-

gnoscamus; nimirum ut obventura nobis unice a DEO; ita quidem, ut, nisi amor DEI eam saltem efficaciam prædominii & imperii in mente nostra habeat, quo nobis imperet, ut & DEUM ceu fontem unicum omnis veri boni lubenter ac cum omni reverentia recognoscamus, & ab eodem bona eadem cum fiducia & ardenti desiderio petamus; fieri omnino nequeat, ut idem DEI amor reliquum gradum substantialis perfectionis suæ unquam assequatur; nempe ut nobis actuale rectum usum illorum mediorum salutis, re ipsa nobis jam benevole concessorum, ad servanda omnia DEI mandata imperet; cum vel efficaci desiderio petere ea media ab unico omnium bonorum fonte, DEO videlicet, nos adhuc pigeat. Ille ergo gradus efficacis amoris DEI nobis absolute est necessarius, qui primo nobis imperet, ut media omnia salutis nobis necessaria, cum recognitione dependentiæ nostræ, & certa fiducia, a DEO unico bonorum fonte ardentem petamus; ac proinde etiam ipsa oratio necessaria est ad salutem, ceu illius actus imperatus: *quod primum*. Porro obligari nos lege naturali ad satis frequentem usum mediorum necessariorum ad salutem, universe ostendi in Eth. Un.

358. Quoniam itaque oratio evidenter tale medium est, evidens quoque est, nos ad illius frequentem usum lege naturali obligari: *quod erat alterum.*

Probatur 2'.) EX VERBIS CHRISTI ad Apostolos ingruente tempore tentationis dicentis Matth. XXVI. 41. vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Ubi profecto necessitatem orationis intimat ad hoc, ut gratia, infirmitati carnis subventura, obtineatur. Unde & voluntatem DEI, exigentis ab homine orationem, priusquam ulteriora nobis gratiæ dona largiatur, idem Christus Dominus nobis intimat Luc. XI. 9.: Ego dico vobis: petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.

3'.) *Ex ss. PATRIBUS. Augustinus L. II. de dono perseverantiæ ait: constat, DEUM alia non orantibus, sicut initium fidei (sine qua videlicet ipsa oratio fiducia careret), alia non nisi orantibus præparasse, sicut usque in finem perseverantiam. S. Gregorius pariter cum S. Augustino orationem inter media exequendæ divini prædestinationis collocat L. I. dial.*

C.

c. 8. dicens: *obtineri nequaquam possunt, quæ prædestinata non fuerunt: sed ea, quæ sancti viri operando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineantur.* Id quod ejusdem S. Gregorii verbis clarius explicat S. Thomas Aquinas 2. 2. q. 83. art. 2. *Non propter hoc oramus, ut divinam providentiam immutemus; sed ut impetremus, quod DEUS disposuit per orationes Sanctorum esse implendum.*

4.) Concilium Tridentinum Sess. VI. cap. 11. consonat S. Augustino, docens: *DEUS impossibilia non jubet, sed jubendo monet facere, quod possis, & petere, quod non possis.*

* Ex probatione prima & §. præced. patet, *orationis genuinum exercitium cum exercitio fidei, spei, & amoris DEI ut finis ultimi, unum prorsus idemque esse; ac proinde de utroque ex æquo necessitatem medii hoc loco probari ex instituto.*

** Hæc ipsa vero ratio est, cur DEUS orationem nobis præcipiat, nec sine oratione gratias saltem proxime sufficientes ad perseverandum nobis largiri velit (Tr. de Gratia 285.): quia, nisi, gratiæ orationem suadenti cooperantes, ipsimet ardentius prius optemus juvari a DEO in observandis mandatis ipsius; frustra nobis

bis darentur aliæ gratiæ, suadentes immediate ipsam observationem mandatorum DEI. Est enim ea humanæ voluntatis natura, ut non nisi per gradus a faciliore actu orationis, id est, fiducialis desiderii ope DEI servandi mandata DEI, & obtinendi salutem progrediatur ad difficiliore actus observantiæ actualis mandatorum DEI. Necessitas ergo orationis non oritur ex defectu misericordiæ DEI, sed ex sincera potius & efficaci voluntate nos juvandi; ex qua gratiam orandi nobis offert, eaque uti jubet; quo certius juvari ab ipso ulterius possimus.

*** *Si quæras*: quoties & intra quod tempus obliget lex præcipiens orationem: *respondeo*, quod supra jam respondi de lege fidei §. 67. quia par in utraque ex æquo est ratio; cum non solum credere veritates primarias practicas, sed æque appetere salutem, & expectare a DEO cum fiducia, opus sit, ut actu salutem operemur.

103.

*Quo pacto
orandum
sine inter-
missione.*

Verba illa Apostoli I. Thessal. IV. 17. sine intermissione orate, item illa ipsius Christi Luc. XVIII. 1. oportet semper orare, & non deficere, potius ad perseverantiam in oratione per modum consilii invitant, ne fatigemur ob dilationem rei petitiæ

pētītæ (καὶ μὴ ἐκκαλεῖν & non fatigari), aut impetrandi desperationem; non autem præceptum continent nunquam intermittenda orationis. 2'.) ut adeo consilio quidem ad perfectionis studia pertinente nobis suadeatur continua oratio; qua videlicet per universa desideria nostra bona non nisi vera continuo appetamus, & expectemus a solo DEO: non item vera DEI lex eam præcipiat. Patet ex alibi dictis in Eth. Univ. 322. 359 362. Huc quoque spectat illud Ecclci VIII. 22. *non impediaris orare semper.*

* Contingenter tamen obligat lex orandi; quoties in gravi necessitate temporali, aut spiritali, sensus intimus infirmitatis nostræ, aut periculi, nos admonet, opus esse nobis præsentente auxilio DEI; ut cum gravis tentatio urget; aut peccandi periculum prævidetur; maxime cum mortis ultimo in agone cum hoste nostræ salutis luctamur. *Habitum tamen orandi continue acquires; si diu te exerceas nihil desiderando nisi vere utilia saluti, & ista universa cum certa fiducia expectando a bonitate DEI.*

** Possibilem esse continuam orationem multi vehementer dubitant, ac proinde ineptum esse id genus consilium putant. At enim isti genuino & claro orationis conceptu & humanæ mentis cognitione, op-

N

pido

pido destituuntur. Nunquid enim mens humana, dum vigilat, nec somnomersa est, perpetuis desideriis variorum bonorum agitatur; quæ, licet gaudiis, & molestiis, bonorum, vel malorum, actu *præsentium*, subinde abrumpantur, *moraliter* tamen *continue* sibi succedunt. Jam quis neget, suadendum sanæ rationis homini omnino esse, ut studeat non nisi verorum bonorum desideria efficacia in animum suum admittere; simulque memorem, unum omnis veri boni auctorem, eundemque nobis summæ benevolum, DEUM esse, ab eodem solo eorundem omnium desideriorum suorum certum exitum certam cum fiducia expectare, tumque, quantum ab ipso exigitur, & præsentia adjuncta ferunt, eidem ex parte sua assidue cooperari? Atqui istud quisquis fecerit, is secundum Apostoli monitum eo ipso actu *sine intermissione* orabit.

*** Porro hæc ipsissima ratio est & *modus rectæ intentionis*, ut vocamus, in omnibus nostris actionibus continue conservandæ: cum videlicet omne desiderium & propositum, quo in cunctis negotiis & actionibus nostris ferimur, ad vera non nisi bona, æternæ nostræ salutis utilia, DEOque placita, efficaci mentis applicatione dirigatur, cum intima agnitione dependentiæ nostræ a DEO in iis consequendis, & fiducia certa divini auxilii, ad hunc finem nobis semper benigne affuturi.

*** Unde

**** Unde ulterius distingui debet *habitualis oratio*, quæ consistit in bonis id genus desideriiis, præcedente adnotatione descriptis, actu primum deliberato conceptis, ac deinceps habituali virtute sua sine ulteriore clara reflexione influentibus & determinantibus actiones, quæ ex parte nostra ad consequendum illorum finem requiruntur; & *oratio actualis*, quæ consistit in actibus ipsis deliberatis ejusmodi desideriorum, quos clara cum advertentia ex certo proposito elicimus. Posteriores istam orationis speciem diu & semper continuare non possumus, aliis negotiis & ipsorum mediorum, quæ ad orationis ejusmodi exoptatum terminum consequendum necessaria sunt, executione omnem actualem mentis nostræ attentionem & conatum sibi exposcentibus. At vero *habitualement orationem* *continuitate saltem morali perpetuo prosequi* *juvante DEI gratia omnino in nostra potestate est*; id quod tum demum fiet, si actualis orationis frequens exercitium, multa & speciali industria identidem susceptum, nobis perquam diligenter habuerimus commendatum. Hunc ipsum autem in finem, cum alia tempora, atque loca, id genus actualis orationis exercitio, cum debita totius animi applicatione suscipiendo, *præ aliis idonea sint*; in quibus nimirum mens aliis curis & cogitationibus magis vacua, & a distrahentibus objectis magis libera & expedita, facilius & ardentius se in rerum æternarum curas totam immergit: idcirco recte certa id genus

nus tempora, & loca, pro actualis orationis ferventiore exercitio eligimus, & designamus; puta tempus matutinum, quo nondum diurnis negotiis mens distracta est; locum solitarium cubiculi, ex consilio Christi Matt. VI. 6. suadentis: *tu autem, cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito.* Quemadmodum vero istud consilii divinus Magister dedit adversus hypocrisin Phariseorum; qui amabant, in synagogis & in angulis platearum stantes, orare, ut viderentur ab hominibus; ita non decet utique amore solitudinis & privatæ devotionis sese subducere a locis & exercitiis publicæ devotionis ac religionis: quod peccatum tanto majus erit, quo majore titulo officii & conditionis quis obstringitur ad publicum religionis & devotionis exemplum aliis præbendum.

104.

**Quanta
virtus
orationis.** Orationis virtus tam certa simul & ampla est, quam ipsa in DEO spes, tum ratione objecti, quod petere idem omne secure possumus, quod possumus sperare; & eo ipso quidem modo petere licet, quo sperare; tum ratione subjecti, in homine justo nimirum & peccatore (ab 91. usque 98).

* Neque dicas: Joan. IX. 31. dici: *scimus, quia peccatores DEUS non audit: sed si quis DEI cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc*

ex-

exaudit. Ergo peccatorum oratio vim nullam habet. *Resp.* Verba illa cœci illius sunt, a Christo ibidem illuminati; de quo Tract. IV. in Joan. in hunc locum adnotat S. Augustinus, quod tunc nondum plene instructus & a Spiritu sancto unctus erat. Interim verissime eo sensu id dixit cœcus ille, quod *vulgo* DEUS ad intercessionem peccatorum non faciat miracula; queis alios homines liberet a malis corporis intuitu intercessionis illorum: ex quo probare volebat, Christum peccatorem esse non posse; sed saltem pro magno DEI amico habendum esse. Pro DEI Filio autem post primum v. 37., ipso Christo se illi manifestante, cœcus ille hunc primum agnovit. Recte loc. cit. addit S. AUGUSTINUS: *Si peccatores DEUS non exaudiret, frustra ille publicanus oculos in terram demittens, & pectus suum percutiens diceret: DEUS! propitius esto mihi peccatori.* Et S. Thomas l. cit. in C. art. 16. de omnibus illud dici docet Matth. VII. *omnis, qui petit, accipit, sive quis iustus sit, sive peccator; modo pro se petat, necessaria ad salutem, pie, & perseveranter.*

*** Nimirum *vis orationis*, ut mera oratio est, id est, mera emendicatio boni ab unico omnis boni fonte DEO, non a meritis orantis est, sed unice ab infinita bonitate & misericordia DEI, a meritis Redemptoris, ac DEI ipsius generali promissione. Unde, sicut peccator omnes actus essentialis orationis (102) æque ac

justus elicere potest; ita in genere *meræ orationis*, quæ differt a *merito*, eadem vis est orationis; sive justus oret, sive peccator,

105.

I. Itaque justus æque ac peccator certa & absoluta fiducia in oratione petere a DEO potest quævis necessaria & sufficientia gratiæ auxilia (2. 93.), etiam ad perseverandum in bono semel cæpto (93.)

II. Cetera quævis bona, hujus vitæ status propria, etsi ex fine bono ceu istius media (saltem æstimatione nostra) salva rectitudine morali orationis absolute a DEO peti possint; tamen id genus oratio certum eventum non habet; & rectius cuncta bona, ad vitæ sustentationem non absolute necessaria, quibus humana libertas facilius ad malum abuti potest, petuntur sub conditione: si DEUS ea viderit salutis nostræ æternæ profutura. Nam optimi Patris est ægro-tanti filio dulcem cibum, sed nociturum subtrahere, etsi vehementer expetitur. Et licet petentibus in nomine Christi omnia promittantur; tamen recte adnotat S. Augustinus Tract. 102. in Joan. non petitur in nomine Salvatoris, quidquid petitur contra rationem salutis. Et Tract.

73.) *Quod videt peti contra salutem, non faciendo potius se exhibet Salvatorem; No-
vit enim Medicus, quid pro sua, quid con-
tra suam salutem poscat ægrotus.*

III. *Sub conditione vero ista, si profu-
tura æternæ salutis nostræ salvo bono com-
muni maximo prævideantur a DEO, quæ
petimus, certissima fiducia peti possunt a
DEO per JESUM Christum quæcunque
bona, quæ a solo DEO pendent; spiritua-
lia, & temporalia, naturalia, & super-
naturalia; adeoque etiam miracula; modo
in necessitate revera hoc uno fine salutis pe-
tantur, & absit omnis vana curiositas, aut
fiducia in propriis meritis. Hanc enim
omnem profecto vim habet adhortatio
Christi, quæ habetur Matth. XXI. 20.
seqq. & Marc. XI. 22. seqq. Cum nem-
pe videntes discipuli ficum, cui ante ma-
ledixerat Dominus, aridam factam a ra-
dicibus, mirarentur; respondens JESUS
ait illis: habete fidem DEI (id est, in DE-
UM; vel fidem magnam; sic enim e. gr.
dicuntur montes DEI in ss. literis montes
excelsi) quam si habueritis & non hæsit-
averitis; amen dico vobis, non solum de fi-
culnea facietis, sed & si monti huic dixer-
itis: tolle, & jacta te in mare, fiet. Imo
QUICUNQUE DIXERIT huic moni: tollere &*

mittere in mare: & non hæsitarerit in corde suo, sed crediderit; quia QUODCUNQUE DIXERIT, fiat, fiet ei. Propterea dico vobis: OMNIA, QUÆCUNQUE ORANTES PETITIS, CREDITE, QUIA ACCIPIETIS; ET EVENIENT VOBIS. Eadem generalitate pronuntiat S. Joannes I. Epist. V. 14. Hæc est fiducia, quam habemus ad eum (DEI Filium), quia, quodcunque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos.

* Utut nova & insolens hæc pronuntiatio videri potest; tamen evidenter est pronuntiata ab ipso Christo; &, quod amplius est, sequitur evidenter vel ex solo conceptu distincto infinitæ benevolentiae & misericordiae DEI; quæ ultro & omnia bona efficere, & mala aboliri, infinite prompta est, quæ facere & amoliri potest salva maxima hominum salute; sine ullo discrimine, an id fieri possit per vires naturales, an solum per supernaturales: & quæ idcirco necessitate hypothetica creavit mundum formaliter optimum (Tract. I. 74. 76.), & decrevit DEUM hominem humanæ salutis mediatorem (Tract. V. 409. IV).

** Dixi tamen, *quæcunque bona, quæ a solo DEO pendent*, tam certa fiducia peti sub illa conditione posse. Quæ enim simul pendent a libertate creata, insipienter a solo DEO expectantur, ceu ab ipso solo penderent (Tract. de DEO 56. VII. eq.).

106.

Sæpe tamen ad impetrandum, quod Constantia petimus, constantia & importunitate, in tamen se-orando est opus; tum videlicet, cum prævidet pe opus est DEUS, majorem in nobis ex ipsa diutius in oratio-continuada oratione extitutum esse fructum ne. salutis, quam ex celeri exauditione nostræ orationis. Est enim ingens utilitas in ipsis quatuor actibus illis, quibus constat oratio (98.) eoque major, quo magis illi per diutius cum fervore continuatum orationis exercitium excrescunt in habitum. Inde illa Christi parabola Luc. XI. 5. Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte &c. dico vobis: & si non dabit illi surgens, eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem (id est, importunitatem) tamen .. dabit illi. . . Et ego dico vobis: petite, & dabitur vobis; quærite (id est, diligenter, perseveranter petite) & invenietis, pulsate, & aperietur vobis. Adde illud, quod monet S. Augustinus serm. 5. de verbis Domini c. 5. ideo DEUM tardius non nunquam dare, quod petimus, ut tanto ferventius ac perseverantius orantes, plus etiam impetremus, quam petimus.

* Ceterum Christus Matth. VI. 7. illis verbis, *orantes autem nolite multum loqui, si ut Ethnici: putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur*; nequaquam improbat preces multas & longas; si veræ preces sunt. Nam & ipse totas noctes precando consumebat; & in horto *prolixius orabat* (Luc. XXII. 43.). Sed inanem illorum loquacitatem reprehendit, qui soli verborum copiae sine pietatis sensu confidunt. Interim in obviis libellis precum sæpe prudentem hominem id genus muliebris loquacitas offendit,

107.

Certaque
fiducia,

Certa quoque & immobilis fiducia vulgo conditio necessaria est ad plenum fructum orationis consequendum; quoties vera bona, re ipsa salutis æternæ profutura, a DEO orantes petimus. Quod si enim hæc nobis adhuc fiducia desit; necesse est deesse in nobis iusta sensa genuinumque conceptum de bonitate divina, de meritis Christi, ipsamque fidem adversus promissa divina. Eo autem in casu prima gratia, quam DEUS nobis utiliter offerre potest, & haud dubie pro sua misericordia actu offert etiam non orantibus, est ipsa gratia certæ fiduciæ in DEUM & Christi merita, fidesque de-
di-

divinis promissis: quam si negligimus, ad amandum DEUM ex æquo, atque ad alia quævis proximiora salutis media utiliter accipienda, inepti sumus. Hoc sensu S. Jacobus in Epist. Canon. I. 5. dicit: *Siquis vestrum indiget sapientia, postulet a DEO, qui dat omnibus affluenter & non improperat: & dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur, & circumfertur. Non ergo æstinet homo ille, quod accipiat aliquid a Domino. Vir duplex animo (inter spem ac diffidentiam) inconstans est in omnibus viis suis. Unde & Christus ipse hanc apposuit conditionem (102) Matth. XXI & Marc. XI. si habueritis fidem, & non hæsitaveritis,*

* Fiducia ista singulari ex titulo necessaria est ad miracula a DEO impetrandæ. Nam cum miraculorum finis præcipuus sit confirmatio aliorum in fide, vel convictio de divina virtute SS. Nominis &c.; qui ipse in fide hæsitat, parum idoneum instrumentum ad alios in ea roborandos se ipsum præbet,

Ordo in
oratione
servan-
dus.

*Ordo in oratione idem servandus est, qui in recta appetitione bonorum; ita nimirum, ut etiam inter vera bona, quæ sola recte appeti possunt, ea ardentius, & sæpius, appetantur, quæ sunt ceteris majora; adeoque primo loco finis ultimus, id est, salus ipsa æterna, & media illius proxima & immediata, perseverantia nimirum & quotidianus profectus in DEI gratia, per continuum in DEI amore & imitatione divinarum perfectionum progressum, & perfectam divinæ voluntatis executionem; tum media remota suo ordine; videlicet divinarum gratiarum auxilia ad bonum operandum ac vitandum malum, remissionem peccatorum, ac denique vitæ necessaria, ac temporalia quoque bona, salutis æternæ profutura. Constat vero hunc ordinem excellentissima illa orationis formula *Pater noster* &c. ab ipso Christo Magistro divino nobis traditum fuisse Matth. VI. 9.; cujus hæc synopsis est: primo petuntur bona salutis æternæ, deinde necessaria bona vitæ temporalis: tum deprecamur mala illis utrisque contraria. Sed de hoc inferius plura.*

109.

Non solum licitum, sed etiam bonum aliquando est ex amoris erga DEUM ^{An etiam mala tem-} vel æternam salutem propriam, eximio quo- ^{poralia} dam fervore in oratione a DEO petere aliquando ^{in oratione} permissionem malorum temporalium, puta, ^{peti a} corporis mortem, ægritudinem, dolores &c. ^{DEO} velut occasiones magis heroicæ virtutis; vel ^{possint,} etiam ut pænæ peccatorum paternæ sunt, & ad ea plenius expianda adhuc in hac vita ^{possint,} servantur. Quemadmodum enim ipsa DEI permissio talis verissimus benevolentia divina effectus in hypothese prævisæ exinde orituræ majoris salutis est, veraque gratia; ita vel ex certa spe talis exinde secuturi fructus absolute, vel saltem sub conditione, si DEUS id saluti profuturum prævideat, a DEO peti ex amore ejusdem majoris salutis potest.

* Recte tamen monent Doctores Theologiæ moralis christianæ, minore periculo talia peti pro se ipso, quam pro altero; ^{rum} quia majore jure quis propriis vitæ commodis renuntiare potest; ^{rum} quia ob innatum amorem proprium minus periculum subest odii, vel alterius pravæ affectionis; ^{rum} vero quia etiam ex usu proprio & experientia certior esse quis potest, quod id genus malis uti bene ad salutem soleat. Magna proinde certitudo de

de futura utilitate id genus malorum in ordine ad salutem requiritur, ut ea imprecari aliis recte possimus; nec id fieri facile aliter debet, quam sub conditione: si DEUS praevideat in maiorem alienam salutem cessura.

III.

Etiam rem bonam temporalem a DEO petere non salutis aeternae causa malum per se non est, si omnis alia inordinatio absit; sed potius bonum: quia talis oratio adhuc plures actus bonos importat, recognitionem nimirum dependentiae omnis boni a DEO, & fiduciam in illius bonitate &c. (101).

III.

Petere autem a DEO rem moraliter malam, seu peccato obnoxiam, gravis DEI inbonoratio est; quia fiduciam importat, quod DEUS cooperatione sua promovere ex proposito peccatum capax sit, id est, particeps esse possit peccati.

III.

*Orandum
est per Chri-
sti merita.*

*Recte oramus DEUM per JESU
Christi merita. Est enim Mediator no-
ster*

ster apud DEUM I. Tim. II. 5. *unus est mediator DEI & hominum bono Christus JESUS.* Est *advocatus* noster perpetuus apud Patrem I. Jo. III. 2. *advocatum habemus apud Patrem JESUM Christum justum.* Et ipse de se ait Jo. XIV. *Ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis.* Est *Sacerdos* (Hebr. VII. 24.) *sempiternum habens sacerdotium: unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semet ipsum ad DEUM; semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Præterea merita Christi apud DEUM Patrem sunt infiniti valoris (Tract. de Incarn. 333.) eaque Christus ex consilio ipsius DEI Patris sui pro salute nostra obtulit; eo-que merito vitæ suæ & mortis nobis actu gratiam Divini Patris impetravit (ibid. 335. seqq.) Christus denique ipse idcirco jubet nos orare Patrem in nomine suo Jo. XVI. 23. *siquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

* Interim, quia Christus DEUS ipse simul est, & etiam *ut homo* jam ad dexteram DEI Patris sedet, eique *data est jam potestas in cælo & in terra* (Tract. V. §. 427.) idcirco Ecclesia non solet ad Christum facere preces, *ut ipse oret pro nobis*, sed *ut misceatur nostri, & ipse tribuat nobis, quod petimus.*

113.

Orare debemus pro invicem *DEUM.* *DEUS* ipse vult, ut nos homines ad-
 buc in terris degentes non solum nos in-
 vicem amemus, sed oremus pro invicem ipsum
DEUM. Christus enim ipse Matth.
 VI. 9. jubet nos communi nomine, id
 est, pro nobis & aliis simul orare: *Pa-
 ter noster, panem da nobis, dimitte no-
 bis &c.* Idem Matth. V. 44. jubet:
orate pro persequentibus vos. S. Paulus
 ad Coloss. I. 3. scribit: *Gratias agimus
 DEO, . . . semper orantes pro vobis.* Idem
 I. Tim. II. 1. scribit: *obsecro . . . fieri ob-
 secrationes, orationes, postulationes pro
 omnibus hominibus, . . . ut quietam & tran-
 quillam vitam agamus. Hoc enim bonum
 & acceptum est coram Salvatore nostro
 DEO. . . . Unus enim DEUS, & me-
 diator DEI & hominum homo JESUS
 Christus.* Apostolus ergo pro certo ha-
 bet, orationem nostram pro aliis non
 adversari officio unius mediatoris JESU
 Christi. Sic jam ipse quoque Moyses
 Exod. XXXII. 32. & rursus Levit. XIV.
 19. orat pro populo, ut DEUS huic di-
 mittat peccatum; cui in posteriore loco
 respondet Dominus v. 20. *dimisi juxta
 verbum tuum.* Et S. Stephanus Levita
 Act. VII. 60. pro iis, a quibus lapida-
 batur;

batur, orabat: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.*

114.

*Animæ quoque justorum, seu adhuc Justorum in statu purgatorii detentæ, seu jam beata animæ in DEI visione fruente, orant pro caris suis cœlis, & adhuc in mortali hujus vitæ statu degentibus. De primis exemplum extat II. Machab. ult. ubi v. 12. de Onia summo Sacerdote jam mortuo, & v. 14. de Jere-
mia defuncto, & adhuc in limbo Patrum existente, dicitur: hic est, qui multum orat pro populo. Ezech. XIV. 14. legitur: Si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noe, Daniel, & Job; ipsi justitia sua liberabunt animas suas, ait Dominus exercituum. De alteris Zach. I. 12. legimus, quod Angelus afflictionem populi judæici miseratus ita Dominum sit deprecatus: Domine exercituum! usque quo tu non misereberis Jerusalem, & urbium Juda, quibus iratus es? Tob. XII. 12. dixit Angelus ad Tobiam: quando orabas, .. ego orationem tuam obtuli Domino, id est, meam pro te deprecationem adjunxi. Recte arguit S. Hieronymus ad Vigilantium scribens: Si Apostoli & Martyres
O ad-*

huc in corpore constituti possunt orare pro ceteris; quando pro se adhuc debent esse solliciti: quanto magis post coronas, victorias, & triumphos? . . . Postquam cum Christo esse coeperint, minus valebunt? Tridentinum dogma hoc catholicum, quod attinet ad beatos jam in cælo regnantes (nam de existentibus in purgatorio nil memorat) definit. Sess. XXV. in Decreto.

• Ratio utriusque asserti, hoc & præc. §. propositi, hæc est: quia id genus oratio mutuæ tam vivorum erga vivos, quam mortuorum justorum erga eosdem caritatis exercitatio est; quæ & per se rectissima est; & DEO, qui ipse totus est caritas, cen imitatio quædam divinæ ipsius benevolentia erga creaturas suas, non placere non potest; ac proinde novo stimulo servit ad lubentius largiendum, quod petitur. Vis autem impetrandi, quæ justorum pro aliis intercessionibus inest tum degentium adhuc in terris, tum jam beatorum in cœlis, cum meritis illorum jam præteritis alioquin beata DEI visio proportionato gradu pro præmio retribuatur, ad summum in merito congruo consistit; quatenus DEUS merita illorum pro motivo, non quidem principali (quod est ipsa DEI bonitas, & merita Redemptoris) sed secundario impellente, respicit; ita ut, quod alioquin dare ex propriæ benevolentia motu paratissimus est, etiam lar-

largiatur intuitu intercessionis illorum, & studio remunerandi, & tali renumeratione semper magis provocandi illorum caritatem erga suos conservos.

115.

Recte igitur invocamus beatos in cælo, ^{Unde recte} ^{invocamus} & justos in terris degentes, ut DEI ^{invocamus} gratias, & opem quamcunque vere salutarem, nobis in quavis necessitate corporis & in cælo, animæ exorent, atque impetrent. Dogma hoc catholicum docet Nicænum II. Act. IV. & Tridentinum Sess. XXV. Quod enim justī, utroque in statu positi, recte & cum placito DEI faciunt; id, ut faciant porro, recte ab eis orando petimus. Atqui &c. (præc.): ergo &c. Tum vero id genus invocatio sæpiissime servit vehiculo fiduciæ; maxime apud eos, qui obscuris & imperfectis ideis de DEO ejusque perfectionibus imbuti, ex quacunque consideratione indignitatis propriæ non tantos sibi animos sumerent, immediate per se dirigendi preces & vota sua ad Majestatem divinam. Et tamen circuitus iste sæpe ex vero defectu fiduciæ oriri possit, & haud dubie oriarur in multis; tamen etiam citra defectum talem tum a vero modestiæ sensu,

su, tum a studio mutuæ caritatis erga sanctos, & honoratione quadam (proportionata) meritorum ipsorum, proficisci potest, & nihilominus etiam præfente illo defectu fiduciæ utile istius & honestum secundum se remedium est; quatenus melius utique est adhuc sperare ope sanctorum, quam desperare.

* Interim quoties sine defectu fiduciæ in DEUM sanctos invocare volumus, id fiat oportet vel ex reverentia eximia divinæ Majestatis, cui per internuntios digniores potius quam immediate loqui deceat; vel ex honoratione ipsorum Sanctorum, ceu DEI amicorum; vel ad multiplicanda solum motiva spei nostræ, & ad spem ipsam pluribus motivis propositis confirmandam; vel denique quia scimus, DEO ipsi gratum esse, si tali invocatione contestemur fidem nostram de gratia, qua apud ipsum ipsius fideles amici valeant. Hoc vel simili spiritu Patriarcha Jacob moriturus Gen. XLVIII. 16. precatus est: *Angelus, qui eripuit me de cunctis malis, benedicat pueris istis.*

** Dum autem sanctos DEI amicos invocamus ut *intercessores* apud DEUM, non utique propterea illos, ut auctores illorum bonorum habemus, quæ ipsorum intercessione consequi a DEO exoptamus; Nec eos Christo, qui unus principalis & necessarius nobis *mediator* apud DEUM est,

est, aliter adjungimus; quam quia ipsi Christo caros esse scimus; eidemque honori esse credimus, quod gratiæ ipsius efficacia in sanctis illis tanta fuerit, ut per ipsius merita & ipsi instar carorum amicorum DEI accessum habeant ad thronum gratiæ, & illorum pro nobis oratio a DEO audiatur.

*** *Aiunt cum Calvino, Sanctos non audire preces nostras. Puerilis objectio. Sufficit eas audiri a DEO, cujus amici sunt.*

116.

Oratio facta pro aliis de re vere illis bona & utili ad salutem sub limitatione supra §. 105. descripta æque certum habet effectum, atque oratio facta pro nobis ipsis; nisi impedimento sit mala dispositio aliorum. Christi enim promissio generalis est, petite, & accipietis: quæcunque orantes petitis, credite, quia accipietis (90.); & S. Joannes Epist. I. cap. V. ait: hæc est fiducia, quam habemus ad DEUM, quia, quodcunque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. Atqui DEUS ipse vult, ut pro aliis quoque oremus (113.): ergo &c.

* Interim quia nescimus, an utcunque mali non bene usuri denique sint auxiliis divinis: hinc Apostolus recte I. Timoth. II. hortatur: *obsecro primum omnium orationes fieri pro omnibus hominibus; pro regibus, qui in sublimitate sunt &c.; qui tunc temporis idololatræ erant.*

117.

A quo pendeat perfectio orationis.

Perfectio orationis pendet 1.) a fervore desiderii, quo vera bona a DEO orando exorare contendimus; 2.) ab intima recognitione dependentiæ ejusdem omnis veri boni a sola benignissima liberalitate DEI; 3.) a firmitate fiduciæ; qua id, quod petimus, certissime ab eadem DEI bonitate expectamus; 4.) a perseverantia in orando, cum DEUS differt exaudire vota nostra; 5.) a perfecta resignatione in DEI voluntatem; cum incerti sumus, an, quæ petimus, vere salutis nostræ profutura sint, ideoque item, an a DEO simus exaudiendi; 6.) ab efficacia & industria propriæ cooperationis; qua & ipsi implemus condiciones, quæ ex parte nostra ad consequendum orationis nostræ fructum requiruntur. Vide §§. 101. 104. 106. 107.

118.

Ex adverso neglectus, vel remissio, Unde eius orationis oritur 1'.) vel ab incuria salutis neglectus & modico desiderio verorum bonorum; 2'.) oritur. vel a superba confidentia de propriarum virium sufficientia, vel propriis meritis; aut etiam a nimia fiducia de auxiliis humanis; 3'.) vel a defectu fiduciæ in DEO; 4'.) vel a pertinacia voluntatis propriæ, expectantis ea, quæ DEI voluntati adversantur; 5'.) vel denique ab acedia detrectante aut ipsum laborem perseverantis orationis, aut cooperationis necessariæ cum DEO in implendis conditionibus necessariis ex parte orantis.

* Specialis causa, ob quam multi *orationem* negligunt, est, quod illius *utilitatem* veram ignorent, imo suspectam habeant; *tum* quod sæpissime illam effectum quæsito videant carere; *tum* quod ab æterno semel constituta DEI decreta per eam immutari non posse cogitent. At enim errant *inprimis* magnopere; cum putant, orationem simpliciter inutilem esse, si non impetratur id ipsum, quod petitur; aut cum inutilitati generali orationis adscribunt, quod effectum sæpe non consequatur. Si enim recte constituta oratio est, aut certissime suum, quem petit, sortitur effectum; si id, quod petitur, vere utile

utile est salutis privatæ, nec publico communique bono obstat, & a solius DEI liberalitate pendet (91. 98.); aut alio meliore bono a DEO compensatur; si effectus exoptatus cum bono orantis, aut cum publica salute, pugnat; simulque eo ipso, quod omnis bona oratio maxime necessariorum actuum exercitatione constat, non potest non plurimum prodesse (102.). Quodsi non hac ipsa conditione ores, ut nolis aliter quam salvo omni maiore bono petitionem tuam exaudiri, recte constituta oratio tua hoc ipso non est (91. 105.). Tum vero errant gravius etiam, cum existimant, æterna DEI decreta non ex prævisis ipsis nostris actibus fuisse a DEO concepta, nec credunt, inde vel maxime impedita fuisse benigniora DEI de nobis æterna consilia; quod prævideret, nos illis ex gravi oscitantia & incuria salutis minime obsecundaturos. Plurima enim bona DEUS nobis destinasset; si rite oraturos nos prævidisset; quæ, quia neglectum nostrum in orando præscivit, decernere hac ipsa de causa omisit.

119.

Octavus actus, ab amore DEI imperandus, est *sacrificium sui totius*, id est (Tract. V. 398.), destinatio efficax totius hominis, seu omnium facultatum mentis & corporis, rerumque omnium, quæ

Octavus
actus ab
amore
DEI im-
peratus est

quæ in ipsius sunt potestate, ad usus Sacrifi-
bene placitos divinæ, omnium rerum ^{cium in-}
dominæ, voluntati; idque ex verissima ^{ternum}
recognitione & prædominante amore ^{sui totius.}
complacentiæ supremi, sapientissimi, be-
nevolentissimi, sanctissimique Domini
illius, cuncta regentis secundum præscri-
pta legis atque consilii sui æterni.

120.

Ad integrum sui totius sacrificium in- *Ad quod*
terminum perpetuum (eo saltem gradu, ut nun- *lege natu-*
quam ulla nostra facultate, vel re aliqua, *rati omnes*
contra grave, vel leve, præceptum divinum *obligamur.*
utamur, aut omittamus ob quamcunque mo-
lestiam usus facultatum, aut rerum nostra-
rum, a DEO nobis graviter, aut leviter
præceptos) omnes obligamur pari lege, gra-
viter, vel leviter, obligante, præcipue titulo
ipsius amabilitatis infinitæ, totiusque perse-
ctionis, qua DEUS dominium suum supre-
mun ac sibi essentielle in nos exercet, lege
graviter, aut leviter obligante, vel mero
consilio invitante, in exigendo omni illo usu
facultatum ac rerum nostrarum, suæ volun-
tati bene placito. Ac primo quidem evi-
dens est, sine id genus sacrificio nostri
interno legem amoris DEI omnium pri-
mam absolute impleri non posse (76.).

Sicut ergo DEUM amare super omnia, ita sacrificare nos totos ejus voluntati in dicto gradu tenemur. *Deinde* meretur hoc sacrificium amabilitas domini divini. Utut enim supremum & absolutissimum dominium DEO vi infinitæ potentæ, rerum omnium creatricis ac conservatricis, perfectissime competat; nunquam tamen in præcipiendo, aut vetando, nec invitando, utitur suo hoc dominio despotice; sed unice secundum finem ultimum, ab infinita sapientia dictatum, videlicet secundum maximam universarum creaturarum rationalium salutem, summa rectitudine ac sanctitate præcipit, vetat, & consulit, usus omnes rerum ac facultatum humanarum, pro eo, atque ad finem illum brevissima ac certissima via conducturum ab æterno certissime prævidit (Tract. de DEO 122.). Enimvero amore nostro dignissimus profecto talis supremus dominus est, atque optabilissima nobis, & universo generi humano, actualis executio dominatus illius. *Accedit* tamen motivo amoris ipsa necessitas istius sacrificii. Sicut enim DEUS Optimus Maximus, ceu rerum omnium supremus dominus, pro fine universæ suæ gubernationis rerum quarumvis creaturarum sibi unice constituit bonum commune

mune maximum æternæ salutis: ita leges naturæ utrique, rationali & irrationali, tam immobiles ex firmissimo finis illius proposito constituit, ut, quicumque ulro divinæ huic dominæ voluntati se subicere detrectarit, hac ipsa sua inobedientia ab omni illa felicitate in præsentē & futura vita excidat, quam æterna illa providentiæ suæ dispositione supremus & sapientissimus ille universi dominus non nisi morigeris subditis suis ceu ipsius obedientiæ fructum præparavit. Atque inde inprimis est, quod omnis inobedientia divinæ legis ut plurimum etiam hac ipsa jam præsentē in vita graves molestasque sequelas, ac naturales veluti pœnas habeat, & Jonam quemlibet fugitivum a facie Domini ut plurimum saltem mox elementa omnia persequantur.

* Hanc legem ipsius interni cultus DEI per nostri ipsorum sacrificium Philosophi nostri morales, distincta generica notione sacrificii destituti, & de omni Christianismo simul ut plurimum in suis scriptis silentes, vulgo negligere consuevere. Sine sacificatione hac interna, qua sola *veri adoratores DEI in spiritu & veritate* evadimus, sacrificia nulla externa DEO placere possunt. Unde in hac ipsa *sacrificii interni* notione genuina fundamenta latent totius doctrinæ *de sacrificiis externis*; de quibus suo loco.

121.

Sacrificium sui internum est actus soli DEO debitus. Solus enim DEUS sic amari a quocunque homine super omnia creata bona lege naturali debet, ut nullum illi præferatur, nullum contra ipsum ametur (80. n. 4.)

122.

I. Qui DEUM amat super omnia ex toto corde, sacrificat DEO omnem amorem cujuscunque boni utilis & delectabilis creati; quam primum advertit, illum contrarium esse divinæ voluntati, seu graviter, seu leviter.

II. Idem etiam initiis talium pravorum affectuum mox resistit; quam primum illos in se exoriri advertit; imo & pericula fugit, in quibus prævidet, illos in se suscitari posse.

III. Non nisi perfectissimi tamen amoris est non admittere in animum ullum, etiam cetera non inbonestum, sed bonum amorem rei creatæ, nisi ex directio imperio & motivo ipsius amoris DEI; id est, ut non solum nihil amet supra, aut contra DEUM;

UM; sed etiam nihil amet nisi propter DEUM, & pro modo, quo id amari DEUS vult.

123.

Sacrificiū sui ipsius interni species quædam est *votum*, quo quis ex libero amoris, vel timoris DEI imperio ea firmitate voluntatis concipit propositum exequendi, quod DEO præ opposito magis placere intelligit, ut ad firmandam in bono proposito voluntatem ultro divinæ legis obligationi se subjici consentiat ad idem bonum propositum fideliter exequendum. *Eius species est votum.*

124.

Vovere non nisi DEO possumus. Solus enim DEUS lege sub peccato obligante, ut auctor principalis talis obligationis, obligare potest.

125.

Vovere nemo quid obligatur ulla lege. Votum enim est sacrificium vel plenæ libertatis & juris precarii, a DEO antec-

cedenter ad votum concessi ad rem, quæ vovetur, non agendam; vel certe spontanea susceptio novi vinculi libertatis in rebus alioquin jam præceptis.

126.

Vota sunt media firmandi voluntatem in proposito faciendi, quæ ad perfectionis consilia spectant. Abdicatio enim libertatis & novæ legis divinæ ultronea susceptio necessitatem moralem imponit propositum exequendi de re, quam prius DEI amor solum proposito DEI beneplacito & præmio futuræ beatitudinis suadebat.

127.

Vovere id, quod DEO placere certi sumus, honestum est, & DEO gratum. Est enim quædam imitatio legislationis DEI positivæ, qua DEUS ipse lege positiva præcipit, id est, moraliter necessitat ad ea, quæ majori saluti communi proficua fore prænoscit. Vide in Eth. Univ. Christ. §. 399.

128.

128.

DEUS itaque vota rite concepta acce- *Obligatio*
ptat; id est, actu ad ea præstanda obligat. *voti.*
 Placent enim DEO efficaciter vota pie
 edita (præc.), ac proinde ad firmandam
 actu in concepto rei melioris proposito
 voluntatem voventis ipse concurrit, &
 legis obligationem secundum sapientiæ
 suæ consilium apponit. Unde Eccl. V,
 DEUS ipse monet: *Siquid vovisti DEO,*
ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis
& stulta promissio; sed quodcunque voveris,
redde; multoque melius est non vovere,
quam post votum promissa non reddere.

129.

DEUS tamen ad id, quod vovetur,
obligat præcise, quia ipse vovens libere vult,
& quatenus ipse ita vult, & consentit se
obligari. Absque hac enim voluntate &
 consensu ipsius voventis DEUS jus pre-
 carium libertatis ab omni nova obligati-
 one relinqueret circa id, quod vovetur.

130.

I. *Itaque DEUS ratione voti præcise* *Requisita*
ad id obligat, & præcise tantum obligat, *ad hanc*
obligationem
ad neminem.

ad quod, & quantum vovens ipse recte & prudenter in præsens vult, ac vere consentit, se obligari.

II. *Unde voto ex parte DEI obligatio activa non respondet, nisi fiat cum plena deliberatione, pleno consensu, & plena libertate. Nihil enim volitum, nisi cognitum. Unde deficiente plena deliberatione deficit plenus consensus (Eth. Un. Christ. 450. I.); deficiente pleno consensu deficit ratio sufficiens, ob quam solum DEUS voventem obligat (cor I.). Idem est, si deficiat plena libertas: quia DEUS non obligat, nisi præcise; quia vovens ipse libere vult obligari.*

III. *Qui ergo quidem aliquid promittit DEO, sed inscius, promissionem istam parere obligationem, nec intendens eam sibi imponere, non votum, sed merum bonum propositum facit, ad quod exequendum sub religione voti non obligatur.*

IV. *Qui vovet aliquid DEO, sed non plene intelligit, quid sit id, quod vovet, & quibus aliis molestiis connectatur executio illius; nisi saltem probe apprehendat possibilitatem talium molestiarum a se nondum cognitarum, & his insuperhabitis ultro ad totum*

totum absolute se obligari velit; is voto tali non tenetur.

• Profecto consensus ejusmodi in aliis negotiis mere surreptitius habetur; uti si Princeps gratiam largiatur supplicanti subdito; quin de sequelis cum gratia tali connexis, & publico bono gravibus, rite instructus fuerit. Atqui de infinita DEI sapientia & bonitate cogitari non potest, quod ob consensum id genus mere surreptitium voti obligationem graviolem aliquam imponere velit illi, qui recta mente in ipsum fertur. Certe nihil volitum, quod nullo pacto cognitum: DEUS vero voti religione præcise obligat; quia vovens ipse libere vult obligari.

V. *Quæ ergo tollunt, vel impediunt deliberationem plenam de obligatione voti in genere, & de materia, quæ vovenda esset; item quæ libertatem voluntatis eripiunt; eadem voti obligationem ex æquo impediunt; puta; defectus sufficientis usus rationis, vel ob ætatem, amentiam, vel ebrietatem; ignorantia obligationis ex promissione DEO facta secuturæ; error, vel ignorantia, circa substantiam materiæ voti, vel circa causam principalem vovendi: vel circa finem principalem; ut si quis voveret aliquid ex gratitudine pro sanitate amico reddita, qui tamen sanus factus non*
P *esset;*

esset; aut voveret Monasterium certum ingredi unice, vel præcipue, religiosæ disciplinæ in eo vigentis causa; quam tamen deinde ibi minime vigere intelligeret &c.; *item conditio non impleta, sub qua votum quis concepit; metus denique injuste incussus ad votum extorquendum; qui eam saltem libertatem voluntatis adimit, quæ ad voti sacrificium DEO acceptabile requiritur: neque enim placere potest DEO talis præcise metu injusto extorta voluntas (23.), quæ voti rationem proinde non habet; quod non nisi liberum sacrificium est, & quidem ipsius libertatis determinatæ circa materiam voti; quæ determinate libertas metu ejusmodi injuste incusso saltem ex parte tollitur. Ubi perinde est, sive metus incussus sit gravis, sive levis; modo ex solo metu voveatur.*

¶¶ Voti obligationi ex adverso non obstat error circa accidentia quædam materiæ, vel circa causam secundariam & finem minus principalem; ut si voveas peregrinationem, licet iter sit paullo asperius, quam putabas, tenebit obligatio voti: si movebaris ad id secundario etiam ex fiducia visendi in loco illo amicum; obligaberis, etsi amicus jam inde discesserit. Metus quoque aliunde incussus, non ad extorquendum votum (ut si a latrone deprehenfus, vel naufragii periculo territus, voveas DEO

DEO te liberaturo ingressum religiosi status) quia directe non tollit libertatem rem vovendi determinatam, obligationem talis voti non impedit.

VI. *Propositum utcumque firmum se solo tamen voti rationem & obligationem non habet* : quia obligationis a DEO suscipiendæ voluntatem non importat ; DEUS autem vovemtem præcise obligat ; quia libere ipse vult ab eo obligari.

131.

Materia voti, seu res, quæ vove-Materia tur, ita possibilis, nec solum bona simplici-voti quæ ter, sed in præsentibus adjunctis individuissimæ, melior illius omissione esse debet, ut prudenter & pie votum illius concipiatur. Secus enim nec illius faciendæ propositum DEO placet ; nec DEUM, cujus infinite sapiens est omnis legislatio, decet lege sua illud firmare.

132.

I. *Unde invalidum est votum nunquam leviter peccandi* (Tract. de gratia §. 279. not. 4. lit. c.).

II. *Invalide videntur mala, res vanæ, atque etiam, quæ in se bona, sed meliorum impedimenta sunt, ex. gr. matrimonium; nisi per accidens, ex. gr. ob periculum incontinentiæ, meliora fiant oppositis, quæ impediunt; ita, ut in præsentibus personæ adjunctis DEO magis placeat, ex gr. matrimonii susceptio, quam votum virginitatis, aut castitatis.*

III. *Etsi res melior voveatur, si tamen votum ipsum sit moraliter malum, vel ob malum finem, ad quem dirigitur, vel ob causam principalem, ex qua concipitur, invalide vovetur. Tale enim votum displicet DEO secundum se ipsum immediate, ac proinde non acceptatur. Ex. gr. si voveas quid, ut feliciter succedat dolus; aut si, quia jam feliciter successit, DEO gratias acturus voveas aliquid.*

IV. *Vota id genus, de re mala, aut malo animo, fine malo, vel causa mala, concepta, peccata sunt, gravia, vel levia; pro eo, atque res, quæ, aut animus, quo vovetur, gravem, vel levem, malitiam involvat.*

V. *Quodsi animi propositum aliquod malum solum quidem occasio sit, ut concipiatur*

piatur votum; quin actus ipse voti secundum se malitia aliqua inficiatur, seu ratione rei, quæ vovetur, seu ratione finis per votum intenti, votum de re meliore ex ea occasione conceptum nihilominus valet; ex. gr. si quis voveret eleemosynam, si ex duello salvus evaserit.

133.

Magnitudo obligationis, ex voto orta, Gradus omnis pendet quoad possibilitatem a quantitate materiae; quoad nempe ista permittit, ut prudenter spontanea obligatio gravis, aut levis solummodo, suscipiatur; quoad existentiam vero, absolutam, vel conditionatam; perpetuam, vel temporaneam; in specie vel in genere. &c., præcise pendet a voluntate voventis; qui vel graviter, vel leviter; absolute aut sub certa conditione; in perpetuum, vel ad certum tempus; in genere ad aliquid, vel in determinata specie, se obligat. Est enim votum susceptio libera necessitatis moralis, a lege divina imponendæ: ergo tanta, nec maior, necessitas oriri præcise potest ex voto; quam quantam vovens ipse vult; & quocunque modo eam determinare ipsimet lubet.

134.

I. Sicut prudentis non est ad rem levem graviter se obligare velle, ita, etsi quis vellet, *DEUS* nunquam ad rem levem ob votum graviter, sed leviter tantum, obligat.

II. *Præsumtio* tamen locum habet in materia de se gravi, & cujus gravitas voti perspecta est, quod illam vovens graviter se obligare voluerit. Ita enim communius fieri amat, ut talia voventes graviter se obligare proponant: præsumitur autem, quod communiter fieri solet.

* *Præsumtio* tamen est solummodo, quæ certo perspectæ veritati contrariæ cedere debet.

135.

*Votum
conditio-
natum.*

III. *Vota conditionata non obligant nisi conditione impleta.* Quocunque pacto ergo, salva tuæ promissionis fidelitate, conditionis existentia non impleta fuerit, voto non teneris: etsi conditionis existentiam ipse impedieris, modo non promiseris ipsum te non impediturum. Unde eo in casu, etsi dolo impedias, do-
lo

lo quidem peccabis ; voto tamen non teneberis.

IV. *Si obligationem voti, affixisti certo tempori, vel loco, vel qualitati materiae; eo impedito, non teneris alio tempore, loco, vel qualitate, votum exsolvere. Voti enim obligatio nulla ultra voluntatem voventis existit.*

V. *Si nullum tempus determinasti pro executione voti; teneris implere, cum primum moraliter poteris. Sic enim communiter voluntas est voventium talia; quæ proinde tuâ quoque fuisse præsumitur.*

VI. *Si locum non determinasti; quovis opportuno exequi votum potes; nec teneris adire extraordinario modo incommodum; si alius non supersit, quo possis exequi; quia hoc voventes communiter non intendunt; ac proinde nec tu præsumeris intendisse.*

VII. *Si qualitatem materiae voti non in specie, sed in genere solum, determinasti; non teneris ad optimam, sed ad idoneam simpliciter; ex gr. si vovisti religionem ingredi; licebit eligere quam volueris;*
P 4 modo

modo floreat in eo loco disciplina religiosa.

VIII. *Si non determinasti quantitatem materiae voti, ex. gr. eleemosynæ; liberum erit tibi dare, quantum volueris, modo tantum dederis, ut præsumere possis, te intentioni votendo habitæ satisfecisse.*

136.

Votum obligat obligatione voti solam personam voventis. Est enim libera susceptio obligationis divinæ circa materiam, quæ vovetur.

137.

*Votum
personale.*

Votum aliud dicitur personale, quonempe DEO promittitur actio peragenda ab ipsa persona vovente, vel ommissio talis actionis; ex gr. jejunium, abstinentia a lusu &c.; aliud reale, quo res externa, pretio æstimabilis, promittitur in usus DEO placitos adhibenda, ex gr. pecunia, vestis &c., divino cultui, vel eleemosynæ, applicanda.

I. *Liberi, hæredes, posterì communitatis, voto parentum, testatorum, & ante-*

antecefforum per fe non tenentur ; nifi & ipfi eidem confentiant.

II. *Personalia vota testatorum hæredes exfolvere nullo pacto obligantur.*

III. *Vota realia tamen hæredes exfolvere obligatione, non quidem voti, fed religionis & iustitiæ, tenentur; ficuti folvere tenentur alia debita, vel legata pia testatorum: non tamen ultra vires hæreditatis; nec ultra illam iftius partem, de qua testator libere poterat difponere ad ufus facros.*

IV. *Vota personalia non poffunt impleri per alium. Unde fi vorvens impotens fiat per fe exfolvendi votum; non tenetur alium fubftituere, qui pro fe exfolvat.*

138.

Voti realis obligatione erga DEUM Votum fe adstringere poteft omnis & folus ille, qui reale. & quatenus, liberam de re difponendi facultatem moralem; & obligatione voti personalis, qui, & quatenus, liberum actionis personalis arbitrium habet. Quodfi enim vel res, vel actio personalis, quæ votenda eft, alieno juri fubjaceat; patet, cum iftius læfione conjunctam execu-

tionem voti DEO placere, ac proinde votum a DEO acceptari non posse (127).

139.

I. *Rem, quæ vel aliena est, vel onere saltem aliquo alteri obstricta, DEO valide vovere non possumus; nisi salvo alterius jure onus illud ab ea separetur.*

II. *Actio, quæ alterius juri præjudicat, eo invito valide voveri non potest. Idem est de omissione.*

III. *Vota tamen id genus, sub conditione consensus alterius edita, obligant conditione impleta, & altero actu consentiente.*

140.

Quod motus tollatur denuo obligatio voti.

Tollitur iterum voti obligatio, jam contracta 1'.) cessante fine, vel causa principali, ex gr. si pro sanitate filii obtinenda vovisti peregrinationem; is vero ante executionem voti moriatur: 2'.) mutatione materiae voti, si illa vel evadat impossibilis; aut difficultati obnoxia, cui exantlandæ te consensisse, cum votum e-deres,

deres, facile præsumi non potest; vel si jam non sit de meliore bono, sed *minus DEO accepta*, aut indifferens ad finem pristinum, vel omnino illicita quocunque ex titulo. Ratio est: quia existentia obligationis voti unice pender a voluntate voventis, & DEI acceptantis: Atqui in priore casu vovens non voluit se obligatum, & in altero DEUS obligare non vult: 3'.) *commutatione in opus DEO magis vel æque acceptum*; quia, eo ipso, quod DEO magis, vel æque, acceptum opus sit, quod substituitur, DEUS eam commutationem, ceu prudentem, vel certe non ulla in parte malam, aut minus bonam ipsius voti præstatione, recte præsumitur permittere; dummodo commutatio in bonum certo æquale non fiat ex mentis inconstantia, sed ex causa vere prudente.

• Unde, cum in propria causa facile amor sui inordinatus quemque decipiat, & iudicium pervertat, an hoc, illudve opus DEO æque acceptum in his quidem rerum adjunctis sit; idcirco, cum commutatio voti in aliud opus æquale decernitur, non nisi cum viri prudentis, ex gr. confessarii docti, consilio & approbatione id fieri oportet. Tum vero in opere ipso, quod substituitur, non bonitas absoluta solum, sed illius præcipue opportuni-

tunitas ad finem attendenda venit, qui in voto intendebatur: ut si vitii, ex. gr. luxuriæ, emendandi causa voveris jejunium; non recte id commutabis in elemosynam utcunque liberalem; bene vero in frequentiore usum sacramentorum.

*** In votis, in quibus boni publici interest, ne in alia commutentur; aut univérse, quando dubium est, an obligatio voti ratione mutatæ materiæ cesset; vel utrum commutatio boni æqualis, & DEO æque grata, futura sit; sicut potestas inquirendi in executionem legum divinarum ad judices in Ecclesia sua a Christo constitutos in foro interno, vel externo, spectat (prout votum vel occulte, vel publice editum fuerit): ita non nisi istorum judicum Ecclesiasticorum est, ceu ministrorum Christi, ut judicent, an commutatio DEO probetur; an non; aut an obligatio ob mutata adjuncta materiæ a DEO ultro relaxetur. Sicut vero jurisdictio quælibet sacra in aliis suis actibus restringi reservatione aliqua potest; ita haud dubie prudentibus ex causis reservari etiam in certis casibus majoris momenti potuit facultas declarandi licentiam faciendæ commutationis in certis votorum speciebus, aut declarandi plenam obligationis cessationem. Talis *reservatio* reipsa extat, nulla quidem lege scripta, sed generali solum consuetudine introducta (nam Extrav. *Etsi Dominici*, quam plurimi cum suo citant, de votis ne verbo quidem memi-

minit) *circa vota quinque, videlicet castitatis perpetuae, religiosi ordinis approbati ingrediendi, peregrinationis ad limina Apostolorum, ad S. Jacobam Compostellam, & in terram Sanctam; quorum commutatio Sedi Romanae est reservata.*

*** Porro, quam alii vocare amant, *dispensationem in votis*, malim ego verius vocare *commutationem vel declarationem*. Cum enim universe nulla Ecclesiae conveniat in legibus divinis dispensandi potestas (Dem. cath. 228); voti autem omnis obligatio evidenter juris divini, & quidem hypothetice naturalis, sit (neque enim, ut aliqui volunt, vovens ipse lege humana se obligat, sed DEUS obligat volentem, acceptando istius voluntatem); idcirco *dispensandi in votis vera potestas* Ecclesiae concessa profecto concipi non potest. Certe illa Christi verba Matth. XVI.; *quaecunque solveris super terram &c.*, non magis pro votis, quam pro aliis divinis legibus positivis, probant. Cumque universe Doctores catholici quidem causam justam dispensandi ad valorem dispensationis requirant; ajo ego, nullam aliam concipi justam causam a me posse; nisi cum judicat Praepositus Ecclesiae, ob nova voventis, aut materiae voti adjuncta, aut certe ob causam aliquam publicam, DEUM aut porro non acceptare votum, aut melius esse, vel certe DEO aequè gratum, si in opus aliud commutetur, quæ *mera declaratio legis divinae, aut mera voti commutatio*, erit; non *dispensatio*. Nec vero, etiam video, ad quid pote-

potestas dispensandi omnino in votis prodesse in Ecclesia queat; cum potestas declarandi obligationis cessationem, aut certe commutationis in aliam, salutis fidelium in tuto collocandæ abunde sufficiat. Atque ita reipsa nunquam dispensasse Romanos Pontifices in votis probari potest; nisi cum utilius vel salutis voventis, vel bono publico, putarent, materiæ voti ipsius opus aliud substitui, vel ipsam obligationem majori bono alteri obstare. Atqui hæc mera aut commutatio voti, aut declaratio cessationis, erat.

**** Eo autem stante, videlicet nullam esse dispensationem voti, sed aut meram declarationem sublatae ultro obligationis divinæ, aut commutationem in opus melius, vel æquale; cum simul de nulla alia reservatione usquam circa materiam votorum constet; patet, illis quinque votis solummodo exceptis, circa vota, quæ bonum publicum non afficiunt, vulgo parem esse in praxi ipsa omnium eorum sacrorum judicum potestatem; qui jurisdictione pollent in eo foro, ad quod votum spectat.

***** Præterea cum omnis reservatio, præsertim quæ sola consuetudine introducta est, stricte interpretanda sit; votum castitatis, ut sit reservatum Papæ, debet esse perpetuum, absolutum, certum, & quidem perfectæ castitatis, non solum conjugalis, aut de non nubendo &c.
plene

pleneque deliberatum. In dubio enim, in conditionato, in temporaneo voto, aut in voto non nubendi, declarare & commutare voti obligationem certo Episcopus potest; imo secundum dicta in Dem. Cat. §. 290. n°. 6. & 292. etiam in omni casu, in quo recursus Romam impeditior est; aut res moram ob incontinentiæ, vel scandali, aut gravis damni tertio accessuri, periculum non patitur. Atque istud eo magis valet, quod Tridentinum, Sess. XXIV. cap. 20. jubens, ut *causæ omnes, ad forum Ecclesiasticum pertinentes, in prima instantia coram ordinario locorum duntaxat cognoscantur, non excipiat nisi eas causas, quæ juxta canonicas sanctiones apud Sedem Apostolicam sunt tractandæ.* Atqui reservatio, quæ sola nititur consuetudine, nec ulla generali lege scripta firmatur, profecto *canonicæ sanctionis* nomine venire non potest. Decretalis Innocentii III. de Voto & Voti redempt. L. III. tit. 34. cap. 9. de solo voto *expeditionis ultramarinæ* agit, nec proinde isthuc pertinet. Ceterum acturis hic solum de *officiis religionis mere internis, iisdemque communibus,* plura dicere de votis nunc quidem non suppetit.

141.

Promittitudo sacrificandi sese, & sua omnia ex divini amoris imperio, & divinae voluntatis beneplaciti exequendi causa

Devotio
quid sit.

caussa (119.), id est revera, quod *devotio*, salvo nominis istius recto usu, appellatur.

142.

Quæ vera devotio. I. *Vera devotio nequaquam in piis cogitationibus, aut mera delectatione ex iis concepta, sed in efficacia & actuali facilitate imperii amoris DEI consistit, quo sacrificia omnis alterius affectus erga res creatas, divino placito exequendo repugnantis, actu imperat.*

Ejus impedimentum. II. *Devotionis impedimentum est omnis affectus minus ordinatus erga creaturas, nec amoris DEI imperio subiectus;*

III. *Ex adverso magnitudo devotionis, seu intensio, unice ex perfectione & intensione amoris divini, sive ex istius excessu supra omnem amorem creaturarum, metienda est.*

Fallacia devotionis. IV. *Fallacia devotionis est, si in sola speculatione intellectus, seu dulci meditatione sacri objecti amabilis, & simplici velleitate complacentiæ inefficacis circa idem, acquiescat; nec ad efficaciam prædominantis amoris*

amoris, & sacrificia omnium contrariorum affectuum imperantis, convalescat.

V. *Devotionis jucunditas* (vulgo *Jucunditas* *consolatio spiritualis* appellari solita) *oritur* ^{tas devo-} *non solum ex quiete & absentia omnium con-* ^{tionis, &} *trariorum affectuum, sed & ex facilitate* ^{tædium,} *ac suavitæte, qua inter divinarum rerum* ^{seu desola-} *distinctas ac vivaces meditationes amor di-* ^{tie spiri-} *vinus imperat proposita exequendæ cujuscun-* ^{unde fit,} *que divinæ voluntatis, sui que ipsius sacri-* *ficia eidem faciendæ.*

VI. *Tædium devotionis ex adverso* (vulgo *desolatio spiritualis, & ariditas mentis*) *est difficultas orta in sui sacrificiis DEO faciendis tum ex defectu omnis interioris voluptatis redundantis alias ex distincta consideratione motivorum amoris divini, imperantis ea sacrificia; tum ex pugna affectuum, repugnantium divini illius amoris imperiis.*

VII. *Jucunditas devotionis perquam utilis est promovendæ perfectioni amoris divini, & confirmando habituali illius in mente imperio.* Dum enim jucunditas ista faciliat amoris divini imperium, frequentandis eo pluribus devotionis actibus occasionem præbet, & bonis habitibus eo
Q ipso

ipso acquirendis; simulque mentis propositum firmat prægustu divinæ dulcedinis ad majora etiam pedetentim audenda amore DEI.

VIII. *Neque tamen mentis ariditas, ac desolatio, devotionis substantiam per se ullo pacto evertit; sed potius illius meritum ob arduitatem sacrificiorum auget; quæ, illa insuperhabita, divinus amor invicto imperio suo dicat.*

Ulteriusque pericula. IX. *Periculum tamen imbecillis mentibus ex devotionis ariditate nascitur, ne illo suavitatis allestamento, cui nimio opere inhiabant, repente destitutæ, a devotionis proposito inter pugnas magis arduas affectuum, nondum satis compositorum, desistant.*

X. *Majus sæpe tamen periculum est pro inexpertis casuum vitæ spiritualis, ne ex nimis longo usu consolationum spiritualium sui præfidentia quadam extollantur; a vigilantia pristina tam necessaria remittant, & semel deliciis illis assueti deinde ingruente ariditate & pugna facilius succumbant.*

Origo desolationis. XI. *Porro desolationes illæ originem naturalem vel ex dispositione adversa corporis*

*ris habere possunt, quæ impediat animum, quo minus contemplandis grandibus illis divini amoris motivis se toto intendere possit; vel ex dissipatione mentis in alias quas-
cunque urgentiores curas; vel ex actuali vivace pugna affectuum, amoris divini imperiis obluctantium; idque rursus vel ex culpa præterita ob contractos jam antehac pravos habitus frequentatione malorum actuum; vel ex sola difficultate sacrificiorum, quæ in præsens imperat divinus amor; vel denique ex subtractione quadam divinæ gratiæ auxiliorum, seu in poenam negligentiarum jam admissarum in illorum usu, seu etiam præcise ad periclitandam constantiam in fide erga DEUM; & ut sacrificiis magis heroicis locus & occasio præbeatur.*

XII. *Remedia desolationis spiritualis* *Remedia.*
avertendæ sunt 1'.) cura corporis moderata, ut ejus vires sufficiant obsequio mentis; 2'.) curarum omnium aliarum moderatio, quæ non pertinent immediate ad salutem spiritualem; 3'.) fuga levium offensarum, quæ pedetentim supprimunt fervorem divini amoris; 4'.) celeris suppressio male ordinatorum affectuum in ipso principio; 5'.) patientia & submissio erga DEUM, tædia spiritus permittentem, cum fiducia recuperandæ

randa pristinae malaciae mentis; 6.) constantia longanimis in bene coeptis, insuperbata omni difficultate.

143.

*Quid
sensibili-
lis de-
votionis
jucundi-
tas?*

Sensibilis devotionis jucunditas proprie consistit in facili repræsentatione sensitiva, tum phantastica (Psychol. 87.) tum per externos sensus, objectorum, quæ motiva amoris, promittunt devotionis incitantia, suppeditant.

* Sic repræsentatio DEI ut *Parris, Pastoris, Sponsi* amantis, ipsis SS. literis usitata, aut similia alia emblemata, ab humanæ caritatis consuetudine ducta, uti sensibilem voluptatem sibi conjunctam habent, ita proprie sensibilitatem devotionis conficiunt; quatenus divinæ perfectiones, ceu motiva amoris, per ea cum sensibili etiam voluptate proponuntur.

144.

*Eius utili-
tas, &
periculum.*

Sensibilis jucunditas promittuntur devotionis mire juvat: 2.) Immoderatio tamen in ejus studio cavenda est. Primum ex eo patet, quod substantiæ ipsi devotionis nihil magis obsistat, quam sensus, & phantasia, inanibus objectis, sensui blandien-

dientibus, & ad sensibilia trahentibus, mentem implens. Itaque ex adverso ad sensibilibus rerum amorem supprimendum, qui devotioni obstat, nihil magis idoneum erit, quam sensibilis jucunditas, ipsi amori rerum insensibilium ex sensitiva quadam repræsentatione earundem accedens. Sic enim, conspirante inferiore appetitu cum superiore, & judicium rationis atque justa æstimatio invisibilis boni, nullo intellectu obnubilante sensitivo contrario affectu, clarius elicitur, & voluntas rationalis sensitivo appetitu ipso impellente ardentius fertur in invisibile bonum. *Alterum* quoque exinde manifestum est; quod, cum sensus ipse ac phantasia bona comparare inter se, vel unum præ alio eligere proprie loquendo non possint; cum rationis discursum non sequantur; facile contingat, ut, qui plus studii in confectanda sensibili ista devotionis jucunditate ponunt, quam in firmando judicio rationis de vero bono, & exercendis actibus rationalis voluntatis; qua illud bonis universis apparentibus & sensibilibus firmo proposito voluntatis præponatur, substantiam hanc devotionis negligant, & inani specie sensibilis istius voluptatis, quam ex objectis sacris sub

speciē sensibili sibi repræsentatis capiunt, sibi nimium blandientes, evanescente mox iterum jucundo illo sensu sensibilis voluptatis & quavis molestia corporis aut sensuum in exercitio devotionis succedente, ipsi substantiæ devotionis nuntium remittant, & a DEI amore substantiali deficient.

* Enimvero sic rectissime canit Ecclesia: *per incarnati Verbi mysterium nova mentis nostræ oculis lux tuæ claritatis infulsit, ut, dum visibiliter DEUM cognoscimus, per hunc in invisibilem amorem rapiamur.* Profecto enim, postquam in nova lege *Verbum* divinum *caro factum est, & habitavit in nobis, & non solum vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis, sed etiam manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ;* postquam *panem Angelorum* quotidie manducandum accepimus; quid deesse homini Christiano potest ad summum fervorem & incitationem devotionis ac divini amoris? Hausta ab ejusmodi tam excellentibus DEI donis per sensus cognitio bonitatem DEI profecto longe pluris æstimandam voluntati ipsi commendat. Ex his itaque principiis præter jam dicta superius §. 74. commendari debent formæ illæ omnes & modi incitandæ sensibilis istius devotionis, in catholica Ecclesia usitatæ, quæ ab Ecclesia ipsa approbantur; puta, *usum imaginum sanctarum* ad repræsentandas quascunque veritates divinas, & fact

facta Christi Domini ac Sanctorum ad religionem spectantia; *usum solernitatum festivarum* in cultu religionis externo; ipsa quoque *Sacramenta*; quæ, ceu signa sensibilia veritatum religiosarum, sensibilitatem devotionis mire excitant. Ex his judicandum quoque est de variis cultibus religionis, ad sensibilem devotionem excitandam imprimis idoneis; puta *de cultu SS. Cordis JESU*, quo infinita DEI amabilitas, & in nos simul homines amor, in Incarnationis & SS. Eucharistiæ Mysterio imprimis conspicuus ac nobis manifestatus, sub schemate SS. Cordis JESU perquam idoneo nobis recolendus, & vicissim toto voluntatis ardore amandus proponitur; ita quidem, ut, tametsi materiali quoque SS. Cordi JESU, ceu principio vitæ ipsius corporeæ, reverentia sua debita, relate ad personæ divinitatem, exhibeat r; nihilominus præcipuum cultus obiectum sit ipsa amabilitas illa universa & amor totius divinæ Personæ JESU Christi, sub schemate nobis sensibili repræsentatus.

•• Interim fatendum est, non in alia parte devotionis proniorem, frequentio-remve, nec parum substantiæ devotionis noxium esse abulum, quam in sensibilitatis istius immodica affectatione; eundemque præcipuam causam esse, ut tam sæpe species fallax pro veritate devotionis acceptetur. Attentos profecto cautosque nos reddere in hac parte deberet asseveratio illa, a Christo Domino ipsomet suis

apostolis data Joan. XVI. 7.: *Expedi vobis, ut ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet.* In quæ verba commentans S. *Augustinus* Tract. 94. in Joan. hanc causam affert: quia scilicet Apostolorum affectus præsentiae Domini corporeæ nimium adhærebat, ideoque apti non erant accipiendo Spiritui Sancto, id est, puri intellectualis amoris fervori; quamdiu amore quodam carnis Christum diligebant. Quod si sensibilis erga Christi carnem præsentem affectus substantiali amoris perfectioni impedimento esse potuit; quid cogitandum de infinito illo numero & immoderatissimo studio innumerabilium diversorum generum sensibilis devotionis; quas in usu esse apud nos catholicos, ac fere universe præ maxime substantialibus veræ devotionis nutriendæ mediis impensius commendari, ubivis locorum videmus? Enimvero error & abusus devotionis multo quam credas magis noxius! idque eo amplius, si studio quodam emolumentum temporalis incitationes ad committendum illum ferantur ii, qui pro sanctitate status sui, & publicæ opinionis favore, rudi plebeculæ pro norma ut plurimum sunt; a qua recedere piaculum sit. Interim si modo hac in re inventiones mere humanæ dimittantur, atque iis præcise inhæreatur, quæ DEUS tum per se immediate, tum per Ecclesiam, quam Spiritu suo sancto ipse in omnibus ad salutem fidelium pertinentibus regit, commendat; tum præsertim si non solis piis cogi-

cogitationibus ac ortæ exinde sensibili jucunditati animus præcise molliter adhærescat, sed pie cogitata pro motivis efficaciam imperii amoris applicentur sic, ut sese ipsum DEO sacrificandi promptitudo amplius inde accendatur, profecto mox omne periculum cessabit.

145.

Primum ac maxime omnium efficax incitamentum sensibilis etiam devotionis nostræ erga DEUM est JESUS Christus DEUS homo; idque ex ipso fine proprio & certo divino proposito. Nam 1.) nullo alio in opere & effectu illustrius vera sub specie sensibili nobis ob oculos ponitur tam *absoluta DEI amabilitas* secundum se ob perfectionum suarum absolutarum infinitatem, quam *respectiva bonitas & amor erga quemlibet in individuo hominem*, quam in DEO Homine JESU Christo. *Absoluta enim DEI perfectio & sibi met ipsi sufficientissima bonitas in Omniscientia, Omnipotentia, in Patris se ipsum intuentis per Filium comprehensivo intuitu, & Spiritus Sancti inde procedentis caritate, seu perfectissima in se solo acquiescentia ac absolutissima beatitudine, universe consistit.* Hæc tota DEI

Q 5

ab.

absoluta amabilitas in Christo visibiliter se intuendam præbuit modo omnium excellentissimo per divinam proorsus, quam ubique prodidit, scientiam omnium arcanorum cordis humani, consiliorum sapientiæ divinæ, & rerum futurarum per tot vaticinia; per potentiam similem in miraculis primi nominis ac sine numero; denique per abdicationem omnium extraneorum cujuscunque nominis bonorum, & acquiescentiam in una voluntate ac beneplacito divini Patris sui; ex qua, licet dura omnia & ipsam mortem prius ipse voluntarie passus, tamen deinde propria virtute resurrexit a mortuis, & sibi etiam secundum humanitatem absolutissimæ beatitatis auctor ipse extitit sufficientissimus. Omnis in Christo externa species digna erat visibili DEO. Id quidem testantur nobis SS. Apostoli & Evangelistæ; & S. Joannes Evangelista quidem cap. I. ait: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis*: S. Lucas refert testimonium de eo duorum discipulorum in Emmaus euntium XXIV. 19. *vir erat potens opere & sermone*. S. Paulus Colos. II. 3. 9.: *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ, DEI et... plenitudo divinitatis corporaliter inhabitat*. In excellenti gradu omnium virtutum, quæ

quæ in divino hoc Homine relucebant, clara quoque *divinæ* cujusdam *sanctitatis* vestigia legere erat. Unde S. BERNARDUS Serm. 15. in Cantica digne de Christo Domino ait: *Cum JESUM nomino, virum nomino humilem corde, mansuetum, castum, sobrium, misericordem, affabilem &c.* Ipsa quoque externa species oris totusque habitus corporis tantæ Personæ dignitati pro conditionis humilitate, quam sponte per Incarnationem DEI Filius assumerat, respondebat, quo verissimo sensu de eo Psaltes Psalmo XLIV. de eo dicit: *Speciosus forma præ filius hominum: diffusa est gratia in labiis tuis.* Et S. HIERONYMUS ep. 140: *Nisi habuisset & in vultu quiddam oculisque sydereum, nunquam statim eum secuti fuissent Apostoli.*

Respectiva DEI Bonitas, seu in homines benignitas, & amor, quæ secundum infinitæ Sapientiæ consilium, cum perfectissimâ rectitudine ac Sanctitate, illimitato benevolentiae & misericordiae affectu cunctos homines ex æquo ardentissime complectitur, in JESU DEO Homine ac totius humani generis Redemptore, ceu in principe suo prodigio, omnium maxime relucet; quippe in quo, ut S. Augustinus in Lib. XIII. cap. X. de

Tri-

Trinit. ait, *demonstratur nobis, quanti nos penderet DEUS, quantumque diligeret.* Ejus enim illimitatæ DEI benevolentiae & misericordiae erga perditos omnes Adæ filios non solum *testis* falli nescius, *vas*, ac *nuntius* præclarissimus, nobis factus ipse DEI Filius est; sed & visibile specimen, & ceu argumentum convincens, ipsis oculis nostris intuendum, nobis est factus, per ea, quæ nostræ salutis amore, & miseratione æternæ ruinæ nostræ intime commotus, fecit, tulitque divinus ille Homo. Qui scilicet (ad Philipp. II. 5.) *cum in forma DEI esset*, & proinde omnia vitæ commoda, prærogativas, & divinos honores sibi ut proprios vindicare jure suo potuisset, ultro *semet ipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus*, atque exinde (Hebr. IV. 15.) *pro similitudine tentatus per omnia absque peccato*; id est, omnes misérias quorumcunque hominum peccatorum expertus, solo excepto peccato; qui demum *humiliavit semet ipsum eo usque*, ut (ad Philipp. II.) *fieret obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, oblatus, quia ipse voluit*; idque totum, ut nos *pretio magno nimis* (I. Cor. VI. 20) *pretiosi sanguinis sui* (S. Petrus I. Epist. 1. 18.) *redimeret a jugo peccati,*

cati, id est, promereretur tam gratias omnes sufficientes ad agendam poenitentiam de peccatis, & ad promerendum æternæ vitæ præmium, quam ipsam poenitentibus veniam peccatorum, & merita congrua auxilio gratiæ ipsius ponentibus vitam ipsam æternam, simulque se ipsum præbens omnium virtutum & officiorum *exemplum* undequaque absolutissimum. Ex qua JESU Christi redemptione sensibile quasi pignus ad nos redit, idemque falli nescium, sincerissimo æque ac efficacissimo ex se affectu DEUM cunctos nos velle salvos fieri, secundum illud Joan. III. 16. *Sic DEUS dilexit mundum, ut filium suum Unigenitum daret.* Et ad Rom. VIII. 32. *qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non cum illo omnia nobis donavit?* Et ad Galat. II. 20. *In fide vivo filii DEI; qui dilexit me, & tradidit semet ipsum pro me.* Et quidem, ut Paulus ad Rom. V. 8. ait: *cum adhuc peccatores essemus, . . . Christus pro nobis mortuus est; & cum inimici essemus, reconciliati sumus DEO per mortem filii eius.* Lege in Tract. de DEO Homine incarnato, quæ habentur Sect. IV. Cap. III. & Sect. V. Cap. I.

Denique ex certo eo fine & proposito divino universam œconomiam mysterii Incarnationis ac Redemptionis adornatam fuisse, ut nobis incitamento sensibili devotionis erga ipsum DEUM invisibilem universa illius sensibilia eventa & adjuncta servirent, ex iis patet, quæ Christus ipse de se edixit variis quidem & plurimis in locis; ut Joan. XIV. 6. Ego sum via, veritas, & vita: nemo venit ad Patrem nisi per me. Et v. 21. Qui diligit me, diligetur a Patre meo; . . . & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Jo. VIII. 12. Ego sum lux mundi; qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Jo. X. 9. Ego sum ostium; per me si quis introierit, salvabitur. Unde Jo. XVII. 1. ad Patrem ait: Pater clarifica Filium, ut Filius clarificet te. Matth. XII. 18. vox de cœlo audita de Christo ait: Hic est Filius meus, in quo mihi bene complacui; ipsum audite. Unde & S. Paulus ad Rom. VIII. 29. universe ait: quos præscivit & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui; ut sit ipse primogenitus in multis fratribus: & ad Hebr. XII. Aspice in auctorem fidei & consummatorem JESUM. I. Cor. III. Non judicavi me aliquid scire, nisi JESUM, & hunc crucifixum. Ad Galat. IV. Vivo ego jam non ego; vivit vero in me Christus.

I. Cor. IV. *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.*

2'. Idem divinus Homo JESUS Christus *exempla* omnis generis absolutissima perfectissimæ devotionis erga DEUM sensibus humanis, ac nostræ phantasiæ, eaque vivacissima, objecit circa omnis generis officia erga DEUM, superius enumerata, & quidem in rerum adjunctis maxime arduis (*Tract. de Incarn. 371. 418. 419.*) inprimis perfectissimæ conformitatis cum divina voluntate, & obedientiæ (hic 83. 84.), desiderii placendi DEO (87.). Ipse est præcipuum fundamentum spei nostræ (90.). Ipse offerendo se ipsum in cruce docuit nos sacrificare omnia DEI beneplacito (119. sqq.).

3'. Idem Christus Dominus, ceu *Mediator* inter DEUM & nos, *auctor* est, & virtus omnis, *totius devotionis nostræ erga DEUM*; non solum divinæ suæ *doctrinæ præceptis*; nec solis SSmæ vitæ *exemplis*; sed vel maxime *per omnis generis gratiarum auxilia*, quæ nobis vitæ & sanguinis sui præsentē magnoque pretio comparavit ipse, ac pro *poteestate* a DEO Patre accepta *in cælo & in terra* (*Matth. XXVIII. 18.*) mediante divino Spiritu
in

in dies applicat (Tract. de Incarn. 436. seqq.) *tum per Sacramenta* a se instituta, queis universis spiritualis vitæ necessitatibus abunde prospexit (Tract. de Sacramentis 627. not. 1.), *tum præcipue in Altaris sacrificio* (ibid. 516.), *tum denique per sufficientes gratias* tam justis, quam peccatoribus, etiam infidelibus, liberalissime collatas (Tract. de Gratia Cap. III. Art. V.).

146.

Hunc penitus nosse nullius alterius objecti penitus noscendi major post cognitionem divinum suum Redemptorem JESUM Christi DEI primam & maximam cura esto homini christiano.

I. *Post DEI notitiam itaque (II.)* cura esse Christiano cuique homini debet quam *statum ac dignitatem, quam secundum omnia vitæ adjuncta; secundum omnia, quæ nostræ causæ salutis egit, & passus est. 2.)* Meditatio itaque assidua omnium adjunctorum vitæ, actionum, perpeffionum, & doctrinæ totius a divino hoc Magistro nobis traditæ perpetuam quamdam eamque præcipuam occupationum nostrarum partem conficere debet.

II. Curare porro oportet, ut etiam hæc de JESU Christo notitia in cunctis sui partibus

tibus quam maxime vera, completa, distincta, certa, & familiaris sit (12. seqq.) cum post divinitatem ipsam Numinis non sit aliud usquam objectum, quod magis nostra intersit intime nosse: maxime, quia non nisi per JESUM Christum novimus Patrem & Spiritum sanctum, summumque mysterium SS. Trinitatis, nec alio in opere clarius singulæ divinæ perfectiones relucet, quam in redemptione per DEUM Hominem facta. Media hujus notitiæ comparandæ §. 65. enumeravimus. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum DEUM, & quem misisti, JESUM Christum; ait Christus ipse Jo. XVII. 3. Hanc Christi scientiam præ cunctis aliis Apostolus commendat christianis omnibus I. Cor. II. 2. scribens: non judicavi me scire aliquid inter vos nisi JESUM Christum; & rursus ad Ephes. I. 16. ubi scribit: non cessò gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut DEUS D. N. J. Christi, Pater gloriæ, det vobis Spiritum Sapientiæ & revelationis in agnitione eius, illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis, quæ sit spes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in Sanctis, & quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus secundum

R opera-

operationem potentiae virtutis ejus, quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, & constituens ad dextram suam in caelestibus... Et omnia subjecit sub pedibus ejus: & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam. Et ibid. III. 14. Flecto genua ad Patrem D. N. J. Christi, . . ut det vobis secundum divitias gloriae suae virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorum hominem; Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in caritate radicati & fundati, ut possitis comprehendere, quae sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum, scire etiam supereminentem scientiae charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem DEI.

*Eius cognitio octo
similes
actus erga
JESUM
Christum
in nobis
efficere de-
bet; quos
supra ex
DEI cog-
nitione eli-
cimus
diximus.*

III. *Recta Christi Domini cognitio similis actus voluntatis parere in Christiano homine erga divinam illam DEI Hominis ac Redemptoris sui personam debet, quales supra a §. 76. exercendos esse erga DEUM in nobis docuimus; nimirum I.) amorem complacentiae tum de divinis perfectionibus abbet; quos solutis & respectivis, in theandrica illa JESU Christi persona & universo Incarnationis consilio sub sensibili specie conspicuis; tum de absolutissima sanctitate, immunitate a peccato, & summa perfectione omnium actionum SS. Humanitatis*

tatis illius; & plena conformitate cum voluntate omnigena DEI Patris, summaque eminentia omnium virtutum, maxime in extremo vitæ illius negotio, & horribilium malorum perpeffione; *tum* vero etiam de sublimi illa Sapientia universæ illius doctrinæ, institutionis hierarchicæ in Ecclesia sua, & omnium Sacramentorum ac mediorum salutis: 2'.)

Amorem gratitudinis de incredibili divini istius Redemptoris erga omne humanum genus, & singulos in specie homines dilectione; pro quibus omnibus *animam suam dedit in mortem* ignominiosam juxta ac acerbam. Singuli cum Apostolo dicere debemus ad Galát. II. 20. *In fide vivo Filii DEI, qui dilexit ME, & tradidit semet ipsum pro ME.* Ad Rom. V. 8. *cum adhuc peccatores essemus secundum tempus: & sicut Joseph ægyptiacus* (figura Christi Gen. XLV. 15.), *osculatus est omnes fratres suos, & ploravit super singulos eorum.* Merito ergo vicissim quisque nostrum cum Apostolo ad Rom. IX. constituat secum: *Quis nos separabit a caritate Christi?* Vide Tract. de Incarnat. §. 404. 3'.)

Amorem desiderii prædominantis fruendi in hac vita gratia, amicitia, & omni efficacia meritorum Christi; in vita autem futura communi

cum ipso beatitudine & consortio SS^{mæ}. illius Humanitatis: idque *tum* ex puri amoris complacentiæ imperio de pulcritudine omnimoda totius personæ illius theandricæ; *tum* vero etiam ex amore concupiscentiæ fruendi illius SS^{mæ}. Personæ æterno consortio, ceu parte præcipua nostræ futuræ beatitudinis accidentalis: 4'.)

Adorationem; quæ Christo ceu vero DEO DEique Filio naturali, evidenter debetur, non solum prout illa importat iudicium intellectus de summa dignitate personæ, sed etiam ut importat subjectionem voluntatis maxime voluntariam, & sacrificium omnis propriæ voluntatis in usus omnes, Christo ut Legislatori beneplacitos; quippe *cui data potestas omnis in cælo & in terra* (Matth. XXVIII. 18). Vide §. 81. & in Tract. de Incarnat. §. 427. *Adoranda autem est SS. Humanitas Christi*, non sejuncta, sed *unica adoratione cum Verbo divino*, cui in una persona unitur. *Et adorent EUM omnes Angeli ejus*. Hebr. I. 5. Quod ipsum Martinus I. Papa in Concilio Lateranensi a. 649. Consult. IV. can. 9. definiit. 5'.)

Imitationem exempli eminentissimi omnium virtutum in exequendis cunctis officiis christianis; ad quam toties admonet Apostolus omnes fideles; ut nimirum *induan-*

duant D. N. J. Christum, (ad Rom. XIII.), & singuli sese vera *ectypa* hujus tam divini *Prototypi* exhibeant, docilesque *discipulos* tanti *Magistri*: quæ conformitas adeo necessaria nobis est ex mente ejusdem Apostoli, ut eadem sit præcipuus ac generalis character omnium electorum; *quos elegit vocavitque, ut sint conformes imagini Filii ejus* (ad Rom. IX.) unde & monet omnes ad Hebr. XII., ut perpetuo *aspiciant in auctorem fidei & consummatorem JESUM*; sic ut denique dicere cum eodem S. Paulo *ad Galatas* scribente (II. 20.) possint: *vivo ego, jam non ego; sed vivit in me Christus: 6'.*) *Spem certam* salutis ac fiduciam consequendorum omnium abundantium mediolorum illius; atque inprimis remissionis perfectæ omnium peccatorum, ipsiusque gratiæ rite agendi de peccatis pœnitentiam, per infinita merita JESU Christi, ceu eo præcipue fine missi in mundum a Patre; *ut peccatores salvos faceret* (Tract. de Incarnat. §§. 356. seqq. 387. seqq.) redimendo eos a peccatorum reatibus apud DEUM contractis (ibid. 390.) & satisfaciendo pro iisdem summo in rigore (ibid. 400 403. seqq.) quin imo cetera etiam quæcunque bona vera, etiam temporalia, quoad non obstant

spirituali salutē, certissime expectando a DEI bonitate per eadem merita divini *Advocati* istius secundum dicta §. 98. 7'.) *Orationis* JESU Christi nomine, apud divinum Patrem interposito, armandæ veluti & corroborandæ perpetuum studium, more Ecclesiæ; quæ idcirco omnes suas preces concludit illa solenni formula, per D. N. J. Christum &c. (112.). 8'.) *Sacrificium* promptum ac devotum omnium nostrarum vitæ commoditatum ex proposito cooperandi Christo in operanda salute animorum, siquando illi placuisse intelligamus, ut nos vocare in partem vere divini hujus operis dignetur, sive singulari quadam in occasione, sive totius vitæ peculiari quodam instituto.

147.

**Excellen-
tissimum
hoc ad
medium
est illius
præsentia
in SS. Eu-
charistia;**

Excellentissimum medium proficiendi in sensibili erga DEUM devotione est JESU Christi præsentia in SS. Eucharistia, sive ut est Sacrificium; sive ut est convivium spirituale; sive ut est Sacramentum permanens. 1'.) UT EST SACRIFICIUM, non solum viva commemoratio est illius sacrificii cruenti, quo JESUS Christus se totum, vitam

vitam, honorem omnem, & sanguinem, primo
pro gloria divini Patris sui, & pro totius ^{ut est}
humani generis salute, inter extremos do- ^{Sacrifi-}
 lores & ignominias morte crucis sacrifi- ^{cium.}
 cavit (Tract. de DEO Homine §. 399;)
 sed actualis repræsentatio totius valoris
 infiniti cruenti illius sacrificii; eo quidem
 præcipuo proposito, ut cuique Christia-
 no, rite de illo studenti participare,
 fructus illius uberrimi, ab ipso summo
 illo Sacerdote JESU Christo vere præ-
 sente actu applicentur (Tract. de Sacra-
 mentis §. 515:seqq.). Unde *primo ex-*
emplum JESU Christi Crucifixi adorato-
ris omnium, qui cogitari & mente concipi
possunt, nobilissimi (Tract. de DEO Ho-
 mine §. 371.) *incitare debet pium Christia-*
num hominem, ut pari plenitudine sub-
missionis totius voluntatis suæ offerat,
id est, destinet se divini honoris obsequio
absque ulla exceptione, submittendo se
universæ voluntati divinæ, tam ordinan-
ti bona, quam permittenti mala, præ-
cipienti, & vetanti (Tract. de DEO §.
 99.) ; *adorando simul divinam Majesta-*
tem, ut sapientissimum æque ac optimum
vereque supremum vitæ ac mortis re-
rumque omnium dominum; & ex re-
verentia tantæ tamque amabilis Majesta-
tis ad exemplum Christi efficaci mentis

proposito actu se suaque omnia sacrificando omnium rerum dominae divinae voluntati (80. n. 3.). Atque hoc praefertim spiritu & mentis actuali dispositione quotidie, si fieri possit, aut certe diebus festis ab Ecclesia constitutis, hominem quemque christianum interesse oportet divino illi Missae sacrificio; sicque implere obligationem §. 120. explicatam. *Deinde* quoniam in eodem SS. Altaris Sacrificio repraesentatur Divino Patri ab ipso JESU Christo praesente sub speciebus Panis & vini infinitum illud vitae & mortis suae pretium; quo & gratias nobis omnes, cujuscunque indolis & nominis sint, vera quadam emotione comparavit (Tract. de DEO Homine 388. 389. & Tract. de Sacram. 516.); recte utique hoc ipsum pretium a nobis tunc repraesentabitur eidem DEO Patri tum *in gratiarum actionem* pro universis gratiis & beneficiis, naturalibus, & supernaturalibus, nobis, amicis nostris, & universis rationalibus creaturis, jam huc usque liberaliter ob JESU Christi ejusdem merita collatis; tum *in satisfactionem pro peccatis nostris*, id est, ceu pretium abundans, quo nobis meruit & poenitentiae condignae gratias, & culparum poenitentia a nobis jam rite expiatarum

tarum perfectam una cum pœnis per eas
 commeritis remissionem (per se enim &
 immediate culpas non remittit, ut do-
 cui in Tract. de Sacram. 518.) quas
 proinde gratias eo ipso certissima cum fi-
 ducia petere per obedientis istius Filii
 nomen tunc maxime licebit: tum deni-
 que *pro impetrando quovis alio gratiarum*
genere ad æternam animi salutem necessa-
 rio, vel utili, nobis, vel aliis (nisi ob-
 stet impedimentum secundum dicta §.
 116.), etiam ad temporalia emolumen-
 ta seu commoda pertinente; etsi prima
 semper cura spiritualium animi bonorum
 utique habenda sit. *Denique*, cum tam
 abundans sit meriti JESU Christi in hoc
 Sacrificio applicandi valor, ut pro vi-
 vorum pariter ac defunctorum cunctis
 necessitatibus perfecte sufficiat (ibid. III.)
ad sublevandas defunctorum DEI amicorum
residuas pœnas idem utique ex Christiana
 caritate rectissime atque utilissime offe-
 retur, pari certitudine effectus atque
 in vivis: nisi ex parte alicujus defuncti
 singulare impedimentum existat; vel
 quod perfectæ pœnitentiæ studium in
 vita nimis neglexerit; vel quod similis
 caritatis erga defunctos exhibendæ, dum
 ipse vivebat, fuerit nimis incurius (Tract.
 de Sacram. §. 569. adnot. 4. §. 572.
 adnot. 2.)

* Interim omnis hæc participatio fructuum hujus Sacrificii SS. Eucharistiæ, quæ privata cujusque christiani hominis devotione exercetur, ab hujus propriæ devotionis gradu & fervore pendet, atque idcirco *fructus operis operantis* vulgo in scholis vocatur. Cum ex adverso ille fructus, quem Sacerdos, ut Christi & Ecclesiæ Minister applicat, sit ipsius *operis operari*, ut vocant; de quo alibi ex instituto tractabimus.

** Et vero ad intelligendum rite modum illum participationis de sublimi isto sacrificio, cujus omnes Christiani capaces sunt, probe notare oportet, *physicam & realem oblationem* hujus incruenti SS. Eucharistiæ Sacrificii *feri non posse nisi ab eo, qui vere Sacerdos est*. Consistit enim in actione, qua hostia ipsa vere divina, JESUS Christus nimirum DEI Filius & Homo, in cruce cruenta immolatus, præsens sistitur sub panis & vini specie, secundum æternum divini Patris beneplacitum actu universum vitæ, passionis, & mortis suæ meritum applicaturus iis, qui ad rite participandos illius fructus idonei extiterint. Actio hæc omnis fit ab ipso Christo; ministerio tamen Sacerdotum, qui ex institutione ipsius Christi ad hoc ordinati sunt. Isti enim pro munere a Christo accepto, *commemorando*, quod ipse *fecerat*, conditionem illam ponunt; sub qua ipse actu se ut hostia præsentem sistit, & illis, pro quibus Sacerdotes petunt, merita sua actu ap-

applicat, & offert divino Patri. Nihilominus præcipuum in hac Christi & ministrorum ejus actione non est, quod externe fit & in sensus cadit, representatio nimirum & usus externus hostiæ, sed id, quod in voluntate sacrificantis JESU Christi summi Sacerdotis existit, nimirum, supposita excellenti cognitione supremæ divinæ Majestatis & dominii, voluntas sese totum suæque omnia ejus imperio consecrandi, ut honorem & cultum ei debitum reddat. Hic actus sacrificium internum, & vitam quasi totius externi sacrificii constituit, qua omnis externa sacrificantis actio animari debet. Idem vero actus interius consensione animorum cum summo Sacerdote Christo communis esse potest, & debet, omnibus; qui virtute propriæ cooperationis, id est, ex proprio opere operantis (ut scholæ loquuntur) participare de sacrificio hoc exoptant. Porro rursum triplici modo consensio illa animorum cum summo Sacerdote JESU Christo, ac proinde participatio de illius sacrificio, sese exercere potest: *primo* sola consensione affectus cum affectu Christi in oblationem hostiæ aliunde existentem, quæ est ipse JESUS Christus: *secundo* consensione cum ejus exemplo in simili oblatione sui ipsius cum JESU Christo ex eodem affectu adorationis & amoris erga divinæ Majestatis excellentiam: *tertio* ex eodem affectu efficaci opere curando, ut a Sacerdote, Ministro Christi, idem divinum Sacrificium secundum suam intentionem

nem offeratur; exempli gratia solvendo vitæ stipendium, ut offeratur; ministrando sacrificanti Sacerdoti &c. Si *primus* *modus* consensionis efficax est, semper is *secundum* *imperat*. *Tertius* vero contingenter accedit, nec in omnium est potestate. Denique talis consensio aliorum fidelium cum summo Sacerdote Christo eo erit perfectior: quo major Excellentiae DEI cognitio; quo altior de illo opinio, & æstimatio; quo voluntas perfectior sese, suaque omnia ejus dominio subjiciendi in ejus honorem; quo denique caritas major, & devotio. Conandum itaque imprimis, ut actus isti perfectiore quodam modo tunc excitentur.

148.

Fructus *istius* *multiplex* *in-* *Fructus excellentissimi divini illius Sacri-*
citam *n-* *ficii* *SS. Eucharistiae imprimis excitare de-*
tum *sunt* *de eo debent.* Tota enim vis infinita cruce
devotionis *sensibilis.* *enti* *illius* *Sacrificii*, quo se in cruce Chri-
stus *pro* *salute* *nostra* *obtulit*, in hoc al-
taris *incruento* *sacrificio* *rite* *de* *eo* *parti-*
cipare *studentibus* *perinde* *applicatur*,
atque *si* *Christus* *in* *cruce* *penderet* *ad-*
huc, & *sese* *pro* *nobis* *DEO* *Patri* *cruc-*
ente *offerret.* *Consummatum* *enim* *omne*
redemptionis *nostræ* *pretium* *per* *crucem*
tam *crucis* *mortem*, *quod* *secundum* *se*
ob

ob personæ sacrificantis dignitatem infiniti valoris & efficaciae est (Tract. de DEO Homine 383.), Christus ipse sacerdos in æternum vere in Altari, licet incruenta specie, præsens nobis perinde applicare paratus est, atque erat adstantibus ad crucem, & de illo cruento sacrificio devote studentibus participare. Et *primus* quidem *fructus* est, quod consentiendo Christo summo sacerdoti eo modo, quo §. præc. dictum est, satisfaciamus excellenti quodam modo ingenti illi obligationi, qua tenemur, agnoscendi DEUM ut supremum Dominum ac Principem nostrum, & fontem omnium bonorum nostrorum, & pariter eximio quodam modo gratias illi pro tot beneficiis habeamus. *Secundus fructus* est, *quod*, si recte dispositi sacrificio huic intersimus, etsi immediate per illud nulla nobis culpa remittatur (Tr. de Sacr. 518.), tamen imprimis magna prorsus intellectui lumina & voluntati auxilia conferantur, quibus adjuti *facile* perfectam *de peccatis pœnitentiam* agamus, ac proinde *eorum remissionem consequamur*. Quid quod *peccatores ipsi*, & DEI gratiæ adhuc expertes, si modo cum fide firma & salutis desiderio eidem sacrificio adsint, & fieri ejus fructus participes expectent,

ptent, similia lumina & inspirationes gratiæ verissimillime ceu ex opere operato, ut ajunt, accepturi sint; quibus adjuti redire in DEI gratiam facilius possint. Sic profecto illi peccatores, qui Christo in cruce morienti adstiterunt, ubi cœlestem gratiam adiniferunt, *revertebantur percutientes pectora sua*. Ita quidem TRIDENTINI PATRES docent Sess. XXII. cap. 2.: *Hujus Sacrificii oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum poenitiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Præterea vero immediate & directe ex opere operato delet poenas temporales peccatis nostris, imperfecte expiatis, adhuc debitas, & vel in hac vita, vel in purgatorio persolvendas; ea quidem mensura, quam pro devotionis proportionem, qua sacrificio quisque adstat, & cum Sacerdote offert, DEI Providentia constituit. Tertius fructus est impetratio tum spiritualium omnis generis gratiæ auxiliorum ad futuram vitam, tum quorumvis aliorum beneficiorum & donorum, quæ nobis adjumento esse ad illam possunt. Si enim unquam, eo quod in nomine Christi fiant, falli nesciæ sunt preces nostræ; certe tunc esse debent, cum non tantum in ejus nominis qualicunque commemoratione fiunt; sed etiam*

etiam cum actuali, non modo ostentatione quasi totius meriti passionis & mortis Christi, sed interpositione ac renovatione orationum ipsius Christi præsentis, quas ille in cruce pro fidelibus omnibus, veluti coram sibi præsentibus profudit; & de quibus jam tum *exauditus est pro sua reverentia*, ac sine dubio in præsens exauditionis jam tunc factæ effectum reipsa consequitur. *Quid quod* magnam etiam vim habeant ad impetrandum *Ecclesiae preces Sacrificio adjunctæ*. Unde nec sibi tantum obtinere hæc bona omnia potest, qui sacrificio huic debita cum devotione adstat, sed etiam aliis omnibus Ecclesiae membris, Prælati, Principibus, parentibus, amicis, aliisque, pro quibus orare cuique & Missæ sacrificium offerre placuerit.

Ex hoc ipso vero patet, quam opportunam occasionem sacrificii hujus celebratio nobis ministret excellentes actus fidei, spei, & caritatis erga DEUM exercendi, & omnem devotionem commemoratione tam viva præcipui beneficii redemptionis nostræ inflammandi,

* Quoniam itaque a puritate cordis & fervore fidei, spei, & caritatis, ipsaque

que æstimatione infiniti valoris hujus Sacrificii inprimis pendet gradus participationis de his fructibus Sacrificii Altaris ab adstantibus eidem: idcirco sincera cordis contritione præmissa, inprimis curandum, ut non veluti consuetudine aliqua ad altare ac templum accedamus; sed actus fidei, spei, caritatis, in DEUM, ac JESUM Christum, convenientes magno animi studio & applicatione excitentur; non aliud cogitando, quam perinde tunc nobis agendum esse, ac si in monte Calvariae actu morienti pro nostra & omnium hominum salute in cruce Domino, seque æterno Patri pro nobis hostiam & in holocaustum offerenti, assisteremus. Superi! quæ excellens species christianæ Religionis isthic sese fidei oculis objicit! Quanti æstimare actum illum divini hujus Sacrificii christianum quemlibet oporteret! qua fide, fiducia, & desiderio quotidie ad illud accurrere!

149.

Secundo

SS. Eucharistia, 2'.) *Ut SS. Eucharistia est verum Convivium Spirituale, admirabile item medium est, & nutrimentum devotionis sensibilis, & intimæ unionis cum DEO. Dogma hoc primæ excellentiæ non nisi rationibus illius sufficientibus per partes explicatis recte collocari in sua luce poterit.*

Homine.

* Prin-

• Principia ergo explicationis istius
suo ordine seorsum collocemus.

150.

DEUS vulgo *Sacrificia a se divinitus* ^{Car}
instituta simul esse convivia voluit eo scilicet ^{DEUS}
fine, ut sensibili quodam modo nos illius cer- ^{vulgo sa-}
tissimæ veritatis admoneret, non alicujus pro- ^{cristia}
prie utilitatis causa DEUM nostri ipsorum ^{esse simul}
perfectum sacrificium exigere, sed solius no- ^{convivia}
stræ ipsorum veræ felicitatis ergo; nec aliud
homini veræ felicitatis principium esse, quam
DEO se totum sacrificare. Et jam qui-
dem in Tract. de DEO Homine §. 398.
adnot. 2. retuli, quod veteri in testa-
mento DEUS ea inprimis sibi offerri
voluerit, quæ cibi instar ac potus ad
usum vitæ humanæ DEUS ipse largi-
tus hominibus fuerat, *victimas* nimirum
animalium, *oblaciones* rerum inanimarum
& solidarum, uti *farinæ*, *panis*, & *liba-*
mina rerum liquidarum ex. gr. *vini* &c.
& licet *holocausta* integre consumi, *hostiæ*
vero *pro peccato* partim igne comburi,
partim a Sacerdotibus solis in ipso atrio
Sanctuarii absumi deberent; *hostiæ paci-*
ficæ tamen, quæ vel in gratiarum actio-
nem, vel ad impetranda nova beneficia
offerebantur, partim a Sacerdotibus,

S

par-

quia malum & amarum est, reliquisse te Dominum DEUM tuum, & non esse timorem meum apud te; dicit Dominus Exercituum.

** At enim in omni veteri lege res oblatæ non erant nisi creaturæ viliores ipso homine offerente, ex se quidem aptæ ad significandum sacrificium sui internum ex parte offerentis; sed nullam aliam habentes vim ad efficiendum istud internum sui sacrificium in ipso offerente, & ad permovendum illum, ut ea externa sacrificia cum perfecta quoque ipsius cordis & omnis voluntatis suæ sacrificatione faceret, conjungeretque. Idcirco.

151.

a) In locum omnium publicorum veteris testamenti Sacrificiorum divini Legislatoris Sapiencia instituit (b) Sacrificium Memnosinon, (c) & applicatorium, cruenti illius Sacrificii in cruce a JESU Christo oblato sub spiritualis convivii specie in SS. Eucharistiæ Sacramenti consecratione, eo potissimum fine, ut (d) eo memnosino sacrificio simul nos ad simile nostri ipsorum perfectum sacrificium internum invitaret, (e) simulque mox facta actuali applicatione virtutis ac meritorum illius sui cruenti sacrificii idem nostri ipsorum sacrificium

Sacrificium Eucharistiæ unicum publicum in nova lege, Memnosinon & applicatorium est cruenti Sacrificii in cruce oblato, provocans

nostri ip-
sorum per-
fectum Sa-
crificium.

confirmaret. Namque (c) cum jam Malach. I. 10. prædixisset DEUS sacerdotibus Iudæis: *non est mihi voluntas in vobis; & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum, & in omni loco sacrificetur & offertur, (intellige ex vi idiomatis Hebræi sacrificabitur, & offeretur) nomini meo oblatio munda*; porro S. Paulus ad Hebr. VI. 20. refert, *JESUM Christum factum fuisse secundum ordinem Melchisedech Pontificem in æternum*, multoque excellentiorem Aarone: quod probat toto sequenti Cap. VII. ibid. (Tract. de DEO Homine 399. not. I.); eamque successionem Christi in Sacerdotio necessariam fuisse: quia *per Sacerdotium Leviticum consummatio* (id est, salutis perfectio, justificatio) *non erat* (v. 11.) Tum vero pergit v. 12.: *Translato autem Sacerdotio necesse est, ut legis translatio fiat. . . . v. 18. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex. Certi ergo sumus una cum lege veteri etiam abrogata esse per Sacerdotium JESU Christi omnia veteris legis sacrificia externa; JESUM Christum vero esse jam unicum Sacerdotem summum in æternum testante eodem Apostolo ibidem v. 23.*

Et

Et alii quidem plures facti sunt Sacerdotes; idcirco quod morte probiberentur permanere: hic autem, eo quod maneat in æternum, sempiternum habet Sacerdotium. Unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semet ipsum ad DEUM, semper vivens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat, ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, & excelsior cælis factus; qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel, se ipsum offerendo. Lex enim homines constituit Sacerdotes, infirmitatem habentes: sermo autem jurisjurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum. Ex quibus verbis illud apertum est, non nisi unum Christum perpetuum Sacerdotem summum totius Ecclesiæ suæ esse, nec aliam jure divino hostiam, nisi eundem.

b) Cum vero jam alias ostensum fuerit, verum hujus summi Sacerdotis Sacrificium in consecratione SS. Eucharistiæ intervenire (Tract. de Sacram. 515); idem *Memnosmon* cruentæ oblationis suæ in cruce ab eo destinatum fuisse, patet ex clavis ipsiusmet verbis Luc. XXII. *Hoc facite in meam commemo-*

rationem. Et ne cujuscunque partis vitæ illius commemorationem institui existimes ; adverte, dixisse illum immediate prius, cum ipsum sacratum panem cœnantibus porrigeret: *hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur* (Matth. XXVI.); vel, ut S. Lucas habet l. cit.; *quod pro vobis traditur: & Hic est sanguis meus, qui effundetur*, (Matt. l. cit.); vel, ut iterum l. cit. habet S. Lucas in græco suo originario textu; *qui pro vobis funditur.* Vide Tract. de Sacram. §. 491. Idem clarius etiam pronuntiat S. Paulus I. Cor. XI. 26. scribens: *quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.*

c) Conditionem porro necessariam pro applicatione fructus cruenti sui sacrificii in particulari clarissime expressit Christus Dominus Ioan. VI. 54. *Amen Amen dico vobis: nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* (Tract. de Sacram. 522.); & ex adverso graphice promisit ibidem v. 55. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; & ego resuscitabo eum in novissimo die. . . In me manet, & ego*

d.) Porro eam commemorationem sacrificii crucis nequaquam inanem, ac veluti mortuam, sed maxime vivam atque efficacem esse ad fructum illum participandum Christus haud dubie voluit. Id quidem S. Paulus gravibus verbis nos edocet I. Cor. XI. 27. *quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Quis est vero, qui indigne manducat & bibit, & qui judicium sibi in eo cœlesti convivio manducat & bibit?* Haud dubie, qui Sacrificii cruenti pretium, quo minus sibi in eo utiliter applicari a Christo, in eum finem præsentem possit, cordis sui perversitate impedit; ac proinde, qui eo saltem modo, quo cuique absolute ad recipiendam a Redemptore salutem necessarium est (120. 122.), non simul se ipsum DEO sacrificat, ex divini amoris prædominante imperio proscribendo ex animo suo omnem vitii cujuscunque amorem DEO graviter adversantem. Evidens ergo est ex ista gravissima divini judicii interminatione, nobis per Aposto-

*unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus. Vide-
te Israel secundum carnem, nomine, qui edunt
hostias, participes sunt altaris? .. Quæ
immolant gentes, dæmoniis immolant, &
non DEO. Nolo autem vos socios fieri
dæmoniorum. Non potestis calicem Domini
bibere, & calicem dæmoniorum. Non po-
testis mensæ Domini participes esse, & men-
sæ dæmoniorum. Evidens est, hanc esse
argumentationem Apostoli: quicumque
de pane & calice Eucharistico sumunt;
& consentire se profitentur Christo se
ipsum sacrificanti in cruce; & si vere
ita animo comparati sunt, effectum sa-
crificii illius reipsa percipiunt, in societa-
tem a Christo intimam recepti: sicut
Israelitæ, de hostiis oblatis ex præscrip-
to legis suæ edentes, consentiebant Sa-
cerdotibus, & effectum sacrificiorum
participabant. Cum ergo idolothyta dæ-
moniis immolentur; qui de illis come-
dunt, itidem consentiunt sacrificiis ido-
lolatricis, & effectum societatis cum
dæmoniis percipiunt. Atqui pugnat,
christianum, in Christi societatem com-
munionem Altaris receptum, simul fieri
socium dæmoniorum. Posita itaque ex
parte nostri conditione illa sacrificiationis
nostræ internæ ad exemplum Christi*
(c)

(c.), continuo sequitur effectus intimæ confociationis cum Christo, & confirmatio confociationis istius ex parte Christi.

* Radulphus Cudworthus Anglus de vera notione Cene Domini scripsit Librum; in quo ex eo, quod SS. Eucharistia ab Apostolo loco modo citato I. Cor X. compareretur cum epulo ex oblatis sacrificiis, evincere contendit, Cœnam Domini non sacrificium esse, sed federale epulum ex oblatis, seu non oblationem sacrificii, sed participationem sacrificii, nomenclatione, ut ait, jam a Tertulliano in Libro de Oratione cap. 14. adhibita. At enim subreptione laborat omne illud argumentum, quod ex citato loco Apostoli affert. Comparat quidem Apostolus divinum hoc Sacramentum in eo cum epulis sacrificiorum; quod illius sumptione participetur de intentione Christi sacrificantis corpus & sanguinem suum; sicut in epulis sacrificiorum Judaeorum, imo & gentilium, participabatur de intentione Sacerdotum, talia edulia offerentium vero Numini, aut dæmonibus: at non supponit propterea, plenam esse similitudinem. Quin imo dissimilitudo in aliis maxima & apertissima est. Namque primo epulæ ex oblatis non ante poterant celebrari, quam post immolationem hostiæ jam factam. Contra SS. Cœna a Christo celebrata est, antequam se ipsum in cruce immolaret. Secundo Christus in cruce

**** Ceterum ex hac ipsa explicatone patet inprimis, quod supra jam dixi de comparatione animi, qua veri Christiani adesse huic divino Sacrificio debent, ac de divino hoc epulo participare; nimirum pari cum moriente DEO Homine affectu se ipsos sacrificando, atque hoc veluti foedus cum DEO firmand, per dignam receptionem totius virtutis sacrificii crucis manducatione hostiæ ipsius divinæ, quæ vires præbeat ad servandum foedus illud in sempiternum. Sed opportunum erit naturam divini istius convivii ex dogmate catholico paullo uberius exponere, tum ut argumenta devotionis, quæ in eo latent, omnibus catholicis distincte ponantur ob oculos; tum ut Aetholici quicunque intelligant, se excellentissima religionis christianæ parte carere; quod sacrificium cum Sacerdotio, & permanentis Sacramenti rationem, ab hoc Mysterio SS. Eucharistiæ sustulerint.**

152.

Argumentum devotionis ex SS. Eucharistia, ceu Convivio spirituali, primo est materia hujus convivialis sacrificii. JESUS Christus integer, Sacerdos ipse & victima viva; cum omni sua virtute meritorum, quæ oblatione corporis & Sanguinis sui, universoque usu omnium facultatum SS. Humanitatis suæ, ad normam beneplaciti divini Patris sui semper

per exacto, acquisivit; *cum omni excellentissimarum virtutum apparatu SS. animæ suæ, cum omni dignitate & excellentia divinæ Personæ, quæ merita illa ad valorem infinitum elevabat* (Tract. de DEO Homine 383.); totum denique *Verbum caro factum, & unigenitus ille DEI Patris, cujus gloriam vidimus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis Jo. I. Is nempe, de quo in terris ambulante (Luc. VI.) virtus exibat, & sanabat omnes; & in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ DEI absconditi* (ad Coloss. II.) & in quo *ceu dilecto Filio sibi divinus Pater bene complacuit* (Matth. III.). Is denique *benedictus DEI Filius, qui me dilexit & tradidit semet ipsum pro me* (ad Galat. II.) &c. Relege dicta omnia §. 146. *Præterea* ob nexum essentialem cum Filio adest item *æternus Pater* illum generatione æterna generans, & nos propter ipsum Filios suos agnoscens; adest & *Spiritus Sanctus*, amor utriusque, & ab utroque missus ad nos sanctificandos omni gratiarum copia, & ad diffundendam præcipue in cordibus nostris caritatem: idemque denique verus æternusque DEUS, qui *implet omne animal benedictione*, & angelos beatosque spiritus pascit, & æternis deliciis reficit.

Tum
ejusdem
forma.

Argumentum devotionis' secundo est in SS. Eucharistiæ convivio ipsa forma Convivii. Consistit hæc in speciebus panis & vini, quo ceu modestissimo velo se abscondit suprema Majestas DEI Hominis. Ac primo quidem sicut divina Majestas ad eum finem, ut nobis vivum simul, idemque maxime imitationi nostræ idoneum, omnium divinarum suarum perfectionum exemplar summæque efficaciam, proponeret, assumptam SS. Humanitatem Christi usque ad formam servi exinanivit, & humiliavit usque ad mortem crucis; ita, cum vellet omnem meritorum ejusdem virtutem perfecta cum efficacia intime nobis singulis individue applicari ad operandos actu omnes effectus vitæ spiritualis & æternæ in nobis, sub jucundissimo quidem, simul tamen simplicissimo saluberrimi cibi & potus symbolo illam occultavit; tum ut animos nobis adderet, sub hoc veluti velo latenti spiritualis vitæ nostræ auctori nos approximandi; tum ut famem nostram & sitim spiritua-lem salutis ab eo actu recipiendæ ardentius excitaret. Deinde ea communica-tionis suæ nobiscum forma tam familiari, & intima veluti corporis & Sanguinis sui
cum

cum corpore & sanguine nostro commixtione, quam nobis in divinissimo hoc Sacramento offert, emphasi profecto maxima nobis contestatum fecit infinitum suum desiderium, quo exoptat, ut excellens illud divinarum suarum perfectionum Exemplar, in virtutibus SS. Humanitatis JESU Christi expressum, perfecte in nos transmittatur, ac veluti sigillum mentibus nostris intime imprimatur; perinde ac qualitates salubres cibi & potus in temperamentum corporis transire solent. *Tertio*, ut perfectam completamque vim ad perfectissimam in nobis efficiendam salutem significaret, quæ latenti sub Sacramenti velo salutis nostræ præsentī auctori inesset, hac convivium istud forma apparavit, ut cibi simul ac potus, id est, integræ refectionis corporalis species, plenam hic contineri animæ nostræ refectionem indicaret ad omnes ejus facultates divina quadam virtute roborandas. *Quarto*, ut omnibus, & omni loco, & tempore præsto esset tota virtus Redemptoris ad vitam perfectam animæ in eis hoc mediante convivio operandam, non semel tantum, nec uno in loco, nec ab uno tantum Sacerdote celebrandum hoc admirabile convivium instituit; sed quotidie, ubi-

vis locorum, a millenis Sacerdotibus, usque ad mundi finem, pro cunctis esurientibus salutem; prævisis licet sequelis variæ inhonorationis. *Quinto*, ut abundantiam liberalitatis suæ ad profundenda in nos omnis generis dona gratiarum veluti factō ipso contestatam faciat, miraculis non parcit; sed pæne sine numero ea omni momento in hoc mysterio multiplicat. *Sexto*. Hac ipsa autem ratione eximiam nobis occasionem præbet exercendæ generosæ fidei aliarumque virtutum; quibus nos ad recipiendum uberiorem Sacramenti fructum præparemus.

* Quam recte Ecclesia canit in Festo SS. Corporis Christi in officio primarum Vesperarum: *O quam suavis est Domine spiritus tuus! qui, ut dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suavissimo, de cælo præstito, esurientes reple bonis; fastidiosos divites dimittens inanes.* Enimvero hoc in Mysterio divinæ Sapientiæ amabilis inventio, vis Omnipotentiae naturarum omnium dominæ, & Bonitatis divinæ largitas infinita, plus quam in ceteris omnibus DEI operibus sese ostentat. Conscius id genus sensorum Divinitatis JESUS, & particeps ipse tota sua SS. Humanitate, desiderio desiderabat hoc Pascha manducare cum Apostolis suis; antequam pateretur (Luc. XXII. 15.); facturum memoriam mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se (Plalm. C. 4.);

id est, omnia ex amoris DEI imperio agamus, utque huic divini amoris imperio etiam ipsa caro subiciatur (ibid.); id est, ut cœlestium gustu perfusis carnalia & terrena omnia non solum fastidio, sed horrore sint, & cor & caro exultent in DEUM vivum (Psalm. LXXXIII. 3.) *jamque non nos vivamus, sed vivat, in nobis Christus* (ad Galat. II. 20.); ut Christus, inquam, in nobis vivat, ut DEUS est, id est, ut tanquam prima veritas, omnium principium, & finis, bonum infinitum, ac unicum purum bonum, intime a nobis intellectu cognoscatur practice, & voluntate super omnia ametur, ac magnificetur: vivat etiam in nobis *ut homo*; quatenus meritorum illius virtute vita ipsius & exempla, quibus DEO Patri ipse tam bene placuit, hujusce Sacramenti typo veluti nobis imprimantur; ut talis in nobis quoque sit caritas erga DEUM & homines, nostri neglectus & humilitas, patientia, & obedientia, qualis fuit in Christo. Denique eo etiam spectat hæc moralis unio, ut gloriosum Christi corpus etiam corpora nostra futura gloriosæ resurrectionis efficiat, pignoris instar serviendo ob claram illam Christi ipsius promissionem Joan. VI. : *Qui manducat me, vivet*

vivet propter me; & ego resuscitabo eum in novissimo die.

• Cum tanti momenti, & tam excellens hic proprius unionis cum Christo effectus in divino hoc Sacramento sit, ut idem prolusio quædam vitæ beatæ futuræ, &, ut S. *Chrysostomus* loquitur, extensio quædam dominicæ Incarnationis jure dici possit; oportet sane magnam in eo curam poni a quovis Christiano, ut fructum hunc ex actuali perceptione SS. Eucharistiæ reipsa referat. Quæ ergo præparatio ex parte ipsius, tanquam subiecti, ad hunc finem non modo necessaria, sed etiam ad magnitudinem istius effectus augendam opportunior sit, hic declarare accuratius operæ pretium erit.

155.

Ut effectus ille SS. Eucharistiæ, Ad hunc unionem nempe cum Christo, simpliciter, quin percipien-
& in gradu aliquo magis eximio, obtineatur; primo omnium removenda sunt impedi-
menta ex parte subiecti. Hæc autem in pri-
mo remo-
impedi-
mentis sunt peccata quæcunque gravia, quæmenta
prorsus animum a DEO sejungunt, & ex parte
prædominante gravis vitii affectu contra-
subiecti,
rie opponuntur cum imperio caritatis;
cujus præcipue energia conjunctio illa
T 4 cum

cum Christo fieri deberet. Nec vero SS. Eucharistia per se & ex proprio fine peccata gravia remittit, nec gratiam sanctificantem per ea amissam restituit (Tract. de Sacram. 518.); sed ad modum salubris cibi, ut nutrire possit, vitam a priori in subiecto supponit. Unde & Apostolus sine hac præparatione accedentibus, *judicium* divinum damnationis intentat, & *reum* fore *Corporis & Sanguinis Domini*, declarat I. Cor. XI. 27. *Ut adeo gravissimi peccati de novo*, id est, spretæ & contemtui habitæ divinæ caritatis abundantiae, *reum se faciat*, atque abusum rei omnium sacerrimæ, id est, summum sacrilegium committat, *quisquis ausit gravi cum peccato divinæ huic cænæ nuptiali approximare*. Præterea TRIDENTINUM declarat Sess. XIII. can. II., *illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantum libet etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessario præmittendam esse confessionem Sacramentalem. Siquis autem contrarium docere præsumserit, eo ipso excommunicatus sit*. Ibidem vero in Cap. VII. iidem Tridentini Patres ita hac de re disserunt: *Communicare volenti revocandum est Apostoli præceptum: Probet se ipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam*

adiri nequeat (ut si jam ad mensam sacram accumbenti incidat memoria gravis peccati &c.) ; sufficiet conatu debito elicere contritionem perfectam.

156.

Peccata *Etsi peccata levia non impediunt substantiam unionis cum Christo, & proprii effectus SS. Sacramenti Eucharistiae; impediunt tamen perfectionem illius accidentalem, & excellentiorem gradum. Substantia unionis in amore DEI substantiali gradu perfecto consistit, qui nimirum omne grave peccatum prædominio suo excludat. Hujus proinde amoris confirmationem Sacramenti istius virtute fieri non impediunt leviores inordinati, etiam actuales, affectus. Perfecta autem unio in amore perfectissimo, etiam leves omnes inordinatos affectus excludente, consistit. Jam autem actu menti inhærentes affectus vitiosi habitu suo istam inficiunt, qui perfectioni illi contrarie opponitur, & ejusdem actus difficiliore reddit, eisque proinde impedimento est. Tum vero iidem quoque hoc ipso impediunt (nisi prius sollicitè & ferventi studio retractentur) majorem actualem devotionem in præparatione &*

nobis erit otii, bonâ fide huic præparationi tribuere, experiemur, non tantum nihil perituum nobis, sed plurimam fieri accessionem. Quodsi tamen occupationes nimiae, quoad rei caput non malae, ita dissolvant animum, quid efficiet scurrilitas, effusio in jocos, in facetias indecentes? Qui hujusmodi sunt, vix experimentum gustumque devotionis habere solent in divino isthoc epulo.

157.

Lex Ecclesiastica etiam jejunos ab omni cibo & potu accedere jubet.

Impedit quoque vi legis Ecclesiasticæ graviter obligantis ab usu SS. Eucharistiæ omnis sumtio cibi, potus, aut medicinae, inde a medio noctis, in quantitate utcunque levi. Est hæc Ecclesiastica constitutio ab ipsis SS. Apostolis haud dubie protecta; cujus rei testis est S. AUGUSTINUS in Epist. 118. ad Januarium Episcopum scribens: Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os christiani prius dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi. Nam ideo per universum orbem mos ille servatur... Salvator non præcepit, quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Tum vero pro argumento talium Apostolicarum dispositionum citat illud S. Pauli I. Cor. XI. cetera autem,

tem, cum venero, disponam. Rem eandem, ceu jam in universali Ecclesia receptam statuunt Concilia, *Africanum* can. 8. *Carthaginense* III. cap. 29. quæ vide in Tom. I. Concil. Notat quidem ibidem S. Augustinus, quod in quibusdam Ecclesiis mos fuerit in feria V. hebdomadis sanctæ ad Christi imitationem post cibum sumtum communicandi; quem ille non improbat; Sed consuetudo illa teste eodem merito abolita fuit. Verba enim Christi, *Hæc facite &c.* non ad iunitanda omnia cœnæ illius adjuncta se extendunt; sed solum, quæ spectant ad substantiam ac veritatem Sacramenti. Ipse vero post cœnam paschalem Apostolis SS. Eucharistiam ideo dedit; quia oportebat Pascha sub vesperam manducare, & simul ipse volebat prius legem in figura implere; priusquam veritatem hujus Sacramenti institueret. Ceterum finis hujus præcepti fuit, ut idem S. Doctor monet, *honor tanti Sacramenti*; tum vero ut simul prævenirentur varia incommoda, quæ sequi consueverant ex observato primitus more convivia publica præmittendi cœnæ Dominicæ ad exemplum Christi. Unde & hæc ipsa, quæ S. Paulus I. Cor. XI. innuere videtur, S. Augustinus loc. cit. putat ansam de-

dedisse huic Apostolicæ constitutioni. *Propter quod, fratres, cum convenitis ad manducandum &c.* Usus hujus legis in prima Ecclesia testatum leges apud *Tertullianum* L. II. ad uxorem C. 5. *S. Cyprianum* Ep. 63. *S. Chrysostomum* hom. 27. in I. Cor. in *Concilio II. Carthaginensi* Can. 29. &c.

* Dixi, impedimentum esse *omnem sumtionem cibi & potus*. Quidquid ergo ex usu vitæ humanæ rationem cibi & potus non habet, nec manducationis, aut potationis, impedimento non est. Dixi item *inde a medio noctis*, id est, a duodecimæ horæ pulsui præcise facto. Interim licitum est inter horologia dissonantia ultimum sequi; modo non constat errare: idque valet, etsi mox ab illa hora celebres, & paullo ante cænaveris. Interim reverentia propria aliud utique tibi debet suadere.

** Ceterum ex occasione & fine supra dicto, ex quo hoc præceptum ab Apostolis constitutum est, potius quam ex aliis tenuissimis rationibus non nullorum Casuistarum statuendum est, quandonam defectus jejunii sic præcepti obstet *S. Communioni*. Mos fuit in principio Ecclesiæ, ut christiani ante sumtionem Cœnæ Eucharisticæ cœnam aliam communiter instituerent; ad quam divites advocabant eos,

eos, qui ob paupertatem ipsi sibi adornare non poterant. Sed mox abusus irrepfit, ut divites laute cœnarent, nec pauperes expectarent, sed negligerent. Unde S. Paulus in citata epistola XI. 21. eos arguit: *Unusquisque suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit; alius autem ebrius est. . . Confunditis eos, qui non habent.* Ad hæc incommoda vitanda statutum est, ut non nisi a jejunis sumeretur Cœna Domini. Nunc excoriant culicem, & disputant, an is licite & sine gravi scelere accedere ad SS. Eucharistiam possit, cui fors guttula aquæ salivæ permixta casu in ablutione oris delapsa in guttur est, aut qui muscam forte deglutiit.

*** Denique *infirmis*, qui jejuni a cibo, vel medicina esse non possunt, non solum in periculo mortis, sed etiam, si contra morem, quem sani pie observarunt, diu alias carere divino hoc cibo deberent, eumque tamen ferventer desiderent, ut negetur divinus hic cibus, profecto mens Apostolorum, banc legem statuentium, non fuit. Tum vero honor Sacramenti nunquam exigere detrimentum salutis potest; quod unice per hoc & maxime honoratur, si ad salutem animæ ardenter expetatur, & sumatur,

158.

Secundo *Remotis impedimentis exercendi sunt*
 loco dis- *actus, quibus subiectum ceu positiva habili-*
 ponen- *tate disponitur ad unionem cum Christo in*
 dum *ad hoc Sacramento ineundam. Primus omnium*
 illum *est fides viva, quæ universam hujus con-*
 fectum *est vivii materiam (152.) sub ea forma ex-*
 ipsum *terna panis & vini consecrati latentem,*
 subje- *etum per nobis viva specie veluti eruat, ac sub*
 actus *fidei, oculos ponat. Unde & rectissime my-*
 spei, & *sterium fidei ab ipso Christo Matth. XXII.*
 caritatis. *appellatur. Alter actus est spei, quæ ex*
 meditatione ac recogitatione attenta *for-*
 mæ totius, & finis, propriique effectus
 convivii istius (153. 154.) firmissime con-
 cipienda est: cum nullibi divinæ Majesta-
 tis pietas, se ad intimam nobiscum familia-
 ritatem nostræ salutis causa demittentis,
 uberius & luculentius appareat. Quid a
 DEI bonitate se obtenturum non confidat;
 quam ipse effusam in se, & cujus veluti
 viscera misericordiæ, permixta suis vis-
 ceribus, sibi veluti obstricta tenet, ad
 remittenda peccata, ad intimas labe-
 sanandas, ad infirmitates omnes tollen-
 das, communicandamque omnium vir-
 tutum perfectionem? Quid ab intime
 veluti sibi applicata et meritorum Christi
 & Omnipotentiae virtute in actuali tam
 ex-

exquisito benevolentissimæ voluntatis ipsius experimento non sibi expectandum boni certissime confidat? Nunquid jure meritissimo *futuræ gloriæ pignus* vocatur; per quod eum ipsum, qui futurus est beatitudo nostra, quadam jam ratione possidere incipimus? Qui & ipse *via*, & *veritas*, & *vita* est, *principium*, & *finis*.

Tertius & princeps omnium *actus est caritas*. Et vero *amor complacentiæ*, *gratitudinis*, & *desiderii*; de quo jam supra dixi §. 147. III., si unquam, hic profecto argumentum habet locupletissimum, quo se exerceat, cum ceteris actibus omnibus, quos ibidem descripsi. Novo enim maxime ingenioso divinæ Sapientiæ invento hic se veluti denuo *exinanit* DEUS Homo, & omni Divinæ Majestatis fulgore deposito sese insinuat intimis penetralibus nostris non sine multiplici miraculo; præcise, ut applicata quam proxime omnium meritorum suorum virtute absolvat in nobis actu grande illud opus salutis, cujus causa de cælo delapsus primo in uterum Virginis est. Pro tam exquisita benevola voluntate ut vires aliquas reddat, *urgendum inprimis desiderium est*, congrua cooperatione *obsecundandi consilio* & *fini*, quem in tam amabili Sacramento præcipue propositum habuit

divinus Redemptor, nimirum actu fruendi & participandi de tota virtute Sacrificii sui in cruce per integram unionem nostri sacrificii cum suo; æque nos integre cum omnibus facultatibus corporis & animi devovendo divini Patris universæ voluntati, sic, ut, quemadmodum Christus unice *vivebat propter Patrem*, ita nos unice *vivamus propter ipsum* (Joan. VI. 58.). Cum porro tamen secum ipso reputet, quam longe a perfecta illa unione & similitudine cum Christo hucusque absit; accedit *quartus actus*, summa nempe *animi demissio*; confessio propriæ imperfectionis, qua minime omnium dignus sit tantæ cum DEO Homine familiaritatis, simulque immersio *fiducialis* in sinum infinitæ bonitatis illius, quæ insuperhabita omni ea abiectione cordis sui non dubitet illud ingredi, ut idem sibi propria virtute uniat intimius: cui summæ bonitatis consilio non sine sacro stupore sese subjiciens, pari cum reverentia ac fiducia divino hospiti denique appropinquet.

* Actuali sumptione Sacramenti, seu signo, significatur resectio illa spiritualis, quæ eodem momento in anima summentis contingit, applicata ab ipso Christo Domino vere præsentem tota virtute meritorum

que materia & argumentum omnium ejus verborum, cogitationum, & affectuum, ut nihil sciat, nisi JESUM Christum, & hunc crucifixum (I. Cor. XII. 2.)

159.

Pretiosum *Post acceptum SS. Eucharistiæ Sa-*
est tempus tramentum probe utendum ad salutem nostram
immedia- est intima illa Christi præsentia. Ut enim
te post SS. refectio corporalis non momento effe-
Euchar- ctum suum absolvit; ita & Christus Do-
stiam ac- minus, panis ille vivus, licet in ipso in-
ceptam. stanti manducationis suæ nos spiritualis
 vitæ novo gradu vivificet benevola nova
 potentiæ suæ habituali applicatione fa-
 cta; tamen, quamdiu vulgo manent spe-
 cies panis, si augeatur & perseveret
 devotio nostra, auget & ipse eandem
 gratiam, & per actualia gratiæ auxilia
 eo majorem sui sensum solet efficere,
 quo vis ipsa nostræ cooperationis diligen-
 tiaque fuerit major. Quare magni mo-
 menti est tam pretiosum opportunum-
 que saluti tempus bene collocare.

* Non intempestivum erit pro ex-
 emplo fructuosæ conversationis cum Chri-
 sto post perceptum SS. Sacramentum hic
 adscribere piissimi juxta atque sapientissi-
 mi cujusdam Ascetæ *Considerationes*, quæ
 maxi-

maxime idoneum illo tempore argumentum præbere possunt. Itaque

Primo ante alia omnia, oculis mentis intra te ipsum reflexis, *viva fide* apprehende Christi Domini veram, realem, substantialemque præsentiam; contemplare illum oculo fidei istius in medio tui existentem, & ut DEUS est, & ut Homo. Intuere amabilem vultum ejus, excellentiam, ornatum, divitias, merita; & admirare tantam & tam effusam ejus bonitatem, deque ea gratias age.

2.) Apprehende etiam *viva fide* illam ejus præsentiam non otiosam esse, sed maxime operatricem: & inprimis attende illum oculo illo omnia penetrante lustrantem interiora tua. Si enim, cum inter homines versaretur, sciebat, quid esset in homine, quomodo non modo actu ipso verissime ad fundum usque intima tua dispiciet; nec dispiciet ea tantum; sed de iis judicabit judicium justum? Tu vero vicissim pande illi omnia; roga, ut te tibi ostendat; ut scias, sicut ipse, quibus rebus egeas; quam miser & miserabilis, & pauper, & cæcus sis. Exquire, quod de te tuisque imperfectionibus judicium modo habeat, & quod tu quoque habere debeas: & pete ab illo, ut verum judicium judicare de te ipso te faciat.

3.) Non tantum te intuetur actu; sed certissimum exercet in te ipso actum amo-

ris erga te; quo & gaudet de iis bonis, quæ habes, & de malis dolet, eaque cupit omnino tollere, & bona augere. Et ejus quidem voluntas & amor efficax est hic præcipue: verum vult te cooperari. Ergo eadem tua mala & imperfectiones omnes agnosce, & pete ab iis liberari. Roga, ut consumat ipse illas igne amoris sui, ad eas vincendas lumen menti, & voluntati robur concedat; sanet omnes infirmitates tuas, præsentis & præteritæ, ac futuras avertat.

4.) Bona, quæ tibi communicare vult, sunt infinita. *Primo* enim per gratiam habitualement confirmat dignitatem filii DEI. *Deinde* quod hinc sequitur, transfert in te jus hereditatis paternæ tanquam in verum filium; cujus tam admirabile pignus in animam tuam infert, nempe sua omnia merita, actiones, virtutes, vitam ipsam, passionem, & cetera sua bona, quæ omnia tibi propria facit; adeo, ut fiducia tua mirifice, uti & amor in illum, crescere debeat. *Tertio* vult tibi etiam se ipsum & quamdam sui similitudinem imprimere, ut perfectione vitæ illum mundo tanquam vera ejus imago repræsentet. Sui enim erga Patrem amoris te participem facit, ut ad exemplum Filii perfecte & tu obedias Patri in omnibus, in humilitate, patientia, mansuetudine, cum tui omnimoda abnegatione, etiam in tribulationibus, & ipsa, in cruce.

5°.) Hæc omnia tibi communicat Christus Dominus efficaci virtute. Nam ipse coram tibi applicat virtutem & potentiam divinam ad ista cuncta efficienda. Cum enim intime tibi præsens adsit cum illo DEUS Pater, & DEUS Spiritus Sanctus; ipse ceu DEI Filius Patri sua merita exhibet, ut illorum intuitu per Spiritum Sanctum operetur in te prædictos omnes effectus. Attende igitur illum in te ipso pro te orantem, & tuas illi orationes ac desideria ingenti cum fiducia adijunge, & ab eo ac per eum pete confidenter quascunque tibi necessarias gratias. Crede, hoc, si unquam, tempore tibi patent divini thesauri. Cave ergo, ne negligas, sed hoc tibi præcipue agendum existima, ut plurima & magna confidenter petas pro te, pro Ecclesia, pro amicis &c. Experti sunt omnes viri vere sancti, nihil sibi solitum denegari eo tempore.

6°.) Denique cum hoc Sacramentum ideo per modum convivii spiritualis institutum a Christo fuerit, ut ipsius Sacrificii rationem & significationem ad nos extendat, & moncamur, nos ad idem Sacrificium aliquo vero modo pertinere, secundum dicta superius §. 151. idcirco nunc nostri ipsorum perfectum sacrificium in primis quoque Christi Sacrificio adjungendum est. Diligenter ergo perpendendum, quid nobis in hoc convivio sit appositum, ut simile vice versa convivium Christo divino hospiti reddamus; atque

adeo pro ipsius sacro corpore confosso plagis, & mille cruciatibus discisso, nostrum similiter corpus; pro ejus sanguine tam liberaliter effuso nostrum sanguinem; pro illius anima, ejusque potentiis & cunctis facultatibus, intellectu, voluntate, cum omnibus earum actibus, amore præsertim nostri immenso, nostram animam, intellectum, voluntatem, fide, spe, & caritate ardentem; pro ejus meritis nostra qualiacunque obsequia; denique pro divina ejus persona non nos tantum totos, sed divina ejus dona, & DEUM ipsum in nobis habitantem quodammodo ei reddamus, ac offeramus, ut inde gloriam suam & aliorum salutem augeat, prout placuerit; atque adeo nostris quodammodo bonis, id est, donis suis, vicissim reficiatur, sibi que in eis complaceat.

160.

Sine Sacramentali Communione, sed spirituali etiam unione animorum cum Christo, de SS. Eucharistiæ Sacrificio participare possumus. Etenim virtute ipsius conceptus hujus sacrificii, quem in Tract. de Sacram. §. 515. Probat 4. explicavi, Christus omnem fructum crucienti sui in cruce oblatis sacrificii efficacissima voluntate quavis in consecratione SS. Eucharistiæ singulatim cuique applicari

crificio conjungi (151. lit. d. & not. 2.): quæ proinde præcipua occupatio esse post consecrationem SS. Eucharistiæ debet eorum, qui huic divino Sacrificio sine Sacramenti ejusdem actuali perceptione interfunt.

161.

*Praxis
adstandi
Sacrificio
altaris
cum
fructu.*

Ex his *Praxis optima adstandi Sacrificio Altaris* ista consequitur. 1'.) *Ab initio* usque ad Offertorium præparatio facienda est cum Sacerdote per confessionem culparum & dolorem; quo facto brevis invocatio dirigi poterit ad B. Virginem, Sanctos Angelos, & Patronos, eorum invocando intercessionem ad hoc divinum Sacrificium rite offerendum; eos ad laudes DEI per canticum *gloria in excelsis* invitando; DEO pro instructione Verbi divini ad lectionem Epistolæ, Evangelii, Symboli Apostolici &c. grates agendo, profitendo fidem &c. 2'.) *Ab offertorio* usque ad Consecrationem oblatio divini hujus Sacrificii facienda secundum omnes fines §§. 147. 148. indicatos, & conjungenda oblatio sui ipsius secundum dicta §. 147. not. 2. §. 151. lit. d. 3'.) *Ad consecrationem & Elevationem* SS. Corporis & Sanguinis exercendus actus adorationis §§. 80. 146.

ad nos juvandos omnipotente sua virtute & meritorum suorum valore, in omni genere necessitatum, & quovis tempore; item quam vere *deliciae* ipsius *sint esse cum filiis hominum*, & cum eis amanter conversari. Est eadem praesentia, opportunissima occasio vivae fidei, spei, & caritatis exercendae, & uniendo nos Christo Domino anticipato quodam cum gustu illius beatitudinis, quae in caelo futura est; ita quidem, ut hujus inprimis Sacramentalis stabilis praesentiae nomine templum quodvis catholicae Ecclesiae caelum quodammodo repraesentet nobis mortali hac adhuc vita perdurante; ut recte advertit S. Chrysostomus Hom. 24. in I. Corinth.

163.

*Modus
utiliter
fructu
hac praesentia.*

I. Oportet itaque tam amanter indulgenti perpetuam praesentiam suam divino Redemptori nos vicissim respondere frequenti visitatione, & devota ac familiari cum ipso conversatione in divinissimo hoc praesentiae ejus Sacramento.

II. Oportet uti hac cum Christo conversandi in SS. Sacramento occasione perinde, atque solebant pii homines uti ejus praesentia.

sentia olim in terris, pari viva fide, fiducia, caritatis fervore, simulque reverentia internæ adorationis. Idem enim (virtute dogmatis catholici de reali ac vera præsentia) est, quem specie panis videmus, cum illo, quem veri hominis specie coram aspexere Apostoli, alique, degentem in terris,

III. *Argumentum nostræ cum Christo conversationis esse convenit omnes illos actus supra descriptos §. 147. III.*

IV. *Christus Eucharisticus primum, & ordinarium, certissimumque refugium nostrum esse debet in omni necessitate, angustia, & tristitia. Vere enim non est alia natio tam grandis, quæ DEOS habeat tam appropinquantes sibi; sicut nobis adest DEUS noster, Dominus idem ac Redemptor noster JESUS Christus.*

164.

*Proximum a JESU Christo locum Proxi-
inter objecta sensibilem nostram erga DEUM mam lo-
devotionem incitantia sine omni controversia cum a
tenet purissima & Virginea illius Mater. Christo
Nul- inter*

objecta Nullo enim alio in mere creato opere
sensibilis sanctitas DEI, & Paternitas, magnifi-
devotionis centius relucet, quam in illa sanctissima
remet Vir- veraque DEI Filii Incarnati genitrice;
ginea nemo illa similior huic suo Filio divino
 DEI Ma- in devotione erga DEUM Patrem &
 ter. in amore erga genus humanum univer-
 sum; qua devotione & amore incitata
 consensit sacrificio cruento Unigeniti isti-
 us sui; *beata* præ omnibus aliis creatu-
 ris, non tam quod genuerit auctorem
 vitæ, quam quia fidelius cunctis *auduit*
verbum DEI, & custodivit (Luc. XI.
 28.).

165.

Deinde Tercio loco pro sensibilis nostræ in
 sancti & DEUM devotionis incitamento *adjungere*
fideliores licet fideliores sanctioresve præ ceteris DEI
 DEI fa- famulos; ceu in quibus supernaturalis il-
 muli. la DEI imago, cum gratia sanctificante
 justo homini indita, feliciore cultura, &
 eorundem fideliore cum Spiritus Sancti
 operationibus consensu, ad multo ma-
 gis eximium perfectionis gradum, quam
 in justorum ceterorum vulgo perducta,
 relucet; atque ea ipsa *exempli ratione* in
 similis formæ & luti hominibus nos po-
 ten

tentius excitat ad propositum generosum
similis fidelioris erga DEUM obsequii
concupiendum.

166.

In sensibilis istius devotionis exercitio
circa Beatissimam DEI Matrem & Sanctos
locum fere habent affectus analogi illis, quos
supra enumeravi de Christo Domino (147. amoris,
III.), videlicet amoris complacentiae & imitatio-
gaudii benevoli de cunctis illorum prae-
rogativis physicis, ac moralibus, imprimis
autem de heroicis virtutibus cuique pro-
priis; cum magna gratulatione & exul-
tatione, tum quod amabilissima DEI bo-
nitatis finem creationis tam feliciter in eis
sit assecuta; tum quod iidem divinis a-
mabilissimis consiliis tam fideliter sint ob-
secuti: deinde gratitudinis ac laudis erga
divinae in illos liberalitatis abundantiam: cu
tertio amoris desiderii fruendi aeterno con-
sortio & amicitia tam fidelium DEI ama-
torum, ac imitatorum JESU Christi.
Præterea quarto concipiendum propositum
imitandi illorum exempla devotionis erga
DEUM, & omnium virtutum; quinto
excitabimus in nobis firmitatem spei ac
fiduciae tam adversus DEUM, quam
ad

adversus JESUM Christum Redemptorem, obtinendi per hujus merita ab illius bonitate similia potentia gratiæ auxilia, quorum veluti in Sanctis felicem experientiam admiramur, ad pares de nobis & hostibus salutis nostræ victorias reportandas; ad infirmitatem, quam cum illis communem habemus, vincendam; & ad tentationes similes superandas: quo ipso proposito *orationis nostræ desideria* novo fervore ad DEUM Patrem JESU Christi per nomen Filii dilecti emittere consultum erit; ac denique *Sanctos invocare* licebit ad easdem orationes nostras pro communione caritatis, quæ cum illis nobis est, suis apud DEUM intercessionibus quoque fulciendas (115.).

167.

Cultus internus sanctorum, *verus, & recte ordinatus* quid sit? quid inordinatus? *Actus illi mentis interni tam intellectus (76.), quam voluntatis (præc.), erga DEI SS. Matrem, & sanctos DEI famulos, quatenus aut incitamentum, aut actuale simul exercitium devotionis erga DEUM ut auctorem principalem omnis boni, quod creaturis inest, conficiunt cultum internum DEI in Sanctis suis, seu simpliciter cultum internum Sanctorum.*

Hic

liori, ac debito cultui immediato ipsius DEI & JESU Christi Redemptoris nostri (Eth. Univ. Christ. §§. 709. 710. 711).

■ Cum officia religionis interna solum hic tractemus; nihil de cultu Sanctorum externo isthic quidem memoramus.

168.

Quis falsus cultus Sanctorum?

I. *Cultus falsus Sanctorum erit 1'.)* si Sanctis, vel SS. DEI genitrici, praeogativas physicas, vel morales, tribuamus, quae illis aut certo non conveniunt, aut convenire non certis ex argumentis constat; ex. gr. si DEI favores, visiones, revelationes, usus familiaris cum DEO per apparitiones, prophetiae, miracula &c, virtutes denique intellectuales aut morales, affingantur, quas non habuere: 2'.) Si credatur virtus miracula patrandi ipsis esse propria aliter, quam virtute intercessionis & orationis suae apud DEUM, & ut causae mere instrumentali (Tract. de DEO 57. 58. 59.): 3'.) Si illorum cultui tribuatur pretium & valor major quam exercitio virtutum Theologicarum & devotionis immediatae erga DEUM & JESUM Christum, aut etiam major praë illis virtus & efficacia ad nos sancti-

sanctificandos & ad salutem nostram æternam promovendam: 4°. Si eidem cultui assignantur effectus certi, ex. gr. quod, qui illum assidue exercent, non sint morituri in peccato, aut sine SS. Sacramentis &c.; quales nimirum illis non conveniunt vel ex certo promisso divino, authentice declarato, vel ex doctrina Ecclesiæ, catholicæ &c.

II. *Cultus Sanctorum inordinatus erit, si nimis multiplicentur ejus exercitia, & frequententur præ ipsis exercitiis cultus DEI immediati; si hæc illius causa omittantur, vel obiter deproperentur: item si in solo cultu Sanctorum sistatur secundum se, nec ille referatur ut incitamentum ad cultum DEI: denique si falsus est, ut plurimum etiam inordinatus evadet.*

169.

*Cultus SS. DEI Matris, & San- Cultus
ctorum, si sit verus & bene ordinatus, ho- sanctorum
nestus, licitus & utilis, non tamen lege^{verus &}
aliqua per se præceptus est. Bonum enim^{recte or-}
verum vero iudicio pro tali agnoscere^{dinatus est},
idemque pro suo merito præcise amare^{licitus,},
æstimare, appetere, DEUM ejus au-^{honestus,}
ctorem in eo laudare, & ex ejusdem^{utilis;} nulla ra-*

X 2

præ-

*men lege
per se
præceptus.*

præsentia ad devotionem erga illum sese excitare &c., qui actus totam substantiam cultus Sanctorum interni absolvunt (165. 166.); si in omni istorum actuum exercitio simul rectus ordo & moderatio observetur, evidenter divinis perfectionibus conforme est (DEUS enim ipse sic judicat, sic afficitur erga sanctos, & optat, illorum exempla nostram imitationem & fiduciam in se excitare) proindeque *honestum*. Cum vero cultus ille ad incitandam devotionem erga DEUM simul rite subordinatur, & pro incitamento ad imitationem virtutum servit, quas in Sanctis admiramur &c., *utilis* quoque evidenter est. Denique cum medium tamen per se necessarium non sit ad salutem, *lege naturali præceptus non est; nec alia lex DEI positiva, aut Ecclesiastica, de illo extat.*

170.

DEI tamen injuria est inhonoratio illorum, vel contumtus.

Gravis tamen ipsius DEI injuria est ipsius SS. Matrem, vel Sanctos fidelesque famulos, rite ab Ecclesia Canonizatos, contemnere, vel inhonorare. Aut enim de veritate judicii Ecclesiæ talis dubitat, quod in tali argumento certo erroris expers

pers est (Loc. Theol. 119. seq.), & specie quadam infidelitatis graviter peccat; aut DEI eximia dona, quæ Sanctis insunt, contemnit, ac vilipendit; quod gravis irreligio est.

171.

Præter DEI famulos jam in cælum receptos Christianum omnem catholicum debet habere justam reverentiam vicorum ad- buc in terris DEI ministrorum, quibus DEUS ipse per JESUM Christum Redemptorem nostrum vere vices suas demandavit in exercenda suo nomine jurisdictione & potestate prorsus divina, & in gubernatione spiritali, unice directâ ad as- securandam nostram æternam salutem.

DEI in terris
Mini-
stris,
Summo
nempe
Christi
Vicario,
Episcopo
proprio,
Parocho,
cunctis
Sacerdoti-
bus & Mi-
nistris sa-
cris, con-
veniens
honor, &
in sacris
obedientia
debetur.

I. Summo ergo Christi in terris Vicario, qui est Romanus Pontifex, in omnibus, quæ is ex officii ratione publice agit, reverentiam & obedientiam exhibere oportet, recognoscendo in ipso personam Christi, per illum, ceu caput visibile, Ecclesiam suam obedientia regimine suavissimo & sapientissimo regendis, & conservandis in eo statu ædificii moralis & sanctissimæ vereque divinæ religionis, in quo illam ipse ante suam in cælos ascensionem instituit.

II. *Proximus honor, nec minor obedientia in omnibus rebus illius officii propriis habenda est proprio Episcopo; quamdiu is communionem fidei, & caritatis, ac debita subordinatione, conjunctus est Ecclesiae Capiti visibili, id est, Romano Pontifici; ceu qui positus sit a S. Spiritu regere immediata cum jurisdictione gregem, seu particularem Ecclesiam, cujus quisque est membrum.*

III. *Laudandus subinde DEUS & Unigenitus DEI Filius, qui tam innobili fundamento S. Petri & Apostolorum inædificavit Ecclesiam suam, cui prævalere non possint inferorum portæ usque ad consummationem sæculorum. 2.) Agendæ vero imprimis gratiæ pro concessio nobis benigne dono Sanctæ veræ Fidei catholicæ, & educationis in eadem. 3.) Orandus quoque subinde DEUS, ut idem donum, ceu totius salutis initium, pari benignitate semper in nobis conservet ad vitæ finem usque.*

IV. *Parochis, seu Sacerdotibus curam animarum nostrorum vicario officio, seu delegata ab Episcopis jurisdictione, gerentibus, ceu Patribus nostris Spiritualibus & Magistris, qui Sacramento Baptismi Ecclesiae filios nos regenerarunt, ac DEI Verbo*

bo

bo a teneris, nec non Pane divino, pascunt; *ceu Medicis spiritualibus* in SS. Sacramento Pœnitentiæ; *ceu Rectoribus ac Judicibus nostris spiritualibus*, potestate vere divina per Christum concessa intima cordis nostri judicantibus; ligantibus, aut solventibus in terris, cum certo effectu in cœlis; qui dimissa cura negotiationis temporalis, & commoditatibus status conjugalis, totos se curæ salutis animorum nostrorum, docendo Evangelium Christi, & illius Sacramenta in omni necessitate administrando, consecrant; moribundis quoque assistunt; Parochis, inquam, item *exhibenda sincere sunt officia reverentiæ*, tanquam ministris Christi; *pietatis & gratitudinis*, non solum ob salutem spiritualem, cujus sunt administri; sed etiam quod religionis fulcro omnium principe sustentent salutem temporalem reipublicæ christianæ (Dem. Cath. Sect. III. 386.); *obedientiæ* demum *ac docilitatis* in omnibus, quæ vel ex DEI & Ecclesiæ legibus a nobis exigunt, vel ex Christi præscripto docent, utilia ac necessaria ad salutem animorum.

V. Minor quidem, quam Parochis vere tamen religiosa reverentia debetur ceteris Sacerdotibus quibuscunque, cura ani-

morum ex officio non fungentibus; ceu personis ex ordine divinitus constituto in Ecclesia Christi publicis & sacris; quæ totius Ecclesiæ nomine unicum illud solenne & sacrosanctum Sacrificium Altaris DEO offerre solent, & potestate Angelis invidenda ad hoc divinitus instructi sunt.

VI, *Aliqua specialis, etsi adhuc minor, reverentia religionis titulo debetur personis in Ministerio Ecclesiastico, seu in SS. Ordinibus reliquis, constitutis; ceu qui publica potestate deputati sunt, ut nomine Ecclesiæ totius inserviant Sacerdotibus Sacrificantibus in Altari; quin & preces Publicas horis Canonicis communi Ecclesiæ nomine peragere solent. Major etiam debetur reverentia Diaconis & Subdiaconis, quam eis, qui in ceteris minoribus ordinibus constituuntur: tum quia illi propius sacrificio divino inserviunt; tum quia jam uxoribus & negotiationi temporali renuntiarunt in bonum religionis publicæ & Ecclesiæ emolumentum; quod alteri nondum fecere.*

172.

Denique *etiam rebus ipsis inanimis*, Rebus
quæ vel ex institutione divina, vel legitima ipsis o-
institutione Ecclesiæ, vel etiam solum natura que, DEI,
sua, vim & usum sacrum & ad cultum vel Ecclē-
drvinum promovendum habent, debemus si institu-
specialem reverentiam; quæ consistit in cratis,
fideli recognitione illius vis sacræ & ejus congrua
efficaciæ, in justa æstimatione ejusdem pro interna
ratione pretii & quantitatis, in studio reverentia
usum illius salutarem re ipsa faciendi ad pro- habenda
movendam propriam religionem secun- est:
dum mentem aut DEI ac JESU Christi,
aut Ecclesiæ instituentis, & conferentis
illam vim ad hunc finem, vel certe se-
cundum ipsam naturam, qua eis talis vis
inest.

173.

I. Itaque SS. Sacramentis, ab ipso Sacra-
 Christo Domino institutis, eam, quæ modo mentis
 descripta est, reverentiam conveniente ipsis divinis
 gradu habere debemus, 1'.) certa fide re- præcipue,
 cognoscendo cuiusque vim propriam,
 efficaciam, & usum, quem ex Christi
 institutione habet; 2'.) æstimando ma-
 gnitudinem in eis beneficii divini, vir-
 tutis sacræ propriam cuique efficaciam;

3'.) *utendo* ad nostram sanctificationem & spiritualis vitæ incrementum secundum JESU Christi voluntatem; 4'.) *certam fiduciam habendo promissis ejusdem*; queis suam ipsis divinam virtutem applicavit; 5'.) conferendo ex parte nostra ad illorum in nobis actuale salubriorem efficaciam omne illud præparationis genus, quod idem nobis, vel per se ipsum, vel per Ecclesiam præscripsit; quæ hac in parte a divino illius Spiritu regebatur.

imo & ce- II. *Pariter reverentia, inferiore qui-*
rimoniis dem gradu, habenda est omnibus Sacramen-
Ecclesia-tis ac cerimoniis Ecclesiasticis, uti & præ-
sticis, cibis sacris, ab Ecclesia institutis; imo &
rebus ex. gr. vasis, ab ea ad usus sacros
consecratis; 1'.) recognoscendo in eis insti-
tutionem legitimam ab auctoritate, Eccle-
siæ rectoribus divinitus collata, ac proin-
de earundem veram vim sacram, theoreti-
cam meri signi sacri, vel etiam practicam;
seu ex applicata eis potestate sacra Ec-
clesiæ divinitus instituta, ex. gr. in Ex-
orcismis, seu ex applicato merito com-
muni & intercessione totius Ecclesiæ,
ex, gr. per benedictiones ac preces ab
Ecclesia institutas; 2'.) æstimando ex vero
illarum vim, seu theoreticam, seu practicam,
ob ipsam vel potestatem certam, vel
me-

meritum commune Ecclesiæ, eis applicatum; 3'.) *utendo* eisdem juxta præscriptum, vel consilium Ecclesiæ instituentis; 4'.) *cum fiducia* applicationi ejus potestatis, ac merito Ecclesiæ, proportionata.

III. *Imaginibus sacris*, id est, res & Imaginibus facta sacra, aut Sanctas personas, jam factis. certo Ecclesiæ judicio rite canonizatas, vel ipsam SS. DEI Matrem, JESUM Redemptorem, vel etiam SS. Trinitatem eo modo, quo ipsa jam apparuisse Prophetis ac SS. Apostolis legitur in divinis scripturis, repræsentantibus, *ea veneratio, quæ illarum naturæ convenit, omnino quoque habenda est, nempe* 1'.) *recognoscendo naturalem illarum aptitudinem ad revocandam memoriam rerum, factorum, aut personarum sanctarum, quas repræsentant;* 2'.) *usum illarum actu faciendo ad eam memoriam in nobis conservandam, & opportuno tempore excitandam;* 3'.) *personas sacras & facta sacra, quas nobis visione sui in memoriam actu revocant, etsi absentes, actu ea occasionali excitatrice idea provocante congruo honore prosequendo: quin propterea ipsis imaginibus eorum quidquam inesse credamus, quæ in objectis*
per

per eas repræsentatis honore conveniente prosequimur.

Sancto-
rum Re-
liquiis.

IV. *Denique cum reliquiis Sancto-
rum authenticis eadem vis sacra mnemo-
syna, quæ SS. Imaginibus, insit, eæ-
demque insuper olim sacrum usum in
Sanctis ipsis, varium quidem, habue-
rint; omnino quoque eis veneratio exhi-
benda est, 1'.) recognoscendo eas ut mnemo-
syna, tum ipsius personæ sanctæ, de
qua sunt, tum illius usus sacri, quem
in illa per ejus vitam habuere ad cultum
DEI; 2'.) usum actu faciendo de eis simi-
lem, ut de imaginibus sacris (III. præc.),
4'.) personas sacras, tum simpliciter, tum
speciatim ob eum usum sacrum, quem
de his suis reliquiis olim fecere (ex. gr.
S. Xaverium ob usum brachii sui in tot
baptizandis infidelibus, ceu fidelem
Christi Apostolum) ex occasione præsentiae
Reliquiarum ejusmodi congrue venerando.*

* Cultui rerum sacrarum huc usque
descripto, quatenus mere internus est,
& undique veritati conceptum manifestæ
innititur, qui pro motivis affectuum præ-
dictorum constituuntur, vix aliquid oppo-
nere habent vel insensissimi cerimonia-
rum sacrarum hostes; modo nulla in ipsis
affectibus immoderatio interveniat, nec
tam

tam frequens & continuus usus, ut magis necessariis religionis actibus impedito sit. Quod illi persequuntur, cultus istius externa significatio est per varia honorationis internæ signa fieri solita, & in Ecclesia catholica usitata. Verum de hac in capite sequente ex instituto agemus, religionis externæ officia persecuturi.

** Ceterum illud ex enumeratis isthic diversis speciebus & objectis sensibilibus cultus religionis interni patere omnino existimo; tam multa ea alioquin esse, quæ ex totius Ecclesiæ catholicæ usu, institutione, vel approbatione, authenticam dignitatis suæ habent; ut plane ad superfluos cultus referendæ sint omnes aliæ religiones & species cultuum ergares, non ipsius universalis Ecclesiæ auctoritate, aut bene precatione, sed speciali solum & arbitraria hujus illiusve religiosi cujuscunque cætus usu, aut benedictione, sacratas. Arrogantiæ vero insuper apertæ species est, si res, id genus privata quamlibet piorum hominum benedictione sacratæ, aut in majore honore frequentioreve cultu usuque sacro habeantur, aut in earum virtute major fiducia reponatur; quam quæ rebus, universæ Ecclesiæ meritum & auctoritatem sibi applicatam habentibus, exhiberi solet (Tract. VI. de Sacram. 661.). Episcoporum officium est adversus abusus istos christianas oves suas præmonere, publicis etiam,
fi

si abusus jam publice nimis invaluerint, commonitionibus; tum vero talium ineptiarum auctores etiam efficacibus mediis reprimere. Episcoporum, inquam, proprium hoc officium est; Parochis enim, ceu hominibus solitariis haud sufficiens auctoritas, imo nec potestas suppetit ea, quæ publico usu & innumerabilium hominum studiositate quotidie commendantur, inhibere.

Fugiendi denique actus religioni interne voluntatis positive contrarios expli- cemus. Et vero pugnat quidem cum *gioni in- religione* *Voluntatis* erga DEUM *indirecte* *terne vo-* *omnis affectus* erga quasvis creaturas, si *luntatis* prædominetur vi sua amor, qui DEO *positive* summus sine ulla comparatione semper *contrarii.* debetur. Verum hic ea solum voluntatis vitia exponenda sunt; quæ *directe & imme-* *diante* actibus illis adversantur, quæ inter præcipua & immediata erga DEUM officia supra retulimus.

174.

Nimirum Itaque 1'.) Amori complacentiæ
1'.) Odi- de DEO directe adversatur *odium* *displi-*
um displi- *centiæ de DEO*; quod subinde in ho-
centiæ de mine, multis istius vitæ adversis & infor-
DEO; tuniis pressa, nascitur ex eo, quod di-
 vina gubernatio, qua cursum istius vi-
 tæ regit, illi displiceat. Enimvero *gra-*
vissi-

vissimum id peccatum esse ex eo per se evidens est; quia, ceu primitivus affectus, evertit omnem rectum ordinem affectuum reliquorum & totius voluntatis erga DEUM, & totum judicium intellectus (Eth. Univ. Christ. §. 71.) Oriri vero illud DEI odium solet ex ignorantia, vel præpostero judicio, de regulis illis sapientiæ, bonitatis, & justitiæ; quibus a DEO bona & mala hujus vitæ dirigi ad finem optimum, docuimus in Tract. de DEO Theol. Christ. §. 115. seqq.; quin ipse ullius sit auctor; ita, ut undequaue æque amabilis sit vere eum cognoscenti in permittendis malis, atque est in ordinandis bonis. Unde pro istius gravissimi vitii remedio præcipue serviet profundum doctrinæ citatæ studium & familiaris notitia. Odium hoc disciplicentiæ, ut patet, evertit omnes sex actus explicatos §. 81. & seqq. usque ad §. 90.

2'.) Spei directæ adversatur *primo* per defectum *desperatio* veri cujuscunque boni, maxime vero omnia æternæ salutis necessaria auxilia, vel peccatorum veniam, a DEO obtinendi; quæ *oritur* ex firmo judicio, DEUM vel non scire, vel non posse, vel non velle, id genus verum quodvis bonum nobis elargiri; ac proinde

2'.) *Desperatio; & pusillanimitas.*

inde revera proficiscitur ex ignorantia, vel erroneo iudicio, de ordine prædestinationis divinæ, & generalis benevolæ & efficacis voluntatis divinæ erga omnes homines (Tract. de DEO cit. loc. Cap. V. Artic. I. & II.) aut misericordiæ DEI inexhausta pietate (ibid. §. 120. & Tract. VI. de Sacramentis §. 530. item Tract. IV. de Gratia sufficiente §. 287.). Locis modo citatis satis distincte explicatum a me est, quid possit, & quid paratissimus sit velle & facere DEUS undequa- que amabilis pro salute etiam perditissimi cujusque hominis; ita quidem, ut nunquam refundi in defectum aliquem misericordiæ DEI possit causa, cur ullus pereat: ut proinde *gravissima DEI injuria* sit, eo nomine spem salutis abjicere & curam; quod quis credat DEUM sibi in ea operanda defuturum. *Species quædam desperationis est pusillanimitas mentis*, ex abiectione fiduciæ divini necessarij auxilij orta, in aggredienda consecratione cujuslibet veri alterius boni, seu spiritualis, seu temporalis. Etiam hæc semper quædam levior saltem DEI injuria est, consistens in comparatione mentis, non universe satis digne de DEO judicantis. Qui enim principiis supra §. 90. usque ad §. 119. explicatis rite imbutus

butus est circa spem in DEO universe in bonis veris omnibus ejus auxilio consequendis securissima mente collocandam; is dubitare non potest de DEI auxilio præsente sibi in omni vero bono consequendo certissime affuturo; atque idcirco, quoad illius consecutio a sua quoque cooperatione ac labore pendet, rem alacri & magno animo aggreditur; duas tantum conditiones desideriiis suis, & contentioni universæ, ceu limites, apponens; videlicet in bonis temporalibus nihil appetendi absolute (105. II. III. seq.); & in spiritualibus, quæ ab aliorum quoque hominum libertate pendent (91. III.), DEI patientem longanimitatem ac mansuetudinem (Tract. de DEO §. 120.) imitando.

3'.) Eidem spei per excessum ad- 3'.) *Præ-*
 versatur *præsumptio de misericordia DEI,* *sumptio de*
 qua quis confidens, etiam sine ulla habi- *misericor-*
 ta ratione communis salutis maximæ, DEI *dia DEI,*
 misericordiam sibi semper præsto futu- *& tenta-*
 ram (Tract. de DEO §. 121.), istam *tio DEI.*
 summa injuria vertit in motivum liberius
 peccandi, aut diutius differendi pœni-
 tentiam de commissis peccatis. Hujus
 gravissimi peccati pericula patent ex
 dictis §. 97. & in Tract. de Gratia §. 287.

Analogum huic peccatum est *tentatio DEI*; qua quis nimia præfidentia sine necessitate aut magna utilitate, aut expresse petit, aut tacite saltem certo expectat miraculum & opem extra communem naturæ ordinem a DEO. Unde ad talem præsumptionem invitanti Satanæ Matt. IV. 6: *Si filius DEI es, mitte te deorsum*; respondit Dominus: *scriptum est: non tentabis Dominum DEUM tuum*. Vide dicta §. 105. III. Quodsi vero quis peccat a DEO id genus supernaturalem effectum, aut miraculum, ex defectu fidei, vel dubitatione de omnipotentia DEI, de DEI præsentia, vel alia divina perfectione: talis *species tentationis divinæ fidei* potius, quam *spei*, *adversatur*. Utraque autem, ut patet, grave peccatum per se est: nisi inconsideratione excusetur. Posterioris tentationis exemplum de Hebræis extat Psalm. LXX. *Tentaverunt DEUM in cordibus suis. . . Nunquid poterit DEUS nobis parare mensam in deserto*. Cum tamen promississet illis DEUS, se illis futurum in patrem &c.

4'.) *Idolatria
omnis;*

4'.) Universæ religioni internæ, id est, fidei, spei, & amoris complacentiæ de vero DEO opponuntur vitia, per quæ officia interna, uni vero DEO debita,

bita, creaturæ exhibentur. Inter hæc primum est *idololatria interna*, qua pro DEO creatura habetur, & interna adoratione honoratur; quod scelus hodie saltem inter cultiores nationes inauditum est.

Alterum est *Divinatio*, quo nomine venit studium noscendi res incognitas ope dæmonis; quod *fieri potest vel expressâ petitione opis a dæmone*, aut saltem cum expresso proposito eam acceptandi a dæmone oblatam: & tum vocatur *Necromantia*, ac sine dubio gravissimum peccatum est; cujus malitia in eo consistit; quod homo in assequenda notitia rerum, qua indiget, vel quam utcunque appetit, non a DEO pendere, nec ab ipso opem petere vult, sed a dæmone DEI atque hominum infestissimo adversario; ac proinde hunc cum illius contemptu ut suæ felicitatis auctorem honorat. Et gravior quidem adhuc DEI injuria est petere a dæmone notitiam eventuum futurorum mere liberorum, quæ soli DEO absolute propria est: quia hæc vera species est idololatriæ (Dem. Evang. 204.). Sed & ea rescire a dæmone velle, quæ hic naturali acumine suo perspecta habere potest, ob dictam malitiæ rationem grave peccatum est. Unde

de de simili injuria IV. Reg. I. 3. contra Ochoziam regem Israel conqueritur: *nunquid non est DEUS in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub.* Vel fieri potest *divinatio sine expressa petitione opis diabolicæ*, attamen implicito saltem accedente consensu voluntatis ipso facto, ut dæmon operam suam præstet in significanda re nobis occulta: uti cum ex signo aliquo serio quis confidit se consequi notitiam veritatis, ad quam significandam illud naturalem vim nullam omnino habet, nec nisi a dæmone habere potest. Et vero, qui talibus signis utens eis utcumque fidem certam adhibuerit, gravis peccati certissime reum se facit: etsi protestetur, se nullam cum dæmone societatem habere velle: modo tamen sciat, signa illa, nisi a dæmone, virtutem ad res tales occultas significandas habere non posse. Quodsi tamen quis non certo sciat, a dæmone oriri illam virtutem, vel non certam eis habeat fidem; excusari a gravi peccato potest. *Divinationum species variæ sunt, quæ tamen peccati speciem non mutant; nimirum Astrologia divinatoria, qua ex situ astrorum; Auspicium, & Augurium, quo ex volatu avium vel motu animalium; Chiromantia, qua ex manuum lineamentis; Divinatio per*

cum dæmone facta; & II. *vanam observantiam similiter ex fide non certo adhibita a gravi culpa aliquando excusari posse.* III. *Maleficium vero, non cum religione solum in DEUM, sed insuper cum caritate erga proximum pugnare; atque etiam multis modis, inter se valde differentibus, ipsi justitiæ adversari posse:* IV. *Non licere dæmonem ope fortioris dæmonis, id est, maleficium maleficio alio, vel magia, repellere; vel ad hunc effectum vana observantia uti.* Vero autem Christiano auxilium divinum, & Sacramenta Ecclesiæ abunde pro defensione erunt.

* Ceterum facile intelliges, scelera divinationis, magiæ, vanæ observantiæ, & maleficii committi posse sola voluntate malefactoris, etiam sine opera dæmonis actu interveniente.

** Pugnant vero scelera hæc in Christiano homine non solum cum eo honore, amore, & fiducia, quam DEO debet, sed etiam speciali modo cum eo, quod debet JESU Christo, ceu uni mediatori salutis suæ, ac advocato suo in cunctis necessitatibus. Unde recursus ejusmodi ad opem, ab hoste & adversario Christi jurato expectandam, vulgo conjungitur cum odio & multiplici inhonoratione interna & externa tum personæ JESU Christi, tum Sacramentorum ab eo institutorum, omniumque, quæ nexum propiorem cum illo habent.

CA-

175.

Habituale studium veris & idoneis sig- Religio
nis externis exprimendi religio- externa
nem suam veram internam intellectus & *quid?*
voluntatis, seu ad facilitandum proprium *Constat*
religionis internæ exercitium, seu ad *habitu in-*
idem promovendum in aliis, id est, *tellectuali,*
quod *religionis externae virtutem* diximus *& morali.*
in Eth. Univ. 696. Ubi præterea osten- *Quid de ea*
di, ex eo, quod signis aliquando utatur *docere*
humanitus, aliquando divinitus institu- *oporteat.*
tis, vocari *naturalem*, aut *supernaturalem*
religionem externam: tum vero *externam*
veram religionem sine interna constare non
posse; quia significatione falsa constaret:
eo ipso autem *constare illam duplici habitu;*
intellectuali, id est, notitia idoneorum
signorum, seu humanitus, seu divini-
tus, institutorum; & *morali*, id est,
Y 4 volun-

voluntatis adhibendi eadem signa ob earum aptitudinem ad religionem internam, in se, vel aliis promovendam. *Hic ergo docere oportet, quænam sint illa signa externa, tam naturalis, quam supernaturalis religionis externæ propria; tum quæ religionem intellectus, tum quæ religionem voluntatis apte significando promoveant; & quo pacto iis utendum, ut finem religionis omnis externæ, id est, incrementum nostræ & aliorum religionis internæ, tam intellectus, quam voluntatis felicissime consequamur; quæ demum in singulis utendis obligatio, & quod officium commune omnis christiani sit.*

176.

Differt a devotione sensibili interna. Religio externa differt a religione & devotione sensibili interna, quam supra inde a §. 144. explicavimus. Devotio enim sensibilis tota in actibus internis mentis per se consistit; qui ex objectis & motivis spiritualibus, sensibili, aut phantastica repræsentatione, unde unde facta, in memoriam revocatis, excitantur facilius ob voluptatem sensibili repræsentationi conjunctam (l. cit.). Ex adverso religio externa in actibus & motibus corporeis per essentiam simul consistit, quæ in-

distincte de singulis actibus internæ religionis, & de modo eos exercendi ex præscripto officii nostri: cujus exemplum est *oratio vocalis*; de qua infra ex instituto: *Deinde* quatenus efficacia internæ religionis, sese exerendo in ipsum corpus, cujus motus sibi conformes subinde non sine molestia aliqua suo imperio determinat, tum magis firmatur in prædominio supra omnes affectus etiam inferioris appetitus; tum de illius emphasi, sub ipsum oculorum corporis intuitum cadente, nos ipsi ceu præsentē proprio experimento certiores evadimus; ex. gr. cum genua coram DEO ex adoratione interna flectimus.

* Fines isti evidenter ostendunt, etiam in solitudine locum esse variis externæ religionis exercitiis; cum ex adverso, qui religionis externæ finem alium sibi non finxere, quam contestationem honoris DEO exhibiti, usum religionis externæ in solitariis hominibus explicare non potuerunt: eo quod DEUS, cordium scrutator, externa utique hujus affectuum contestatione non egeat.

178.

In aliis subjectis religione externa pro- *Et in ali-*
movemus religionem illorum internam intel- *is homini-*
lectus, & fidei, tum significando altissi- *bis.*
 mos nostros conceptus de DEO, de
 divinis perfectionibus, de DEI operi-
 bus &c., tum contestando firmam fidem
 nostram internam de certissima veritate
 dogmatum a DEO revelatorum: *religio-*
nem internam voluntatis vero provehimus
 significando efficaciam nostri amoris com-
 placentiæ, & perfectæ acquiescentiæ in
 DEO, & cunctis illius operibus, de-
 cretis, ac legibus; atque fundatam in
 eo perfectam illius adorationem; grati-
 tudinem, qua illum ut primum ac libe-
 ralissimum fontem bonorum omnium no-
 strorum recognoscimus; obedientiam erga
 universa illius mandata; summam ami-
 citiæ illius æstimationem, qua illam præ-
 feramus bonis hujus vitæ universis; de-
 nique devotionis nostræ promptitudinem
 ad sacrificandum nos, & creata universa
 amabilissimæ et sanctissimæ illius volun-
 tati.

179.

179.

Quenam religionis externa exercitia probanda, & præferenda sint; I. Religio ergo externa secundum omnem suum conceptum meri mediæ rationem habet ad religionem internam virtute sua symbolica tum in proprio subiecto, tum in aliis, excitandam, fovendam & promovendam.

& quantum hoc

in argumento de-

beamus

revelationi divine,

& institutioni

Ecclesiæ.

II. Cum autem omnis perfectio mediæ cujuscunque unice ex sua aptitudine ad promovendum finem sibi proprium æstimanda sit (Ontol. §. 310.) idcirco ea sola exercitia religionis externæ probari possunt; quæ mediante virtute sua significatrice ea aptitudine mediæ ad promovendam internam religionem intellectus & voluntatis reipsa pollent; & ea hoc ipso præferenda sunt aliis, quæ aptitudine illa ceteris præstant, simulque eam partem religionis internæ promovent potentius, quæ maxime omnium cunctis est necessaria, ac ceteris excellentior.

III. Cum evidens sit, in delectu signorum, quorum usu exercenda religio externa est, singulari opus esse Sapientia; ut videlicet signa idonea adhibeantur tum exprimendis altissimis conceptibus de DEO ac divinis perfectionibus, quos suggerit religio interna; tum pro-

promovendis & incitandis religiosis affectibus voluntatis omnium nobilissimis, & maximi omnium ad æternam salutem momenti; id est, ut media aptissima fini gravissimo consequendo applicentur; qui est unice incrementum & perfectio religionis internæ intellectus, & voluntatis, in nobis, & omnibus aliis vitæ nostræ confortibus: idcirco *perquam evidens hoc ipso est, 1') summas a nobis gratias habendas esse Sapientiæ divinæ; si ea dignata reipsa est proprio suo magisterio, id est, divina quadam functionum religionis externæ, & ceremoniarum sacrarum institutione, nos optimum religionis externæ modum ipsa edocere: 2') idque perinde, sive per JESUM Christum, sive per Ecclesiæ publica oracula id factum sit: quocunque enim modo divinæ Sapientiæ auctoritas institutioni ceremoniæ alicujus sacræ applicetur; ex æquo falli nescia, & perfecta in suis institutis est (Loc. Theol. 17.) 3') Unde citra ullum dubium exercitia religionis externæ, quæ vel a Christo ipso, vel publica auctoritate Ecclesiæ, pro universis Christianis sunt instituta, præ omnibus humanis inventis debent esse cunctis commendatissima.*

IV. *Ea religionis externæ exercitia omnino reprobanda sunt, quæ vel præposteris conceptus de DEO ac divinis perfectionibus, operibusque ingerunt; vel illorum excellentiæ debitæ quid detrahunt; vel creaturis affingere videntur conceptus soli DEO proprios; vel saltem incerta & obscura sua significatione internæ religioni promovendæ parum idonea sunt.*

180.

Divisio totius argumenti bujus.

Signa religionis internæ alia sunt, quæ vel solum, vel primario saltem serviunt ad significandos & excitandos per se actus internæ religionis intellectus; alia, quæ simul & primario significant, & significando promovent actus internæ religionis voluntatis. De singulis explicandum, tum quænam vis significativa, & excitans religionem; tum quo pacto illis utendum sit; ut tam intellectualis pars, quam moralis, istius virtutis totius, religionis nimirum externæ, (175.) integre percipiat.

* *Ad primum genus pertinent 1'.) Professio externa fidei, Symbola fidei christianæ, 2'.) Martyrium, 3'.) Sacramenta, & Cerimonie sacræ.*

** *Ad*

*** *Ad genus secundum spectant* 1'.) Oratio vocalis, 2'.) Cultus DEI publicus externus, cantus sacer, processiones publicae. 3'.) Oblationes, & sacrificia.

*** *Tertio loco* agendum de cultu externo Sanctorum, imaginum, & sacrarum reliquiarum. *Quarto loco* de tempore, & diebus festivis, pro cultu hoc religionis externae speciatim constitutis; item de expensis faciendis pro cultu DEI. *Quinto* denique de vitiis religioni externae directe contrariis.

181.

Lege naturali omnes homines, religione interna satis illustrati, ad eam externe significandam, & ad aliqua idonea religionis externae exercitia, evidenter tenentur. Religio interna enim alia est naturalis; alia supernaturalis, ratione principii, ex quo ejus consecutio fit in homine; videlicet initialis aliqua ex sensu communi naturae, perfectior vero omnis notitia ejusdem ex aliqua revelatione divina. Sola enim ratio demonstrativa & humana auctoritas non sunt criteria sufficientia pro vulgo hominum (20. Dem. Evang. 40. seq.,) Porro revelatio divina immediate paucissimis facta est; primis hominum parentibus, non nul-

Obligatio generalis, & naturalis lex exercenda religionis externae ostenditur.

nullis Patriarchis, Mosi, Prophetis, Apostolis. Evidens ergo est, quod attestatio sola externa, eaque maxime sincera & authentica, tum de sensu communi naturæ, quem quisque in se de dogmatis religionis internæ saltem fundamentalibus advertit, cum ea attentius examinat; tum de accepta revelatione divina, vel hujus attestatione a Prophetis, vel Apostolis, sit unicum medium tam confirmandi in nobismet ipsis sensum illum naturæ auctoritate consensus aliorum hominum bene moratorum, quam certitudinem affecurandi de facta re ipsa aliquibus majoribus nostris, quibuscunque demum, revelatione aliqua divina. Porro quemadmodum attestatio solius religionis intellectus sine attestatione religionis etiam voluntatis, eaque non nudis frigidisve verbis duntaxat, sed facto ipso præstita, satis authentica non est: ita religionis utriusque, tam intellectus, quam voluntatis, maxime sincera, ipsoque facto externo irrefragabili facta contestatio, & significatio, medium generale, & universe necessarium pro universis hominibus est ad hoc; ut ipsius religionis internæ, tam intellectus, quam voluntatis, firma persuasio & obligatio universe in genere humano firmari,

ri, conservari, & propagari possit; id est, ut finis ipse creationis, vitæ præsentis proprius, cognitio nimirum & genuinus cultus DEI internus, intellectu, & voluntate, communiter inter homines queat obtineri. Atqui eos actus, qui medii absolute necessarij rationem respectu finis creationis ultimi, seu remote, seu proxime habent, DEUS lege naturali affirmativa præcipit (Eth. Univ. Christ. 319. 322.). Ergo &c. Adde his illud; quod religio bonum sit primum omnium bonorum, quod communicare cum aliis jubet DEI exemplum, & bonitas, qua se nobis ipse communiqueat.

* Nimirum communicatio sensuum nostrorum de religione interna tam necessaria est inter homines ad firmandam, perficiendam, & conservandam veram religionem in nobis ipsis, & ad eandem promovendam in quibusvis aliis hominibus; quam necessaria est communicatio aliarum quarumvis cogitationum & sensuum nostrorum per loquelam & commercium cum aliis hominibus ad promovendas quasvis alias artes, scientias, & notitias necessarias in genere humano ad communem felicitatem. Quod ergo ad salutem omnium ex æquo necessarium & proficuum est, ad id absolute omnes ex æquo lege naturali obligantur. Et quem-

admodum a DEO creatore immortalibus spiritibus humanis corpus pro instrumento mutuæ communicationis cogitationum imprimis de rebus scitu maxime omnium necessariis adjunctum intimo nexu est; ita haud dubie eo etiam fine primario corpus datum est, ut ejus externus usus religionis commercio serviret. Hæc demum, nec alia usquam, vera est demonstratio gravissimi istius officii externæ religionis, quam utinam omnes, maxime, qui in auctoritate publica constituti sunt, rite penetrarent.

182.

I. *Omnes homines lege naturali obligantur ad edenda aliquando signa sincera & authentica, quæ religionem suam internam, voluntatis juxta ac intellectus, publice contestentur: quia sine consensu voluntatis, saltem si hujus dissensus positivus per facta religioni internæ contraria manifestetur, signa de sola religione intellectus edita non satis authentica sunt, nec fidem faciunt.*

II. *Omissio constans omnis religionis externæ naturale signum per se est vel deficientis simpliciter, vel etiam scienter neglectæ & contentæ religionis internæ. Naturalis enim, & saltem moraliter necessarius*

rius effectus amoris DEI substantiali gradu perfecti est, subinde saltem & in opportunis rerum, personarum, temporum, ac locorum adjunctis ut aliquo idoneo indicio exterius se prodat. Quodsi ergo constanter hoc abest indicium illius, hoc ipsum absentiae illius naturale signum est. 2'.) Religio externa medium est firmandæ & conservandæ in se ipso religionis internæ maxime necessarium, id est ingentis illius de DEO ejusque infinitis perfectionibus ideæ, æstimationis, & amoris: ergo qui medium hoc negligit, finis illius perquam studiosus esse non potest. 3'.) Qui DEUM ipse summi æstimat, & amat, is eo ipso eundem summi æstimari & amari efficaciter optat ab omnibus aliis creaturis sui similibus; ac proinde, cum religio externa unicum medium illud sit hujus æstimationis & amoris erga DEUM in aliis promovendi; hoc ipso religionis externæ studio accenditur. Quodsi ergo hic naturalis effectus religionis internæ deest; causa quoque ut deficiat, necesse est,

* Ex his jam manifestum est, quantopere illi fallant, aut certe ipsi fallantur, qui se ipsos ab omni obligatione frequentioris usus exercitiorum religionis externæ absolvunt, eo quidem levissimo ex obtentu, quod religioni internæ satisfacere impense studeant; in qua sola essentiam religionis constitui volunt. Errant profecto certissime. Neque enim causæ rite dispositæ & constitutæ sine suis naturalibus effectibus, tanquam signis certissimis suæ præsentiae, revera præsentem esse possunt.

Ar-

ARTICULUS I.

DE EXERCITIIS RELIGIONIS EX-
TERNÆ SIGNIFICANTIBUS RELIGIO-
NEM INTERNAM, PRÆCIPUE
INTELLECTUS.

§. I. De professione externa
religionis internæ intellectus
ac fidei :

*Ubi de usu Symbolorum fidei, &
de Martyrio.*

183.

Generalis & Gravis omnium hominum, Obliga-
DEI & fundamentalium aliorum dog-^{tio pro-}
matum religionis sufficiente notitia unde ^{fitendi}
unde imbutorum, obligatio est, ut certam, ^{externe}
firmam, ac universalem de his dogmatis in-^{ac publice}
ternam fidem, ac persuasionem mentis, clara ^{fidem in-}
& minime dubia externa significatione pa-^{tota chri-}
lam coram hominibus, quocunque socialis vi-^{stiana re-}
tæ nexu secum devinctis, profiteantur. ^{ligione}
Cum enim talium dogmatum certa fides ^{probat.}
ac notitia sit medium salutis universis ad-

ultis hominibus ad salutem æternam absolute & in re necessarium (56. seqq. usque ad 61.); pariter autem medium universe hominibus necessarium ad eam certam notitiam ac fidem vulgo comparandam sit externa communis & aperta professio horum dogmatum, ab iis facta, qui illorum certa notitia jam imbuti sunt, ut ex dictis in probatione §i. utriusque proxime præcedentis patet: idcirco fieri non potest, ut DEUM semel rite a nobis cognitum substantiali gradu amoris debito modo amemus, & æstimemus; nec tamen ad firmandam & propagandam hanc in nobis juxta atque aliis DEI cognitionem, atque ea mediante ad ipsum creationis finem ultimum divinæ Sapientiæ amabilissimo consilio coopere-
mur modo aliquo concursus tam absolute necessario simul & tam facili ad illum finem reipsa consequendum. Atqui obligamur graviter omnes ad DEUM ita amandum eo substantiali gradu (Eth. Univ. Christ. 386. 416. IV.). Ergo etiam omnes graviter obligamur ad eam notitiam fundamentalium dogmatum certamque fidem externa clara ac minime dubia professione universe in omnibus promovendam, quibuscunque nexu aliquo vitæ socialis copulamur. Legem hanc
ge-

generalem generali effato DEUS IN SS. LITERIS satis aperte declaravit I. Regum, II. 30. dicens: *quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Glorificare DEUM non est nisi gloriam DEI, id est, distinctam ac certam DEI ejusque consiliorum notitiam maxime circa finem ultimum & salutem æternam totius humani generis, hujusque media, promovere* (Theol. nat. 104.) Jam autem ille profecto *contemnit DEUM.* (Eth. univ. 203.) saltem materialiter; qui ne quidem per media absolute necessaria cooperatur huic fini ultimo creationis; quive id omittit, quod si alii omnes æque omitterent, ipse juxta ac alii omnes fine creationis ob defectum sufficientis criterii de veritate fundamentalium dogmatum internæ religionis certo certius exciderent. Pariter JESUS CHRISTUS de substantia saltem religionis a se traditæ, & fidei in se dicit MATTH. X. 32. *omnis, qui me confitebitur coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est: qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est.* Atqui *negat Christum*, qui fidem in eum non profitetur unquam (§. præc. II.) etiam, cum ne-

cessarium est ad salutem propriam, ex. gr. receptione baptismi (Tract. VI. de Sacram. 460.); aut cum adjuncta omnia professionem ita exigunt, ut ejus omissione salus propria, vel aliena periculum patiatur.

184.

I. *Dogmatum fundamentalium* (60 & seqq.) uti & dogmatis de redemptione & salute humani generis per *JESUM Christum* unice procurata, fidem explicitam profiteri exterius aperte omnes post acceptam Evangelii notitiam suis temporibus tenemur: non enim nisi talis professio externa medium idoneum ac necessarium est promovendæ fidei illorum dogmatum internæ, ad salutem omnibus necessariæ (l. cit. & §. 63.).

II. *Reliquorum dogmatum universorum a DEO revelatorum, seu traditorum a JESU Christo DEO Homine, & propositorum ab Ecclesia catholica pro talibus publico judicio notorio, fidem universalem firmam saltem implicitam item profiteri exterius tenemur congruis temporibus, & modo conveniente.* Ut enim fides talis saltem implicita post acceptam certam catholicæ

tholicæ totius religionis, & divinæ auctoritatis Ecclesiæ catholicæ notitiam omnibus jure divino graviter præcepta est (48. 49. 50. III. IV.): ita quidem, ut sine id genus fide firma universali saltem implicita nec fides aliqua de dogmatis fundamentalibus salutaris (Tract. IV. de Gratia 263. I. IV.) ac talis esse queat, qualis sub gravi lege DEI præcipitur (48.); ita quoque professio externa id genus fidei universalis firmæ de universis dogmatibus a DEO revelatis requiritur; de quorum videlicet revelatione divina certi utcunque simus,

* Dixi autem, professionem istam fieri debere *congruis temporibus & modo conveniente*, id est, tunc & eo modo, quo, & quando talis externa professio *necessaria* est ad finem proprium totius religionis externæ, qui est conservatio & nutrimentum propriæ *vere salutaris* fidei nostræ ac religionis internæ, & promotio ejusdem ac conservatio in aliis hominibus (Eth. Univ. Christ. 694. 695. 696.). Quoties ergo ex omissione externæ professionis simpliciter, aut ex neglectu certi modi ejusdem professionis, consecutura prævidetur vel jactura religionis internæ *necessariæ*, vel error circa eam positivus, seu in propria mente, seu in aliis hominibus, nobis vitæ aliqujus socialis nexu devinctis; toties, & eo quidem modo, quo una talis defectus vel error impediri

potest, tenemur lege divina graviter obligante profiteri externe veram religionem intellectus.

*** Regula hæc generalis est; cujus applicatio quidem ab adjunctis singularibus pendet, quæ variari modis prope infinitis possunt; & haud dubie summe diversa erant primis mundi seculis, quibus nulla lege scripta, nec institutione aliqua divina certorum rituum externæ religionis fideles veri DEI adoratores regebantur; sed non nisi vivæ vocis traditionibus, acceptis a majoribus, instruebantur de paucis illis, sed summe capitalibus dogmatibus, quæ primis hominum parentibus revelare DEUS ipse dignatus fuerat (Locis Theol. §. 83.); rursus vero diversa, tempore obtinentis legis mosaicæ, ab iis, quæ nunc obtinent vigente lege novæ gratiæ Redemptoris nostri JESU Christi; alia denique tunc, cum primum inter idololatrias diffundi Evangelium debebat; alia nunc; cum jam ubique in longam assuetudinem traducta illius observatio est. Primis a condito orbe seculis, cum viva Patriarcharum voce instructio & attestatio de revelatione divina certorum dogmatum primis parentibus facta reverenter a domesticis & nepotibus accipiebatur, iidemque deinde adornato alicui a Patrefamilias sacrificio religiose aderant, ac intentioni ejusdem se consentire profitebantur in colendo divino Numine, illarum revelationum auctore, hæc ipsa religiosa præsentia & participatio cultus, instar professio-*

fessionis fidei de toto systemate internæ religionis erat; quod traditione ab illis familiarum auctoribus acceperant. *Tempore legis Mosaicæ* in masculis admissio circumcisionis (secundum Apostolum Galat. V. 3. monentem: *testificor omni homini circumcidenti se; quoniam debitor est universæ legis faciendæ*;) participatio sacrificiorum legalium in universis Judæis, observatio denique ceremoniarum legalium, eidem proposito serviebant. Videndum modo, quis modus legalis professionis externæ fidei *christianis*, & quidem *veris*, seu veræ Christi Ecclesiæ membris, proprius, ac lege divina præscriptus sit, tum univ-
se, tum aliquando in singularibus rerum adjunctis.

185.

Omni-
bus veræ fidei christianæ catho-
licæ certa notitia imbutis lege divina gravi-
ter obligante præcepta est professio fidei to-
tius catholicæ solennis per Baptismi receptio-
nem, tanquam per signum legale, prævia
professione explicita fidei in **JESUM** Chri-
stum **DEUM** & **Hominem**, ac totius hu-
mani generis redemptorem, & in totam **SS.**
Trinitatem; & fidei implicitæ de universis
fidei divinæ dogmatis ab Ecclesiæ catholicæ
rectoribus Episcopis, horumque Capite, **S. & SS.**
Petri Successore, rite propositis. De Bap-
tismo tem &c.

tismo patet ex dictis in Tract. VI. de Sacram. §. 460. de absoluta necessitate Baptismi, & ex præcepto Apostolis & horum cunctis successoribus Matth. ult. imposito: *euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia, quaecunque dixerò vobis.* De professione fidei prædicta patet ex parte ex eisdem verbis Christi, quibus fideles baptizandi prius jubentur *doceri*, & quidem *omnia servare*, quaecunque ipse dominus *dixerat* Apostolis: item ex similibus Christi verbis Marci ult. ad eosdem Apostolos: *Euntes prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.* Ubi Christus sane innuit, non nisi *credentes* baptizandos esse; ac proin non nisi profitentes externe sinceram fidem *omnium*, quæ *docerentur* ab Apostolis Christi de *Evangelio* istius; cuius primi articuli sunt, quod JESUS est Filius DEI Patris, & humanæ salutis per mortem suam reparator, missus a DEO Patre in mundum, & ipse mittens Spiritum Sanctum in fideles baptizatos. Quos quidem articulos primo omnium prædicabant Apostoli, priusquam baptizarent; ut patet ex citatis locis Act. II.

37. Act. VIII. 34. Act. X. 43. & 47. Act. XIX. 1. I. Cor. VI. 11. ad Titum III. 4., quæ accurate citavi in Tract. VI. de Sacramento Baptismi §. 451. Tum vero ex Act. VIII. 34. satis patet, Apostolos, eorumque discipulos, semper a baptizandis prius exegisse fidem de universâ Christi doctrina, quam ipsis prædicabant. Cum enim Philippus diaconus Eunuchus reginæ Candacis *Evangelizasset JESUM* (v. 36.), & illis ex itinere delatis *ad aquam* Eunuchus peteret baptizari; *dixit Philippus: si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: credo, Filium DEI esse JESUM Christum. Et descenderunt uterque in aquam, & Philippus baptizavit eum.* Ergo nisi profiteatur petens baptismum, se credere ex toto corde *Evangelio* prædicto JESU Christi, non licet eum baptizare. Porro fidei professionem istam ab omnibus baptizandis adultis semper in Ecclesia Christi exigì consuevisse, patet præterea I.) ex S. Basilio L. de S. Spiritu cap. 12. scribente: *Fides perficitur per Baptismum; Baptismus vero fundamento fidei nititur, & utraque res per has voces impletur. Sicut enim credimus in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum; sic & baptizamur in nomine Patris, & filii, & Spiritus Sancti*

Sancti: ex S. Ambrosio Lib. de Mysteriis c. 4. Credit catechumenus in crucem Domini IESU, qua & ipse signatur: sed nisi baptizatus fuerit, remissionem non potest accipere peccatorum Tu autem baptizatus es in nomine Trinitatis. Confessus es Patrem; recordare, quid feceris. Confessus es Filium; confessus es Spiritum Sanctum: ex Rufino in Exposit. Symboli: In Ecclesia urbis Romæ mos servatur antiquus, eos, qui gratiam baptismi suscepturi sunt, fidelium populo audiente Symbolum reddere: ex S. Petro chrysologo, qui Serm. 62. de Symbolo Apostolorum, quod cum placito contractum humanorum comparat, quærit; cur Baptismo ejus confessio præmittatur: qui falli non potest, quid est, quod exigit placitum? Quid Symbolum quærit? Quærit ille propter te, non propter se: non, quia ille dubitat, sed ut tu credas Nemo ergo immemor symboli sit: nemo initi cum DEO placiti sit oblitus. Ex S. Joanne Damasceno L. IV. de fide orthodoxa. c. 10. In Christum baptizatum esse nihil aliud indicat, quam in illum credendo salutifera aqua tingi. Fieri autem non potest, ut in Christum credamus, nisi Patris, & Filii, & Spiritus Sancti confessione imbuti simus. Idem patet 2° ex omnibus Euchologiis Græcorum, & libris

libris ritualibus Latinorum; in quibus omnibus in baptismo adultorum præscribitur prævia confessio fidei per Symbolum Apostolorum, & in ipso parvulorum Baptismo jubentur patrini parvulorum nomine spondere fidem eandem. Denique tantum & omne id publica professione credere obligatos fuisse omnes christianos, quod Episcopi & Prælati Ecclesiarum credendum docerent; aperitissime colligitur quoque ex dictis in Dem. Cath. §§. 120. 128. 149; tum etiam ex eo, quod quoscunque in quacunque parte dogmatis a sententia catholicæ Ecclesiæ dissentientes semper omnes Episcopi tanquam *Ethnicos & Publicanos* actu habuerint, id est, tanquam extorres a communione Ecclesiæ, secundum Christi mandatum Matth. XVIII. 17. *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.*

186.

Sapienter Ecclesia vera **JESU Chri-** **Symbo-**
sti jam inde ab Apostolis pro publica rectæ **la huius**
fidei professione **Symbola fidei publica recto-** **profes-**
rum suorum auctoritate constituit. **tionis fi-**
Qua- **dei sa-**
tur diversa **SYMBOLA FIDEI CATHOLICA,** **pienter eo**
ipsius Ecclesiæ generalis auctoritate uni- **sine, varia**
versis

quidem, versis fidelibus veluti pro tessera propo-
Ecclesia sita habemus, *Apostolicum*, *Nicænum*,
constituit, *Constantinopolitanum*, & professionem fi-
Aposto- dei *Tridentinam*, ceteris tribus multo pro-
licum, lixiorem.
Nicæ-

num,

Constan-

tinopo-

lita-

num, &

Triden-

tinum.

SYMBOLUM APOSTOLICUM Aposto-
 los ipsos habere auctores discimus ex
 S. Irenæo L. I. c. 2. scribente: *Ecclesia*
per univversum orbem usque ad fines terræ
seminata, & ab Apostolis, & a discipulis
eorum, accepit eam fidem, quæ est in unum
DEUM Patrem omnipotentem. Disci-
 mus ex *Tertulliano* scribente Lib. de Præ-
 script. cap. 31. *Supereſt, ubi demonstre-*
mus, an hæc nostra doctrina, cujus Regu-
lam supra edidimus (quam nempe ibid.
cap. 13. in symbolo prædicto integre
recitato proposuerat sub nomine Regula
fidei) de Apostolorum traditione censeatur,
& ex hoc ipso, an ceteræ (regulæ fidei)
de mendacio veniant? Ubi, postquam
 probaverat propositum, cap. 37. con-
 cludit: *In ea regula incedimus, quam Ec-*
clesia ab Apostolis, Apostoli a Christo, Chri-
stus a DEO tradidit. Discimus ex S.
Ambrosio, qui L. I. Epist. I. ad Siricium
 Papam scribit: *credatur Symbolo Apostolo-*
rum, quod Ecclesia Romana intemeratum
custodit. Ex S. Cælestino I. Papa in Ep.
 ad

ad Nestorium, vocante *Symbolum* istud *ab Apostolis traditum*; cui consonabat tota *Synodus Ephesina Oecumenica* in Relatione ad Theodosium Imperatorem, vocans illud *Symbolum fidem initio a SS. Apostolis traditam*. Hanc ipsam *Majorum traditionem* esse, illud *symbolum ab Apostolis, ab invicem discessuris, ceu normam sibi futurae praedicationis in commune constitutam fuisse*, refert *Rufinus* in *Præfat. Expositionis Symboli*.

* De *Symbolo Apostolico* Calvinus L. II. Instit. c. 16. ita scribit. *Apostolorum autem Symbolum nuncupo, de auctore minime sollicitus Neque vero mihi dubium est, quin a prima statim Ecclesiae origine, adeoque ab ipso Apostolorum seculo, instar publicae & omnium calculo receptae confessionis obtinuerit, undecunque tandem initio fuerit profectum. Quo intellecto, de auctore vel anxie laborare, vel cum aliquo digladiari, nihil attinet. Quia nempe testes primi seculi defunt (nam Clementis Romani ad Jacobum fratrem Domini Epistola, in qua conceptis verbis duodecim Apostoli condidisse Symbolum hoc collata opera dicuntur, vulgo pro apocrypha habetur: etsi, si tres sint Jacobi distinguendi, ut recte Genebrardus sentit, apocryphia hæc certissima non sit) & Irenæus, ac Tertullianus, ceteris seculo Apostolico propiores, non dicunt conceptis verbis, conditum ea continua formula illud Symbolum ab ipsis Apostolis fuisse: idcirco Gerardus Vossius Lib. de tribus Symbolis Dissert. I.,*

audacior ipso Calvino, negat simpliciter aliter dici ex vero *Apostolicum* posse; quam quod Apostolicæ doctrinæ compendium sit, ac præ aliis Symbolis ipsis Apostolorum & Evangelistarum verbis utatur. *Ajunt præterea*, scripturis divinis inferendum fuisse; si Apostoli id condidissent: tum vero eo in casu nunquam ita variaturas fuisse diversas Ecclesias in tota Symboli istius formula: quantum actu variare easdem constat. Sic Romana Ecclesia in hoc Symbolo non habet verba *creatorem cæli & terræ, descendit ad inferos, & vitam æternam*; Aquilejensis Ecclesia addit hæc, *Patrem omnipotentem, invisibilem & impassibilem*, omittit autem ista verba, *passus, mortuus*, item vocem *catholicam* in articulo de Ecclesia, *communione sanctorum, & vitam æternam*: Jerosolymitana Ecclesia, ut constat ex S. Cyrillo Jerosolymitano Catechesi XII in tertio Articulo solum habet, *Incarnatum & hominem factum*. Sed facilis est responsio. Apostoli non edidere Symbolum hoc scripto, sed pro universis etiam iis nationibus instar tesseræ memoriæ soli commendatum voluere; quæ, ut S. Irenæus L. III. c. 4. scribit, *sine papyro & atramento in JESUM Christum credituræ erant; doctrinam salutis scriptam in cordibus habentes, & antiquam traditionem fideliter tenentes*. Jam vero an mirum hoc casu erit, in eo Symbolo, quod viva voce potius conservabatur, quam scripto, modicas id genus variationes diversis in Ecclesiis, seu ex improviso, seu aliquando etiam ex proposito, factas

As fuisse? Et nunquid, si postmodum primum ab Ecclesia Romana editum fuisset, eadem variatio non nisi ex simili causa repeti deberet?

SYMBOLUM NICAENUM simul & CONSTANTINOPOLITANUM illud est, quod Sacerdotes in Missa recitant. Et primo quidem *Nicani Patres*, rejecta fidei formula ab Arianis sibi oblata, teste S. *Athanasio* Lib. de Synodi Nicænæ decretis, *Socrate* L. I. c. 5. *Theodoreto* L. I. c. 12. *Rufino* L. I. c. 6. Symbolum illud quoad substantiam edidere: cui tamen multa postea Patres *Constantinopolitanæ I. Synodi* addidere, nimirum 1') verba *cœli & terræ* contra Marcionitas & Manichæos, 2') verba *natum ante omnia secula* contra Photinum, 3') verba *de Spiritu Sancto ex Maria Virgine* contra Apollinarin, 4') verba *Crucifixus est pro nobis sub Pontio Pilato, & sepultus est*; cum in Nicæno tantum legeretur, *passus est*; 5') verba *Sedet ad dextram Patris, & venturus cum gloria, & cuius regni non erit finis*, contra Millenarios, & contra errorem Marcello Ancyrano a multis affectum, quo existimasse creditus est, Christi regnum desitutum, cum tradiderit illud DEO Patri, tuncque ipsum in iustorum

rum ordinem redigendum esse: 6') post verba Nicæni Symboli, & *in Spiritum Sanctum*, addidere Patres Constantino-
politani adversus *Macedonii* Constantino-
politani Patriarchæ errorem, *Dominum*
& *vivificantem*, *ex Patre procedentem*,
cum Patre & Filio adorandum, & *conglorificandum*; qui locutus est per *Prophetas*:
denique 7') addiderunt cetera omnia,
quæ sequuntur: *Et unam sanctam Catholicam Ecclesiam &c.* Nam ea omnia Ni-
cæno Symbolo inserta non fuisse, con-
stat tum ex scriptoribus supra de eo al-
legatis, tum ex omnibus Conciliorum
editionibus; ex *Gelasio Cycizeno* Cap. 26.
Historiæ Concil. Nic., ex *Codice Africanæ Ecclesiæ*, & posterioribus *Conciliis*;
quæ utrumque Symbolum referunt.

Ab eo tempore institit Ecclesia decre-
to jam in *Sardicensi Concilio* a'. 344. consti-
tuto (teste *S. Athanasio* in *Epist. ad Antio-
chenos*) quo sancitum fuerat, nihil porro
de Fide scribendum esse; Nicænam suffice-
re fidem, neque aliud symbolum edendum
esse, *ne illis, quibus libido est semper nova sta-
tuere, occasio suppeditaretur, ut iterum atque
iterum de fide definiant.* Nec quidquam dein-
ceps mutatum in eo Symbolo, præter
unam vocem *filiique*; quæ addi coepta
primum in *Hispania* legitur *Seculo VI.*;
de

de quo dixi abunde in Tract. V. de Incarnat. §. 326. not. 4. donec Seculo XVI. *Tridentini concilii* Oecumenici Patres, remedium contra recentiorum sectarum errores tunc grassantes fidelibus allaturi, eidem Symbolo Constantinopolitano subjungere quasdam Declarationes, erroribus præcipuis Lutheri, & Calvinii e diametro oppositas. Ex quo tempore illa *Professio Fidei Tridentina*, ex Symbolo Constantinopolitano, & illis Declarationibus composita, communiter adhibetur; cum publica fidei catholicæ confessio variis in casibus exigitur.

• • Ultra hæc quatuor Symbola Ecclesia insuper recipit, & publice singulis diebus Dominicis cantat *Symbolum S. Athanasii* attribui solitum (de cujus auctore vide Dissertationem, a RR. PP. Benedictinis Gallis Editioni operum S. Athanasii Vol. III. insertam) quo tamen in publica professione fidei ex instituto non utitur.

Hæc omnia porro *Symbola*, publica auctoritate Rectorum Ecclesiæ, cum suo Capite consentientium, constituta, sapienter fidelibus pro tessera simul ac norma rectæ fidei catholicæ internæ proponi, per se evidens illis omnibus esse debet; quibus & auctoritas Ecclesiæ falli

nescia in omni argumento fidei, & necessitas alicujus brevis synopsis præcipuorum articulorum totius Christianæ religionis, ad eorum memoriam facilius in vulgo fidelium conservandam, perspecta fatis est.

187.

Quid professio fidei aperta, quid tacita? Simulatio falsæ, & dissimulatio veræ religionis quid?

Religionis significatio, seu positiva externa professio, vel aperta, vel tacita esse potest; si nempe fiat vel sermone claro, aut Symboli religiosa recitatione; vel facto solum aliquo, quod ceu religionis externæ exercitium omnes & soli illi vulgo suscipere consuevere, qui illi religioni ceu veræ interne adstipulantur. Professio positiva externa, aperta, vel tacita religionis, quam interne pro falsa habes, simulatio falsæ religionis appellatur. Qui religionem, quam pro vera interne habet, externe, aperte, vel tacite, pro falsa declarat, negare veram religionem dicitur. Simulare falsam religionem, est veram negare. Dissimulare veram internam religionem is dicitur, qui religionem, cui ceu veræ interne adstipulatur, externe nec aperte, nec tacite, seu nullo positivo indicio vel signo, profitetur.

188.

188.

I. Sufficit vulgo inter recte alioquin *Quæ prudentes, & extra casum specialis necessi-* *dentia ad-*
tatis, professio tacita (quam alii vocant *hibenda,*
materiale) *veræ religionis*, ex. gr. im- *& quæ ca-*
 plendo ritus externos, vel lege illius im- *venda im-*
 peratos, vel saltem consilio commen- *prudencia,*
 dados. Facta enim ejusmodi certius sub- *in profes-*
 inde internam religionem *stantur, quam* *sione posi-*
 verba: secundum illud Jac. II. 18. *tiva reli-* *gionis.*
dam tibi fidem ex operibus.

II. Profiteri ultro externe religionem,
 quam pro vera æstimas, tunc etiam, cum
 certus es, ob adjuncta individua ad conser-
 vandam, aut promovendam, tuam, vel
 aliorum, religionem veram internam, nec u-
 tilem, minus necessariam esse illius professio-
 nem externam otiosa actio est (Eth. Christ.
 Univ. 367.): quia is unicus & adæqua-
 tus est finis omnis externæ religionis
 (Eth. Univ. Christ. 696.): quo si fru-
 stretur, ejus exercitium erit inutile.

III. Profiteri autem eam ultro etiam
 tunc, cum certus es ex individuis adjunctis,
 ea professione non nisi provocandum esse odium
 hostium veræ internæ religionis, sine ulla spe
 alicuius spiritualis profectus, nec urgente
 A a 4 ulla

ulla alias secutura ruina spiritali, quæ per illam professionem impedienda speretur, omnino illicitum, & lege naturali graviter prohibitum est: quia non licet sine ulla necessitate, quin etiam utilitate spiritali, alterius peccato gravi occasionem scienter præbere.

IV. *Itaque imprudentia saltem, si non vana ostentatione religionis propriæ internæ, peccant illi omnes: qui aut intempestive, id est, in rerum adjunctis, ubi nulla est spes ædificationis spiritalis propriæ, vel alienæ, aut omnino cum periculo meræ ruinæ spiritalis, aut nimis importune obtrudunt, ac frequentant professionem externam veræ religionis; ac proinde hostes ei potius pariunt, quam amicos, importuno studio defensionis. Quid quod tales tempore persecutionis se, & alios exponant periculo abjurandi fidem; & summa temeritate præsumant de se constantiam in tormentis.*

* Inde est, quod primis seculis Episcopi sæpe fidelibus Christianis prohibuerint, ne temere sese tyrannis externa professione fidei ad Martyrium ipsi offerrent, non provocati; & idcirco ordinarint, ut ne Martyrum Catalogo talium nomina inferrentur: eo quod videlicet undequaque mora-

moraliter recta id genus professio non esset; licet martyrio coronata. Interim tamen pessime, & summa injuria nostræ ætatis spurii Philosophi quidam maximam partem Christianorum Martyrum id genus temeritatis accusarunt: cum raro casus is extitisse ostendi possit, quo spontanea etiam Christianæ religionis professio conjuncta non fuerit cum aliqua saltem valde probabili spe alicujus magni fructus exinde vel inter idololatrias, vel saltem inter Christianos, crudeli & publica jam alioquin persecutione a tyrannis oppressos, extituri.

189.

Diffimulare diu, & semper religionem Diffimulaveram, id est, nullo aperto, vel tacito ^{latio veræ} positivo indicio eam externe profiteri ^{religionis} (præc.), ^{quando} etiam tunc, cum nullum impe- ^{periculo-} dimentum molestiæ obstat: quin imo, cum ^{sa?} *omnium aliorum exempla, & spes publicæ ædificationis invitant, aut leges DEI & Ecclesiæ ipsæ professionem externam per facta religiosa exigent, præsumptioni gravi locum præbet delapsæ multum in animo internæ religionis: ac proinde malo exemplo religioni aliorum, imo neglectu inveterato externæ omnis religionis, etiam propriæ religioni internæ talium grave*

A a §

pe-

periculum affert; adeoque *nec gravi peccato carere potest.*

190.

Quando
eadem
prudens,
imo præ-
cepta sit.

Ex adverso dissimulare solummodo religionem veram tunc, cum externa ejus professio, aperta, vel tacita, neque necessaria, nec utilis fore prævidetur ad conservandam aut promovendam, propriam vel alienam, religionem veram internam, prudentis est; (Eth. Univ. Christ. §. 669.) ac proinde licitum; 2'.) quin & lege naturali præceptum in eo casu, in quo ex quavis illius positiva externa professione major ruina religionis & salutis, propriæ, vel alienæ, secutura certo prævidetur, quam emolumentum. Perquam enim moraliter malum est occasionem dare malo gravissimo, etiam aliena ex culpa orituro; nisi spes saltem sit multo majoris boni exinde exituri: cum nec DEUS aliter permittere malum ullum possit, nisi ex certa prævisione majoris boni (Eth. Univ. Christ. 142. 143.)

* Doctrina hæc præcipue spectat ad pastores fidelium, & ad prædicatores veræ religionis; quorum conservatio necessaria est ad alios in religione vera firmandos tempore persecutionis.

191.

191.

I. In omni casu §. præc., in quo ni- Quibus
mirum professio externa veræ religionis non mediis uti
modo inutilis, sed noxia futura tam majori liceat ali-
bono spirituali (proprio, vel alieno), quam quando ad
temporali, certo prævidetur, licet uti mediis dissimu-
ac modis vulgo in simili casu licitis dissimulan- prudenter
di veritatem: modo mendacium omne & po- religionem
sitiva simulatio falsæ religionis absit tam veram.
a verbis, quam factis.

192.

II. Licet itaque tempore persecutionis,
vel cum degimus inter veræ fidei hostes, vel
cum fructus Evangelii exigit occultationem vo-
cationis Apostolicæ &c. licet, inquam, in his
casibus uti vestibus infidelium. Hoc enim
faciendo quis nequaquam significat actu
falsæ illorum religioni se adstipulari, sed
solum impedit, ut ne illi ex vestitu pro-
prio positive detegere veram suam reli-
gionem possint; quam dissimulare utilius
est. Falsum enim est, genus vestium
certo hominum generi cuicunque pro-
prium perinde actu, & per se significare
participationem omnium, quæ vulgo
propria sunt tali statui; sicut voces sig-
nificant id totum per se & actu, quod
ex-

exprimunt: sed vestes per se usum proprium ad tegendum corpus habent. Utendo ergo vestitu communi regionis solum quis omittit extraneæ vestis usu prodere positive religionem; & permittit errorem, quem subinde aliquis infidelium inde concipiet de sua religione. Secus profecto etiam, si qui ex id genus infidelibus ad veram fidem converterentur, mox tenerentur vestes suas mutare.

* Aliter sentiendum de veste ex. gr. sacrificulis idolorum propria; quæ cum ad solum statum sacrificuli talis designandum unice adhiberi soleat, sine alio per se careret ejus usus, quam significandæ falsæ religionis. Non vero item prohibetur vestitus doctis ejus nationis proprius; aliud enim doctrina, aliud religio est.

193.

III. *Si quis fidelis a persona infideli privata interrogetur de fide, nec aliæ circumstantiæ adsint, quarum causa silentium & dissimulatio haberi possint pro signo negatæ fidei, aut timoris, vel erubescentiæ de fide; de cetero vero casus §. præc. descriptus existat; licebit evitare responsum dicendo: quid tua interest? vel: cur tu istud me interrogas?*

gas ? imo licebit sermonis ambiguitate fidem dissimulare. Ubi enim nulla est obligatio profitendi fidem; eo quod nec aliquis ex professione fructus speretur, nec ex dissimulatione religionis detrimentum ullum immineat; licet mera veritatis occultatione adversus hostem illius se defendere.

194.

IV. *Siquis fidelis a magistratu politico item fidei publica auctoritate interrogetur; an recte & orthodoxe sentiat de religione, idque non ex odio veræ religionis, sed ex studio potius extirpandæ omnis heterodoxiæ; non licet tergiversari, aut dissimulare: quia, cum magistratus orthodoxus fidelis jus habeat vigilandi adversus heterodoxiam omnem, & impediendi grassationem omnis falsæ religionis, talis adversus legitimam potestatem in re gravi inobediens foret; simulque, si alia dissimulandi causa non appareret: ea dissimulatio per se loquendo signum esset, quod orthodoxam religionem, cujus professionem jure exigit magistratus, pro vera non habeat, ac proinde æquivaleret negationi veræ religionis; eritque illicita per §. præc.*

*Tempore
persecutio-
nis licet
fugere:
vel se oc-
cultare.*

*Tempore persecutionis per se loquendo licet orthodoxæ religionis consortibus fugere, aut sese occultare, ut declinent necessitatem confessionis fidei. Propositio hæc certo de fide est, & probatur 1°) EX CLARIS VERBIS CHRISTI Matth. X. 23. cum vos persequentur in civitate ista, fugite in aliam. Ipse S. Paulus II. Cor. XI. 32. narrat, cum a præposito Gentis Aretæ Damasci comprehendendus esset, se per fenestram in porta dimissum per murum fuisse, & sic effugisse manus ejus. Probatur 2°) EX SS. PATRIBUS. S. Cyprianus Libro de Lapsis hanc fugam licitam declarat, dicens: qui interim cedit, non fidem negat; sed tempus expectat: nam forte, qui non secedit, negaturus permansit. S. Athanasius in Apologia de fuga sua multis id ipsum probat ex SS. literis, quas modo adduximus; ex Christi exemplo, se abscondentis, donec definito tempore, in quo pati pro omnibus volebat, ultro se ipsum traderet insidiantibus; item ex Sanctorum fugientium a persecutione exemplis &c. ubi etiam refutat falsam Tertulliani doctrinam, in Libro de fuga in persecutione contendentis, verba Christi prius adducta non nisi ad solos pertinuisse Apo-
sto-*

stolos; qui, nisi per fugam se subtraxissent persecutoribus primis, Evangelium disseminare non potuissent. *Probat* 3') *ex manifesta RATIONE.* Talis enim fuga adeo non est signum falsæ, ut potius sit tacita confessio veræ religionis: de cetero vero est per se loquendo defensio licita adversus persecutionem injustam.

• Potest vero hæc fuga aliquando per accidens etiam esse præcepta; ex gr. si prævideatur periculum, ne quis ob persecutionis acerbicatem succumbat tentationi negandæ veræ fidei; vel si conservatio talis personæ salutis aliorum spirituali, aut temporali, necessaria sit. Vice versa, etsi pastori ovium liceat, imo subinde præceptum sit, se occultare a tyranno; non tamen licet sese ita fuga subducere, ut non possit in ea necessitate salutis suarum ovium porro satis prospicere.

•• Dixi præterea, *licere fugere* inposito casu: ex quo non sequitur, quemvis fidelem semper positive obligari ad talem fugam. Potest enim, sine inutili quidem ostentatione, & imprudente provocatione (188. IV.), patienter expectare aggressionem tyranni, etiam cum periculo vitæ, modo aliqua spes sit alicujus publicæ ædificationis inde secuturæ. Secus enim, si hæc etiam spes abesset, obligabitur quis-

quisque fidelis ad occasionem meri mali etiam tyranno subtrahendam, & ad propriam vitam, cujus non dominus, sed omnino tamen administer est, fugæ remedio defendendam (188. III.).

*** *Quæres* porro : an in persecutione iis, qui fugere non possunt, liceat pecunia se redimere, ne ad negandam fidem tormentis adigantur cum periculo succumbendi tentationi; eo quod de sua fortitudine & constantia diffidant. *Respondco*: licet enimvero; quia per hoc rursus non negant, sed potius profitentur veram fidem; de cetero autem redimere se a vexatione injusta malum utique non est; modo scandalum absit. Unde ad hoc ipsum remedium adhibendum, si præsto sit, rursus etiam lege naturali obligabuntur ii, quorum conservatio aliorum salutis necessaria durante persecutione videbitur. Id ipsum longe abest a perfidia illorum *Libellaticorum*, quos primis seculis christianis grassante tyrannorum persecutione legimus, ab Episcopis graviter reprobatos. Vide de his S. Cyprianum in Epist. 15. 31. 52. & in Tract. *de lapsis*. Isti enim, cum publice in persecutione fidem profitendi constantia eos destitueret; & nihilominus etiam erubescerent eandem publice negare; negabant Christum privatim, aut per alios sibi substitutos; tumque a Magistratibus infidelibus data pecunia obtinebant *Libellos* securitatis; quorum ostensione immunes essent, nec adigerentur porro ad fidem etiam publice negandam.

**** *Quæsi*

**** Quidsi vero magistratus infidelis publico generali edicto jubeat, ut fideles se prodant, sistant, aut aliquo signo manifestent? Respondeo: quia injusta lex non obligat; eo nomine solo se profecto prodere fideles non tenentur; nec vero prudenter ab ullo talis occultatio pro signo negatæ fidei haberetur.

196.

Nullum in casu licet, aperte, vel tacite, simulare exterius falsam religionem, aut suam, negare veram (187.); sed id semper graviter prohibitum est. Dogma hoc catholicum probatur 1'.) EX VERBO DEI. Rotunde enim Christus Matt. X. 32. protestatur: Omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Qui autem negaverit me coram hominibus; negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Porro simulare falsam religionem, est veram negare (187.). Hunc sermonem Christi commemorans S. Paulus II. Timoth. II. 11. dicit: fidelis sermo: nam si commortui sumus, & convivemus: si sustinebimus; & conregnabimus: si negaverimus; & ille negabit nos. Probatur 2'.) ex CONCILIIS: siquidem Nicænum

Nullo autem in casu, aperte, vel tacite, simulare falsam, aut negare veram religionem.

B b

Can.

Can. 10. 11. 12. eos gravissimis subjicit pœnis, qui fidem veram etiam tormentorum & mortis metu negarint, ac publicæ pœnitentiæ subjecti tales semper fuere primis Ecclesiæ seculis. *Probat* 3'.) EX SS. PATRIBUS; qui communi consensu S. Petrum ob negationem Christi ter repetitam triplicis gravissimi peccati arguunt. S. *Augustinus* in Tract. I, XVI. in Joan. contra eos, qui S. Petrum excusabant; quod Christum solum ut hominem negarit; ita arguit: *quanta vita est confiteri Christum; tanta mors est negare Christum...* Qui ita confitetur Christum DEUM, ut hominem neget, non pro illo mortuus est Christus; quia secundum hominem mortuus est Christus.... Agnovit plane peccatum suum Petri infirmitas; prorsus agnovit; & quantum mali Christum negando commiserit, plorando monstravit.... Mortuus est negando; revixit plorando. Similia de lapsu S. Petri habet S. *Chrysostomus* Hom. 34. in Matt. vocans illum *magnum crimen, magnum casum &c.* *Probat* 4'.) RATIONE evidente. Simulans enim falsam religionem externe, aut veram negans, mentitur mendacio maxime pernicioso, & suo testimonio adversatur divinæ revelationi summe veraci ad promovendum errorem illi oppositum in argu

gumento religionis; quod in ordine ad salutem æternam semper summi momenti est: ac proinde talis simulatio graviter repugnat divinæ perfectioni, eoque ipso moraliter valde mala est, & lege naturali necessaria graviter obligante univ-
erse prohibetur.

197.

I. *Sive aperte, sive tacite quis simulet falsam, vel neget veram religionem, grave peccatum est.* Ex. gr. si quis Catholicus sumeret cœnam Lutheranorum.

II. *Qui vel unum aliquod dogma falsum simulat se credere, vel verum dogma negat; graviter peccat.*

198.

*Qui a Magistratu publico infideli ex ma-
veræ fidei odio sigillatim de sua fide interro-
gatur, gravi lege per se tenetur sine dissi-
mulatione fidem veram profiteri; nec lici-
tum tunc est uti æquivocatione.* Etsi enim
per se mendacium dissimulatione, aut
æquivocatione, devitaretur: etsi nullum
quoque jus aut potestas moralis compe-
tat

tionem tene- tat magistratui inimico exigendi profes-
tur profi- sionem fidei eo fine, ut vel negetur vera
teri veram fides, vel ex confessione illius occasio
religio- capiatur ad persequendum illius confes-
nem. forem: nihilominus cum in ea hypothe-
 si adhibita dissimulatio pro negatione po-
 sitiva veræ fidei, aut pro falsæ religionis
 professione tacita, vulgo habeatur; &
 ipsum jam silentium aut erubescientiam
 veræ religionis prodat, aut timorem
 persecutionis, prædominantem amoris in-
 gentis illius boni, quod in vera religione
 consistit: idcirco in eo casu libera & ge-
 nerosa confessio veræ fidei, ac proinde
 externa contestatio summæ æstimationis
 de hoc tam excellenti bono, qua id bo-
 nis ac malis hujus vitæ universis potius
 habeamus, medium necessarium est tum
 ad impediendam veræ religionis vilipen-
 sionem in infidelibus, tum ad promo-
 vendam in illis necessariam publicam
 eximiam opinionem ac commendatio-
 nem tanti boni; quantum vera religio
 est. Atqui ad media necessaria salutis
 alienæ, & promovendi honoris divini,
 vel impediendæ vilipensionis ejusdem,
 lege naturali graviter obligante tenemur.

Verbo: scandalum publicum in di-
 cta hypothesis vulgo evitari non potest,
 quod

quod ex specie quadam vilipensionis tanti boni exoritur; de quo vel publice notari erubescimus; vel quod tanti in nobis ipsis æstimare non videmur, ut pro eo tormenta, ac mortem ipsam, tolerare pro parte felicitatis haud æstimeamus. Libera ergo, ac sincera confessio veræ religionis in eo casu, si unquam, necessaria est ad impediendam jacturam illius in mentibus aliorum, tum fidelium, tum infidelium; qui de nostro respondendi modo ad id genus publicam interrogationem de nostra fide notitiam accepturi sunt (134. not I.). Unde Christus ipse timorem in hoc ipso casu tam graphice proscripsit a suis discipulis Matt. X. 26. dicens: *Ne timueritis eos. . . Nolite timere eos, qui occidunt corpus; animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest animam & corpus perdere in gehennam.* Et Luc. IX. 26. *qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua.* Id ipsum denique confirmatur ex Propositione XVIII. inter 65. quas Innocentius XI, saltem ut scandalosas & in praxi perniciosas damnavit; quæ sic habet: *Si a potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut DEO & fidei gloriosum con-*

sulo: tacere autem ut peccaminosum per se non damno,

* Ceterum per se clarum est, sufficere in tali casu posse veræ fidei professionem non solum libera voce factam, sed etiam factam quovis alio signo, aut facto, nulum relinquente dubium; ex, gr. si quis prolatam in altum Crucem osculetur, aut ejus figuram super se efformet &c.

** Eximium abjectæ omnis simulationis exemplum in hypothesis præsentis propositionis extat II. Machab. VI. de Eleazaro sene; qui rogatus ab amicis, non ut manducaret de carnibus sacrificii idolatriæ; sed ut tantum vescendo de carnibus, quibus vesci licebat, dissimularet religionem veram, quæ illis vesci prohibebat, ut hoc facto a morte liberaretur, . . . respondit cito dicens, præmitti se velle in infernum. Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere; ut multi adolescentium arbitramur, Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam atque execrationem meæ senectutis conquiram.

199.

Martyr (Μάρτυρ, id est, anto-^{Quis} nomastice testis) *veræ fidei & religionis* Martyr appellatur, qui mortem odio veræ fidei veræ religionis? sibi illatam voluntarie tolerando professionem ejusdem veræ fidei confirmat.

200.

I. *Ad martyrium ergo requiritur 1'.)* ut mors ipsa, & quidem odio veræ religionis illi inferatur, qui martyr recte appellatur. 2'.) Ut idem voluntarie illam cum ejusdem veræ fidei constante professione toleret. Vulgo enim & ex usu loquendi Christianæ Ecclesiæ per *martyrium* tale testimonium veræ religioni præstitum a martyre intelligitur; quo facto ipso certissime probet, se fidem JESU Christi, ejusque religionis sanctissimam veritatem, sine omni comparatione bonis universis hujus vitæ, ipsique vitæ, longissime præferre. Atqui nisi mortem ipsam, quantum in ipso est, & quidem voluntarie, perferat, testimonium hoc nondum præstat.

II. *Qui vincula solum, & cruciatus non lethiferos, pro vera fide tolerant,*
 B b 4 Con-

Confessores fidei quidem sunt, sed non Martyres. 2'.) Omnino tamen Martyres ii fuere, qui cruciatus & vulnera per se lethalia, pro fide pertulere; etsi miraculo quodam a morte fuerint præservati.

III. *Etsi infideles & hæretici pro religione sua falsa mortem tolerant (idem tenendum de eo, qui pro errore materiali mortem oppeteret) martyres tamen (nisi priores illos diaboli martyres dicere velis) nequaquam sunt. Recte enim S. Augustinus Serm. 2. in Psalm XXIV. scribit: Martyrem non pœna, sed causa facit. Pœna enim communis est latroni & Martyri, hæretico & catholico; sed causa dispar.*

IV. *Parvuli fidelium ex odio religionis veræ, quam illorum parentes profitentur, ab hostibus istius occisi, proprie Martyres non sunt; quia ex defectu rationis, & voluntariæ perpeffionis propriæ testimonium suæ æstimationis de vera religione ferre non possunt.*

* Communis tamen sententia Theologorum est, parvulos ex Christi odio occisos, etiam prius non baptizatos, eo veluti baptismo sanguinis salvos esse. Infantes vero ab Herode occisos laxiore significato

ficatu vocis *Martyrium* Ecclesia colit ut innocentes *Martyres*, qui non loquendo, sed moriendo confessi sunt *DEI* præconium; ut oratio festiva habet. Vide dicta in Tract. de Sacramentis §. 463. not. 6.

V. *Martyres non sunt, qui inscïi, ex improviso, & sine proprio consensu, licet ex odio veræ fidei, ab istius hostibus occiduntur.* Revera enim testimonium voluntarium *Martyrii* non præstant: etsi merito patientiæ, & resignationis internæ pares effici coram *DEO* *Martyribus* possint.

VI. *Nec Martyres sunt etiam ii, qui contra infideles, aut hæreticos, pro veræ fidei conservatione pugnando occumbunt.* Pugnando enim contra auctores mortis ejusmodi dum occumbunt, non volentes, sed necessitate potius victi mortem obeunt, ac proinde testimonium *Martyrii* proprie non ferunt.

VII. *Sufficit tamen ad substantiam Martyrii quælibet vera virtus, quam Christi religio docet, ac præcipit; si pro ejus amore ab illius hostibus mors perferatur: quo quidem casu quis non tam fidei, quam ejus virtutis (ex. gr. fidei Sigilli Sacramentalis, uti S. Joannes Nepomucenus)*

cenus) *Martyr* recte appellatur. Talis enim testis omni exceptione major est, se bonum talis virtutis ex magisterio rectæ fidei potius omnibus aliis hujus vitæ bonis, & vita ipsa, habere.

201.

Gravi lege
tenemur
perferre
potius
quosvis
cruciatum
& ipsam
mortem,
quam si-
dem ve-
ram nega-
mus.

Gravi lege tenemur, ut quosvis cruciatus, & mortem ipsam martyrio potius toleremus, quam fidem veram etiam solum simulatione negemus. Fidei dogma hoc patet ex omnibus probationibus jam supra §. 196. allatis; item ex dictis §. 198. Quibus adde verba Christi clarissima, & huic argumento proprie quadrantia Matth. X. 37.: *Qui amat patrem, aut matrem, plus quam me; non est me dignus: & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Qui invenit animam suam, perdet illam; & qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Quæ verba cum mox subjecerit Christus illis cit. loc. v. 32. *qui me negaverit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo:* sensum indubitatum hunc habent; quod, qui potius conservare vitam corporis (*animam*) mavult negando Christum, **E**teter-
nam

nam vitam sit perditurus. Quæ etiam communis omnium SS. PATRUM & Interpretum sententia est. Accedit evidens RATIO; quod nempe id genus Martyrii testimonium conservando & propagando in aliis divini Nominis & Auctoris veræ religionis honori prorsus necessarium sit; quippe sine quo inter tanta innumerabilium hostium odia veræ religionis conservatio & propagatio omnino possibilis haud futura esset; & sine qua tamen, ceu medio absolute necessario, nec salus æterna ullius hominis possibilis foret.

* Haud dubie per se absolute in aliquo casu possibile videri potest, ut quis ex solo metu gehennæ sine actu amoris DEI, etiam solum concupiscentiæ, hanc martyrii legem impleat: cum etiam hæretici extiterint, aut infideles, qui vel ex pertinacia erroris, vel ex vanitate, summa constantia mortem inter acerbissimos cruciatus sustinuerunt, uti ex. gr. Attilius Regulus &c. At enim cum ex motivo religionis, ac modo salutari id quidem certo fieri non possit sine DEI gratia perquam efficaci (Tract. IV. de Gratia 264. 265.); parte vero altera lex amoris divini in casu mortis martyrio obeundæ certo obliget; ad quam servandam homini, eo salutari DEI timore etiam solum servili tam intenso gradu imbuto, DEUS profecto gratiam non denegabit: idcirco *practice*
posse

possibile non est, ut quis sine amore DEI substantiali gradu perfecto, saltem concupiscentiæ, ex solo metu gehennæ Martyrium subeat; ac proinde nunquam solo Martyrio sine amore DEI iustificante (Tract. VI. de Sacram. §. 556) iustitia & salus acquiri a peccatore potest (L. cit. 462.) NEQUE DICAS: multos primis Ecclesiæ seculis extitisse, qui summa imprudentia tempore persecutionum tyrannis ultro ac sine omni perquisitione prævia se offerebant, ac deinde morte martyrium absoluebant; quorum propterea nomina Martyrum catalogis ab Episcopis non inferebantur: tales proinde Martyres. caritate destitutos fuisse videri. *Ajo enim, imprudentiam ab eis eo facto admissam caritatis substantiæ impedimento verisimiliter non fuisse; nec auxilium divinum eis a DEI misericordia propterea subtractum: recte tamen honorem publicum ob mali exempli contagionem eis ab Ecclesiæ Præpositis negatum fuisse.*

§. II.

§. II. De usu Sacramentorum,
ac Cerimoniarum, eorumque uti-
litate ad promovendam re-
ligionem internam
intellectus.

202.

In Sacramentis ceu signis sensibilibus Duplex
universe distinguenda est gemina virtus & virtus
utilitas in ordine ad promovendam religionem Sacra-
internam, propriam, vel etiam alienam; mento-
primo quidem vis sacra significativa, qua rum ad
objecta & dogmata religionis ac fidei in- promo-
ternæ revocando in memoriam, per vendam
ideas illorum excitatrices provocant fi- religionem
dem internam, simulque ejusdem testi- internam,
monia externa in rite utente sunt, pro- vis signifi-
vocantia virtute exempli similem fidem cativa, &
in aliis (Tract. de Sacram. 442. 443.): vis pra-
deinde vis sacra practica efficiendi in sub- ctica,
jecto utente Sacramento gratias habitua-
les supernaturales, id est, facultates in-
ternas stabiles spirituales ac supernatura-
les (Tract. IV. de gratia 308.) exercen-
dæ religionis totius internæ, & cum ex-
pletionem universalis justitiæ conformandi
ejusdem religionis principiis omnes vitæ
actio-

actiones (ibid. & Tract. de Sacram. 446. V. 632.).

203.

Ex utraque proficiendum est christiano, & utrique cooperandum.

I. Cum septem præcipua Sacramenta legis Christianæ ab ipso DEO Homine JESU Christo, cujus perfectissima in omni consilio Sapientia est, instituta sint eo fine, ut ipsius institutionis divinæ virtute cunctis utentibus significant, & vi significatrice in memoriam revocent primi momenti veritates religionis, ab ipsomet traditas ac revelatas, earumque fidem internam excitent: idcirco *non solum utendum est diligenter Sacramentis a JESU Christo institutis, tanquam optimis exercitiis religionis externæ; sed etiam præcipuo quodam studio in actuali illorum usu attendendum ad illorum significationem sacram, quam ex divina institutione habent; & ex illius admonitu actu exercenda ac innovanda est memoria & fides firma eorum dogmatum religionis internæ, quæ nobis per ea sigillatim significantur.* Ut enim hoc proprio fine inprimis a Christo instituta sunt, ita non nisi tali internæ attentionis ac fidei studio intentioni auctoris illorum satisfacimus, & cooperamur effectui ab illo intento.

II.

II. Cum vis practica Sacramentis ab auctoris illorum divini Sapientia adjuncta eo fine præcipuo fuerit, ut universis spiritualis nostræ vitæ necessitatibus ac naturali infirmitati nostræ per concessas cuique congruas vires & facultates supernaturalis gratiæ succurreret (loc. cit. 627. not. 1.): idcirco *nihil diligentie in præparatione mentis nostræ, ceu subjecti recipientis, omittendum est, ut eos nobilissimos Sacramentorum effectus in eorundem usu actu quam uberrime percipiamus* (loc. cit. 647. seqq.).

III. *Utraque hæc diligentia eo magis adhibenda est in Sacramentis, quæ JESUS Christus universis ad salutem absolute necessaria esse voluit.* Haud dubie enim ex ea necessitate, lege ipsius divini auctoris constituta, consecrarium illud pro certo haberi debet; tam fidem vivam ac memoriam dogmatum per ea Sacramenta significatorum, quam gratiarum facultates supernaturales, quas ejusdem divinæ institutionis virtute omnibus recte utentibus conferunt, itidem universis ad salutem præ aliis omnibus maxime necesarias esse.

Grave peccatum culpa in causa est, ut Sacramenta a Jesu
 invalida, Christo instituta recipiat seu invalide, seu
 vel infructuose sine gratiae eisdem propriae fructu ac effectu.
 Abusum enim & contemptum specialis
 Sacramentorum beneficii misericordiae DEI committit,
 divinique Redemptoris benevolentissimam
 quae Christus instituit, si oriatur ex propria culpa.
 voluntatem, vim infinitorum merito-
 rum suorum per suum ministrum
 ipsi actu applicare volentis, indignissimo
 quodam modo frustratur ex quocunque
 praedominante pravo affectu (Tract. de
 Sacram. 632.), quo impedimentum po-
 nitur valori, vel effectui Sacramenti.
 Gravitatem istius abusus generatim ex-
 primunt illa emphatica verba, quae mi-
 nistris Sacramentorum Christus ipse pro-
 hibuit Sacramenta indignis offerre: *nolite
 sanctum dare canibus; neque mittatis mar-
 garitas ante porcos; ne forte conculcent eas
 pedibus suis.* Matth. VII. 6. Enimvero
 expressio ista, & comparatio cum *canibus*,
 impudentissimis animalium, & cum spur-
 cissimis *porcis*, impudentiae & cruditatis
 illorum gravitatem exprimit, qui res sa-
 cerrimas sine reverentia attrectant, &
 usurpant.

205.

I. Itaque non nisi cum sincera absoluta ^{Intentio} intentione formali, saltem habituali, & ^{necessa-} confusa seu implicita, recipere licet quaecun- ^{ria in illo-} que Sacramenta a Christo instituta (Tract. ^{rum per-} de Sacram. VI. §. 637.) id est, cum ^{ceptione.} sincera voluntate, actu semel concepta, nec retractata, recipiendi a vero ministro ritum externum Sacramenti a Christo instituti cum suo proprio effectu. Sine intentione enim id genus formali, saltem habitu permanente, valor Sacramenti abesset (ibid. 648. 649.); intentio vero fructus percipiendi sine contentu Sacramenti & beneficii divini, deliberato saltem consilio, omitti non posset.

206.

II. Sacramenta mortuorum (ibid. 651.) Præparare sine gravi piaculo non licet adulto ratio ne- ^{in Sacra-} homini sine prævia dispositione per fidem sa- ^{mentis} cellaria ^{mortuo-} lutarem, spem, & dolorem efficacem de ^{rum q} peccatis gravibus admissis ex amore DEI, ^{æ?} saltem imperfecto, prædominante tamen (sal- ^{tem} tem ope efficacis timoris gehennæ secun- dum dicta loc. cit. 562.) omni affectui ad grave peccatum, cum efficaci proposito non peccandi graviter de cetero adversus legem
 C c
 ullam

ullam divinam. Absque id genus enim dispositione fructu carerent illa Sacramenta (ibid. 652.).

207.

Sine Baptismo
nullum aliud licite
suscipitur.

III. Nondum baptizatus sine gravi crimine nullum aliud Sacramentum ex septem a Christo Domino institutis suscipere potest. Sine Baptismo enim, per quem membrum Corporis mystici, id est, Ecclesiæ Christi, primum efficimur (ibid. 477. n. 3.), virtutem vitæ spiritualis, a divino Capite emanantem, participare non possumus, atque idcirco reliqua Sacramenta nobis prodesse non possunt (ibid. 647.).

Qui proinde post acceptum fidei lumen diu differendus non est;

IV. Quam primum ergo quis lumine fidei & veræ christianæ catholicæ religionis illustratus plene & cum certitudine moralis est; continuo sine longiore mora gravi sub culpa tenetur recipere Sacramentum Baptismi, atque eodem initiari ac publice uniri corpori seu Societati visibilis Ecclesiæ Christi. Est enim Baptismus gravi ac solenni Christi lege constitutus tanquam medium absolute necessarium obtinendæ ac participandæ a Christo, omnis salutis unico auctore, vitæ spiritualis secundum

dum dicta Tract. VI. de Sacram. 460.; & quidem in re percipiendus, si illius copia sit; vel certe efficaci voto sic expetendus, ut, quamprimum copia ejus futura est, mox recipiatur; ita quidem, ut nec amor DEI substantiali gradu perfectus, nec martyrium ex tali DEI amore existere, & prodesse in salutis remedium possit (ibid. 461. 462.) sine legis istius divinæ executione. Proinde certissime errarunt ii catechumeni Ecclesiæ christianæ, qui quarto & quinto Seculo subinde diutius differebant baptismum, & aliquando usque ad mortem, eo obtentu, ut sibi in eo certius & facilius remedium perfectæ remissionis peccatorum reservarent.

V. Quicumque porro in Ecclesia catholica, de veritate ipsius solius Ecclesiæ JESU Christi plene convictus, Baptismum digne recipere exoptat; ceu de divina legislatrice potestate & auctoritate Præpositorum ejusdem & de meritis universæ Ecclesiæ Christi & auctoritate apud hunc divinum sponsum suum rite edoctus (173. I. II), etiam Sacramenta Ecclesiastica, id est, sacras ceremonias, lege Ecclesiastica publica ac generali institutas, & omnibus seu in usu actuali Sacramentorum JESU Christi, seu

C c 2

Cum omnibus Cerimoniis, ab Ecclesia præpositis.

alias

alias quando & quomodocunque præceptas, sancte & accurate observare, recipere, & cum conveniente animi dispositione de illarum virtute ac fructu participare, pro virili tenetur. Neque enim vel de Sapientia & Sanctitate institutionis illarum dubitari potest (Loc. Theol. 119. 120.); nec de potestate legislatrice Præpositorum Ecclesiæ (Dem. Cath. 215. 218.); nec de virtute, meritorum totius Ecclesiæ Christi, deprecationem suam apud Christum Dominum per preces solenniter institutas ac per ministros suos publicos interponentis pro iis, qui eisdem ceremoniis pie & in eodem Ecclesiæ spiritu utuntur (Tract. VI. de Sacram. 658. 659. 660.). Unde TRIDENTINUM Sess. VII. can. 13. definiit: Siquis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato omitti, aut in novos alios per quemcunque Ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit.

* Attendendum porro vel ad expressionem legis Ecclesiæ, gravem vel levem obligationem exprimentis; vel ad rei ipsius ac finis momentum; cujus causa institutio ceremoniæ facta est; ut de quavis

vis particulari cerimonia gravitas, vel levitas obligationis possit definiri.

208.

Cum adulti jam ætate homines Sacra-^{Vis signi-}
mento Baptismi initiantur Ecclesie Christi, ^{ficativa}
inprimis probe adpercipere debent vim sig-^{ipsius Sa-}
nificativam hujus Sacramenti, ordine pri-^{cramenti}
mi, & maxime omnium necessarii; quæ ^{Baptismi}
in eo consistit, ut cerimonia ablutionis
corporis nostri per aquam cum verbo
vitæ (uti Apostolus vocat ad Eph. V.
25.) nos admoneat dogmatis fidei de
contracta in ipso conceptu nostro origi-
nali macula, & consecuta exinde in no-
bis naturali absoluta inhabilitate ad con-
sequendum finem ultimum creationis &
salutem æternam; tum vero eo ipso de
absoluta necessitate redemptionis a ruina
æterna per gratiam Mediatoris JESU
Christi (Tract. III. de primo Homine
223. seqq. Tract. IV. de gratia 264.
seqq.) secundum illa Christi verba ad
Nicodemum Joan. III. 5. Amen
dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua
& spiritu sancto, non potest introire in
regnum DEI. Quod natum est ex carne,
caro est; & quod natum ex est spiritu, spi-
ritus est. Non mireris, quia dixi tibi: oportet

vos nasci denuo. Præterea homini adulto, qui prius in peccatis actualibus vixit, significatur necessitas grandis Misericordiæ DEI, ipsum divini Redemptoris merito liberantis a pondere peccatorum suorum & æterna ruina; sine qua ipse nec sinceram pœnitentiam agere, nec a peccatorum suorum vinculis, queis Satanae captivitati adstrictus fuerat, unquam per vires suas solas naturales posset liberari (Tract. V. de DEO Homine 394. 397. 403. &c.). Tertio significatur actualis applicatio meritorum JESU Christi, per hujus legitimum ministrum ipsi actu facta *in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*, in ordine ad conferendam non solum plenissimam remissionem omnis peccati, originalis, & actualis, sed etiam primam gratiam sanctificantem (Tract. VI. de Sacramentis 477.); ceu substantiam & plenitudinem omnium facultatum vitæ spiritualis (Tract. IV. de gratia 307. seqq.), applicatione videlicet omnipotentia *Patris*, Sapientia *Filii*, & Bonitatis *Spiritus Sancti*, posthac eidem intime præsentis futuri (Tract. V. de DEO Homine 435. seqq.) cum omnibus donis suis, & assumptis illum tanquam *filium adoptivum in consortium divinæ naturæ suæ & in jus hæreditatis omnium*

nium bonorum; tam quæ suis hisce adoptivis filiis præparavit per Filium suum JESUM in Ecclesia sua in terris; quam quæ eisdem reposuit æternum fruenda in cœlis. *Quarto* significatur associatio baptizati tanquam vivi membri in corpus Christi mysticum, seu visibilem Ecclesiam per hoc signum legale (207.), ac proin jus participandi de universa virtute vitæ spiritualis, ex meritis JESU Christi, ceu Capitis invisibilis hujus Corporis, mediante visibili Capite, id est, Vicario Christi, & Episcopo quovis proprio, defluente in singula illius membra, corpori adhuc unita, id est, participandi de fructu Sacramentorum, Sacrificiorum, & precum publicarum (Dem. Cath. 210. not.). *Quinto* denique per hoc, quod Baptismus licite accipi non possit nisi ab ordinario & legitimo Christi & Ecclesiæ ministro (Tract. VI. de Sacramentis 468. seq.), intimatur baptizato orta ex Baptismo ipsius perpetua subjeçtio erga Præpositos Ecclesiæ, & Christi veros Vicarios (Dem. Cath. 237. seq.) in omnibus, quæ propria sunt potestatis, ipsis a Christo delegatæ; cuius nomine & auctoritate a S. Spiritu positi sunt regere Ecclesiam DEI. Act. X. 28.

Deinde

etiam Ce-
rimonia-
rum ejus-
dem expli-
catur.

Hisce positis *quid præclarius, magis-
que idoneum cogitari possit ad excitandam
in nobis memoriam omnium istorum dogma-
tum*, quæ probe meminisse & notasse
baptizatos tanti momenti est; *quam sa-
cræ illæ ceremoniæ* (Tract. VI. de Sac-
ram. 443. not.) *Sacramento Baptismi,*
jam ab ipso Christo instituto, ulterius
institutione Ecclesiæ adjectæ? Præcipuas
saltem breviter explicare iuvat. I. *Bapti-
zandus extra fores Ecclesiæ expectat, &*
ab occurrente sibi ibidem ministro Chri-
sti & Ecclesiæ præposito petit Fidem,
id est, instructionem in fide, ut recte
credere possit ad *vitam æternam* conse-
quendam. Exprimit hæc ceremonia
statum hominis adhuc peccato originali
infecti, in quo positus extra corpus &
ecclesiam Christi, ignorantia originali
excæcatus, & habitualis concupiscentiæ
vitio corruptus (Tract. III de primo
homine 220. seq.), non nisi a DEI mi-
sericordia per Christum Redemptorem sa-
lutis prima & maxime necessaria remedia
expectat, instructionem videlicet in fide
& Evangelio per ministros Christi, mis-
sos ad docendum omnes gentes. 2'.)
Minister Christi *signo sanctæ Crucis,* in
qua

qua consummatum est redemptionis nostræ opus, pluries super catechumeno formato, donum fidei sublata cæcitate, & libertatem a jugo diaboli extincto concupiscentiæ dominio, supplici ac repetita ad DEUM prece pro eo postulat.

3'.) idem *salem benedictum* modica portione ori catechumeni immittit, petens ei Sapientiam christianæ religionis, & gustum operum vitæ spiritualis, ad quam mox regenerandus lavacro aquæ est.

4'.) *Exorcismis* & repetita crucis consignatione dæmonem ab hoc filio Adæ expellit; quem ille seductor primorum parentum eo usque communi vinculo peccati originalis captivum tenuit. 5'.)

Extrema parte Stolæ imposita (quæ missionis Ecclesiasticæ & ministerii publici signum est) *catechumenum Sacerdos in Ecclesiam introducit*, eoque ritu significat associationem cum Ecclesia Christi, quæ fit per Baptismum. 6'.)

Saliva oris commixtum cinerem illinit auribus & naribus baptizandi; ut significet, audiendi Evangelii & gustandi odoris boni exempli cupidine incensum esse debere membrum veræ Ecclesiæ. Quo in ritu simul imitatio exempli Christi est, simili externo ritu curantis surdum & mutum. 7'.)

Renuntiare catechumenus jubetur *Sata-*

nae, & omnibus ejus operibus, & pompis, id est, vanis ac mere apparentibus bonis; queis ad mala opera tentanda invitatur: ut nempe necessarij boni propositi melioris admoneatur (206. II.); priusquam hoc primum mortuorum Sacramentum recipiat. 8') Expetitur ab eodem *publica fidei confessio* secundum formam Symboli Apostolici (186. seq.). 9') Interrogatur ter, an velit baptizari; ut Ecclesia de sincera illius intentione certa sit (205.): quia non nisi volentibus sincere Baptismi gratia impertienda, & subjectionis erga Ecclesiam jugum imponendum est. 10') *Ante Baptismum oleo simplice olivarum in pectore & inter scapulas; post Baptismum chrismate* (ex oleo & balsamo) *in summo vertice capitis inungitur.* Prior unctio fortitudinis in agendo & patiando, Christi discipulo necessariae, admonet. Posterior denotat, omnem Christianum consecratum esse Domino, instar templi. Solet enim in Ecclesia olei & chrismatis unctione consecrari omne id, quod ad usus divini cultus propiores solenniter destinatur. 11') *Amictu candido baptizatus induitur* ad significandam primam innocentiam, quæ illi Sacramento hoc restituitur. 12') Offeritur ejusdem manui *lampas accensa,*
ceui

ceu signum fidei caritate ardentis, quæ ad perseverandum in justitia accepta necessaria est.

* Cum primarius finis harum ceremoniarum (sicuti ipsius ritus Sacramentalis a Christo Domino ipso instituti) sit admonitio adultorum, tam qui actu Baptismum recipiunt, quam qui ejus administrationis testes & spectatores sunt, de præclaris illis & primi momenti dogmatibus, quæ per eas adumbrantur; mirari nemo debet, quod etiam in parvulorum Baptismo ex Ecclesiæ præscripto eædem ceremoniæ omnes adhibeantur. Tum vero loco parvulorum *Patrini* sponsiones fidei profitendæ, & renuntiationis Sathanæ, faciunt; qui idcirco etiam obligationem vere in conscientia ea voluntaria fidejussione suscipiunt, curandi, ut baptizatus, postquam ad annos discretionis pervenerit, in vera fide instruatur, & vitam ex christianæ fidei præscripto ducat: quæ obligatio tamen ultra officium christianæ admonitionis, & instructionis, si alius Magister desit, nihil importat; si modo eam baptizatus ipse acceptare velit.

** *Impositio Nominis* per se non nisi ad commodius designandam baptizandi personam conducit. Et jam inde quidem a mundi principio *nominibus appellativis* liberi a parentibus insigniebantur, exprimentibus adjuncta quædam personalia parentum

tum & liberorum recens genitorum. Posterioribus seculis inter Judæos antiquorum Patriarcharum & Prophetarum *nomin*
na, ceu jam *propria*, infantibus imponebantur; ut veluti memnosyno ad incitanda eorum exempla fervirent. Quidn̄ ergo & Christiani hunc pium morem imitentur, & imponderent liberis suis baptizandis potius nomina hominum christianorum; qui vitæ suæ christianæ heroicis exemplis invitarent eos ad imitationem heroicarum virtutum; quam ut eos imbuerent nominibus idololatrarum, & qualiumcunque heroum paganorum?

210.

Baptismi *Recepturus itaque Baptismi Sacra-*
fiſte, aut mentum adultus quisque gravi lege tenetur
infructuo- *ad ceremonias istas Ecclesiasticas cum omni*
se suscepti *reverentia suscipiendas, & ad respondendum*
grave pec- *sincera mente interrogationibus illis & postu-*
catum. *latis ministri Ecclesiæ Christi.* Vis enim earum significativa revera a legitima auctoritate, Ecclesiæ a Christo concessa (Dem. Cath. 215. 218.), originem habet, & sanctissima fidei dogmata, Neophyto probe notanda, adumbrat; quæ proin omnem reverentiam exigunt. Tum vero sicut ex ipsius parte associatio ad Corpus Ecclesiæ visibilis voluntaria est (Dem. Cath. 112. IV. V. & VIII.)

VIII.); ita vicissim Ecclesia, illum in suam societatem recipiens, pro accepta divinitus potestate ad Sacramentum hoc fœderis Christiani, non nisi rite præparatis & sincere petentibus administrandum, jure suo in paciscendo fœdere hoc mutuo sinceritatem, ex parte petentis Baptismum, exigit in re tam gravis momenti sub gravi obligatione: *ut adeo, qui aut vere non crederet omnia catholicæ fidei dogmata, aut per sinceram pœnitentiam non renuntiasset ex toto corde omnibus operibus Satanae; præterquam quod Sacramentum indigne recipiendo gravissime peccaret (206.); etiam violatione fidei debitæ in pangendo fœdere tam sacro graviter admodum peccaret.*

211.

Inprimis vero ingenti quodam gratitudinis affectu, ac digna æstimatione magnitudinis beneficii divini, recipienda, ac sæpe memori mente per vitæ decursum recolenda est gratia Sacramenti Baptismi cum universis suis effectis & attributis, supra jam §. 208. tertio & quarto loco descriptis; item Tract. VI. 477. Nihil enim minus illa complectitur, quam liberationem a morte æterna, veram intimam amicitiam

Maximi facienda, & sæpe recolenda est gratia Baptismi.

cum

cum DEO, jus hæreditatis æternæ universorum bonorum illius, plenum jus ad participanda omnia remedia salutis a Christo suæ Ecclesiæ relicta, & certum pignus fruendorum omnium auxiliorum gratiæ necessariorum ad perseverandum in hoc felicissimo statu usque in finem vitæ. Tum vero Neophyto baptizato commendata inprimis esse debet S. Pauli ad Hebræos VI. I. scribentis hæc admonitio: *Quapropter ad perfectiora feramur, non rursus jacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad DEUM. . . . Impossibile est enim, eos, qui semel illuminati sunt; gustaverunt etiam domum cælestem, & participes facti sunt Spiritus Sancti; gustaveruntque bonum DEI verbum (id est, DEI promissiones) virtutesque seculi venturi (id est, magnitudinem immortalis gloriæ nobis promissæ), & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, (id est, secundo baptismo abluui) rursus crucifigentes sibi met ipsos Filium DEI, & ostentui habentes. Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, a quibus colitur, accipit benedictionem a DEO; proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, & maledictio proxima; cuius consummatio in combustionem.*

212.

Confirmationis Sacramentum a Chri-
sto Domino institutum est, ut per ma-
nus impositionem in fronte, & oratio-
nem Episcopi, baptizato cuilibet Spiri-
tus Sancti specialis gratia ad roboran-
dum illum in constanti professione fidei
christianæ conferatur (Tract. VI. de Sa-
cram: 478. 479. 482.). Itaque I. Sa-
cramentum hoc Confirmationis magni omni-
no faciendum est, nec sine gravi peccato po-
sitive contemni potest. II. Non nisi a bap-
tizato recipi id licet. III. Status gratiæ
in subiecto ad illud licite recipiendum requi-
ritur (quia Sacramentum vivorum est
per dicta Tract. cit. 651.) & sincera vo-
luntas, seu intentio saltem habitualis, id
recipiendi cum proprio suo gratiæ fructu
(ibid. 648. seq. & 205. hic.).

Qualis
obligatio
recipiendi
Sacra-
mentum
Confir-
matio-
nis,
&
quæ requi-
sitæ ad
illud?

IV. Quia tamen medium salutis
simpliciter necessarium non est, nec lex
divina, nec lex saltem generalis Eccle-
siastica, ejus usum præcipiens, uspiam
promulgata extat (quæ enim citantur ab
iis, qui obligationem per se dari volunt,
non nisi ambiguae expressionis, & parti-
cularium Diæceseon & Conciliorum le-
ges ad summum, sunt): secus profecto
ea

ea praxis magnopere vituperanda foret; qua istud Sacramentum ne quidem morientibus vulgo majore aliqua Episcoporum cura offerri solet: idcirco *ex causa aliqua*, ex: gr. ob molestiam & expensas itineris faciendi ad locum, ubi Episcopus id conferre sacramentum solet, *vulgo differri illius perceptio sine culpa potest; donec illius commodior occasio sit.*

V. *Quodsi tamen peropportuna oblata istius Sacramenti occasione, & nullo obstante graviore impedimento, tamen quis fidelium, accurrentibus passim magno studio aliis, id palam negligat: cum id externe saltem speciem vilipensionis Sacramenti aperte præseferat, ac proinde scandalo religioni externæ adverso carere non possit; & vix reipsa talis neglectus expers contemptus etiam interni esse queat; is duplici hoc titulo peccato sese obnoxium certo certius fecerit, levi, vel gravi, pro quantitate scandalii, cui occasionem se præbere advertit, & contemptus interni.*

VI. *Tempore vero gravioris persecutionis fidei ingruentis, si quis tamen hoc Sacramentum opportuna occasione suscipere negligeret, a gravi temeritate excusari non posset. Quodsi enim orationis neglectus*
in

in tali casu certum lapsus periculum creat; uti ex S. Petri lapsu, & Christi Domini admonitione illa patet: *vigilate, & orate, ne intretis in tentationem* (De gratia 285. not.): quanto magis simili gravis lapsus periculo se exponit, qui Sacramenti, hoc fine proprio instituti, gratiam tunc respuit; cum ejusdem præsentissima est necessitas.

213.

Ut confirmationis Sacramentum cum Explica-
congrua religione interna recipiatur; atten- *cur signifi-*
denda probe est significatio ritus essentialis *catio hanc*
hujus Sacramenti, & cerimoniarum non *Sacra-*
nullarum, quas Ecclesiæ institutio adjunxit. *menti,*
Ritus essentialis est impositio manus Epi- *eiusque*
copalis, & unctio chrismatis in fronte *Cerimo-*
sub forma crucis, prolata hac verborum *niarum,*
formula: Signo te signo crucis, & confir-
mo te chrismate salutis (Tract VI. cit. 486.),
 quo baptizatus & officii gravis de confi-
 tenda publice & constanter vera fide
 (196. 201.) admonetur, & de collato
 sibi actu speciali robore gratiæ Spiritus
 Sancti ad idem omne officium facilius
 & constantius exequendum assecuratur.
 Unde *unctio præcipue in fronte* fit, ceu
 sede pudoris & timoris externe sese pro-
 den-

dentis, uti & ex adverso constantiæ & magnanimitatis, in confitendis internis animi nostri sensis & consiliis. *Cerimoniae ab Ecclesia præscriptæ* consistunt in prævia oratione, qua S. Spiritus robur confirmandis expetitur; in *alapa* levi, qua Confirmati maxillam percutit Episcopus confirmans; simul eidem *pacem* apprecans: quo admonetur Confirmatus, etiam adversa quæcunque tranquillo animo pro veræ fidei confessione sustinenda esse. Quisquis itaque de omnimoda obligatione gravi confessionis fidei externæ, superius latius explicata (196. seqq.), certus, simulque infirmitatis suæ naturalis in tam difficili officio explendo conscius, ac firma fide interna de divina institutione & efficaci virtute hujus Sacramenti Confirmationis probe illustratus est; næ is facile cum magna reverentia, desiderio, & fiducia illud recipiet; & ad illud cum certiore fructu recipiendum in statu gratiæ per certiora quævis media, quæ ipsi Ecclesia Christi offert, se reponere sataget.

• Ne sacratum benedictione Episcopi *chrisma* parum reverenter tractetur; adhibito sale & aqua perfrieta frons Confirmati mox a Sacerdote abstergi solet. *Patrini* quoque in hoc Sacramento adhibentur ex lege Ecclesiæ, jam expressa in Sa-

cra-

cramentario S. Gregorii M., cujus hanc rationem dat S. Thomas 3. p. q. 7. a. 10. quod illi, qui seliguntur ad pugnam, debeant instrui a veteranis, longo usu in re militari exercitatis. Unde Patrius ipse jam confirmatus sit oportet: qui tangere debet filium suum spiritualem, dum ab Episcopo confirmatur; quin tamen obligationem instruendi Confirmatum contrahat; qui potius, ceu firmus in fide, jam probe instructus ante hoc Sacramentum supponitur. *Juni* ut hoc Sacramentum recipiant fideles, decens est; nulla tamen lege præscriptum. Et vero passim id a prandio & sub vesperam in magno accursu conferri solet.

♦♦ *Ab officio Patrinorum excluduntur*, quicumque catholici ipsi non sunt; usus rationis expertes; item moribus infames; in Sacramento Baptismi etiam Monachi eorumque Abbates: quia ob solitudinem & monasterii disciplinam instructionis in fide officio commode fungi non possunt. *A parentibus designari patrinos pro Baptismo* per se oportet, *vel* in eorum defectu *a Parocho*. In Confirmatione sufficit eos a cliente confirmando admissos esse. Patrini vel per se, vel per Procuratorem, hoc officio fungi possunt. Decet autem Patrinos ejusdem esse sexus cum suis filiis, aut filiabus spiritualibus, nec saltem minores ætate. Parentibus (etiam Vitricis & Novercis) erga liberos, & Conjugibus erga Conjuges, prohibitum est fungi officio

Patrini. Licitum non est plures duobus adhibere Patrinos; ut ne impedimentum matrimonii, officii hujus executione contrahi solitum, nimis multiplicetur; de quo alibi.

214.

Baptismus & Confirmationis Sacramenta sine gravi peccato iterari non possunt: quia characterem imprimunt, id est, talem habent in recipiente effectum, qui iterato obtineri non potest (Tract. VI. cit. 635. 636.); proinde in vanum res sacerrima assumeretur.

* Superest, ut de SS. Sacramento Eucharistiae, sed praecise ut ejus usus ad exercitium religionis externae pertinet, isthic differamus. De eodem enim ut objecto religionis nostrae internae, ac sensibilis devotionis nutrimento praecipuo jam egi a §. 147. ad 164.

215.

Lege divina graviter obligantur ad percipiendum SS. Eucharistiae Sacramentum. Praecepto divino graviter obligantur omnes baptizati fideles Christiani ad saepius percipiendum SS. Eucharistiae Sacramentum. Christus enim Dominus (per discipulum cta in Tract. VI. de Sacram. §. 522.) hoc

hoc SS. Sacramentum instituendo con-Sacra-
stituit ceu necessarium alimentum ac me-mentum
dium conservandæ vitæ spiritualis ac su-SS. Eu-
pernaturalis. Atqui alimentum necessa-chari-
rium sæpius sumere opus absolute est, stiaæ.
ut conservetur vita; & ad media vitæ
necessaria per se lege naturali obligamur.
Tum vero, quia quælibet sacra refectio
vires spirituales gratiæ non nisi certo gra-
du & numero confert, post aliquod
tempus iis absumentis nova opus est re-
fectione.

* *Neque dicas*: vim nutritiam cibi isti-
us divini esse infinitam, ac proinde semel
sumtum sufficere. Nam *respondeo*, cibum
hunc in quavis manducatione effectum
finitum exerere in ordine ad nutriendam
vitam spiritualem. Quodsi ergo non re-
peteretur statò tempore, sicuti cibus cor-
poris; virtute ejus nutritia deficiente,
vita quoque spiritualis brevi defectura
esset.

216.

Huic legi divinæ primi Christiani satis- In Pa-
facere studuere saltem singulis diebus Do- scate quo-
minicis. Id enim profecto saltem expri- vis anno
munt illa verba Act. II. 42. de modo lege Eccle-
vivendi religioso eorum Christianorum; sia S. Com-
munio

præcipitur qui ipsa die Pentecostes per primam S.
omnibus, Petri concionem Jerosolymæ conversi
qui ad fuere numero *circiter tria millia.* Erant
annos dis- autem perseverantes in doctrina Apostolo-
cretionis rum, & communicatione fractionis panis, &
jam per- oratione. Perseverantia enim ex æquo
venerunt, asseritur de auscultatione doctrinæ Apo-
 stolorum, & communione SS. Eucha-
 ristiae, & orationis cum eisdem. Extra
 dubium vero est, singulis saltem Domi-
 nicis Apostolos convocasse fideles primos
 ad publicam instructionem, divinum offi-
 cium, & orationem communem. Veteris
 hujus consuetudinis testimonia agglomera-
 ta leges apud Bingham Orig. Eccles. Lib.
 XV, c. 9, §. 1. seqq. ubi docet, etiam sin-
 gulis diebus hebdomadæ alicubi moris fuis-
 se fideles admittere ad S. Communionem,
 2'.) *Postquam primus remisit fervor,* de-
 generantes *Christiani* a Majorum suorum
 virtute *ter quot annis S. Communionem per-*
cipere jubebantur, nempe in die *Natali*
Domini, Paschate, & Pentecoste. Extant
 hujus legis documenta in *Concilio Aga-*
thensi A'. 506. can. 18. relat. in c. 19.
 d. 2. de consecr., in *Concilio Turonensi* III,
 anno 813, c. 50., in Capitul. L. II, c.
 45. 3'.) *Denique;* frigescente adhuc
 magis veteri fervore, in *Concilio Late-*
ranensi IV, a. 1215, opus videbatur, ut
 etiam

etiam nova generali lege urgerentur, ut saltem semel in anno, & quidem in Paschate, S. Communionem perciperent. Canon celeberrimus ita habet: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, semel saltem in anno confiteatur, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum: nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum. Alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.* Quamquam etiam post hoc Decretum Lateranense priorem usum de Communionem ter in anno percipiendi non nullæ Ecclesiæ retinuerunt; ut videre est in Concilio Tolosano A. 1229. c. 13. & Albiensi a. 1254. C. 29. 4.) Cum vero etiam paschalis communio exorto Lutheri errore in defuetudinem prope abire incepisset; instaurandam esse illam legem solenni declaratione PATRES TRIDENTINI censuere sess. XIII. can. 9. his verbis; *Siquis negaverit, omnes & singulos fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum juxta præceptum Sanctæ Matris Ecclesiæ; anathema sit.*

Finis hu-
ius legis
conserva-
tio vitæ
spiritualis,
& publica
professio
fidei de
uni. & au-
ctore salu-
tis JESU
Christo.

*Finis hujus legis divine de SS. Eu-
charistia sæpius recipienda non solum est con-
servatio spiritualis vitæ ex hoc cibo divino;
sed etiam publica professio externa dogmatis,
quod omnis origo & principium vitæ nostræ
spiritualis & salutis sit ex morte JESU
Christi Filii DEI, qua ille nos redemit.
Prima pars propositionis patet ex effectu
proprio hujus Sacramenti; qui est nu-
tritio illius vitæ (Tract. VI. de Sacram.
517.). Pars altera probatur claris Apo-
stoli verbis, quibus I. Cor. XI. 26., post-
quam retulerat verba Christi, Apostolis
præcipientis: *hoc facite in meam comme-
morationem*, ipse Apostolus suo nomine
monet omnes fideles de hac mensa par-
ticipaturos: *quotiescunque enim manduca-
bitis panem hunc, & calicem bibetis; mor-
tem Domini annuntiabitis, donec veniat.*
Qua sane admonitione aperte Aposto-
lus illud innuit, non ad Sacerdotes tan-
tum pertinere illud præceptum Christi,
hoc facite in meam commemorationem; sed
etiam ad omnes participantes de divino
illo sacrificio ac convivio per sacram
Communionem. Profecto enim *annun-
tiare mortem Domini* non est, nisi mortis
ac totius passionis ejus pro nobis suscep-
tæ, qua nos a morte æterna liberavit,
&*

& vitæ æternæ restituit, gratam memoriam recolere.

217.

Ratio ergo motrix Sapientiae divinae
IESU Christi in statuenda necessitate me- Idem Sa-
dii, & lege præcipiente repetitam sæpius cramen-
perceptionem hujus divini Sacramenti, præ- tum visi-
cipua fuit; ut, licet in statu gratiae actu bile pignus
jam constituti, simul de illo tam nobis scitu est amoris
& memoratu necessario dogmate admonere- benevo-
mur, omnem nostram salutem unice depen- IESU
dere a DEO, & esse solius DEI domum, Christi
per IESU Christi merita nobis obtentum erga nos.
 (59. 60. 1. 63.); simul vero ut hoc Sa-
 cramento realis & veræ præsentiae IESU
 Christi DEI & hominis, veluti certissimo
 pignore, certi efficeremur de efficacissima
 DEI ac Redemptoris nostri voluntate &
 intima amicitia, seu benevolentissima volun-
 tate, ad coeptam semel in nobis salutem col-
 lata perseverantiæ finalis & æternæ vitæ
 gratia absolvendam. Hoc enim gemino
 fine & necessitatem hujus Sacramenti
 (§. præc.), & spiritualis vitæ nostræ
 conservandæ medium ipsam realem suam
 in Sacramento hoc præsentiam, instituit.
 (Tract. VI. cit. 517. n°. 3.)

Eius Sacramenti neglectus aut usus rarior aut ab incuria salutis, aut ab arrogantia oritur. I. Qui ergo divinum hoc Sacramentum secundum legem Christi & Ecclesiae aut percipere negligunt, aut eodem rarius justo utuntur; nisi perspecta sibi indignitate & conscientia certa mortalis peccati impedian-
 tur; vel certe ob venialium deliberate admissorum, nimisque frequentium peccatorum conscientiam frequentiore usu hujus Sacramenti sese indignos aestiment; ipsam aeternam salutem suam, cujus tam securum in hoc Sacramento pignus ipsis offertur, parvi aestimant, ac parum curant; aut superba arrogantia banc dependentiae suae a DEI ac Redemptoris sui misericordia tam solennem commemorationem & confessionem publicam abhorrent.

II. Lex tam divina, quam Ecclesiastica, praecipiens per statuta tempora usum SS. Eucharistiae universis Christi fidelibus, pro fine immediato habet religionem externam, id est, annuntiationem mortis Christi ac professionem externam dogmatis §. praec. enumeratorum; pro fine autem mediato confirmationem religionis internae ac fidei nostrae de eisdem dogmatis; ac denique actuale nutrimentum vitae nostrae spiritualis ab ipsa Christo Domino vero pra-

præsente per collationem gratiæ vivificantis.

III. *Lex Ecclesiastica solum tempus determinat conformiter fini ipsius legis divinæ (Dem. Cath. 216.).* Neque enim aliud tempus magis accommodum fini immediato legis divinæ consequendo, id est, annuntiationi mortis Domini ac professioni externæ fidei de dogmatis illis; quam idem ipsum tempus Paschæ, quo & divinum hoc Sacramentum in sui commemorationem Christus instituit, & actu morte crucis salutem nostram operatus est; & quo ipso verno tempore tota natura renovatione quadam reviviscit,

IV. *Lege utraque obligantur omnes & solâ fideles, qui ad annos discretionis jam pervenerunt, uti habet Canon Lateranensis & Tridentinus; cum nimirum discernere poterunt significationem hujus Sacramenti; & non solum illius gratiam percipere, sed etiam dogmata adpercipere idonei erunt; quorum professio immediatus finis est legis utriusque (hie II.).*

• Non .

* Non fufficere illum rationis ufum in pueris ad obligationem iftam contrahendam actu, qui fufficit ad hoc, ut peccare, & ad Pœnitentiæ Sacramentum admitti poffint; fed requiri etiam notitiam ac difcretionem aliquam vis significativæ, naturæ, & ufus hujus excellentiffimi omnium Sacramenti, communior eft Doctorum opinio; omnino conformis prædicto immediato fini institutionis ejusdem. Et Ecclefiæ faltem hac de re mentem authentice declaraffe videtur BENEDICTUS XIV., qui in anno jubilæo 1750. conceffit, ut pueris Confefarii communionem commutent in aliud opus; bene confcius, pueros, qui admittuntur ad confessionem, non femper etiam prudenter ad S. Communionem admitti poffe. Vide Bullarium Bened. XIV. Tom. III. Conf. 21. §. 80.

** Ceterum per *tempus Pæfchæ* vi Bullæ *Fide digna* ab Eugenio IV. a. 1440. editæ, & ex ufu Ecclefiarum vulgo intelligitur intervallum quindecim dierum inter Dominicam Palmarum & Dominicam in Albis. Alicubi hoc tempus legitima confuetudine, aut etiam expreffa declaratione Epifcoporum, extenditur omnino ad quatuor feptimanas. Ultra etiam hoc tempus ex tenore legis differre licebit *de proprii Sacerdotis confilio*; ex. gr. puerperis, confuetudinariis &c.

V. *Qui vel legitimo impedimento, vel negligentia & culpa propria, hanc legem præscripto tempore non impleverit, tenetur ad eam exequendam, cum primum poterit. Tempus enim, a lege divina non determinatum, lex Ecclesiæ præscribit non ad finiendam obligationem, sed ad urgendam obligationis divinæ executionem.*

VI. *Huic legi non satisfit per Communionem sacrilegam. Non legi divinæ: quia hujus finis mediatus, & tamen primarius, est confirmatio vitæ spiritualis secundum illud Jo. VI.: nisi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis. Non Ecclesiasticæ; quia hujus etiam finis est executio legis divinæ. Unde INNOCENTIUS XI. inter 71. propositiones etiam hanc ordine 55tam damnavit: Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Corporis Domini manducationem.*

Legi S.
Communionis per-
cipiendæ
non satis-
fit per
Communionem
sacrile-
gam.

VII. *Qui infra annum ab ultimo Paschate saltem semel SS. Eucharistiæ Sacramentum accepit, prævisò licet impedimento proximæ paschalis suæ communionis, non tenetur tempus illud prævertere: 2'.) bene tamen, si ab ultimo Paschate nunquam SS. Sacramentum percepit. 3'.) quo factò, si*

im,

impedimentum contra expectationem sublatum fuerit tempore paschali actu sequente, ad huc semel tunc communicare tenebitur in ipso Paschate. Ratio *primi* est; quia lex Ecclesiae duo praecipit, nempe ut semel in anno, & ut in Paschate S. Communionem omnes utantur: cum ergo primum caput jam quis implevit, impeditus ab altero sine sua culpa, ad nihil porro tenebitur. Ratio *secundi* est; quia fecus primam partem legis, cum posset, implere negligeret. Ratio *tertii*; quia cessante impedimento tenetur etiam ad alteram legis partem exequendam, quam nondum implevit.

• Communio Paschalis sumenda est in Templo propriae Parochiae, nec alibi nisi de licentia proprii Parochi. Ita usus Ecclesiarum omnium & necessitas legem Canonis Lateranensis exposuit; etsi verbo tenus conditio haec *loci* in eo non exprimatur. Quod inde praecise factum; quia tempore Concilii Lateranensis usus nondum erat alia in Ecclesia, quam parochiali, SS. Eucharistiam distribuere. Absque eo praeterea haud ita facile ac certo constare Parocho posset; an sui parochiani legem istam impleverint. Nec satisfacit, qui in Ecclesia cathedrali communicat sine licentia Episcopi, vel Parochi: quia illa nequaquam est generalis omnium
nium

nium Diœcesanorum *parochia*; ut exinde patet; quia nullum foret Matrimonium coram paracho cathedralis Ecclesiæ sine proprii Parochi licentia contractum. *Sacerdotes* tamen Missam celebrantes satisfaciunt in quacunque Ecclesia, idque ex simili contraria consuetudine: sicuti & *advenæ*, ac *peregrini*, qui ad proprias Parochias tempore paschatis redire nequeunt, satisfaciunt eidem præcepto in quacunque Ecclesia.

219.

Lex divina, SS. Eucharistiæ usum Eadem præcipiens, urget præcipue omnes in articulo mortis; id est, cum grave & propinquum mortis periculum est. Cum enim lex hæc divina sine dubio sæpius sumendum divinum hunc cibum & spiritalis vitæ nutrimentum præscribat, ut ne vitam hanc amittamus, dum justi sumus (215.): sine dubio præcipue urget eo instante momento, quo ut ne illam amittamus, nostra maxime omnium interest; quia damnum irreparabile futurum esset. Tum vero non alio tempore ad bene certandum adversus hostes salutis nostræ magis opus est nobis practica reminiscencia & professione dogmatum §. 217. designatorum, sum-
urget præcipue in articulo & omni periculo propinquo mortis.
tione

tionem hujus SS. Sacramenti exercenda; imo & aliis contestanda. Unde hanc divinæ istius legis obligationem omni tempore Ecclesia & agnovit, & executionem illius magnopere urisit. NICAËNI CONCILII Patres Can. XIII. statuunt, ut, *de his, qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula etiam nunc observetur, ut necessario vitæ suæ viatico non fraudentur*; etsi a Communionem Sacrificiû altaris ob flagitia quæcunque prius exclusi essent; monentque Episcopum: *de omnibus his in tradendo eis communionem cura & probatio sit Episcopi*. Eandem legem ex Nicæni præscripto inculcabant statuta plurium Conciliorum particularium a Gratiano caussa XXVI. q. 6. c. 6. 7. 8. allegata. Unde, seu *traditione*, seu *communi Ecclesiæ sensu*, hæc lex jam inde ab Apostolis ad omnes posteros transferit, perinde est.

220.

I. *Urget ergo lex ista in omni præviso mortis propinquo periculo, ex. gr. ante primum puerperium, ante periculosam sectionem, ante conflictum cum hoste, ante supplicium mortis &c.*

II.

II. Qui eodem die, vel certe haud amplius octo diebus ante periculum mortis accessit ad SS. Eucharistiam, ex fiducia operantis alioquin adhuc in se divini huius cibi (non vero utique ex illius nausea aliqua) in priore casu quidem ad diem octavum usque, in altero vero casu saltem, donec octo dies ab ultima S. Communionem elapsi fuerint, differre sumtionem novam SS. Eucharistiae poterit. 2'.) Idem tamen poterit, novo exorto mortis periculo etiam eodem die, quo mane jam sumsit, rursus divinum hunc cibum per modum VIATICI, ut Ecclesia illum appellat, secunda vice sumere, etiam non jejunos (157. not. 3.). Regulam priorem praecise prudens arbitrium Doctorum determinavit; quin ejus praecisio ex ratione aequae praecisa & sufficiente probari possit. Videtur tamen observata hac regula periculum illud maxime devitari, quod ex longius jam praeterita S. Communionem nascitur: ut ne videlicet homo ipse praeteriti pridem Sacramenti efficaciae minus ex parte sua cooperetur; nisi nova illius perceptione ad illius effectus debita cum dispositione recipiendos de novo excitetur (215. not.). Quod vero ad alterum spectat; certum videtur, moribundum ob novam exortam necessitatem recte spirituali ex hoc cibo no-

vum vitæ spiritualis robur expetere pro sua fiducia posse : cum nulla saltem pro eo mortis articulo expressa prohibitio repetitæ sumptioni divini illius cibi etiam intra eundem diem obstet. Amplius vero tunc repetitio sacrae Communionis omni pio Christiano prorsus suadenda est ; si nondum eodem die , quo periculum mortis existere occepit , ad eam accessit.

III. *Æger etiam durante eodem morbo & periculo mortis, ac post jam perceptum semel S. Viaticum, ex devotione diversis diebus iterum id petere pro jure suo potest, saltem post dies octo. Cur enim non? Et quidem, id etiam sæpius per modum viatici petentibus, & non jejunis, perseverante eodem morbi periculo a Parochis negari non debere, ipse BENEDICTUS 'XIV. docuit L. VII. de Synodo c. 12.*

IV. *A fortiori ergo illi ægroti, qui liberati primo ex periculo, rursus relaxati sunt in aliud, demum S. Viaticum percipere non tantum licite possunt; sed omnino tenentur; si jam ultra octo dies ab ultima S. Viatici perceptione effluxerunt.*

V.

V. *Pueris & puellis moribundis, etiam qui antebac nondum ad S. Communionem ætatis causa admitti potuere, S. Viaticum denegari non potest; si prodant illius desiderium, & videantur in rebus fidei satis instructi.* Secus enim est de rudioribus, qui ob tenuitatem rationis nondum capiendæ etiam substantiæ hujus divini Sacramenti pares videntur.

VI. *Etiam rei ultimo supplicio afflicti lege hac divina exempti non sunt; ac proinde S. Viaticum a suo Parocho jure exigunt, nec eo privari possunt.* Idem statuit Concilium Mediolanense V.

* Ex Thomistarum schola olim plurimi cum Cajetano Cardinale docebant, legem SS. Eucharistiæ sumendæ jure divino obligare tantum semel in vita, sive id fiat in mortis articulo, sive antea; ita, ut si prius expleta fuerit obligatio, non amplius obliget etiam in articulo mortis: 1'.) quia pro hoc articulo mortis nullum potest assignari jus divinum, pro eo specialiter obligans: 2'.) quia, sicut per unicum baptismum satisficit horum verborum obligationi, *nisi quis renatus fuerit &c.*; ita & istorum, *nisi manducaveritis carnem filii hominis*, per unicam communionem. 3'.) quia constat ex Concilio Eliberitano, Ecclesiam privalle interdum S. Viatico fideles in poenam graviorum criminum; imo hodie-

dum mos est in Gallia & Hispania negare S. Viaticum reis morte plectendis. *Respondet ad 1'.)* sufficit, SS. Eucharistiam iure divino esse necessarium vitæ spiritualis conservandæ remedium, ut eo ipso obligemur eodem uti in eo articulo; ubi de ea vel stabilienda æternum, aut irreparabiliter amittenda, agitur. Unde hanc obligationem Ecclesia semper agnovit, seu acceptam ab ipso Christo traditione Apostolica, seu ut interpretis legis hypothetice naturalis. *Ad 2'.)* Vitam spirituales primo acquirere, & uniri corpori Ecclesiæ primo, non nisi semel possumus. At nutriri ac roborari vita semel accepta non solum potest, sed debet, iterato cibi necessarij usu. *Ad 3'.)* Privatæ illæ particularium Ecclesiarum & Conciliorum leges contrario totius reliquæ Ecclesiæ Christi usu sublatae, & minus prudentes hoc ipso declaratae sunt. Tum vero reus ejusmodi licite saltem concedi potest: ergo non sine crudelitatis specie tam necessarium salutis æternæ medium negatur ab iis; quorum omne officium non nisi ad promovendam, non ad impedendam animorum salutem institutum a Christo est; aliis vero profanis judicibus nulla potestas est puniendi reos pœna spirituali.

221.

Frequens, atque etiam quotidiana Communio per se nulla lege divina, nec Ecclesiastica, prohibita est. Nam 1° quotidiana verisimile est, primos Christianos quotidie communicasse: cuius rei indicium est Act. II. 42. *Erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* v. 46. *Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione & simplicitate cordis.* Quia enim a S. Paulo I. Cor. X. 15. & a S. Luca XXIV. 36. Eucharistia vocatur *fractio panis*: idcirco etiam hoc loco Act. II. a S. Luca SS. Eucharistia similem per phrasin exprimi videtur multis interpretibus: etsi alii cum S. Chrysostomo putent, id de vulgaris mensæ communione intelligendum esse. Fatendum tamen, certo probari non posse, primos Christianos quotidie communicasse. 2°) Aliqui SS. Patres apud Suarez Disp. LXIX. de Sacram. Sect. III. & IV. *panem quotidianum*, quem in Oratione Dominica petimus, SS. Eucharistiam interpretantur, nixi expressione, quæ est in S. Matthæo V. II. secundum interpretem Vulgatæ: *Panem*

nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Interim in Græco tam apud *Matthæum* VI. 11. quam apud *Lucam* XI. 2. est *Τον ἄρτον ἐπιέσθιον*; quod idem Vulgatæ interpretes ipse apud S. *Lucam* vertit *panem quotidianum.* Interim S. *Ambrosius*, vel certe auctor *Librorum de Sacramentis*, L. V. c. 4., etsi id ipsum observans, tamen de SS. Eucharistia intelligendum quoque esse supponens scribit: *Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis? Quotidie accipe, ut quotidie tibi proficiat. Sic vive, ut quotidie merearis accipere.* 3'.) Quidam SS. *Patres* conceptis verbis laudant quotidianam Communionem: ergo constabat illis, saltem nulla lege prohibitam esse. Hos *Patres* mox citabo.

222.

*Ad eam
tamen re-
quiritur
magna
animi
puritas, ut
sit utilis
ac sua-
denda.*

*Ad utiliter quotidie sumendam S. Com-
munionem requiritur magna animi puritas a
deliberatis etiam levioribus delictis, & ma-
gnus fervor devotionis erga DEUM: 2') qua
animi comparatione qui carent, ad eam nec as-
pirare debent, nec prudenter admitti possunt;
si Sacerdotes non sint. Ratio est: quia
qui ex frequenti usu SS. Eucharistiæ eo
usque*

usque non proficiunt, ut ad magnam illam animi puritatem & devotionis fervorem perveniant, ipso facto probant, se exiguum exinde fructum sua utique negligentia actu percipere; in ipsa perceptione parum reverentiæ & devotionis exhibere; tanti mysterii usum in consuetudinem vertere, cum periculo, ne se jam valde probos ex hoc solo æstiment, quod sæpe communicent; quin tamen vitæ seriæ emendationi reipsa pravorum affectuum coercitione rite studeant. Quod periculum in mulierculis inprimis obtinere facillime solet. Idem sensus hac de re est omnium SS. *Doctorum*, qui hac de re ex instituto scripsere. S. THOMAS AQUINAS 3. p. q. 80. a. 10. sic habet: *Dicendum, quod circa usum hujus Sacramenti duo possunt considerari; unum quidem ex parte ipsius Sacramenti; cujus virtus hominibus est salutaris: & ideo utile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat Alio modo potest considerari ex parte sumentis; in quo requiritur, ut cum magna devotione & reverentia ad hoc Sacramentum accedat: & ideo si aliquis se quotidie paratum inveniat, laudabile est, quod quotidie sumat. Unde Augustinus cum dixisset (Serm. XXVIII. de verb. Dom. qui Ser-*

nio tamen probabilius non est S. Augustini : *Accipe quotidie , ut quotidie tibi prosit ; subjungit : sic vive , ut quotidie merearis accipere .* Sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt , propter corporis indispositionem , vel animæ , non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere , sed quotiescunque se ad illud homo invenerit præparatum. S. ALBERTUS M. D. VI. de Euch. Tr. 4. c. 3. *De his , qui mulieres omni die communicant , videtur mihi , quod acriter reprehendendi sunt ; quia nimio usui vitescere faciunt Sacramentum , vel potius ex levitate mulierum videtur desiderium , quam ex devotione causatum .* S. BONAVENTURA I. de Prof. Relig. c. 77. *Vix aliquis ita religiosus videtur & sanctus , exceptis Sacerdotibus ; quin semel in septimana sufficiat ei ex consuetudine communicare ; nisi specialis causa quandoque vel ratio plus suadeat , vel infirmitas superveniens , vel singulariter festivitas sollemnis .* Hinc & S. Theresia Constit. c. 5. voluit , ut Moniales suæ non nisi bis in hebdomade Communicent. Unde INNOCENTIUS XI. Decretum de quotidiana Communionem approbavit , a S. Congregatione Concilii Tridentini A°. 1679. XII. Febr. editum ; quod incipit : *Cum ad aures ;*

res; in cujus medio ita statuitur: *In hoc Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut a frequenti aut quotidiana S. Communionis sumptione unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter statuantur; sed magis, quid singulis permittendum, per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet: illudque omnino provideat, ut nemo a S. Convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur; & nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis & præparationis modo rarius, aut crebrius Domini Corporis suavitatem degustet.* Recte quoque BENEDICTUS XIV. in L. VII. de Synod. C. 12. monet, huic Decreto nunc citato insistendum omnino esse. *Præcipue vero, ait, monendi sunt Confessarii; ne frequentem ad Eucharistiam accessum iis aut suadeant, aut permittant, qui in gravia peccata sæpe labuntur, nec de pœnitentia peragenda, suaque vita emendanda solliciti; sicuti nec illis, qui, etsi gravia evitent crimina, voluntatem tamen habent venialibus inbærentem.*

* *Ratio horum præterea esse videtur, quod, uti ad nutrimentum ex cibo corporis actu capiendum concoctione illius opus est, id est, ut virium naturalium corporis concursu & cooperatione cibus*

actu in alimentum & incrementum corporis vertatur: ita quoque ad fructum *actualis incrementi vite spiritualis* ex divini hujus cibi manducatione percipiendum opus sit, ut gratiis ex hujus SS. Sacramenti virtute actu perceptis propria cooperatione actu ita utamur, ut exinde in omni quidem virtute, sed maxime in iis virtutibus proficiamus, quæ præ ceteris nobis adhuc defunt. Quodsi ergo ex frequenti & quotidiano SS. Eucharistiæ usu quis in emendandis etiam deliberatis, licet levibus solum, culpis parum proficiat; indicium est, quod gratiis actualibus quam plurimis ex quotidiano Sacramenti usu acceptis raro utatur, ac potius ex frequenti illarum neglectu pravum eas negligendi habitum contrahat: quo identidem ineptior fiat ad proficiendum ex usu divini hujus Sacramenti, & reus multiplicis neglectus gratiarum.

223.

Nausea *Semper tamen SS. Patribus nausea*
tamen bu- *divini hujus Convivii & abstinentia nimis*
jus cibi di- *diuturna periculosior est visa, quam nimia*
vini multo *frequentia.* S. Augustinus quidem Epist.
est pericu- § 4. (alias 118.) ad Januarium Episco-
losior, pum Cap. 3. litem proponit, qua alii
quam ni- quotidie, alii non nisi diebus studiose
mia fa- delectis, ut dignius ad tantum Sacramen-
met. tum accedatur, communicandum esse
 dicant:

dicant; quam litem ipse quidem sic conciliat: *Faciat quisque, quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neuter enim eorum exbonorat Sacramentum, si certatim honorare contendunt. Neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri præposuit, Zachæus & ille Centurio; cum alter eorum gaudens in domum suam suscepit Dominum; alter dicit: non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Ambo salvatorem honorantes diverso & quasi contrario modo, ambo peccatis miseri; ambo misericordiam consecuti. Ille honorando non audet quotidie sumere: & ille honorando non audet ullo die prætermittere.*

CONTEMPTUM SOLUM NON VULT CIBUS ISTE, SICUT MANNA FASTIDIUM. Ecce! ut nimis frequentem usum ex pietate factum non improbat S. Doctor; contemptum vero, utique etiam indirectum, omnino cavendum monet. S. CHRYSOSTOMUS Hom. LXI. ad Pop. Antioch. graviter in raritatem communicantium invehitur: *O consuetudinem! O præsumptionem!* exclamat: *Sacrificium frustra quotidianum. Incassum assistimus altari. Nullus est, qui communicetur. Hæc non, ut temere communicemini, dico: sed ut dignos vos reddatis.* S. BASILIUS in Epist ad Cæsarium Patricium: *communicare singulis diebus, &*
San-

Sanctum Christi corpus accipere, præclarum & utile est. GENNADIUS MASSILIENSIS, qui anno 495. floruit, in Libro de Dogmatis Ecclesiasticis cap. 53. (qui liber vulgo, sed male, S. Augustino adscribitur, & inter opera ejus in veteribus Editionibus miscetur): *Quotidie Eucharistiæ communionem percipere nec laudo, nec reprehendo.* Omnibus tamen Dominicis diebus communicandum suadeo, & hortor; si tamen mens sine affectu peccandi sit. Similia habet S. HIERONYMUS Epist. 28. ad Lucinium, & S. BONAVENTURA in IV. Dist. 12. q. 3. a. 1. quæstiuncula 3. ubi simul recte adnotat, melius esse ex devotione sacram Eucharistiam sumere, quam ex humilitate & reverentia ab ea abstinere: quia prior *amoris* actus est; alter *timoris*; melior autem amor timore.

224.

*Regulæ de
frequentia
S. Communionis
pro diversis
hominum
statibus.*

Ex his rectitudo sequentium regularum, a SS. Viris traditarum elucet.
1. Qui tam innocenter vivit, ut & deliberata venialia peccata constanti studio devitet, & ad perfectionem statui suo propriam pari assiduo conatu contendit, atque sic fervorem primorum Christianorum imitatur; is cum consensu prudentis Confessarii etiam

etiam quotidie *Pane Angelorum vesci utiliter potest*. Est hæc regula a S. Bonaventura loc. cit. tradita. Rari autem sunt id genus homines, nec facile quis de se ipso tantum præsumere, sed potius ducis sui spiritualis impulsu hac in parte expectare ac sequi debet, minime vero omnium importune tantum sibi met juris arrogare.

II. *Quisque secure & utiliter singulis diebus Dominicis, vel quovis octiduo ad Mensam Domini accedere potest, si modo omnem actualem ad quodvis peccati genus affectum prius deposuerit, & cum debita reverentia se convenienter præpararit, cum magna divini hujus cibi aviditate, non ex consuetudine perfunctorie. Ita S. Franciscus Salesius in Philoth. P. II. c. 20.*

III. *Cœlibes, quibus libertas & otium suppetit ad plus temporis devotioni impendendum, si ad gradum perfectionis in reg. I. designatum saltem assidue colliment, posse etiam bis vel ter, præsertim festis incidentibus diebus, ad S. Communionem admitti. 2'.) Qui vero matrimonio juncti, vel multis impliciti negotiis, vivunt; saltem singulis quatuordecim diebus, vel certe singulis mensibus, pie accedere ad SS. Eucharistiam alla-*

allaborent. Ita Ludovicus de Ponte S. J. Tract. XIV. de Perfect. C. 6. §. 4. adstipulante S. Salesio l. cit.

IV. *Longius autem quam ad mensem differre SS. Eucharistiæ usum; cum per propria sui status negotia licet, & libera ejus facultas suppetit, cum vita vere christiana & sincero probitatis studio componi non potest.* Ita S. Franc. Sales. l. cit.

* *Querunt Theologi cum S. Thoma 3. p. q. 8. a. 8. an per peccata venialia, tum concomitantia perceptionem SS. Eucharistiæ, tum præcedentia, quorum affectus non deponitur, aliquando impediatur SS. Eucharistiæ effectus. Respondeo: gratiæ habitualis effectum non nisi actuali ab reatu gravis peccati impediri posse; sicuti nec respondentem novo gradui efficacis benevolentiae DEI collationem novarum gratiarum actualium tum ad conservandum DEI amorem substantiali gradu perfectum & necessarium ad statum gratiæ, tum ad proficiendum in perfectione. At enim efficaciam harum gratiarum actualium magna ex parte certissime impediunt tum tepiditas actualis, & conjuncta cum usu ipso tam divini doni venialia peccata; tum conservatus in animo habitualis ad talia peccata affectus. Princeps enim actualis gratia, ex hujus Sacramenti frequentiore usu proficiens, haud dubie est, quæ invit*

vitet ad actualem perfectiorem unionem totius mentis cum summo bono tam intime nobis præsente per aversionem ab omni bono creato illi utcunque etiam leviter contrario. Quod si ergo vel omnem devotionem negligendo & inhærendo affectui ad peccatum, hanc gratiam actualem mox in ipsa Sacramenti perceptione oblatam frustremur; vel omnino novis actualibus, licet venialibus, peccatis eidem positive resistamus; quo pacto quid efficaciarum habituras alias actuales gratias sperari potest, quæ porro virtute hujus Sacramenti nobis conferendæ sunt, saltem ad efficiendam in nobis majorem divini amoris perfectionem? Atque inde jam facile concipi potest, qui fiat, ut tot Sacerdotes, qui quotidie sacra facientes huic Mensæ Domini communicant sine graviore quidem peccato, nihilo tamen ex eo meliores evadant; sed semper æque tepidi & imperfecti remaneant. Facile item ex hoc jam colligitur, rectissime ab hac sacra mensa arceri eos, qui, etsi nullius gravioris culpæ rei, indevote tamen communicant, nec veniales culpas, jam in consuetudinem versas, ulla in parte emendant. Cum enim ad solam conservandam substantiam amoris divini, & statum justitiæ, sufficiat rarior usus hujus cibi divini; cessat finis & fructus proprius frequentioris S. Communionis; quando quis ex ea frequentia non proficit in perfectione divini amoris. Quid quod vulgo id genus tepidi convivæ tamen sibi falso de nescio quanto gradu pro-

probitatis blandiri soleant; neglecto interim solidioris virtutis sinceriore omni studio.

225.

I. *Rectissime ergo damnata est ab Innocentio XI. sequens Propositio inter LXXI. numero 56ta. Communio & Confessio frequens etiam in iis, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.*

II. *Sed nec minore jure Alexander VIII. proscripsit hanc propositionem numero 23^{tiam}. inter XXXI. Arcendi sunt a Sacra Communionem, quibus nondum inest amor purissimus, & omnis mixtionis expers. Neque enim vel SS. Literæ, vel SS. Patres, vel Concilia Ecclesiæ plus requirunt, quam ut homo sit omnis expers gravioris noxæ, ut accedere bona conscientia ad SS. Eucharistiam possit; & ut frequenter admitti cum utilitate possit, immunitatem ab omni etiam venialis peccati affectu, cum assiduo studio vitandi quævis deliberata etiam leviora peccata. Atqui hæc ab amore purissimo adhuc abesse possunt. Vide citata superius jam §. 155. TRIDENTINI sensa de illis verbis Apostoli I. Cor. XI. 28. *probet autem se ipsum homo &c.**

226.

226.

Cum nulla jure divino imposita sit *Vindica-*
 necessitas sub utraque specie sumendi *tur lex*
 SS. Eucharistiam (Tract. de Sacram. VI. *Ecclesia-*
 §. 524.); patet, *recte & justissimis ex* *stica S.*
caussis Ecclesiam tum in CONSTANTIENSI *Communi-*
 CONCILIO Sess. XIII., tum in TRIDEN- *onis laicis*
 TINO Sess. XXI. can. 1. 2. 3. *confirmasse tantum*
veteris legis suæ institutum, ut nimirum specie præ-
vulgo laicis S. Communio sub una tantum *benda.*
specie distribuatur. Causæ istæ sunt pe-
 riculum nimis frequens effusionis & ir-
 reverentiæ; horror naturalis vini in ab-
 stemiis; difficultas in diu asservandis vi-
 ni speciebus pro infirmis; vini penuria
 & pretium in non nullis regionibus; pro-
 testatio fidei de præsentia integrâ totius
 personæ JESU Christi sub una panis
 specie.

* Ceterum posset utique, ut olim
 (teste S. Leone Magno Serm. IV. de
 Quadrag. & *Sozomeno* VIII.5.), ita & hodie,
 Ecclesia cuique liberum relinquere, ut
 vel sub una, vel sub gemina specie statim
 cum sacrificante Sacerdote in Ecclesia sal-
 tem semel in anno SS. Eucharistiam su-
 meret; si id ad majus publicæ salutis in-
 crementum cessurum videretur. Qua in
 re vix aliud incommodum præter quale-

F f

cui-

cunque effusionis periculum erat, quod ipsum extra majorem simul Communicantium concursum facile evitari potuit.

*** Consuetudo non sumendi SS. Eucharistiam nisi sub unica specie panis seculo duodecimo jam plene stabilita erat; priusquam Ecclesia illam præcepto firmasset; uti patet ex testimoniis Alexandri Avenis; & S. Thomæ p. 3. q. 480: a. 12. in C: & fideles, probe instructi, quod res indifferens esset, seu sub una, seu sub gemina specie SS. Eucharistiam sumerent, amplius ducentis annis calice abstinebant sine offensa: cum *Petrus Dresdensis* & *Joannes Huss* hac super re turbas excitarunt, prætendentes, usum etiam Calicis omnibus absolute necessarium esse. *Concilium Constantiense* a. 1414. inchoatum, huic errori se opposuit; & rebus omnibus mature examinatis, jussit, ut usui jam introducto etiam deinceps absolute insisteretur. *Concilium Tridentinum* instituit & ipsum sapienti Decreto Constantiensium Patrum; relinquens tamen prudentiæ Romani Pontificis libertatem concedendi usum Calicis fidelibus, habita ratione circumstantiarum loci & personarum, & utilitatis Ecclesiæ. Convenienter his usus Calicis actu concessus est aliquo temporis intervallo in quibusdam Germaniæ locis cum conditione; ut, qui eo uterentur, communicantes declararent, credere se firmiter, sub una specie tantundem recipi, quam sub duabus. Verum male observata isthæc

con-

conditio est, & experientia docuit, consultius esse stare universe Decreto Constantiensis Concilii. Vide Tract. de Communionem sub duabus speciebus III. Bossuet.

227.

*Accedendum porro ad Sacram Mensam Quæ ex-
est ea externæ reverentiæ significatione, ut terna cum
tam ex modo ac tempore præparationis, reveren-
ex corporis totius habitu, ex modestia tia ad il-
oculorum, ex tempore, quo internæ lam accer-
devotioni post acceptum divinum epu- dendam.
lum vacatur in loco quieto, universis
præsentibus fiat indicium, quid de divino
hoc Sacramento credamus, & speremus.*

* Ecclesia saluberrima cerimonia præmitti ante functionem SS. Sacramenti jubet Confessionem & Absolutionem generalem a peccatis, ut de necessaria mentis puritate publice fideles admoneat: tum vero verbis illis Centurionis Evangelici. *Domine non sum dignus &c.* ad mentis demissionem juxta ac fiduciam eosdem sapienter excitat. Quæ proin Matris Ecclesiæ admonitio pia mente exequenda, & totus religiosi illius Centurionis affectus sedulo imitandus est.

Præter Præter Sacramenta ab ipso JESU
Sacra- Christo Domino instituta habemus in-
menta di- super *Cerimonias Sacras* complures, ab
vinis in- Ecclesiæ Christi rectoribus, & ex parte
stituta jam ab ipsis SS. Apostolis, institutas;
etiam Ce- quas recte *Sacramenta Ecclesiastica* dici,
rimonias in Tract. VI. de Sacram. Theol. Christ.
laeras Theoret. §§. 446. VI. 633. seqq. osten-
Ecclesia di. Ibidem docui, alia id genus Sa-
instituit, cramenta esse mere *theoretica*, quæ vi-
theore- delictet unice ad significandam rem sa-
ticas, & cram, ejusque memoriam refricandam
præcticas serviunt; alia etiam *practica*, queis etiam
vis efficiendi quædam ad spiritualem salu-
tem idonea respondeat (loc. cit. 658. 659.
660.): ubi item jam ostendi, quid ad sa-
pientem & utilem institutionem atque u-
sum id genus sacrarum Cerimoniarum
requiratur (ibid. 656. 657.); item quan-
ta vis Sacramentis Ecclesiæ practicis ex
applicato universe Christi fidelium om-
nium merito insit ad impetrandos effe-
ctus spirituales, quos significant; quan-
toque amplius æstinari præ cunctis aliis
qualicunque alia privata auctoritate in-
stitutis cerimoniis ac sacramentis ab om-
ni sapiente Christiano mereantur (ibid.
661.).

* Ut

* Ut porro veritas istorum eo luculentius appareat, unaque utilitas & sanctitas cerimoniarum Ecclesiæ Romanæ catholicæ palam innotescat; hoc ceu proprio loco præcipuarum saltem cerimoniarum sacrarum, tam theoreticarum, quam practicarum, quas Ecclesia in divino cultu publico adhibet, vim, quantum licebit, breviter explicabimus. Incipiemus a *theoreticis*, inter quas præcipuæ sunt *signum S. Crucis, usus luminum, & incensi, sacri ritus* in Sacrificio divino offerendo usitati. De iis, quæ in administratione Sacramentorum ex institutione Ecclesiæ adjunguntur, tum supra jam egimus; tum rationes reddemus deinceps in explicatione cujuslibet Sacramenti a Christo Domino instituti.

229.

Signi S. Crucis expressio cum invocatione SS. Trinitatis sub ista formula, Crucis In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, vel etiam sine ista formula, qua secundum Ecclesiæ præscriptum inchoatur Sacrificium Missæ, & omnis publica precatio ad DEUM, & qua utuntur etiam privata devotione omnes Christiani in principio cujusque exercitii suæ religionis, atque insuper in quavis necessitate, cerimonia sacra aptissima est, re-

F f 3

vo-

vocans nobis & aliis in memoriam præcipua dogmata christianæ religionis, ac nostram proinde fidem de illis significans, videlicet de SS. Trinitate, de Incarnatione, & morte Filii DEI in cruce, & nostra per hanc facta Redemptione; cujus signi religioso usu finul profitemur fiduciam nostram obtinendæ divinæ protectionis atque auxilii in omni necessitate, per merita JESU Christi pro nobis mortui in cruce. Unde partim intuitu religiosi istius usus crucis, partim ex proprio motu bonitatis, & ad commendandam nobis exinde illius continuationem, & promovendum Redemptoris honorem, speramus, DEUM *subinde* varia beneficia largiri, Dæmonis vim ac tentationes repellere, bona consilia inspirare &c. *Subinde*, inquam: neque enim falli nescia DEI promissione hi determinati effectus usui crucis annexi sunt. *Usum hunc Signi S. Crucis traditum fuisse ab ipsis Apostolis*, scimus vel ex eo solo; quod inde a tempore Apostolorum jam communis fuerit in omnibus totius orbis christianis Ecclesiis, & apud Christianos omnes omnium temporum ac locorum: cujus quidem rei testimonia prorsus irrefragabilia legere est apud *Tertullianum* L. de corona militis c. 3. &
L.

L. III. contra Marcionem c. 22.; apud *Lactantium* L. IV. c. 26. & 27.; apud *S. Athanasium* L. de Incarnat. Verbi, & in vita *S. Antonii*, item Homilia de Cruce Domini &c.; apud *S. Basilium* Lib. de S. Spiritu c. 27. ubi Tertulliani exemplo usum Signi S. Crucis inter traditiones Apostolicas numerat: apud *S. Gregorium Nissenum* in vita *S. Gregorii Thaum.*; apud *S. Gregorium Nazianzenum* Pœmat. 21. de ira, & Pœmat. 61. ad Nemesium; *S. Chrysostomum* Hom. 55. in Matth. *S. Ambrosium* Ep. 72. vel 77. ad Constantium; *S. Hieronymum* Epist. 18. vel 22. & 86. vel. 27. ad Eustoch. item Ep. 7. vel 8. ad Demetriad. Unum audiamus *S. Augustinum*, qui Tract. 118. in Joan. sub finem ita habet: *quid est, quod omnes noverunt signum Christi, nisi crux christi? quod signum nisi adhibeatur, sive frontibus credentium, sive ipsi aquæ, qua regenerantur, sive oleo, quo chrisinate unguntur, sive sacrificio, quo aluntur; nihil eorum rite perficitur. . . Per crucem Christi in celebratione Sacramentorum ejus bonum nobis omne significatur.* Ecce Augustino teste signum crucis in administratione omnium Sacramentorum & divino Sacrificio tam constanter adhiberi solitum, ut ad rectam horum omnium celebratio-

nem plane necessarium ubivis haberetur. Quis prudens itaque hunc usum, ab omni retro christiana auctoritate tantopere probatum, atque alioquin in se ipso tam sapientem, ad superstitiones referre temerarius ausit? Quis jure leges Ecclesiæ, illum sæpe præscribentis, sugillabit?

230.

Ufus
Lumi-
num,

Luminum, & candelarum usus in cultu divino publico *partim* ad necessitatem serviebat tempore nocturno, & cum persecutionibus durantibus res sacra in locis subterraneis celebrabatur; *partim* ad significationem sacram: *tum* quod JESUS Christus sit lux totius mundi (secundum dicta Simeonis in Purificatione B. Virginis: *lumen ad revelationem gentium*; qua de causa eo die candelas benedictas distribuit), & solus Doctor omnis veritatis salutaris; *tum* quod lux fidei in Christum luceat in cordibus omnium fidelium, & eorum semitas dirigat; *tum* quod corda eorum caritate in DEUM ardeant, & consumi pro DEI honore exoptent. Hoc præcipue fine ex Ecclesiæ præscripto lampas semper ardere debet coram Ss. Sacramento; ad exemplum ejus legis divinæ, vi cujus in veteri te-

testamento flamma ardens semper conservari coram arca debebat. Hoc fine fideles candelas offerunt, & alicubi earum loco oleum; sicuti olim panes & alia ad cultum divinum necessaria offerebant; conformiter item legi Mosaicæ Exod. XXV. 3.: *Hæc sunt, quæ a filiis Israel, & ab omni homine, qui offeret ultro-neus, accipere debetis, aurum, argentum, æs, - - ligna - -, oleum ad luminaria concinnanda &c.* Cereus paschalis in memoriam resurrectionis Christi accenditur, per quam JESUS Christus præcipue comprobavit, se auctorem veræ lucis, & vitæ æternæ. *In exequiis mortuorum* quoque multæ candelæ accenduntur, ut significemus, lumen fidei, quod Christum auctorem habet, eisdem principium esse lucis æternæ beatificæ; simulque hanc ipsam eis a nobis ex christiana spe & caritate vehementer exoptari. Interim occasio hujus cerimoniæ verisimiliter extitit, quod initio rei christianæ defunctorum exequiæ in locis subterraneis celebrari consueverint; id quod ex Cœmeteriis Romæ hodiedum colligitur. Finitis persecutionibus ritum hunc inde a seculo quarto ineunte continuavit Ecclesia etiam pleno die; uti de omnibus orientis Ecclesiis testis est S. *Hieronymus*

L. contra Vigilium, *Prudentius* Hymno de S. Laurentio, S. *Paulinus* Hymno 3. de S. Felice &c.; cum videlicet usum illius in ratione cerimoniae sacrae ipsa experientia docuisset.

231.

Incensi.

Incenso vario ex fine inter sacra utitur Ecclesia: 1'.) ut ejus oblatione DEO ut supremo Domino homagium reddat, simulque desiderium hoc veluti symbolo repræsentet, quo teneantur fideles, ut eorum preces ascendant usque ad Thronum ipsius instar suavissimi odoris. 2'.) Incenso honorat *altare*, ceu symbolum JESU Christi, significans desideria fidelium, quæ optent, per eum recipi *orationes sanctorum*; quæ in Apoc. V. 8. *per phialas plenas odoramentorum designantur*, quas viginti seniores coram agno tenebant in manibus. 3'.) *Crux, imagines, & reliquæ Sanctorum*, incenso honorantur ob relationem ad personas, quas repræsentant; eoque ritu significamus, optare nos, ut per eorum manus preces nostræ acceptiores ascendant ad DEUM. 4'.) *Oblationes* DEO cum incenso offerimus perinde ut ipsas preces. 5'.) *Librum Evan-*

Evangelii odore incensi perfundimus tum honoris causa, tum ceu symbolo boni exempli, quo velut *bono Christi odore* ceteros exhilarant, qui secundum Evangelii præscripta vitam ordinant (II. Cor. II. 15.). 6'.) *Fideles ipsi* incenso honorantur ad significandam communionem Sanctorum, tam vivorum, quam mortuorum, communi nomine offerentium sacrificia & preces, eoque signo se veluti mutuo ad fervorem sacrum accendentium: qua ipsa intentione incensum defunctorum tumbis, tumulis, & cadaveribus adoletur. *Jam tribus primis seculis incensi usum passim in Ecclesia viguisse inter sacra*, patet primo ex tertio *Canone Apostolorum*; qui Canones, a quocunque collecti in unum corpus fuerint, optime repræsentant disciplinam primorum trium seculorum: *secundo* ex S. *Ambrosio* Lib. I. in Caput I. S. *Lucæ*: *tertio* ex usu omnium christianarum Ecclesiarum; quem discimus ex antiquissimis *Liturgiis* Seculo quarto scriptis a S. *Basilio* & S. *Chrysostomo*: cui verisimiliter exemplo serviit, quod de incensi oblatione DEUS ipse iterato præceperat in *Libro Exodi* XXIX. XXX. & XL.

Altaria, His accedunt *altaria, lintheamina,* vestes quibus ea teguntur, *vestes Sacerdotum Sacerdo- & ministrorum, Episcoporum insignia, & tales &c.* ipsa *Templorum ædificia*; quæ omnia tum ad necessitatem Sacrificii, ad modum convivii instituti, tum ad dignitatem tam divini ministerii, spectare per se manifestum est: ut sacros taceam horum omnium significatus; quos rerum *Liturgicarum* scriptores & *Rituum sacrorum* interpretes passim enumerare solent.

* *Obiiciunt* porro cerimoniarum offores: certissime constare, omnes hic commemoratas cerimonias non ad sacrum significatum aliquem institutas, nec eo fine initio ab Ecclesia usurpatas fuisse, sed usu minime per se religioso, ob solam necessitatem, vel ob extranea rebus sacris adjuncta locorum, temporum, ac personarum; quin ullam cerimonie sacrae rationem illis fuisse primi fideles crederent, aut Ecclesiae Præpositi eis subijcere propositum haberent. Videlicet *lumina* accensa fuisse præcise ob locorum tenebras, in quibus sacra celebrari persecutionum tempore necesse erat: *ibura* adhibita fuisse ob foetorem, qui ex copia cadaverum in locis subterraneis exhalabat, vel quod in orientalibus regionibus vulgo frequens odoramentorum usus esset: *vestes Sa-*

Sacerdotales, eas ipsas prorsus, quæ in celebratione rei sacræ adhibentur, olim ipsis *Secularibus*, saltem honoratioribus in communi usu fuisse; ex gr. longiorem *vestem albam*, cum *cingulo*, & *planeta*, vel *casula*: *stolam* (vel *orarium* ab ora vestimenti) dictam fuisse *limbriam* vestium, argento vel auro pretiose textam: *amictum humeralem* adhibitum fuisse pro tegenda nuditate colli; quod vulgo nec clerici, nec laici, tegere vestimento aliquo olim extra sacra solebant: *Manipulum* denique antiquitus non nisi sudarium, vel stropholi instar fuisse ad purgandos nares. Nuspiam indicia extare, a Pontificibus, vel Episcopis, nova vestium genera pro rebus sacris celebrandis inventa, aut instituta fuisse: sed solummodo vestes similes iis, qui apud seculares jam erant in usu, etsi de meliore materia, in supellectile Ecclesiastica ad nitorem majorem ac munditiem asseruari consuevisse; quibus Sacerdotes & Ecclesiæ ministri inter sacra, propriis exuti, uterentur. Id adhuc seculo nono post annum 892. in usu fuisse, intelligi exinde, quod eo tempore *Regino* Abbas Prumiensis in Lib. I. de Disciplin. Eccles. quem in usum Trevirensis Ecclesiæ conscripsit, cap. 66. scribat: Sacerdoti non licere Missam dicere in eadem Alba, qua quotidie ac semper interdium indueretur. Porro postquam vestium longiorum vulgaris usus in defuetudinem abiit (quod tum fieri cœpit, cum nationes exteræ, Hunni, Gothi, Vandal

dali, & Longobardi, sæpius in Italiam irruissent; Romanis propriam istarum nationum brevitatem vestium, ipsa commoditate invitante, imitantibus), nihilominus antiquam vestium rationem apud Sacerdotes & viros Ecclesiasticos conservatam fuisse. Inde existere vestium longitudinem apud omnes pæne religiosos: etsi *Albæ* decurtari quoque inceperint, & usus brevioris *superpellicei*, ut vocant, introduci. Hæc, & plura similia de aliis ritibus, ex. gr. officii divini in tribus ultimis Sanctæ hebdomadis diebus, scripsere viri eruditi in rebus Liturgicis; & ceteris quidem fere accuratius D. *Claudius de Vert* Ordinis Cluniacensis religiosus in opere gallico, quod hoc titulo inscripsit: *Explication simple, littorale, & Historique des Cerimonies de l'Eglise*. Vide Thomassinum Discipl. Eccl. P. I. L. II. C. 43. Qui omnes hodiernos Ecclesiæ Romanæ mores incusare amant, & simplicitatem primam christianæ religionis studiosius commendare solent, ista vehementius exaggerant, historicæ veritati talium narrationum præcipue innixi. Alii Claudium de Vert, talia simpliciter & erudite scribentem, gravis erroris accusarunt; uti Episcopus Suessionensis in Epistola Pastoralis a. 1720. edita, & ex parte etiam Prosper Lambertini de Sabbato Sancto n. 393. & de Purificat. B. V. n. 22. Eundem vero excusant duo præcipui Theologi hujus Seculi, *Tournelyus* de Sacramentis in genere, & *P. Berti*; ambo quidem ea excusatione con-

contenti; quod Claudius minime inficias iverit, rationes symbolicas Cerimoniis illis nunc quidem inesse; sed quæ ipsarum usum diu post subsecutæ fuerint; ita, ut primitus usum minime a sacra institutione, sed naturalibus ex causis obtinuerint; postea vero ob mysticam significationem in illis excogitatam retentæ fuerint; eo quod alioquin tenax moris fuisse Ecclesia consueverit. Interim res, quas naturalibus ex causis Ecclesia inter sacra adhibebat, simul in usum sacrum jam primis tribus seculis versas fuisse, patet primo ex jam supra citato *Canone tertio Apostolorum*; in quo conceptis verbis *incensum præcise tempore sanctæ oblationis ad altare afferri* permittitur; de quo simul *Missale antiquum S. Dionysii Arcopagite* in Gallia usitatum teste Tournelyo (loc. cit.) hanc benedictionem præscribit: *Hoc incensum ad omnem factorem nocivum extinguendum Dominus benedicat, & in odorem suavitatis accipiat. Deinde S. Hieronymus* contra Jovin. de sua ætate testatur; etsi cerei non clara luce accendi in Ecclesia consueverint, sed ad noctis tenebras temperandas; nihilominus per totas orientis Ecclesias, quando legebantur Evangelia, ad signum lætitiæ demonstrandum luminaria accendi consuevisse. Ceterum quid vetat credere, mores in cultu publico divino initio ex causis accidentalibus usitatos postmodum in ceremonias conversos fuisse?

*Regula de venera-
tione & usu Ceri-
moniarum
sacrarum.* I. Omnis Christiani commune officium est ceremonias ab universa Ecclesia semel probatas non contemnere; minus impietatis aut vane superstitionis accusare, quin & utilitatem illarum ad dignitatem divini cultus augendam ceu manifestam recognoscere, & studere, ut ex sacris illarum significatibus pro virili parte profectum internæ religionis capiat. Rectissime S. Augustinus Ep. 54. alias 118. scribit: insolentissimæ insanie est, disputare, an faciendum sit, quod tota per orbem frequentat Ecclesia. Unde TRIDENTINI PATRES Sess. VII. can. 7. anathema intentant, si quis dixerit, ceremonias, vestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis.

II. Ut ex ceremoniis sacris quisque in religione proficere possit, studium adhibendum est, ut sacri illarum significatus probe intelligantur.

III. In Cerimoniis tamen lege mere humana institutis non vis præcipua religionis ponenda est sic, ut exigente aliqua majoris boni necessitate aut mutare, aut omit-
tere

tere eas, nefas esse putetur. Eo ipso enim, quod non simpliciter & in specie necessariae sint, sed alicujus accidentalis boni usus causa institutae; existente aliqua causa majoris utilitatis spiritualis, aut cessante usu priore, sapienter utique aut ceu minus utiles mutabuntur in alias; aut omittentur tanquam inutiles.

IV. *Cerimoniae non solum vera sacra signa esse debent, id est, vere religiosa objecta in memoriam revocantia* (Tract. VI. de Sacram. Theol. Theoret. 657.); *sed etiam gravis momenti veritates religiosas significantia.* Levis enim momenti res speciali cerimonia commemorare frivolum est.

V. *Cerimoniae nimium multiplicari non debent, ne in levitatem frivolum abeant.* Secus attentionem aut nimis fatigant, aut a praecipuo negotio religionis internae mentem ad externa signa avocant.

* A ceremoniis theoreticis ad practicas explicandas progrediamur, quae benedictionibus, rerum benedictarum usu, & Exorcismis, fere constant.

Benedi- *Benedictionis* vox diversum usum in
 ctionum, Ecclesia habet. Nunc enim 1'.) signifi-
 Consecra- cat ex usu ipsarum Ss. Scripturarum *fa-*
 tionum, *vo-*rem alicui ab aliquo collatum; ut ad
 Exorcis- Eph. I. 3. *DEUS - - benedixit nos in*
 morum ab *omni benedictione spirituali.* Quo sensu
 Ecclesia *etiam eleemosyna liberaliter collata a S.*
usicatorum *natura & Paulo II. Cor. IX. 5. & 6. benedictio ap-*
virtus ex- pellatur. Alias 2'.) *benedictio* significat
plicatur, precationem signo sensibili cum fiducia
 factam, qua alteri gratias & benedictio-
 nes divinas optamus, & pro viribus a
 DEO exoramus; in quo sensu Melchi-
 sedec benedixit Abraham, Jacob mo-
 riens suis liberis &c. Hoc sensu secun-
 dum Apostoli monitum ad Hebr. VII.
(Quod minus est, sine ulla contradictione
a meliore benedicatur) non nisi personas,
 quæ ratione ordinis, conditionis vel
 sanctimonix, aliis digniores sunt, hisce
 benedicere convenit. 3'.) Significat
preces & cerimonias, quæ Ecclesia *per-*
sonam aliquam applicat ad certum statum,
 vel officium sacrum, vel per eas petit a
 DEO solenniter gratias eodem rite fun-
 gendi, dando simul eis cum solennitate
 habitum, vel alia signa exteriora ejus
 officii, vel status. Quo sensu *benedici*
Ab-

Abbatēs, Virgines religiosæ, Equites Ordinum religiosorum &c. dicuntur. Quo etiam referri potest Coronatio & Consecratio Regum. 4.) & præcipue ita vocantur preces & ceremoniæ sacræ, per quas Ecclesia res inanimas fecernit ab usu profano, ac consecrat usibus religionis. Hoc sensu Ecclesia per suos ministros benedicit aquam, sal, oleum, campanas, cœmeteria, vestimenta altarium & Sacerdotum, calices, altaria, & ipsa templâ. Ex his, quæ ex destinatione legitima propius sacratissimis religionis usibus inservire debent, eorum benedictio vulgo Consecratio appellatur, & fere Episcopo ex antiquo Ecclesiæ more reservata est; uti consecratio Ecclesiæ, Altaris, Calicis, Olei & Chrismatis pro Sacramento Baptismi, Confirmationis, Extremæ Unctionis, & Ordinis conferendo &c. Et quidem cum materiæ Sacramentorum, aqua videlicet Baptismi, SS. Olea, & Chrisma benedicuntur; Ecclesia per preces a Ministro suo fusas petit, ut virtus S. Spiritus super creaturas istas se diffundat ad operandas gratias Sacramentorum illorum; eoque pacto nos admonet de virtute ipsorum Sacramentorum istorum ac de nostra ipsorum præmittenda illis congrua præparatione: de quo jam su-

pra §§. 209. 213. abunde diximus. Cum vero benedicit singulis septimanis *aquam benedictam* pro asperzione fidelium; item *nummos* ex metallo, *Ceras*, *Agnus DEI* dictas (quia JESUS Christus sub Agni specie in eis repræsentatur; quas Papa ipse benedicere solet), *Rosaria*, *Scapularia* &c.; petit ea benedictione a DEO interpositis meritis omnium membrorum suorum, ut, qui rebus istis cum viva fide usi fuerint ex ejus præscripto, recipiant certas gratias. Sic ex gr. in *benedictione Aquæ benedictæ*, miscet salem aquæ, ut significet puritatem & simplicitatem mentis cum prudentia christiana jungendam esse secundum Christi monitum (Matth. X. 16.) *estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ*: moxque petit a DEO omnibus, asperzione hujus aquæ cum fide utentibus, munditiem a noxis, liberationem ab insidiis dæmonis in anima & corpore, & præsentiam perennem gratiæ Spiritus Sancti. Porro nequaquam propterea credit Ecclesia; creaturis hisce, & aliis ejusmodi rebus benedictis, vim quamdam inesse producendi hosce supernaturales effectus; sed utitur eisdem tanquam signis idoneis talium effectuum; atque applicat usui illarum virtutem inter-

tercessionis & meritorum communem universitati omnium proborum membrorum suorum: ut hac ratione sensibili eo Sacramento excitet fidem & desiderium cujusque Christiani ad easdem gratias a DEO sæpe expetendas, & majore cum fiducia ob suffragantem votis suis universam Ecclesiam a Christo Domino expectandas. Porro id genus benedictiones non solum ab Ecclesiæ Ministris publico nomine factas, sed etiam ab ipsis Christianis singulis privato nomine in certis casibus fieri solitas, ex institutione ipsorum Apostolorum mox inde a principio Ecclesiæ introductas fuisse, discimus ex S. Paulo I. Tim. IV. 4. Ubi prædicit, in notissimis temporibus quosdam venturos, qui jubebunt abstinere a cibis quibusdam tanquam natura sua malis. Contra quos admonens nos, ait: *quia omnis creatura DEI bona est, & nihil rejiciendum Sanctificatur enim per verbum DEI & orationem.* Id est: etsi omni creatura quis abuti possit ad malum; tamen abusum istum caveri per orationem & mensæ benedictionem, quæ semper a Christianis præmitti solebat. Quidni ergo publica Ecclesiæ benedictio vim etiam majorem habeat; cum tanta privatæ benedictioni ciborum a S. Paulo tribuatur. *Usum*

certe id genus *Benedictionum* semper omnibus christianis Ecclesiis communem fuisse, constat ex universis etiam antiquissimis Euchologiis & Libris Ritualibus, Ecclesiæ Græcæ juxta, ac Latinae, Vide Tract. VI. de Sacram. 485. not. 7. sub finem. Quin imo 5'.) Ecclesia per suos ministros benedicit alias res omnes, quæcunque usibus humanis serviunt, puta *cibos & potus, domos, vasa, lectos nuptiales, lintea, arma, vestes, agros, & prata &c.*; ut in ipso Pontificali & Rituali Romano videre est. Qua benedictione duo vulgo Ecclesia petit a DEO; *primum*, ut dæmonis insidias avertat, abutentis his rebus; vel ut ipse noceat utentibus illis; vel ut inducat homines tentatione sua ad eis abutendum contra gloriam & voluntatem DEI: *deinde* fidelibus ipsis gratiam DEI exorat; cujus ope ipsimet semper non nisi bene & ad gloriam DEI hisce creaturis omnibus utantur,

6'.) Utitur insuper Ecclesia *Exorcismis* in suis Benedictionibus. Est autem *Exorcismus* invocatio divini nominis cum fiducia, & provocatio virtutis ejusdem ad compescendam omnem vim mali dæmonis, hominibus utcunque in-

infestam, promissionibus & meritis JESU Christi innixa; cum, vel sine imperio, dæmoni imposito, ut ab infestatione desistat. Si ex potestate ordinis, & officio Exorcistæ, suscipiantur, recte cum imperio conjunguntur. Sin minus; in sola prece acquiescere oportet; ex. gr. *Ecce crucem Domini! fugite partes adversæ. Imperet tibi Dominus JESUS &c.* quo pacto etiam privatus homo laicus Exorcismo uti potest secundum dicta in Tract. II. de Angelis §. 182. not. 3. *Exorcismi ex Ecclesiæ præscripto nunc diriguntur immediate ad diabolum, cum imperio, ut ab omni infestatione desistat; idque ad normam & exemplum Christi Domini, hanc potestatem largientis Apostolis, & usum exemplo proprio docentis. Luc. IV. 35. Et increpavit illum JESUS, dicens: obmutesce, & exi ab eo. Et factus est pavor in omnibus, & colloquebantur ad invicem, dicentes: quod est hoc verbum? quia in potestate & virtute imperat immundis spiritibus, & exeunt. Et imitati hoc exemplum discipuli Luc. X. 17. gloriantur: Domine! etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. Tum vero Marc. ult. Christus conceptis verbis promisit: Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo*

dæmonia ejicient. Alias Exorcismi diriguntur ad res inanimas, quæ adjurantur; id est, figurata locutione quasi ut personæ admonentur subjectionis suæ plenissimæ ad arbitrium DEI; addita simul ad DEUM prece, ut iis vel tanquam Sacramentis & instrumentis vim spiritualem gratiæ supernaturalis addat, omnibus pie utentibus profuturam; vel ut potentia sua sic earum vim naturalem determinet, ut ne hominibus nocumento sint. Prioris speciei exemplum est in Benedictione Salis pro Baptismo: Exorcizo te creatura salis per &c. ut efficiaris salutare Sacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te, Domine &c. Alterius speciei exemplum habes in benedictione tempestatum, fluctuum maris &c. item contra locustas, vermes, & alia animalia noxia.

235.

*Quæ hæc
veneratio
debeatur
a bono
Christiano,*

I. Boni Christiani est, benedictiones & Exorcismos, ab ipsa Christi Ecclesia, ejusque rectoribus, Episcopis & Pontificibus Romanis publica auctoritate probatos, vel etiam præscriptos, æstimare pro eo, atque meritum totius Ecclesiæ Christi, & vir-
tus

tus intercessionis communis, merentur; quæ major utique apud DEUM est, quam sit virtus & meritum cujuscunque intercessionis privatæ, ad eas omnes gratias & effectus a DEO impetrandos; qui precibus Ecclesiæ nomine & præscripto fuis petuntur.

II. *Itaque non ministri Ecclesiæ benedicens personam privatam respicere, sed ad auctoritatem totius Ecclesiæ eidem applicatam potius cum reverentia reflectere, eamque pro merito revereri oportet.*

III. *Res ab Ecclesia sacris usibus unice consecratas, tum titulo obedientiæ erga potestatis sacræ ministros, a quibus consecratio vim virtute institutionis suæ habet, tum titulo religionis erga DEUM, cujus usibus tanquam instrumenta cultus externi, destinatæ sunt, tamdiu, quamdiu ex intentione Legislatorum Ecclesiæ consecrationem suam conservant, sine gravi piaculo non licet ad profanos usus adhibere; puta SS. olea, ceu materias Sacramentorum, Altaria, Ecclesias, vestes Sacerdotales, calices sacros.*

ARTICULUS II.

DE EXERCITIIS RELIGIONIS EX-
TERNÆ AD PROMOVENDAM IN-
TERNAM VOLUNTATIS PRÆ-
CIPUE PERTINEN-
TIBUS.

236.

Oratio
vocalis
definitur.

Expressio religiosorum affectuum mentis nostræ erga DEUM & divina, seu totius religiosæ erga DEUM voluntatis nostræ, per voces articulatas, usitata jam voce *oratio vocalis* appellatur.

* Mirum, quam parum determinatæ notiones vulgo, non solum ab Ascetis, sed etiam a Theologis, hisce vocibus, *oratio vocalis*, *oratio mentalis*, subjiciantur. Supra jam monui §. 100. in adnot. 2. distinguendam esse proprie dictam *orationem* etiam more internam voluntatis a ceteris piis erga DEUM affectibus ex, gr. *amoris*, *adorationis*, *gratiarum actionis* &c. ut quorumvis horum actuum natura propria & officia distincte explicari queant. At enim, uti cum *oratione* proprie dicta confundunt omnes affectiones reliquas
mentis

mentis ad DEUM elevatæ, ita pariter in *orationis mentalis* conceptu rursus instabiles sunt. Nunc enim solos piæ mentis ad DEUM elevatæ affectus *internos* per eam intelligi volunt; nunc etiam religiosa sensa intellectus, de DEO cum reflexione cogitantis, & cientis voluntatem ad illos affectus: quæ notio jam commune illud intellectus & voluntatis exercitium exprimit, quod *Meditationem divinorum* vulgo appellamus. Tametsi *Meditationis in genere* summatæ exercitium etiam ad aliarum virtutum naturam & officia mente perpendenda, & concipiendos circa ea pios affectus, sese extendat; atque idcirco commune omnium virtutum, non solius religionis erga DEUM, remedium sit,

** Rectius una vox *oratio vocalis* pro externa vocali expressione omnium religiosorum erga DEUM affectuum designanda assumitur, quos a §. 77. usque ad §. 142. descripsi: quia religiosa omnium illorum affectuum per voces expressio communes regulas *officii* sui habet; quas proinde nunc explicabimus, ceu longe ab illis diversas; queis & *orationem* mere *internam* proprie dictam dirigi a §. 100 ostendimus, & quibus universi ceteri mere interni religiosi erga DEUM affectus reguntur.

Finis eius completus. *Finis & usus completus vocalis orationis est, ut pronuntiatione articulatorum vocum, affectus religiosos internos convenientes significantium, & affectus illos actu in nobis concitemus, & eosdem significando aliis, hos ad similes affectus & sensa erga DEUM provocemus.* Constat enim ex regula Psychologica (Psychol. §. 138. seq.), inprimis hominis mentem in recte cogitando maxime a vocum usu, & cognitione symbolica dependere. Tum vero, licet sufficere absolute ad ciendos religiosos affectus possent sola mente conceptæ vocum ideæ: tamen vocum sonora expressio, ut experientia quotidie sentimus, non solum attentionem ad eas ipsas ideas vocum, harumque significata, maximopere adjuvat, sed commotionis corporeæ quodam intensiore conatu ad incitandos & magis accendendos illos affectus servit. Præterea is ipse vocalis orationis nostræ conatus & fervor non solum religionis admonitio est aliis, sed exempli auctoritate pollet ad persuadendum eisdem studium similitum religiosorum erga DEUM animi affectuum.

238.

I. Duplex ergo usus orationis vocalis Distingui probe distinguendus est; primus videlicet ad debet singularem, nutriendam propriam internam religionem voluntatis; alter ad promovendam religionem communis, alienam oratione vocali, alta & sonora & publica voce pronuntiata. oratio.

II. Unde distingui debet oratio vocalis submissa voce facta, quam quis suæ unius fovendæ internæ devotionis causa peragit, ab ea, qua sonora voce communes cum aliis preces peraguntur: quod utrumque rursus duplici modo contingere potest; primum si singuli suo tantum nomine; licet in communi, orent; deinde si unus, vel plures, nomine omnium fidelium, veluti publici ministri, ad hoc legitime deputati, preces DEO offerant: quod in Ecclesia catholica faciunt Sacerdotes, & omnes ii, qui ex Ecclesiæ præcepto divinum officium publice recitant, aut cantant: de quo posteriore inferius aliqua singillatim dicemus (251. seq.)

239.

Oratio vocalis, quatenus cuicunque Orationis mere internæ elevationi mentis ad DEUM vocalis præcise per conjunctum vocalem sonum op- utilitas, poni-

& necessi-
 tas deter-
 minatur.

ponitur, etsi utilissima sit omnibus (237.)
 & sæpe etiam præcepta; tamen non æque
 universe necessarium medium salutis est,
 atque oratio mere interna strictè dicta (102)
 aut alii actus mere internæ elevationis men-
 tis ad DEUM (67 Eth. univ. §§. 388.
 seq.). Extra casum enim, quo lege
 positiva DEI, vel Ecclesiæ, ad preces
 vocales communes, aut etiam publico
 nomine peragendas, multi subinde ob-
 ligantur, aut aliorum hominum specialis
 necessitas id caritatis titulo exposcit: etsi
 symbolica vocum repræsentatione mere
 interna in mente abstinere vix possimus
 (Psychol. 138. seq.); sonora tamen
 vocum expressione ad quoscunque actus
 elevationis mentis ad DEUM mere in-
 ternos eliciendos absolute nequaquam
 indigemus. Quin imo, qui elevationi
 internæ mentis ad DEUM ex frequen-
 tiore exercitatione jam magis assueti sunt,
 sæpe facilius sine vocali oratione eidem
 indulgent. Ut proinde vocalis oratio
 neque per se & natura sua, neque ut
 vehiculum elevationis mentis internæ ad
 DEUM, medium sit absolute necessa-
 rium, lege naturali tam universe præ-
 ceptum; uti sunt ipsi actus interni ejus-
 dem elevationis mentis ad DEUM; præ-
 fertim cum multa alia sint signa religio-
 nis

nis internæ, queis eam promovere in aliis hominibus, quoad debemus, abunde possimus; quin opus ad hoc sit, ut universi ad unum omnes sonora pre-catione aliquando saltem utamur.

240.

*Ut porro finis uterque orationis voca-
lis §. 237. explicatus rite obtineatur, evi-
dens est sic construi orationem vocalem de-
bere, ut & ad propriam devotionem religio-
nis internæ excitandam, & ad alios simi-
liter ad eam commonendos & incitandos, vi
significativa verborum distincta apprime
valeat.*

*Regule de
rite ordi-
nanda
oratione
vocali.*

241.

*Tum vero in adornanda vocali oratio-
ne præcipua omnium cura esse debet, ut illis
inprimis religiosæ mentis erga DEUM af-
fectibus, tum in proprio subjecto, tum in
aliis excitandis, & debito modo promoven-
dis, accomoda sit, qui præ ceteris cuique
Christiano magis ad salutem necessarii sunt,
& majus momentum habent ad ceterarum
omnium virtutum officia in Christianis pro-
movenda.*

242.

Formu-
læ actuum
fidei,
spei, &
caritatis.

I. Itaque prima omnium cura esse debet, ut habeantur quam exactissimæ formulæ actuum fidei, spei, & caritatis divinæ, continentes maxime distinctam expressionem totius digni conceptus de divina Majestate & amabilitate; timoris item filialis & reverentiæ erga DEUM; adorationis; obedientiæ; & firmissimi propositi perfectæ conformationis cum divina voluntate, oblationisque sui totius in obsequium DEI; orationis denique, id est, petitionis præcipuarum & maxime necessariarum gratiarum a DEO (a §. 56. ad 64. & a §. 76. ad 109.).

Precum
formulæ
ad JE-
SUM
Christum,
DEI pa-
ram,
& mento,
nobis DEO
Patri offerentem,
præ aliis
nihil falsi,
cunctis sensibilibus
devotionis exercitiis
vocalibus
cordi habendæ sunt,
secundum dicta
§. 146. usque ad §. 164.

II. Ut sensibilis devotionis sensu magis informulæ terna religio in nobis & aliis accendatur, similes affectuum formulæ erga JESUM Christum, salutis nostræ totius auctorem, maxime ut præsentem in SS. Eucharistiæ Sacramentum, & in Missæ Sacrificio in dies se pro sanctos, nobis DEO Patri offerentem, præ aliis nihil falsi, cunctis sensibilis devotionis exercitiis vocalibus cordi habendæ sunt, secundum dicta §. 146. usque ad §. 164.

III. Et si summe commendandæ vocales orationes ad Bmam. Virginem DEI Matrem &

Et Sanctos ob utilitatem suam sint; tamen longe postponendæ sunt prioribus, hic Cor. I. & II. enumeratis, Et multo minus hisce multiplicandæ, Et frequentandæ (167); semperque ita adornandæ, ut cultus omnis Sanctorum rite referatur ad incrementum cultus divini (ibid & seqq.).

IV. In universis formulis orationum vocalium quam maxime cavendum, ut nihil usquam falsi quoad conceptus internæ religionis, nihil inordinatum quoad affectus religiosos misceatur. Sic enim a toto fine suo aberraret, atque loco ejus, ut promoveret veram & sanctam internam religionem, ad falsam religionem & superstitionem invitaret.

* Patet ex his principiis, quanta cura esse debeat, ut libelli precum rite sint formulæ comparati, queis fideles christiani passim utantur: quantopere curandum, ut non nisi a peritissimis Theologis & prudentibus maxime viris, qui scientiam & momentum orandi ipsimet habeant, confecti libelli precum imprimi, & dispertiri christiano populo, permittantur. At enim quanta hic negligentia! imo quanta pernities grassatur! Quot libelli veris superstitionibus, & falsissimis promissis pleni, in fidelium manibus passim versantur! Quam sine recto ordine in plerisque sen-

H h

fi-

sibilis maxime, & sæpe supra omnem modum sensibilis, devotio erga Sanctos, nescio quam multos, omnes paginas implet, ut vix DEI & JESU Christi, minus præcipuorum religionis actuum, mentionem, raro justas istorum formulas, invenias. Nunquid corrigi deberet frequens ille modus invocandi Sanctos, non ut exorent solummodo nobis a DEO auxilium, sed ut ipsi nos *juvent* auxilio suo, *liberent* a malis, *conferant beneficia*? Ecclesia profecto in elegantissimis suis orationibus nunquam sic orat; sed semper DEUM implorat, ut, qui sanctitatis servorum suorum fuit auctor, nobis eorum intercessione suum præstet auxilium. Profecto etsi vix tam rudis aliquis sit ex nostris, ut sanctos pro DIIS habeat: certe tamen inepti conceptus fiduciæ erga sanctos apud rudiores ineptis id genus precandi formulis, tam sæpe repetitis, nutriuntur. Eheu! evigila hic Pastorum cura! nec permitte totum, tamque grave negotium imperitiæ scribillantium temeritati. Tum vero, quæso! ad quid tanta tam variantium libellorum farrago? Utinam unis eisdemque, sed exquisitissimo studio & peritia concinnatis, precum formulis ad unum Christiani omnes uterentur. Profecto id maxime ad figendos in omnium animis genuinos omnium objectorum religionis conceptus, & ad rectum religiosorum omnium affectuum exercitium universis inculcandum, mirifice serviret.

*** Dubitant non nulli, an utile sit proponere *formulas precum*, existimantes, multo sincerius fundi ab eis orationes suas, & elevari affectus ad DEUM, qui, ut ajunt, *ex corde* precantur, & ex præsentaneo motu sine certa formularum lege affectus religiosos efferunt ad DEUM: etiam idcirco, quod in recitandis precum formulis facile mentis attentio aliorum elabi, & assuetudo contrahi soleat; sicque magis ore, quam mente peragantur. His respondeo: negari non posse, recitationem formularum, maxime si sæpius eadem repetatur, distractionibus mentis multum obnoxiam esse (de quibus statim agemus); facileque contingere, ut externæ religionis signis conveniens in mente interna religio non respondeat. At enim inde non sequitur, precum genuinas formulas utilitatem summam non habere, nec vulgò commendandas fidelibus esse. Quotus enim quisque vel satis peritus, vel satis ipse jam ultro devotus est, & quidem secundum omnem rectum ordinem; ut id genus veluti directione, & incitamento devotionis, opus non habeat? Enimvero sequantur ii impetum suæ devotionis, qui frequenti ex meditatione familiaria jam habent religionis omnia incitamenta, & rectum ordinem totius religiosæ devotionis habent probe perspectum. Quin imo tales, nisi aliunde ad vocalem orationem titulo speciali obligentur, in interna mentis ad DEUM elevatione sistere, quamdiu ad aliud ex officio non obligantur,

possunt. Verum quam pauci sunt eo usque exercitatione versati! Quam multi nescirent, quid, & quomodo orandum; nisi per *formulas* edocerentur! Quodsi ne has quidem satis attente recitant; quid fieret sine omni id genus auxilio?

Oratio *** *Quærent* porro: an singillatim Domini-commendandus sit frequens usus & recitatio illius orandi formulæ, quam Christus ipse nos docuit Matth. VI. 8. & Luc. XI. 2. quæ incipit: *Pater noster*. Ubi principio notandum, non defuisse nuper, qui dubitari posse putarit, an omni ex parte sic perfectissima hæc *Dominica oratio* habenda sit, ut nihil eidem addi, vel ad complementum *integritatis*, vel ad maiorem petitionum *claritatem*, possit: ex. gr. petitionem quartam, *panem quotidianum da nobis hodie*, virtute *idiomatis* totius *biblici* non exprimere omne id, quod ad necessitates universas corporis pertineat, magistratus bonos, pacem, honorem &c.: nimis quam obscuras esse expressiones secundæ & septimæ petitionis, si per illam *triplex DEI regnum*, ac per istam *omnia malorum genera*, intelligenda sint; ut quidem vulgares paraphrases supponunt: denique Christo propositum fuisse, non ut isthæc oratio pro *formula* orandi, sed ut brevis *instructionis* loco solummodo, serviret; idque vel ex eo patere; quod *S. Lucas*, eam recensens, tertiam & septimam petitionem plane reticeat. Post hæc consuetudo reprehenditur, qua hæc oratio ob nimis frequentem

tem usum sine attentione ad vim verborum, sine conformatione affectuum, & cordis consensu, potius mechanico quodam labiorum motu, quam in spiritu & veritate peragitur: atque ex hisce omnibus porro occasio arripitur, eo amplius reprobandi communem Catholicorum praxin *Rosarium*, ut vocant, recitandi. *Ajunt* nempe, tam frequentem repetitionem ejusdem precandi formulæ in primis temporibus christianæ religionis usitatam fuisse probari non posse; sed iniquissimis ignorantiae seculis primum inventam fuisse; quibus doctores invenientæ meliori orationis methodo sese impares sentiebant, & media virtutum passim virtutibus ipsis substituebantur. *Præquam* hisce cunctis exprobrationibus *respondam*; illud adnoto, sæpe dolere me, cum similia in adversariis A catholicis lego, præjudicia & aversionem ab omni re catholica, inde a primis quasi incunabulis conceptam, in viris etiam cetera optimis id tam communiter efficere, ut etiam optima quæque displiceant, nec utilitates perspiciant certarum praxium religionis; etsi vel maxime in omnes veritatis simpliciter amantes oculos incurrant. Jam vero singulis crisibus enumeratis responsa sigillatim accurata reponamus. *Ajo* itaque *primo*: orationem illam dominicam certissime *integritatem* eam juxta ac *claritatem* omnem habere, quamcunque exquisitissimæ Sapientiæ consilium in ea requirere possit. Quod, tametsi vel sola

spectata divina illius, qui nos eam docuit,
 persona certissimum & indubitatum ha-
 beri deberet; etiam sigillatim ex iis ipsis
 ostendere facile est, quæ in dubium vo-
 cata sunt. Itaque *quarta* illius *petitionis* id
 duplex propositum est, divina Magistri
 sapientia dignissimum; primum ut doce-
 ret nos, etiam temporalia confidenter a
 divino Patre nostro petere: deinde ut ta-
 men simul admoneret, maxima desiderio-
 rum moderatione in petendis juxta ad
 appetendis simpliciter eisdem nobis uten-
 dum esse. Non poterat utrumque docu-
 mentum practica orationis formula aptiore
 exercendum proponi. *Panem quotidianum*
 præcise petentes, simpliciter utrumque
 documentum præcisione summa observa-
 mus; & contenti necessaria vitæ solum-
 modo petere, simul desideriorum mode-
 rationem exprimimus; quam studiosa
 enumeratio omnium mediorum tempo-
 ranæ nostræ felicitatis pessumdaret. Ma-
 xime quod ea enumeratio tam sollicita male
 cum filiali fiducia componeretur; quæ
 curam mediorum, quibus quotidiana ne-
 cessitas victus comparanda est, secure
 tam bono Patri relinquit. *Petitione secunda*
 triplex regnum, gratiæ internum, Ec-
 clesiæ externum, gloriæ supernum ac
 cœleste, revera expetendum proponi,
 non negavero quidem; attamen *distincte*
 de his tribus ut cogitarent omnes cœlestis
 Patris sui filii, Christum per ea verba ad-
 monere voluisse, neutiquam credo; sed
 id solum voluit, ut optaremus, DEUM
 effi-

efficaci imperio regnare super nos universos cum omni plenitudine; quippe quo solo nos omnes perfecte felices fore credamus. Quod cum perfecte futurum sit, si fiat *DEI voluntas* semper in terra, sicut eadem semper in caelo sit: *tertia* hæc *petitio* non nisi explicatio secundæ est. Similiter *septima* *petitio* in *sexta* continetur: quia mala physica, nisi occasio nobis peccati evadant, relate ad finem ultimum creationis nostræ *mala*, id est, impedimenta non sunt. Proinde in *septima* illa petitione ex mente divini Magistri non est cogitare cum enumeratione quadam omnia mala vitæ istius; sed solum in genere ea, quæ tentatione quadam causâ peccati nobis extitura a DEO prævidentur. Atque hunc sensum veluti communem & vis significandi verbis ipsis insita exprimit, & omissio *S. Luca*, non utique sine altiore consilio facta, satis confirmat. Hæc ergo brevissima *SYNOPSIS* perfectissimæ *Orationis* illius *Dominicæ* est, ut excitata in nobis petendi filiali fiducia ex commemoratione *paternæ* *DEI* in nos filios teneritudinis & benevolentiae, ac simul *potentiæ* perfectæ *cælestem*, id est, veram, & perfectam, beatitudinem suam etiam filiis communicandi, cujus unius causâ nos creavit, prima omnium & ardentissima cura ab eo petamus *media* necessaria ad id, ut ex parte nostra ea cooperatio sequatur, quæ necessaria est, ut *finis* ille, ab ipso cœlesti Patre nostro maxime & unice exoptatus, id est, beatitudo nostra

æterna, actu consequatur. Hæc jam *media generalissima & proxima* sunt, *primo* clara & efficax *DEI cognitio*, qua in omnibus *DEI nomen sanctum fiat*, id est, DEUS & undique amabilis in se, & sapiens, sanctus, bonus, misericors, & iustus, erga nos filios suos, cognoscatur; *deinde* ortus ex ea cognitione *DEI amor imperans* & in cordibus nostris *regnans*, seu prædominans omnibus affectibus nostris, efficiensque, ut *DEI omnis voluntas* pari subjectione & obsequio voluntatis nostræ *in terra fiat*, sicut fit *in cælo* ab Angelis. Tum vero quia corpore indigemus ut instrumento ad *DEI voluntatem* exequendam; utque significemus, temporalia quoque & *DEI dona* esse, & quoad utilia ad finem prædictum sunt, pari liberalitate a *DEO* solo expectanda; quin tamen vehementiore aliquo affectu superfluitatem infimorum bonorum istorum expetamus: idcirco uno solum verbo *panem nostrum quotidianum* confidenter ab eodem optimo Patre petimus. Pro coronide vero *impedimenta finis* nostri ultimi prædicti removeri a divini Patris nostri Misericordia, nobis perspecta, petimus; culpas nimirum præteritas, ceu grandia *debita nostra*; & futuras, in quas quacunque *tentatione* induci possemus, ceu unica vera *mala nostra*. Memores vero, remitti nobis a *DEO* non posse ea debita, nisi & nos pari Misericordia aliis fratribus nostris remittamus, quæ adversum nos peccarunt; ex Christi monito simul significamus, nos pariter inimicis nostris integre ignos-

ignoscere. Denique conscii, omnes nos unius cœlestis Patris filios & hæredes esse, nexu mutui fraterni amoris conjunctos in Christo, singuli communi nomine cuncta prædicta pro omnibus oramus. Quibus omnibus consideratis evidens est, nihil in hac orandi formula desiderari ad summam ejus perfectionem posse. Sequitur jam ille scrupulus; an pro *instructione* orandi potius, an etiam pro *formula orationis* data nobis a Christo fuerit precatio illa? Mirum, si quis dubitare possit, qui caput sextum S. Matthæi attente legerit. Vetat Christus Apostolis, ne *justitiam suam faciant coram hominibus, ut videantur ab istis; & ne orent in Synagogis & platearum angulis stantes, ut hypocritæ, cupientes videri ab aliis: sed jubet intra cubiculum clauso ostio in abscondito orare Patrem, qui videt in abscondito. Monet deinde, orantes ne multam loquantur, sicut ethnici, putantes, quod in multiloquio suo exaudiantur: multiloquio opus haud esse; cum fiat Pater, quid opus sit filiis, antequam ab eo petant. Tum vero veluti concludens ait: Sic ergo vos orabitis: Pater noster &c. continuam orationem, mirabili brevitate perfectionem omnem orationis continentem non jam solum orandi *instructionem*, pronuntians, subjuncto in fine *Amen*, id est, *ita fiat*. Præterea num tanti Magistri discipulis vitio verti possit, si malint conceptis tam dilecti Filii verbis orare ad divinum illius Patrem; quam fusiore oratione & circumlocutione uti? An non hoc ipsum grande incitamentum *fiduciæ**

est? *Primis vero Christianis sæpe in usu fuisse recitationem hujus formulæ orandi, ab ipso Christo traditæ, quæso, quis poterit dubitare; si vel legerit illius expositionem a S. Cypriano in speciali opusculo, de Oratione Dominica inscripto, traditam; aut legerit, quæ S. Augustinus de eadem scribit Epist. 130. vel 121. cap. 11.: ubi singulas septem petitiones ejus exponens, ad singulas repetit: Cum dicimus, sanctificetur nomen tuum &c.: cum dicimus: adveniat regnum tuum &c. quod rursum facit in Enchiridio cap. 115. In eodem Enchiridio cap. 70. expresse dicit, eam esse quotidianam orationem fidelium: Pater noster &c., qua & pro quotidianis & levibus peccatis satisfiat, si fiat, quod dicitur: dimitte, sicut & nos dimittimus. Crebra repetitio per se fervoris fomes est. Sic quatuor animalia mystica, Seraphini, in cœlo non cessant nocte & die clamare, Sanctus, Sanctus &c.; & in Psal. 135. vigesies septies idem repetitur. Quodsi multi sunt, qui sine sensu & consensione mentis solo externo labiorum motu peragunt hanc orationem; id vel neglectus officii suos instruendi est in parentibus, moderatoribus juventutis, & curatoribus animorum graviter sane incusandus, vel oscitantia ipsorum orantium, frequenti admonitione corrigenda; vel humanæ mentis, facile a proposito suo spirituali objecto ad sensibilia evagantis, infirmitas, tam facile alio tempore corrigenda, quam ignoscenda ab optimo divino Patre; quin propterea*
ulus

usus ipse frequens optimi per se remedii bonæ orationis jure improbari posse videatur.

**** *Rosarium* singillatim quod atti-Rosaret, duo secernenda sunt; *primum* an bona, an sancta, & utilis sit illa praxis Rosarium recitandi, Seculo XIII. a S. Dominico & illius fociis introducta: *Alterum*, an ita frequentia usus illius sit commendanda, ut non alia melior & utilior precandi ratio subinde suaderi debeat. *Quod ad primum spectat*, evidens est; recitationem Symboli Apostolorum, orationis Dominicæ, & Angelicæ salutationis, cum interpositione memoriæ venerabundæ variorum maxime memorabilium eventuum vitæ JESU Christi & virginæ Matris ejusdem, & per se honestissimam & ad stabiliendam de eis fidem, gratam memoriam, exempli sanctissimi imitationem, ad fructus redemptionis nostræ participandi desiderium incitandum &c. utilissimam esse: tum vero iis temporibus inprimis non sine divino consilio inventam fuisse id genus precandi praxin, tam facilem, tam omni etiam rudissimæ hominum conditioni appositam; quibus crassior ignorantia, & legendi imperitia, inter omnes hominum status communiter obtinebat. Numerus salutationum B. Virginis nihil profecto inanis superstitionis habet; sed ex mente primorum auctorum non nisi ad memoriam numeri annorum honorandam.

dam servit; quibus eam vixisse in terris crediderunt: quin aliqua huic numero virtus & efficacia adscribatur, aut religioni ducatur illum mutare pro libitu. Præterea falsum est, quod illa salutatione solam honoremus DEIpam: etiam *JESUM benedictum fructum ventris* illius adoramus, & vitæ illius simul præcipua adjuncta pie recolimus. *Quod iam spectat ad alterum*: quid vetat hujus orationis frequentiam ita moderari, ut ne obsit utilioribus orandi modis; vel etiam praxin illam aliquando cum meliore permutare? Citra dubium est, neminem per se ad eam præcise praxin obligari. Citra dubium est, potioris momenti esse exercitationem frequentem aliorum religionis actuum præ illa tam frequenti angelicæ salutationis repetitione; quæ distractionum mentis periculo tam est obnoxia; puta actuum fidei, spei, caritatis, adorationis, conformationis suæ voluntatis cum divina, detestationis peccatorum &c. Hoc sine pridem magni nominis viri, & inter hos celeberrimi galliæ Episcopi, Tolosanus, & montis Pessulani, jam ante quinquaginta annos in catechismis, Episcopali auctoritate publice impressis, proposuere alias diversas Rosariorum formulas; quibus ex. gr. cuivis recitationi orationis Dominicæ subjunguntur nunc decem (aut quinque, aut tres, pro arbitrio devotionis) actus fidei, nunc totidem actus Spei, caritatis, vel totidem Gloria Patri &c. Ut primum summorum Pastorum

rum cura ad moderandas fidelium orationes vocales sese ipsa demiserit, nec jam reliquerit negotium hoc omne certorum hominum ineptiis, ingens sequetur profectus animorum; & ab innumeris cavillationibus A catholicorum religionis nostræ sanctitas purgabitur.

***** *Ufus Angelicæ Salutationis ex Ufus An-*
formula quidem integra hodierna ante se-
culum XI. non reperitur. In Sacramen-
tario S. Gregorii M. sola verba Angeli Gab-
rielis pro Antiphona offertorii adhibita
leguntur; prout hodiedum videre est in
Dominica IV. Adventus Domini. Ora-
tionis loco occurrit omnium primo Se-
culo XI. in minore Officio B. Virginis
apud S. Petrum Damiani opusc. XXXIII.
Pro communi prece Ecclesiastica omnibus
fidelibus cum Oratione Dominica & Sym-
bolo Apostolorum recitandam saltem us-
que ad ea verba *Sancta Maria &c.* primo
præscriptam fuisse legimus a. 1196. ab
Odone de Solliaco Episcopo Parisino in Ordinationibus Ecclesiæ suæ. Ex quo colligitur, initio sola verba Angeli recitari consuevisse: deinde vero addita fuisse verba S. Elisabethæ: id quod jam factum est vel jam ante, vel certe circa tempus S. Dominici; quo tempore adhuc fiebatur vel illis verbis *JESUS Christus*, vel addito aliquo ex quindecim Mysteriis Rosarii ex. gr. *quem de S. Spiritu Virgo concepisti &c.* Versus annum 1508. addi cœpere illa verba, *Sancta Maria Mater DEI*

ora

ora pro nobis peccatoribus , Amen. Aliquot annis post hæc Patres Franciscani addidere & illa, *nunc & in hora mortis nostræ;* quæ in istorum Breviario legere jam est a. 1515. Pius V. postea sub eadem formula integra Romano Breviario illam inseruit. Waldenses primi jam seculo duodecimo cum stomacho hanc precem rejecere; quos imitari placuit, & placet hodie, Protestantibus Germaniæ. Mirum! Atqui tamen salutatio Angeli & Elisabethæ in SS. literis commendationem suam habet. Si Paulus invocat orationes vivorum: cur vitio nobis vertunt, quod invocemus DEI Matrem viventem in cœlo?

243.

*Attentio
requisita
ad orationem
vocalem.*

Quoniam ex primariis vocalis orationis finibus is est, ut significatrice vocabulorum vi in ipso orante excitentur religiosæ cogitationes & affectus (237): idcirco *ad recte peragendam vocalem orationem maxime requiritur attentio mentis ad vocum significationem, una cum studio conformandi re ipsa vocibus ore expressis internos mentis affectus.* Enimvero, quoties quis solus tacite orat vocali prece ad DEUM, quin alii audiant; is unicus profecto finis & usus vocalis orationis qua talis esse potest, videlicet excitatio similium cogita-

gitationum & affectuum in mente orantis, quales prece vocali significantur. Aut cui denique significant voces, si non ipsi oranti significant, eo quidem in casu? An DEO fortassis? Is profecto cor intuetur; & si non intueatur in eo id ipsum, quod voce orantis significatur; edic, quid DEO per eas voces orans significat? Quid multis: non est omnino is finis aliquis in universa oratione vocali, ut DEO per eam quidquam significemus; qui alioquin omniscius cordis scrutator est. Non ergo nisi nobis ipsis vocali oratione, tacita quidem, significamus, quales mente cogitationes & affectus concipere adversus DEUM debeamus. Proinde sine attentione ad vim significatricem precum vocalium a fine præcipuo medium hoc tacitæ orationis vocalis evidenter deficit, & nequaquam recte adhibetur. Christus certe Joan. IV. 23. in *veris adoratoribus* suis hæc duo requirit, ut *adorent in spiritu & veritate*; id est, non solum externis signis vocum, cerimoniarum, & victimarum, ut Judæi; nec superstitione falsa, uti Samaritani; sed veræ religionis signis externis, quibus spiritus interna religio per eadem significata respondeat.

Battologia orationum multarum.

Oratio vocalis sine attentione ad significationem vocum, aut sine conformatione affectuum, *Battologia* sive mentis expers locutio, appellatur.

I. Omnis ergo vocalis oratio, cui attentio significatus vocum, & conformatio affectuum deest, qua talis, vera battologia est, non vera oratio, sed solum in speciem talis.

II. Siquis utatur verbis ac sermone in sua oratione vocali privata ac tacita, quorum significatum ipse plane non intelligit, veram battologiam committit.

III. Qui vocalis orationis formulis talibus utitur, quæ res tales, aut affectus cordis, significant, qui personæ oranti plane non quadrant, battologiam pariter committit.

IV. Fieri tamen potest, ut quis simul interne elevatam ad DEUM mentem habeat sub vocalium precum pronuntiatione, quin ad vocum significatum ullo pacto attendat, aut illum intelligat; videlicet res sacras cogitando alias quascunque, & pium ex-

exercendo circa illas affectum. *Et talis mente quidem orat; ast oratio vocalis ejusdem, qua talis, vera adhuc battologia est.*

245.

Mentis occupatio in cogitationibus & affectibus sub oratione vocali, quæ nec istius significatui conformis est, nec interne saltem elevatam mentem ad DEUM tenet, sed ad extranea a tota religione objecta eam divertit, *distractio* appellatur. Hæc *voluntaria* est in se, si mens deliberato consilio ad extranea a religione objecta divertit; *voluntaria in causa*, seu principio suo, dicitur; quando non quidem est voluntaria in se; at tamen causa illius (ex. gr. immodicus amor aliquis creaturarum, aut pravus affectus quispiam, dissipans mentem, & retrahens a divinis) voluntaria est. *Non voluntaria distractio* est, quæ nec in se, nec in sua causa voluntaria est.

246.

Voluntaria distractio in oratione vocali non modo istius fructum impedit, ut nihil impetret, nec mereatur quidquam præmii

I i

Voluntaria fructum orationis impedit.

a DEO , sed etiam peccato non caret. Non enim talis vera oratio est, sed mera battologia (244.); simul vero contemptu DEI non caret; cum quis externe significans se converti cogitatione & affectu ad DEUM, dimissa omni de DEO ac divinis cogitatione, sciens ac volens ad creaturas mentem & affectum convertit. Actio vero cum DEI aliquo etiam solum indirecto actuali contemptu conjuncta, uti bonitate morali theologica caret; ita vim impetrandi & merendi habere non potest apud DEUM; sed verum peccatum est (Eth. Univ. Christ. 203. 204. 205.).

* Recte S. Augustinus in Psalm. LXXXV. n. 7. scribit: *Quis est homo, cum quo si amicus ejus coeperit colloqui, & noluerit ille respondere colloquutioni ejus, & viderit eum averti a se, & aliud loqui ad alium: quis hoc ferat? Aut si forte interpellas judicem, & constituas eum loco, ut te audiat; & subito cum ad eum loqueris, dimittas eum, & incipias fabulari cum amico tuo; quando te tolerat? Et tolerat DEUS tot corda precantium, & diversas res cogitantium, omitto dicere & noxias; omitto dicere, aliquando perversas & inimicas DEO: ipsas superfluas cogitare injuria est ejus, cum quo loqui coeperas. Oratio tua locutio est ad DEUM. Quando legis, DEUS tibi loquitur: quando eras, cum DEO loqueris.*

247.

Ob distractionem tamen non voluntaria voluntariam pia voluntas orandi fructu non caret: tamen et si vim illam merendi, & impetrandi orationis ipsa amittat, quæ actuali conformationi cogitationum & affectionum mentis cum potestate vocum inesset. Voluntas enim illa, per se bona, distractione non voluntaria non tollitur, sed habitu permanet; atque idcirco, deliberatione secuta, continuo distractam mentem ad DEUM & divina cogitanda & appetenda revocat; si modo seria per se sit. Bonitate ergo morali theologica non caret; quæ DEO sine dubio placet, & vim merendi & impetrandi apud illius liberalitatem habet; quæ sola infirmitate naturali mentis ad evagandum pronæ non evertitur: quod primum. Interim tamen evidens est, distractione licet non voluntaria impediri actus omnes internæ elevationis mentis & cordis ad DEUM, vocum potestate significatas; qui, si adessent, magnam vim propriam merendi & impetrandi haberent: quod alterum erat.

* Sapienter & moderate loco mox citato pergit S. Augustinus: Sed quid? Desperandum est de genere humano, & dicendum,

ad damnationem pertinere omnem hominem; cui surrepserit aliqua cogitatio oranti, & interruperit orationem ipsius? Si hoc dixerimus, fratres! quæ spes remaneat, non video. Porro est aliqua spes ad DEUM; quia magna est ejus misericordia.

**** Probe penes se invicem stant hæc assertio & ea, quam habet §us 244. Nam licet bona voluntas orandi, habitu permanens, fructum aliquem habeat; oratio tamen ipsa vocalis, distractione durante, utut hæc involuntaria sit, vera battologia in se est, nullam novam, & a prima orandi voluntate diversam vim fructumque habens: etsi ob defectum voluntarii consensus distractio peccato theologico careat.**

248.

**Obligatio
orandi
attente.**

Ad cavendas ergo distractiones voluntarias, seu in se, seu in sua causa, omnis orans per se perfecte obligatur: ad cavendas autem pro viribus distractiones involuntarias non obligatione vulgo obstringimur; sed solum consilio admonemur. Voluntariæ enim nunquam peccato carent, vel in se, vel in sua causa: atqui peccatum omne vitare obligamur perfecte. Ex adverso distractio nullo modo voluntaria caret peccato theologico; majorem tamen orationis fructum impedit: ergo
non

non quidem perfecte, imperfecte tamen, id est, consilio ad illam pro viribus impediendam obligamur.

* Cavetur autem distractio omnis *mentis ante orationem preparatione* secundum Ecclci XVIII. 23. monitum: *Ante orationem prepara animam tuam; & noli esse quasi homo, qui tentat DEUM.* Tentat autem DEUM, quisquis peccandi periculo temere se exponit; quod profecto contingit tum, quando imparati ad orandum accedimus, ac proinde cum periculo distractionum.

** Est vero duplex *modus sese ad orationem preparandi*, ac bene disponendi, *remote* videlicet, & *proxime*. *Remota preparatio* consistit in habituali dispositione mentis ad vitam conformandam divinis legibus, ad conservandum perpetuum dominium amoris DEI, & subjiciendum istius imperio omnem alium affectum erga res creatas. Absque id genus *præparatione mentis* accedens ad orationem, seu vocalem, seu etiam mere internam, certissime innumeris distractionibus turbabitur; in quas affectus sequior quiscunque, divino amorì prædominans, captivam mentem præcipitabit: cum, quod quis amat præcipue, de eo cogitare identidem assueverit. Unde experientia docet, Christianos amore mundano plenos raro, nec nisi difficillime, cum interna attentione ac devotione orare. *Præparatio proxima* in eo consistit, quod quis, priusquam actu orare incipiat, men-

tem a profanis negotiis colligat in se, & evacuet; DEI præsentis memoriam in se renovet, quocum in oratione acturus negotium salutis est; ac serio id agere decernat, DEI ad hoc auxilio invocato. Atque hæc quidem de privata ac tacita oratione.

249.

Regula

*in oratione
vocali
communi
observan-
da. Idem
vis major.*

In oratione vocali alta voce & communiter cum aliis peragi solita, vel certe ad aliorum quoque incitandam internam religionem directâ (238.), ut ea recte peragatur; primo utendum est sermone, quem præsentis intelligant; deinde adhibenda est formula orationis exprimens cogitationes & affectus congruentes cætui personarum, quæ simul incitandæ sunt ad elevandas ad DEUM mentes; ac denique is in pronuntianda oratione vocali modus tenendus est, ut & distincte verba intelligi a cunctis præsentibus possint; & qui indicio sit, internas mentis nostræ cogitationes & affectus actu cum significatione vocum, quas in prece publica vocali pronuntiamus, apprime convenire. Sine his enim alter ille finis publicæ & communis orationis (l. cit.) aut omnino non, aut non ita perfecte, ut decet, obtineri potest.

I. *Oratio communis ad idem propositum conspirans vim majorem habet in omni genere, quam particularis.*

II. *In communi necessitate inprimis etiam communiter orandum est.*

250.

Situs corporis certus sub oratione privata, vocali, aut interna, nulla lege præscribitur; & in quovis situ bene fit oratio; si modo mens rite & cum fervore devotionis elevetur ad DEUM. S. PAULUS ad Eph. III. 14. *flexis genibus orabat: Hujus rei gratia flecto genua ad Patrem Domini nostri JESU Christi; orans pro Ephesiis, ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem &c.* JESUS CHRISTUS in extremo agone tristitiæ ob imminentem crucem, Matt. XXVI. 39. *progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi! si possibile est, transeat a me calix iste &c.* Elias Propheta III. Reg. XVIII. 42. *pronus in terram, seu sedens in terra, ut rectè Josephus Judæus ex originali textu adnotat, posuit faciem suam inter genua, & orabat, ut veniret pluvia.* MOSES

Situs corporis sub oratione quis tenendus.

Exod. XVII. 11., DAVID Psalmo CXX. 1., CHRISTUS ipse Joan. XVII. 1. levatis ad cœlum oculis & manibus orabant. DANIEL cap. VI. v. 10. in domo sua *fenestris apertis contra Jerusalem tribus temporibus in die flectebat genua, & adorabat, confitebaturque coram DEO suo.* Quem morem Christiani non male imitabuntur, orantes facie versus Ecclesiam & locum conversa, in quo Ss. Eucharistia asservatur. ANTIQUI CHRISTIANI versus orientem conversi orabant, secuti in hoc traditionem Apostolorum, teste *Tertulliano* Apolog. C. XVI. & *S. Basilio* Lib. de Spiritu Sancto C. XVII: significaturi item, se juxta Ss. Scripturarum expressionem JESUM Christum ceu Solem divinum & fontem æternæ lucis adorare. Ex Ecclesiæ præscripto toto tempore paschali in memoriam Resurrectionis Dominicæ preces peraguntur stando erecto corpore. Quivis id genus corporis situs suam potest habere utilitatem; eo quod mente reipsa oremus: modo curemus illam ope istiusmodi situs externi corporis excitare ad ea sensa interna religionis ac devotionis erga DEUM, quæ orationi nostræ conveniunt; & sine quibus oratio nostræ DEO accepta esse omnino non

non posset. Optime etiam hac de re differit S. *Augustinus* in Lib. de cura pro mortuis gerenda. Cap. V: *orantes de membris sui corporis faciunt, quod supplicantibus congruit; cum genua figunt; cum extendunt manus, vel etiam prosternuntur solo, & siquid aliud visibiliter faciunt. Quamvis eorum invisibilis voluntas & cordis intentio DEO nota sit: nec ille indigeat his indiciis, ut humanus ei pandatur animus: sed his magis se ipsum excitat homo ad orandum gemendumque humiliter atque ferventius. Et nescio, quomodo, cum hi motus corporis fieri nisi motu animi præcedente non possint; eisdemque rursus exterius visibiliter factis, ille interior invisibilis, qui eos fecit, augetur; ac per hoc cordis affectus, qui, ut fierent ista, præcessit, quia facta sunt, crescit. Verumtamen si eo modo quisque teneatur, vel etiam ligetur, ut hæc de suis membris facere nequeat, non ideo non orat interior homo; & ante oculos DEI in secretissimo cubili, ubi compungitur, sternitur. Itaque non careret abusu, si quis nimium his externis adjunctis tribueret, saperetque Judæismum magis, quam spiritum christianæ religionis. Situs corporis ad orationem non facit; nisi quatenus est signum externum dispositionis mentis internæ, ceu illius effectus. Citra hoc*

superstitiosa ejus observatio DEO potius offensæ est, dicenti de Judæis Isaj. I. 15: *cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis . . . Manus enim vestrae sanguine plenæ sunt.* Ex adverso autem multo magis DEUS irritatur; cum situ indecente corporis ac immodesta gesticulatione in Ecclesiis offendiculo sumus aliis, & exteriori positione corporis indicamus, potius ad insultandum DEO, quam ad illi supplicandum, nos eo advenisse. His apud Prophetam Amos DEUS minatur: *Væ! qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ (in quo Samaritæ adorabant), optimates, capita populorum! ingredientiæ pompaticæ domum Israel.* Maxime vero id offendiculo foret in communi & publica comprecatione fidelium; cum omnes ad DEUM adorandum in loco sacro conveniunt.

251.

Cultus
exter-
nus DEI
priva-
tus, com-
munis,
& pub-
licus.

Cultus externus divinus singularis dicitur, quo quisque solus pro se utitur ad fovendam religionem suam internam; idem vero *communis* appellatur; si plures communi consensu eodem tempore & loco conveniant ad exercendum cultum
DEI

DEI externum eo fine, ut se mutuo exemplo ad religionem internam eo magis provocent, & accendant. Quod si id fiat proprio singulorum arbitrio præcise & consensu, *privatus*; sin vero auctoritate publica definiatur tempus, locus, & modus cultus divini externi, *publicus* vocatur.

252.

Lege naturali omnes homines obligamur *Ad communem aliquem*
graviter ad communem aliquem DEI cultum externum. Sine hoc enim neque qui- *aliquem DEI cultum externum*
libet nostrum sibi ipse sufficeret ad ac- *DEI cultum externum*
quirendam & conservandam religionem *internam*
internam; nec satisfacere officio gravi *lege naturali obligamur.*
posset, quo omnes tenemur externo re-
ligionis genuino cultu promovere veram
religionem internam in aliis (181.). Ad
primum enim aliorum nobiscum consen-
su in religione intellectus, & exemplo
ejusdem religionis voluntatis singuli in-
digemus: Ad alterum vicissim nostræ
totius religionis internæ significatio aliis
facienda, & quidem facienda cum aliqua
congrua auctoritate, requiritur; quod
utrumque sine communi religionis ex-
ternæ exercitio fieri non potest; ex ad-
verso

verso ope istius, tanquam præsentissimi remedii, certissime obtinetur; maxime si frequens sit omnium conventus, & consentiens significatio propriæ internæ religionis, tam intellectus, quam voluntatis; eaque fiat per signa & exercitia religionis minime dubia, sed maxime aperta.

• Sine communione externa in exercitio religionis profecto nemo aut in religione satis instrui, minus in certa fide dogmatum etiam fundamentalium religionis naturalis satis confirmari posset. Atqui ad media salutis tam necessaria adhibenda omnes lege naturali obligamur (Eth. Univ, Christ. 357. 358.).

253.

**Gravius
etiam ad
illum ob-
ligantur
Christiani.**

Obligatio generalis ad commune exercitium externæ religionis longe gravior est in Christianis, tum ob naturam ipsam christianæ religionis, tum ob leges ejusdem varias positivas divinas, vel directe illud præcipientes, vel pro medio suæ executionis absolute necessario id supponentes. Primo enim natura ipsa totius christianæ religionis talis est, ut quoad intellectum constet veritatum religiosarum mysteriis intellectu obscuris, & factis creditu perquam difficili-

ficilibus ; quæ persuadenda hominibus præsertim plebejis sunt ut plurimum unice propemodum ex testimonio humanæ auctoritatis, uti existentia Scripturarum, miraculorum, prophetiarum &c. Atqui ad hoc vel maxime opus est consentiente communi professione fidei christianæ per facta externa communia indubitata. Adoratio crucifixi hominis tanquam DEI Filii, fides resurrectionis ejusdem &c. nec persuaderi, nec credi communiter in tam publica Judæorum & gentilium contradictione sine communi exercitio religionis JESU Christi, eoque perfrequente, potuisset. Præterea *catbolica imprimis religio christiana* unitatem fidei æque, ac exercitii totius externæ religionis, sincerissimam inter omnes omnium temporum & locorum veros Christianos præscribit ; quæ enimvero sine consentiente prorsus omnium externo communi religionis exercitio plane sperari non potest. Tum vero eadem religio christiana *quoad voluntatem* tam ardua est vel solo eo nomine, quod pro unico visibili exemplo vitæ JESUM crucifixum, & cœli semitam unicam eamque arctissimam, per tribulationum tribulos & spinas ope invictæ patientiæ & heroicæ expectationis vitæ futuræ melioris

oris necessitate absoluta persequendam, suis cultoribus proponat: ut sine consensione aliqua externa in communi ac practica professione istius fidei fidelis executio ejusdem religionis sperari non possit. Publica itaque instructione intellectus per prædicationem Evangelii, & communione exempli opus est in profitenda exterius fide & executione tam arduæ religionis.

Hæ rationes, si quis eas rite meditetur, profecto gravissimæ videri debent, & enimvero sunt, ad persuadendam necessitatem absolutam communis cultus & exercitii religionis christianæ.

Sed & *leges positivæ divinæ*, ab ipso JESU Christo latæ, eæque complures, hanc necessitatem absolute imponunt. Nam 1'.) JESUS Christus Ecclesiæ suæ universæ præposuit in perpetuum Apostolos suos, horumque successores, tanquam *Doctores publicos*, & *Pastores* gregis sui, divina auctoritate constitutos; hisque præceptum imposuit docendi omnes omnia, quæcunque ipse eis dixerat: Matt. ult. *docete omnes gentes, . . docentes eos servare omnia, quæcunque dixi vobis*. Atqui hoc fieri non potest, nisi in commune convenient oves, vocem pa-

pastoris excepturæ; nisi communi item religionis externæ cultu specimen præbeant, se doctrinam rite percepisse &c. 2'.) Idem Christus Dominus perpetuos in Ecclesia sua constituit *publicos Sacerdotes*, qui universorum fidelium nomine incruento modo ipsum pretium cruenti crucis Sacrificii DEO Patri offerrent in commemorationem mortis Christi. (*Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. XXII. 19. Tract. VI. de Sacram. 515. 520.): imo qui nomine & vice ipsius JESU Christi fungentes, *sempiternum* ejus *Sacerdotium* exercerent (ad Hebr. VI. 24.). Idem vero Sacrificium hujus Sacerdotii sui proprium & unicum instituit per modum *convivii*; id est, cibi & potus; de quo suos omnes ea necessitate participare voluit, ut absolute pronuntiavit Jo. VI. 54. *nisi manducaveritis, & biberitis, non habebitis vitam in vobis* (Tract. cit. de Sacram. 522. & hic supra §. 151.). Atqui hoc ipso voluit fideles suos omnes publica communione & de hoc sacrificio, & de hoc convivio, participare. 3'.) Christus universam *Ecclesiam* suam *visibilem* ita esse voluit, ut eam [visibilibus Sacramentis, Baptismi, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, & aliis eo etiam fine instruxerit, ut tota visibilis esset,

esset, & facile discernenda ab infidelibus. Ergo communi exercitio omnes Christi fideles de istis signis veri Christiani participare debent (Dem. Cath. 109. & seqq.); non solum communi professione oris; sed facto ipso & usu talium signorum ac Sacramentorum nostræ divinæ religionis. 4'.) Idem divinus Legislatoꝝ suis Ecclesiæ ministris potestatem jurisdictionis sacræ contulit; qua divinarum legum suarum executionem urgerè possent; imo & potestatem legislatricem, qua novas leges ecclesiasticas condere possent; queis cultus divinus publicus ordinetur (Dem. Cath. 31. 123. 124. 126. 128. 215. seqq.). Ergo saltem, si Ecclesiæ Præpositi isti commune aliquod religionis exercitium cum auctoritate præscribant; omnes fideles Christiani ad id obligantur.

His accedit *Communio Sanctorum*, quæ est inter omnia membra Ecclesiæ Christi; per quam unum caput invisibile JESUM Christum, eosdem visibiles pastores & præpositos, unam fidem, unam spem æternæ vitæ, eadem salutis media, eadem Sacramenta, communia inter se habent: quæ communio, quatenus *externa* est, non aliter exerceri po-

potest, nisi communione quadam cultus externi divini; qua eandem fidem, spem, & submissionem erga idem caput invisibile & visibiles eosdem Præpositos Ecclesiæ, mutuo, contestamur, & communibus salutis mediis & Sacramentis communi consensione utimur. Denique *characterem proprium discipulorum* suorum hunc Christus præcipue esse voluit, quod *dilectionem habituri essent ad invicem.* Jo. XIII. 35. Atqui ordo dilectionis præcipue in *discipulis* Christi *qua talibus* postulat, ut principali studio communia esse velint studia exercendæ religionis a tam divino Magistro traditæ; & in hoc exercitio socialem operam mutuo sibi jungere ament, mutuoque exemplo se ad fervorem in ejus religionis studio accendere.

Hæ ipsæ causæ fuere, cur inde a SS. Apostolis semper communes conventus sacros omnium Ecclesiarum Præpositi celebrarent; ad quos præsertim Dominicis diebus plebs omnis Christiana convenire gravi lege obligabatur; ita quidem, ut, qui ab his conventibus, & quæ in eis celebrabantur, publicis religionis christianæ exercitiis sententia legitimi pastoris Ecclesiæ excluderetur, pro extorre ab

Ecclesia Christi, & instar Ethnici & publicani, haberetur. Primum maximeque eximium exemplum legere est Act. II. 42. de primis omnium Christianis die ipso Pentecostes a S. Petro conversis & baptizatis, numero tribus milibus: *Erant perseverantes in doctrina* (audienda, & discenda) *Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus: -- omnes autem, qui credebant, erant pariter* (ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, *erant in id ipsum, id est, simul conjuncti*) *& habebant omnia communia.* Ecce! ut communio arctissima religionis ipsorum bonorum externorum communionem post se trahebat, ac proinde summam animorum. v. 46. *Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, cum simplicitate cordis collaudabant DEUM, habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat, qui salvi fierent quotidie in id ipsum, id est, conjungerentur Ecclesiæ.* Ecce fructum communis exempli in studio externæ religionis! Act. XI. 26. *Paulus & Barnabas totum annum Antiochiæ conversati in Ecclesia docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ discipuli Christiani.* Act. XII. 5. *cum S. Petrus captus ab Herode servaretur in carcere; oratio fiebat sine inter-*
mis-

missione ab Ecclesia ad DEUM pro eo. Liberatusque postea Petrus ab Angelo V. 12. venit de nocte ad domum Mariæ, matris Joannis; . . . ubi erant multi congregati, & orantes. Aliud argumentum extat in I. Corinth. XI. 17. ubi Apostolus abusum reprehendit, qui in conventus Christianorum ex occasione epularum irrepserat (de quo supra dixi §. 157. not. 2.): Hoc præcipio, ait S. Paulus I. cit., non laudans quod non in melius, sed in deterius convenitis. Primum quidem convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos. . . . Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est Dominicam cœnam manducare. Unusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum &c. Ex quibus verbis scopum probe colligere est, cujus causa hos conventus ex institutione Apostolorum celebrarint primi Christiani, videlicet, primo ut de doctrina fidei & morum suos pastores differentes audirent, quæ res occasio tamen scissurarum subinde inter ipsos pastores erat; dum alii alia docerent: deinde ut cœnam Dominicam communiter celebrarent.

Quæ fuerit occupatio in his religiosis primorum Christianorum conventibus, ac-

curate descriptum legimus in Apol. *Ida*
S. JUSTINI MARTYRIS: Die Solis Urbano-
rum & rusticorum cætus fiunt; ubi Apo-
stolorum ac Prophetarum literæ, quoad
fieri potest, præleguntur. Deinde cessante
Lectore, Præpositus verba facit adborta-
toria, ad imitationem honestarum rerum
invitans. Posthæc consurgimus omnes, pre-
cesque offerimus: quibus sumitis profertur
panis, vinum, & aqua. Tunc præposi-
tus, quantum potest, preces offert, &
gratiarum actiones; plebs vero Amen acci-
nit. Inde consecrata distribuuntur singu-
lis, & absentibus mittuntur per Dicanos.
Ditiores, si libeat, pro sua quisque volun-
tate conferunt. Collecta deponuntur apud
Præpositum. Is subvenit pupillis, viduis,
vinctis, peregrinis &c,

254.

Cultus

communis

DEI ex-

ternus in

Christiana

Ecclesia ex

DEI lege

publicus

esse debet.

Ex his evidens est, I. Cultum com-
 munem religionis externæ in Christiana Ec-
 clesia publicum esse (251.), id est, aucto-
 ritate divina, & ex parte etiam potesta-
 te Ecclesiastica, præscriptum, & per
 ministros divinitus institutos peragen-
 dum.

II.

II. *Eundem cultum divinum externum ordinarium consistere præcipue in lectione SS. Scripturarum, & Verbi divini prædicatione; in oratione communi; in oblatione divini incruenti Sacrificii; in celebratione Cœnæ Dominicæ, in DEI laudibus celebrandis, cum gratiarum actione pro beneficiis divinis*

III. *Hisce publici divini cultus exercitiis vulgo etiam cura pauperum, & exercitium misericordiæ erga illos per collectas, ab Ecclesiarum Præpositis ordinatas, conjungebat. r.*

255.

Extra dubium est, *cantica sacra* ad Cantica animandam devotionem populi in cultu sacra per-
divino externo communi plurimum va-^{quam ido-}
lere. Nomine autem *cantici sacri* intelli-^{nea esse ad}
gimus apta poëmata de DEO ac divinis ^{commu-}
rebus ad modulos musicos convenientes ^{nem reli-}
decantata. Varii ea generis sunt, pro-^{sum ex-}
ut vel *DEI laudes*; vel *gratiarum actio-*^{ternum}
nes pro beneficiis, vel *piam petitionem* ^{probantur.}
seu *orationem*, vel cujuscunque *religiosi*
dogmatis, aut *facti*, eruditam, & aptam
ad docendum populum *expositionem* con-
tinent.

*Usum id genus sacrorum Canticorum commendat 1'.) ipsa natura illorum. Quodsi enim, ut decet, comparata sint, tam quoad poëma, quam quoad modulos musicos, quam quoad argumentum ipsum; evidens est, argumenti religiosi vim externa illa emphasi tum poësis, tum musicæ, quæ utraque experientia teste maxima est ad humanos animos commovendos, mirifice intendi. 2'.) Commendant usum hunc ipsæ SS. literæ. Siquidem non modo in Psalmo CL. monemur: *Cantate Domino canticum novum; laus ejus in Ecclesia Sanctorum... Laudent nomen ejus in choro, in tympano & psalterio psallant ei &c.*: sed plurima id genus cantica, Mosis, Deborahæ, Judith, Habacuc, Jsaïæ, Danielis ejusque sociorum, Psalterium denique integrum, exempli loco sunt. 3'.) *Usus primorum Christianorum.* Sanctus quidem Paulus ipse ad Ephes. V. 19. jam hortabatur illos: *implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismet ipsis in psalmis, & bymnis, & canticis spiritualibus, cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri JESU Christi, DEO & Patri.* Idem quoque cantica didascalica commendat ad Coloss. III. 16. *Verbum**

bum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia docentes, & commonentes vosmet ipsos, psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris DEO. Hæc monita secuti primi Christiani in plerisque suis religiosiis conventibus, teste ipso Plinio Præ-tore in sua Epistola ad Trajanum Imperatorem, Christo ut DEO laudes publice decantare solebant. Si Socrati Hist. Eccl. VI. 8. fides est; jam sub exordium Seculi Ildi S. Ignatius Martyr Antiochiæ Cantum Psalterii Antiphonum, ut vocant, id est, alternantibus choris, introduxit. Certe Seculo IV. idem cantus Antiphonus jam in orientalibus pæne cunctis Ecclesiis obtinuit: etsi prius varia canendi ratio extiterit. Ex S. Augu-stino enim L. X. Confess. Cap. 33. disci-mus, tempore conversionis ipsius, quæ contigit a. 388. DEI eloquia cum suavi & artificiosa voce cantari consuevisse; ita, ut Sanctus Doctor ibidem appellet melos suavium cantilena-rum, quibus Davidicum Psalterium fre-quentabatur. Interim ibidem narrat, se de Alexandrino Episcopo Athanasio sæpe sibi dictum meminisse; qui tam modico flexu vocis faciebat sonare lectorem Psalmi, ut pronuntianti vicinior esset, quam canenti.

Confitetur ibidem Augustinus, se aliquando ipsis sanctis dictis religiosius et ardentius sensisse moveri animos nostros inflammam pietatis; cum ita suavi & artificiosa voce cantantur, quam si non ita cantarentur, & omnes affectus spiritus nostri pro suavi diversitate habere proprios modos in voce atque cantu; quorum nescio, ait, qua occulta familiaritate excitentur. . . . Cum reminiscor, porro addit, lacrimas meas, quas fudi ad cantus Ecclesiæ tuæ in primordiis recuperatæ fidei meæ, & nunc ipso commoveor, non cantu, sed rebus, quæ cantantur; cum liquida voce & convenientissima modulatione cantantur, magnam institui hujus utilitatem rursus agnosco. Monet nihilominus eodem loco S. Pater: Delectatio carnis meæ, cui mentem enervandam non oportet dari, sæpe me fallit; dum rationem sensus non ita comitatur, ut patienter sit posterior, - - sed præcurrere conatur. . . . Ita fluctuo inter periculum voluptatis, & experimentum salubritatis; magis (tamen) adducor . . . cantandi consuetudinem approbare in Ecclesia, ut per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat. Tamen, cum mihi accidit, ut me amplius cantus, quam res, quæ canitur, moveat; pœnaliter me peccare confiteor; & tunc mallem non audire cantantem.

* In

* In principio saltem communior *Ufus illos* Ecclesiarum fuit (uti legere est *nam in* apud *Cardinalem Bona* Libro de Psalmodia *veteri* Cap. XVI. & *Ludovicum Thomassinum* de Ecclesia. Discipl. Ecclesiast. Parte I. L. II. Cap. 71.) ut *Lector*, seu *Cantor*, qui pro prælectionibus, seu præcentibus publicis constitutus erat, in medio populo stans Psalmum cantaret cum modica variatione vocis; sic, ut potius unisonæ lectionis speciem faceret. Populus reverenti attentione & silentio cantum auscultabat, tumque vel repetebat, quæ cantor præcinerat; vel residuam partem Psalmi choro communi absolvebat. Brevi tamen modulos quosdam musicos cum variatione vocis in variis Ecclesiis accessisse, tum ex citatis *Augustini* verbis, tum ex aliis, quæ in Epist. 119. ad Januar. cap. 18. habet, perspicuum est. *S. Isidorus* L. VII. Orig. Eccles. cap. 12. refert, *Cantores*, qui cantui publico primis illis Christianæ Ecclesiæ seculis præficiiebantur, ita conservandæ vocis suæ puritati, commovendi per harmoniam modulorum ad devotionem populi causa studuisse, ut perparum, & ut plurimum non nisi legumina, comederent. In *Concilio Carthaginiensi* IV. officium *Cantoris* inter minores ordines recensetur. Usque ad *Seculum XII.* collectus populus horas diurnas, ut vocant, cum presbyteris & clero communiter decantare solebat. Flo vero tempore cœpere *Canonici* (teste *Durando*) ad auræ hyemalis frigus mi-

nuendum locum chori sui muro includere. Quo facto stans in inferiore loco populus remotior sequi porro eos cantantes commode non poterat, atque ita res saluberrima in communi Christianorum plebe in desuetudinem abiit. Novissimis hisce seculis non incommode factum, ut Protestantes, cum sacrificio Missæ, & Psalmodia Monachorum omni apud ipsos una cum Sacerdotio abolita, pæne omnibus functionibus cultus divini publici carerent, excepta verbi divini prædicatione & cœna Dominica, canendi usum in suas Ecclesias revocarent. Quidni etiam catholicæ Ecclesiæ Prælati sapienter facient; si abolito pridem in plebe catholica communis Psalmodiæ usu illo saluberrimo, introductis in illius locum canticis sacris, patrio idiomate sapienter, pie, & convenienter compositis, plebis devotionem juvare & accendere hodie allaborent: maxime cum hac ætate plebs pia, ceu latini sermonis expers, nec officio publico Sacerdotum, nec Monachorum Psalmodia, porro juvari ad intelligendas res sacras possit, quæ in cultu divino publico celebrantur.

****** Hic mihi operæ pretium videtur observare in mira simplicitate cantus sacri, apud primos Christianos usitata, quam opportuna ea ratio fuerit devotioni piæ plebis fovendæ & accendendæ. Ex clero spectatæ virtutis & exempli, nec nullius auctoritatis vir, stans in media plebe in templo congregata, voce suavi,

suavi, & conveniente modulorum musices harmonia, distincte, ut omnes verba exaudire possent, præcinebat DEI laudes; exemplo simul propriæ devotionis, simul congrua vocis accommodatione, provocans omnium audientium non attentionem modo, sed & religiosos affectus; qui sequente mox communi omnium concentu se palam prodebant. Vis verborum ac totius sacrae Poeseos, vis sacrae musices sacro textui accommodatae, vis bonæ opinionis & exempli vitæ, cum suavitate vocis, juncta simul emphasi ciebant omnium præsentium & attentionem ad res sacras, & fervorem. Quam ex adverso hæc omnis ratio sacrae emphasis in nostra sacra Musica desideratur; quæ tanto pretio stat!

256.

Ex huc usque dictis ultro fluunt *Regulæ* regulæ, quæ in adornandis Canticis Sacris observari debent, *ad utilitatem eorum augendam peropportuna.*

I. *Sacer textus & tempori, & functioni sacrae, quæ a publicis Ecclesiæ ministris tunc peragitur, & communi totius præsentis plebis conditioni, accommodus esse debet.*

II. *Variare ergo sacra cantica diversis anni temporibus, & festivis diebus, oportet.*

portet; quæ pro cultu communi divino tempore officii divini publici adhibentur; ut piis cogitationibus & affectibus, cum temporis ratione congruentibus, excitandis serciant.

III. *Tota sacrae Poesis ratio in id genus sacris canticis christianæ plebis captui facillimo accommodari debet. Secus medium hoc totum a fine suo aberrabit.*

IV. *Salva tamen claritate sacra Poesis in eisdem Canticis Majestati rerum sacrarum, quæ celebrantur, & quoad licet, DEI ipsius Majestati, qui per ea laudandus est, congruere debet, & ab omni specie triviali longissime abesse.*

V. *Moduli Musici congruere item significatui rerum sacrarum juxta ac affectui debent, qui excitandus est.*

VI. *Strepitus omnis instrumentorum, aut vanitas modulorum, quæ attentioni, aut distinctæ perceptioni verborum obesse possent, vitanda. Secus rursus a toto fine id genus Musica deficiet.*

VII. *Si populi quòque concentus admittendus videatur, moduli musici simpliciores satisque faciles adhibendi sunt, quorum*

rum præcentum is commode assequi imitando possit.

VIII. *Per se evidens est, idiomate vernaculo constare id genus sacra cantica debere.*

* Quoniam Serenissimi Principis mei æque ac Reverendissimorum Episcoporum omnium Bavaricæ nostræ studiis & decretis in præsens *Cantica Sacra* in usus templorum denuo introduci cœpere: idcirco paullo accuratius differere de hoc argumento volui, cujus genuino usu maximopere promoveri religionem Christianæ plebis mihi quidem persuasissimum est. Cæterum cum optimas jam præsto habeamus germanicas versiones Psalmorum; nihil profecto obstaret, ut reducere primæ Christianæ Ecclesiæ simplicitatem in officio divino cantando, accinente etiam plebe possemus, saltem vespertinis horis. Certe cantus & moduli usitati Psalmorum etiam pro plebe non admodum difficiles forent. Quid si Psalmos quis componeret planissimi significatus de singulis DEI perfectionibus, & dogmatis cunctis primariis nostræ religionis, servata ut plurimum SS. Scripturarum phrasi, & prorsus ad modum Psalmorum veterum, modulis quoque iisdem servatis? Nunquid id genus Psalmodia ad edocendum de omni religionis

ar -

argumento populum, ad formandum eundem & exercendum in cunctis religiosis affectibus, & virtutum actibus, summe efficax remedium foret?

** Ceterum ea quoque ex usu sacrorum Canticorum in idiomate patrio opportunitas existet; ut jam nemo jure de usu idiomatis latini in Sacrificio ipso divino, Sacerdotibus ob graves alias causas lege Ecclesiæ præscripto, conqueri jure posset: eo quod per Cantica Sacra id, quod fit a Sacerdotibus, piæ plebi abunde explicaretur. Vide Tract. VI. de Sacram. §. 660. not. 3.

257.

Nobilissimus actus cultus divini externi est Sacrificium externum; quod ipsum privatum, vel publicum est.

Progredimur ad nobilissimum totius externæ religionis actum explicandum, qui est *Sacrificium externum*; quod secundum dicta in *Tract. V. de DEO Homine* est efficax destinatio rei externæ, seu sensibilis, nobis acceptæ, ad usum religionis externæ, & quidem determinate ac præcise ad significandam promptitudinem nostræ voluntatis internæ sacrificandi nos totos cum universis facultatibus DEO ex recognitione viva supremæ illius excellentiæ, amabilitatis, & domini. Mirifice hunc conceptum Sacrifici extollit S. *Augustinus* de civit. L. X. c. 5. &

& 6. Dixi eodem loco citato, aliud *sacrificium externum esse privatum*, quod suo unius nomine, vel privatae nomine familiae suae quis facit; aliud *publicum*, quod quis facit nomine totius societatis politicae.

* Dixi, rem externam *prae*cise ac *de*terminare ad significandam religionem nostram internam usu sacro adhiberi debere. Nam ex. gr. in actu iustitiae, quo res aliena Domino suo redditur, sacrificium interni appetitus ad eam intervenire potest. Sed quia externa actio illud significans deest; externi sacrificii ratio non intervenit.

258.

Evidens est, omnem hominem lege naturali teneri ad externum sacrificium DEO offerendum (id est, ad destinandam rem aliquam externam idoneam ad ejusmodi actuales usus externos, queis clare significet aliis hominibus suam perennem & habitualement promptitudinem sacrificandi se ipsum etiam interne ex integro divinae Majestatis beneplacito, ex viva recognitione dignissimae excellentiae, ac absolutissimi dominii illius in nos creaturas suas). Quodsi enim evidenter lege naturali

Obligatio naturalis offerendi DEO etiam externi sacrificii ostenditur.

turali universi obligamur ad habitualement perennem promptitudinem in nobis ipsis fovendam nos ipsos totos virtutē prae-dominantis divini amoris *sacrificio interno* quovis momento sacrificandi DEO, ut supremo & omni amore ac honore dignissimo Domino nostro, secundum omne beneplacitum sanctissimæ voluntatis suæ (120. seqq.): significatio externa *practica* istius promptitudinis nostræ (id est, quæ non simplici ac per se inefficaci asseveratione, sed opere aliquo, ceu effectu proprie tali ejusmodi habitualis dispositionis mentis nostræ, constet) profecto medium est per se necessarium tum ad illam animi internam promptitudinem satis efficacem ipsa exercitatione in nobis conservandam, tum ad eandem aliis quoque vivacitate exempli nostri persuadendam. Quodsi ergo gemino hoc ipso titulo naturali lege omnes obligamur simpliciter etiam *ad religionis externæ* statum aliquod exercitium, ut videlicet religionem internam debitam in nobis ipsis juxta, atque in aliis hominibus foveamus, propagemus, & conserve-mus (181. 182.): evidens est ad hoc præcipue exercitium religionis externæ omnes nos præ ceteris lege naturali obligari, quod in Sacrificiū alicujus externi
usu

usu consistit; ceu ad medium; a cuius energia præcipuum & substantiale caput religionis internæ, internæ nimirum sui sacificationis, DEO quovis momento faciendæ, promptitudo dependet.

259.

I. *Res externa sacrificanda, & mo-* *Regulæ*
dus ipse eam sacrificandi externus, talis esse de Sacri-
debet, ut signi idonei rationem habeat ad *ficio ex-*
significandam promptitudinem internam sacrifi- *terno.*
candi se ipsum totum DEO secundum ipsius
omne beneplacitum. Omne enim religio-
nis externæ exercitium significativum
esse debet ejus religionis internæ, cujus
exterius exprimendæ & aliis contestan-
dæ causâ suscipitur.

II. *Sacrificium etiam externum pro-*
prie tale soli DEO recte offerri potest. Est
enim expressio sensibilis practica prompti-
tudinis internæ ad totale sacrificium sui
ipsius. Atqui hoc soli DEO debetur
(I21.). Quis sacrificandum censuit, nisi
ei, quem DEUM aut scivit, aut putavit,
aut finxit? Quærit S. Augustinus de Ci-
vit. L. X. c. 4.

L I

III.

III. *Sacrificium omne externum cum actuali actu promptitudinis internæ se totum sacrificandi DEO conjungi debet, ceu istius effectus.* Secus vel non est *practica* significatio illius, vel omnino falsa, & hypocrisis crimine infecta simulatio internæ summæ religionis erga DEUM, revera omnis religionis experta. Hanc conditionem Christus Dominus præcipue in omni externo cultu universis veris DEI adoratoribus præscripsit Joan. IV. 24. dicens: *DEUS Spiritus est, & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.* Ideo quoque DEUS toties rejecit sacrificia Judæorum; quod spiritus interna sacrificatio deesset; qua sinceri amoris igne sese ipsos sacrificarent DEO per fidelem observationem mandatorum ipsius. Vide jam dicta hac de re §. 150. in decursu probationis. Idem egregie docet S. *Augustinus* de Civit. L. X. c. 5. 6. & 19.; & brevissime in Epist. 140. (alias 120.) ad Honorat. cap. 18. pronuntiat: *Non colitur DEUS, nisi amando.*

260.

Privatum Sacrificium etiam externum Privatum per se, & Spectato solo jure naturæ, qui-externum vis DEO offerre de rebus suis propriis po-Sacrifi- test; modo rerum suarum liberam admini-cium spe- strationem habeat, & in modo sacrificandi-ctato solo jure natu- omnis abusus & absurditas caveatur. Sic ra per se Cain, & Abel, quilibet pro se ipso sa-qui vis of- crificavit DEO; ille de fructibus Agro-ferre po- rum tanquam agricola; iste de oviculis test. suis tanquam pastor. Nec DEUS sa- crificium Caini simpliciter rejecit; sed quod deteriora pro eo elegerit. Ge- nes. IV.

261.

Ad Sacrificium publicum peragendum in Ad Sacri- ministro Sacerdote vel potestas publica pro-ficiunt ve- pria unde unde accepta, vel deputatio publica ro publi- requiritur. Ut enim quis sustineat no-cum pera- men, id est, personam moralem totius gendum in Sacer- Societatis politicæ (Dem. Cath. 44.), dote re- vel potestate propria morali opus est, quiritur qua in eam polleat, & de illius bonis ad publica- cultum divinum disponere possit; quin potestas, & ea externa dispositione efficaciter sig- nificare illius promptitudinem ad internum sui sacrificium communiter DEO facien- dum

dum (257. 259. III.); vel certe deputatione ab ipso populo, vel ejus principe, legitime & publice facta.

* Pro suis familiis privatis parentali potestate sacrificabant *Noe, Abraham, Jacob, Job &c.* In populo Judaico auctoritate divina *Aaron*, & ejus filii, posterique masculi, in perpetuum *Sacerdotes publici* fuere constituti; & illorum servitio & ministerio sacro consecrata fuit tota tribus *Levi*. *Melchisedec* idem Rex erat & Sacerdos Altissimi.

In lege nova unicum est Sacrificium externum publicum, ab ipso DEO Hominine cruce oblatum in cruce, & in SS. Eucharistia incruento modo per Ministros Sacerdotes publicos continuandum.

262.

In nova lege unicum est Sacrificium externum publicum, a JESU Christo DEI Filio, ceu unico supremo Pontifice & Sacerdote, ex placito divini Patris in cruce cruento modo immolatum (Tract. V. de Incarnat. §. 399.) & in SS. Eucharistiae consecratione per Sacerdotes, ceu ministros suos, ab eodem in Ecclesia institutos, in SS. Eucharistia applicatione pretii illius ad omnium fidelium reali, vel saltem spirituali, communionem de eo participare volentium, salutem continuari solitum (Tract. VI. de Sacram. 515. 516. I. IV, VI. IX, XIII. n. 2. XIV.).

263.

263.

In eodem JESU Christi Sacrificio Jungit ei-
 Eucharistico offerendo Sacerdotes, ejus ^{dem Sa-}
 ministri, ex delegatione ab Ecclesia fa- ^{cristio Ec-}
 cta, insuper interponunt totius populi ^{clesia pre-}
 fidelis nomine *præparationem* ad Sacri- ^{ces, &}
 ficiu[m] digne offerendum per actus de- ^{DEI lau-}
 missionis, & pœnitentiæ, in Psalmo ^{des, item}
 XLII. *Judica*; *DEI laudes* in hymno ^{publico}
 GLORIA IN EXCELSIS, & in Præfatione ad ^{nomine}
Sanctus &c., *varias preces*, *lectionem SS.* ^{persolven-}
Scripturarum, *fidei professionem* recitatione ^{das a Sa-}
 Symboli, *oblationem panis & vini* pro ^{cerdotibus}
 materia remota sacrificii, *memoriam San-* ^{cum le-}
ctorum, *oblationem Sacrificii & fructus* ^{atione SS.}
 illius pro vivis & defunctis, *orationem*
Dominicam cum commemoratione accep-
 ti a Christo salutaris præcepti ita Patrem
 orandi, *præparationem ad S. Communio-*
nem, & post hanc *gratiarum actionem.*

* Priusquam nunc de universis mo-
 dis differamus, queis fidelis Christianus
 populus tum participare, tum cooperari
 debet tam divino Altaris Sacrificio, ex
 quo inprimis sublimitas sanctæ nostræ re-
 ligionis relucet; præmittenda quædam
 principia sunt *de fine & natura PUBLICI Sa-*
cerdotii juxta atque Sacrificii.

L I 1

264.

264.

Finis &
 natura
 publici
 Sacer-
 dotii
 ubi
 expli-
 catur

*Finis totus & natura cujusque per-
 sonæ publicæ & officii publici, item
 publicæ actionis, est, ut salus com-
 munitatis omnium per actiones, talibus per-
 soni speciatim commissas, efficacius pro-
 moveatur; quæ a singulis minus recte &
 cum minore emolumento salutis publicæ com-
 mitterentur. Hoc una certe fine impe-
 rium Societatis politicæ certis personis
 ex officio exercendum committitur; hoc
 fine & proposito certa officia & exer-
 cenda jura certis personis mandantur;
 quæ hoc uno sensu *personæ publicæ* ap-
 pellantur; quod actiones ad salutem
 publicam maxime pertinentes nomine &
 vice totius communitatis exerceant;
 quarum cura minus salubriter singulis re-
 linqueretur.*

265.

*Sacerdotium itaque publicum omne pa-
 riter hunc unicum finem habet, & hujus
 naturæ totum est, ut gravissimi momenti
 actio, sacrificium videlicet externum, ad
 communem salutem pertinens rectius & sa-
 lubrius peragatur. Cum enim Sacrifi-
 cium externum actio talis sit, ad quam
 non*

non modo omnes & singuli, salutis propriæ æque, ac communis causa, graviter obligantur (258); verum insuper quam rectissime fieri ab omnibus & singulis salutis omnium maxime interest (258. 259.); quippe quæ apertissima significatio est, quid de DEO supremo omnium Domino & ipsi dignum animo sentiamus; quantive illum amemus ac æstimemus, & quid de eo sentire alios, quantumve amari illum ab omnibus aliis exoptemus; cujus proin actionis communi rectissima administratione salus omnium, & religionis veræ conservatio ac propagatio maxime stat: idcirco utique, & eo quidem unice fine, tanti momenti actio certis magis idoneis personis communi nomine exercenda vel ab ipsa communitate committitur; si huic in eo negotio libertas arbitrii, a nulla legitimi superioris lege dependens, competat; vel a legitimo superiore, unde unde hic eam potestatem habeat, demandetur. Hoc sine dubio fine & proposito primi religiosiores Patriarchæ familiarum, *Noe, Abraham, Jacob, Job &c.*, virtute patriæ potestatis ipsimet totius familiæ nomine sacrificarunt. Hoc ipso, nec alio, fine *DEUS ipse in lege Moysis* pro populo Israelitico *Aaronis Sacerdotium* instituit,

tuit, & omnem sacrificiorum modum atque ordinem ipse præscripsit; & extra Sanctuarium simul quævis privata sacrificia in aliis locis, ut in lucis ac nemoribus, ceu abusibus ac superstitionibus maxime obnoxia, sub gravissimæ indignationis suæ interminatione, districte prohibuit.

266.

*Applicatio
huius ex-
plicationis
ad Sacer-
dotium
JESU
Christi,
eiusque
Ministro-
rum.*

*JESUS Christus, supremus Domi-
nus, Princeps, & Caput legitimum Ec-
clesiæ suæ, quam acquisivit sanguine suo
(Act. XX. 28.), & constitutus a DEO
(Patre) judex vivorum ac mortuorum
(ibid. X. 42.), hoc unice fine salutis pub-
licæ, speciali titulo, atque ob extremam ne-
cessitatem maximæ salutis omnium electorum,
ipse suscepit summum Sacerdotium, se ipsum
sacrificans DEO Patri cruento modo in
cruce pro omnibus hominibus (Tract. V. de
Incarnat. 399. 404.); 2.) idemque pro
applicando fructu hujus cruenti Sacrificii
instituit & Sacrificium mnemosynon Altaris
(Tract. VI. de Sacram. 515.), & Sa-
cerdotes publicos, ministros suos, ordinavit
Apostolos, horumque legitimos successores.
Nullum enim, qualecunque denique in-
ventum fuisset, externum publicum sa-
cri-*

crificium aliud ab eo, quod Christus Patri per se ipsum obtulit, vel eam sufficientem vim haberet *ad digne honorandam divinam Majestatem*, vel ad contestandum ei ex vero perfectissimum internum totius cordis sacrificium; vel *ad dignas pro beneficiis acceptis agendas gratias*; minime omnium *ad reddendam dignam satisfactionem pro peccatis* (loc. cit. 394. 407. 408. 409.). Multo vero minus ullum aliud sacrificium quodcunque parem vim *ad promovendam maximam salutem electorum* habere potuisset, *tum ratione exempli illius DEI Homini* se ipsum totum pro salute omnium modo tam cruento & ignominioso, obsequio Divini Patris, *externe & interne perfectissime sacrificantis*; *tum ratione virtutis impetrandi* nobis omnis generis *gratias* ad conjungendum illius supremi Sacerdotis Sacrificio huic etiam integrum nostri ipsorum internum sacrificium. Qua ipsa de causa DEUS Pater, pro suæ bonitatis infinitudine efficaciter intentus maximæ possibili saluti electorum, amabilissimo sapientiæ consilio temperans misericordiam justitia, decrevit, non aliud recipere sacrificium pro satisfactione peccatorum, quam Filii sui in cruce mortem (l. cit. 407. 408.), atque hoc sen-

su hoc Christi sacrificium necessarium fecit (ibid. 409.): *quod erat primum*. Cum porro id ipsum cruentum, a se in propria persona oblatum, sacrificium in omni seculorum decursu sub visibili Sacramento summe mirabili ipse vere præsens summus ille Sacerdos & Caput nostrum JESUS Christus applicare nobis omnibus decrevisset; quicumque participare de illo sincero corde optaremus; ut res tanta digniore modo atque ordine perageretur, instituit ipse publicos ministros hujus Sacrificii sui, qui invisibilis sui Sacerdotii vicem visibili ministerio subirent, & commemorationem cruenti sacrificii consecratione Cœnæ suæ Dominicæ celebrarent (Tract. VI. de Sacram. 520.), eoque ipso fructum sacrificii illius crucis nobis in dies illud mysterium repetendo applicarent (ibid. 515. 516. I.): *quod alterum erat*. Vide dicta in Tract. V. 399. in probat. I.

267.

I. *Sacerdotes ergo Ecclesiæ Christi ministri publici sunt Summi Sacerdotis nostri JESU Christi in commemorando incruento istius crucis sacrificio per consecrationem Domini Corporis & Sanguinis ejus ex pane &*

Et vino, Et ejusdem fructu applicando omnibus, qui rite de illo participare exoptant,

II. Idem vero sunt simul ministri publici totius Ecclesiae, hujus universae nomine offerentes DEO laudes, gratiarum actiones, poenitentiae contestationes, preces, Et vota participandi de fructu divini hujus publici sacrificii (263.).

• Quo pacto se interne gerere quemque Christianum oporteat, ut digne de sublimissimo hoc totius christianae religionis Mysterio & Sacrificio participet, jam supra a §. 148. ad §. 162. abunde diximus. Hoc itaque loco, quo externae solius religionis officia adhuc exigimus, quo pacto externe se gerere circa divinum sacrificium hoc Christianos omnes oporteat, ex ipsa natura illius porro explicare oportet: id quod sequentibus regulis praestamus,

263.

1^a.) Verus omnis Christianus tum Qua ex-
frequentiore praesentia, tum tota agendi ra- rioris reve-
tione durante hoc divino Sacrificio, tam pro- rentia ve-
priae fovendae religionis causa circa tam ros chri-
grande mysterium, quam ad promovendam divino illi
circa idem aliorum fidem Et devotionem, Sacrifici
quoad

interesse. quoad poterit, etiam exterius præseferre de-
oporteat. bet vivam fidem de excellentia, divinitate, & virtute hujus incruenti Sacrificii, *gratitudinem* pro magnitudine beneficii sibi & toti Ecclesiæ a divino Redemptore per illud præstiti, *desiderium* denique & conformandi sese intentioni summi Sacerdotis JESU Christi per sui ipsius Sacrificium internum maxime perfectum; & participandi de multiplici fructu hujus sacrificii eximio in gradu; inprimis vero interventu tam divini Sacerdotis honorandi divinam Majestatem cultu prorsus condigno.

269.

2'.) *Ut vero hæc interna animi sensa de hoc divino Sacrificio rite externe quisque præseferat, non solum corpore adesse in eodem loco, sed totius animi præsentiam ad tam grave & primæ excellentiæ negotium exhibere debet singulari omnium sensuum modestia & silentio, situ gestuque corporis reverentiam testante, & vacatione ab omni actione, animum distrabente ad alias res, tanto negotio non congruentes.*

270.

270.

3'.) *Titulo etiam ipsius Sacrificii quis-* Obligatio
que graviter obligatur, non solum spirituali, ad Sa-
sed etiam reali ac Sacramentali communione cramen-
aliquando de hoc divino Sacrificio partici- talem
pare. Cum enim omnes lege naturali ad Com-
sacrificium externum obligemur (258); munio-
hoc vero unicum illud sacrificium sit, *hoc Sacri-*
quo DEUS satisfieri publice & modo *ficio nova*
perfectissimo ab universis huic obliga- *ex motivo*
tioni voluerit; participare omnes saltem *religionis*
aliquando eo omni modo debemus, *externæ*
quanto maximo licet: Atqui is in Sa- *exoritur.*
cramentali communione consistit. Præ-
terquam quod perpetua omisio mere
voluntaria istius participationis cum exe-
cutione finis primarii, cujus causa om-
nes DEO externe quoque sacrificare
obligamur, consistere non possit; qui
finis in eo consistit, ut promptitudinem
DEUM supremo honore honorandi, no-
stri totius intima cum Christo unico sum-
mo Sacerdote conjunctione practice sig-
nificemus ad exemplum aliorum.

271.

271.

Proces-
siones
iacræ.

Processionēs sacræ, seu *Ecclesiasticæ* sunt circuitiones, a conjuncta cum DEI ac Ecclesiæ Ministris christiana plebe factæ religionis causâ. Aliæ sunt *mysticæ*, quæ repræsentatione alicujus facti, ad religionem pertinentis, constant memoriæ renovandæ causâ; ut Processio cum ramis palmarum Dominica Palmarum instituta ad repræsentandam memoriam ingressus Christi Domini in urbem Jerosolymam eodem die: aliæ sunt *supplices processionēs* alicujus beneficii a DEO per publicam comprecationem impetrandi, vel mali avertendi causâ: rursus aliæ sunt *funebres* in exportandis ad cæmeteria exuviis fidelium defunctorum, cum precibus pro requie istorum in vita beata: aliæ denique sunt *Processionēs solennes*, seu *Eucharisticæ*; quæ instituuntur religiosæ lætitiæ causâ, & in gratiarum actionem pro insigni favore divino; & talis est *Processio SS. Sacramenti in festo Theophoriæ*.

272.

272.

Regulæ de Processionibus sacris rite instituendis.

*Regulæ
de illis
religiose
instituendis.*

I. *Mysticæ processionēs raræ sint, & in eis diligenter caveatur, ne decorum & dignitas objecti sacri, quod repræsentatur, quidquam patiatur.* Secus finis reverentis memoriæ in ludibrium vertitur. Et quoniam difficilis observatu hæc regula vulgo est, experientia teste; recte in defuetudinem non nullæ ex his processionibus abiere, vel in supplices conversæ sunt; uti quæ in *die Veneris sancto* in usu erat; qua olimeductio Salvatoris ad passionem in monte Golgotha repræsentabatur.

II. *Processiones supplices non sint prolixæ, nec in remotiorem locum:* quia moraliter possibile non est, ut stipata plebs tam diu intra modestiam & animi collectionem se contineat; quæ ad religiosam supplicationem requiritur, qua DEUS exoretur. Unde ex prolixitate seu temporis, seu viarum, distractiones, & interludia profanarum conversationum, necessitate morali enascuntur; quæ cum functione religiosa male congruunt, & mali exempli sunt.

III.

III. *A processione funebri pompa omnis profana absit : quia curiositatem oculorum ciet, piæ pro defunctis comprecationi noxiam.*

IV. *In Processionibus sollemnibus & Eucharisticis pompa, & gaudii significatio talis sit, quæ sacri objecti dignitati conveniat.*

273.

Utilitas

earundem. *Evidens est, Processiones Sacras, regulis modo præfixis conformatas, religiosos usus habere; ac proinde secundum Ecclesiæ spiritum ac intentionem recte quemlibet bonum Christianum eas comitari posse. Renovatio enim religiosæ memoriæ, ex. gr. de ingressu mansueto Regis Regum in urbem Solymarum; comprecatio publica circa agros ad impetrandam divinam benedictionem cum significatione certæ fidei, segetem uberem pendere a nutu creatoris; pietas erga defunctos sepeliendos; religiosi gaudii & gratitudinis publica contestatio; usus sunt profecto religioni promovendæ maxime idonei. Specimen id genus Processionis mysticæ ab ipso DEO præceptæ habemus in veteri testamento in circumgestatione Aræ fœderis ante ever-*
sionem

sionem urbis Jericho ; solennis vero Processionis specimen aliud extat II. Regum V. & VI. in translatione Arcæ ejusdem de Cariathiarim in domum Obededom, & inde in Urbem Hebron. Usitatas mox quarto seculo finitis persecutionibus legimus in Ecclesia Christi. De Processione solenni Antiochiæ suscepta pro transferendis Reliquiis S. *Babylæ* Martyris tempore Juliani Apostatæ memorant *Socrates* III. 18. *Sozomenus* V. 19. *Theodoretus* III. 10. S. *Chrysostomus* Serm. 1. de S. *Babyla* &c. Processionem Mediolani a S. Ambrosio pro transferendis SS. *Gervasii* & *Protasii* Martyrum exuviis institutam, in qua cæcus visum tactu istarum recuperavit, testes omni exceptione majores cum hoc ipso miraculo referunt ipse S. *Ambrosius* Epist. ad Sororem suam 22. & S. *Augustinus* L. IX. Conf. c. 7. & L. XXII. de Civit. c. 8.

274.

Ut tot ac tam diversis officiis religionis internæ & externæ, huc usque enumeratis, quisque satisfaciat, opus profecto est, ut vel ipse sibi statuta tempora constituat, vel superioris alicujus lege præscripta habeat; quibus ab omnibus

*Necessitas
legis divi-
næ, vel
humanæ;
qua certa
tempora
& dies*

M m

nibus

constitue- nibus aliis curis & negotiis vacans, to-
rentur pro tum se curæ huic, & implendis studio-
communi sius hisce internæ & externæ religionis
cultu ex- officiis, impendat. Multo vero amplius
terno ob communis ac publici exercitii religio-
religionis. nis majorem vim & exempli energiam
 Lex Sabbati. *optandum erat, ut, cum alioquin consen-*
 Lex diei sus communis ultroneus in idem tempus
 Domini- sperari non posset, *lege divina, vel bu-*
 cæ, & *mana, stata tempora & dies cunctis veris*
aliorum *DEI* cultoribus præstituerentur; quos va-
 festivo- cando ab omnibus aliis importunis nego-
 rum die- tiis, quæ avocare a divinis amplius ani-
 rum in mum solent, *solis religionis ac cultus divi-*
Ecclesia ni exercitiis, *communi studio impenderent.*
Christiana Putarunt itaque aliqui, jam initio mun-
 di Gen. II. 3. per ea verba: *& benedixit*
(DEUS) diei septimo, & sanctificavit
illum; quia in ipso cessaverat ab omni opere
suo, quod creavit, ut faceret: jam datum
 a DEO Adamo præceptum colendi Sab-
 batum indicari: etsi alii verisimilius id so-
 lum per hæc verba exprimi credant,
 quod DEUS cultui suo segregaverit,
 seu dedicaverit Sabbatum, id est, exem-
 plo quietis suæ venerabile reddiderit, &
 non actu, sed decreto & destinatione,
 statuerit sacrandum per Moysen præcipe-
 re. Certissime autem id executus est
 Exodi XX. 8. ita statuens: *Memento, ut*
diem

diem Sabbati sanctifices. . . Non facies omne opus in eo. Et Cap. XXXi omnis, qui fecerit opus in hac die, morietur. Diem porro Sabbati Ecclesia jam inde a tempore Apostolorum cum *die Dominica* permutavit in honorem resurrectionis Domini; id quod non quidem ex SS. *Literis*, quantum satis est, probari potest; sed ex sola *traditione*. Etsi enim cultus diei Dominicæ extent aliqua vestigia jam in scriptis Apostolorum, tum Act. XX. tum I. Cor. XVI., ubi Apostolus innuit *per unam Sabbati*, id est, prima hebdomadis die solitos fuisse fieri conventus Christianorum; tum Apoc. I. ubi S. Joannes ait, revelationem (apocalypsin) sibi factam esse *die Dominica*; quod ipsum nomen inde esse creditur: quod hæc dies Domino sacrandæ præcepto sancita fuerit: tamen ista præceptum generale illius diei sanctificandæ, & abolitionem Sabbati clare non exprimunt. Ex adverso in traditione illa post testimonia S. *Ignatii M.* in Epist. ad Magnesium, *Iustini M.* in Apol. II. *Tertulliani L.* de corona militis, aliorumque, conspirat consensus omnium Ecclesiarum, etiam Protestantium: qui proinde, velint, nolint, hoc in argumento profecto traditione sola ipsimet acquiescunt.

cunt. *Ratio* porro diem *Dominicam* Sabbato substituendi fuit 1'.) quia ea die resurgens Christus a labore reparationis mundi quievit perpetuum : 2'.) quia eadem die in Apostolos illapsus est Spiritus Sanctus, & lege veteri extincta, promulgata est nova lex gratiæ.

Porro diei *Dominicæ* postmodum *Ecclesia* addidit alios non nullos *festos dies* pari religione celebrandos; secuta in hoc exemplum *Synagogæ* veteris; quæ stante illa lege divina de Sabbato (Exod. XX.) & aliis non nullis festis, quæ Levit. XXIII. enumerantur, *Paschatis*, *Pentecostes*, *Tubarum*, *Tabernaculorum* &c., propria auctoritate I. Machab. IV. 59. instituit *festum Dedicationis templi*; quod ipse Christus Dominus Joan. X. 22. solenne habuisse legitur. Alia exempla extant Esther. IX. 19. Judith. XVI. 31. II. Mach. XV. 36. S. *Augustinus* Epist. 118. (vel 54.) ad Januar. testis est, ex Apostolica traditione diem *Passionis* & *Ascensionis Domini* ad cœlos *anniversaria solennitate celebrari* in Ecclesia. S. *Chrysostomus* Hom. XXXVI. refert, diem *Natalem Domini*, qui in occidentali Ecclesia inde ab antiquis temporibus 25ta Decembris celebrata festivo cultu fuerit, in

in græca Ecclesia eundem fuisse cum *festis trium Regum*, summo quidem honore festivum. *Festum Circumcisionis Domini* in Concilio Turonensi a. 560. commemoratur ceu pridem a Ss. Patribus celebratum: & S. *Augustinus* eo die habito Sermone CXCVIII. ad religiosiorem DEI cultum Christianos hortatus est exaggeratione infantiæ, eo ipso die gentilibus familiaris. *Festum S. Crucis* in orientali Ecclesia celebre memorat jam seculo IV. S. *Chrysostomus* hom. LI. & in occidentali idem testatur S. *Gregorius M.* in Antiphonario & Sacramentario suo Seculo VI. Recuperatio S. Crucis a Persis per Heraclium Imperatorem occasio fuit dividendæ festivitatis in duas; cum prius una eademque fuerit a S. Helena inventæ & exaltatæ S. Crucis. *Festa B. Virginis natæ, salutatæ ab Angelo, purificatæ, & Assumptæ in cælos*, ut Mabillonius probat, jam seculo VI. in Romana Ecclesia, & sequentibus mox seculis in aliis Ecclesiis celebrata fuere. De antiquiore festorum istorum cultu positive non constat. Nec alia festa B. Virginis præter hæc quatuor Seculo XII. tempore S. Bernardi celebrari consuevere. Ex *festis Sanctorum* antiquissima sunt S. *Stephani Protomartyris*,

& *S. Joannis Baptista*; ut Ludovicus Thomassinus probat *Tract. de Celebrat. Fest. L. I. C. 4*: qui & ex *Vita Constantini M.* ab Eusebio Cæsareensi scripta *L. IV. C. 23.* refert, mox finitis persecutionibus christianæ religionis coli cœpisse *festâ Ss. Martyrum*; initio quidem in iis locis, in quibus passione celebres erant, & pedetentim cultum in alias Ecclesias divulgatum fuisse. *S. Cyprianus* tamen jam medio Seculo III. scripsit *L. IV. Ep. 5. Martyrum passiones & dies anniversaria commemoratione celebramus. Ss. Apostolos* vero, ut idem Thomassinus *Cap. 5. l. cit.* refert, probabilius est, omnes uno eodemque die festivo in principio cultos fuisse. *Festum omnium Sanctorum* a. 834. pro tota Ecclesia præscripsit *Gregorius IV. Papa. Festum Dedicationis Templi* jam ante mille annos in Galliarum Ecclesiis celebrari consuevisse, probat *Mabillonius Tom. I. Mus. Ital. P. II.* Verisimiliter mox primi Christiani imitati sunt Judæorum exemplum, ab ipso Christo approbatum; cum eidem festo *Jo. X. 22* interesse voluit. Cetera festa, præter hæc memorata, pæne omnia saltem quoad festiviorem cultum recentiora sunt, & posterioribus primum seculis ex occasionibus variis instituta;

stituta; ut apud citatos supra auctores videre est.

275.

I. *Lex naturalis obligat omnes, ut sepe sitis temporalibus curis & negotiis, religionis internæ & externæ officiis cum omni attentione ac fidelitate exercendis ac rite implendis tempus aliquod statum tribuamus.* ^{Quid bac in parte legis naturalis, quid positivæ divinæ, & humanæ sit.} Est enim hoc medium necessarium ad ea religionis officia, quæ summi sunt momenti, rite implenda.

II. *Dies Sabbati integra in lege veteri, lege divina positiva, & dies Dominica cum ceteris festivis diebus in lege nova per Ecclesiam lege humana Ecclesiastica designati sunt.*

276.

Festis quibusque diebus lege humana prohibetur omnibus Christianis labor quisque servilis. ^{Diebus festivis labor servilis lege humana Christianis omnibus prohibetur.} Teste enim Eusebio in Vita Constantini M. IV. 18. hic Imperator primus Christianus cunctis sub Imperio Romano degentibus præcepit, ut Dominico die feriarentur. Habetur lex ista

M m ♣

ista Constantini in Codice Justinianæo Lib. III. Tit. XII. de Feriis n. 3. *Omnes judices, urbanaeque plebes, & cunctarum artium officia, venerabili die Solis quiescant. Ruri tamen positi agrorum culturae libere licenterque inserviant: quoniam frequenter evenit, ut non aptius alio die frumenta sulcis, aut vineae scrobibus mandentur; ne occasione momenti pereat commoditas caelesti provisione concessa.* Dat. Nonis Mart. Crispo II. & Constantino II. Coss. a'. 321. Porro antiquius isto documentum authenticum de simili lege etiam Ecclesiastica nusquam extat. Legimus quidem in Libro VIII. *Constitutionum Apostolicarum* Cap. 33: *Servi quinque diebus opus faciant: Sabbato autem & Dominico die vacent in Ecclesia propter doctrinam religionis. Diximus enim habere quidem Sabbatum rationem creationis mundi, Dominicum vero resurrectionis.* At enim constat inprimis, *Constitutiones* istas *Apostolicas* opus esse Apocryphum; quod, cum a S. Epiphanio primo omnium citetur, ante medium Seculum quartum scriptum non videtur. Tum vero hanc ipsam constitutionem ab Apostolis nunquam emanasse, ex eo evidens est; quia vix aliquæ celebriores Ecclesiae ostendi possunt, quæ convenienter tali Constitu-

tu-

tutioni Apostolicæ omne *Sabbatum* simul cum die *Dominica* festivo cultu, & vacatione a laboribus, celebrarint. Qui hic vulgo citantur *S. Augustini* Sermo-nes de Tempore, numero ducentessimus quintus & ducentessimus quinquagesimus secundus, a peritissimis criticis pro apocryphis habentur. Quid quod *S. Augustinus* in Epist. 119. ad Januar. cap. 12. scribat adhuc finiente Seculo IV: *Inter omnia illa decem præcepta solum ibi, quod de Sabbato positum est, figurate observandum præcipitur; quam figuram nos intelligendam, non etiam per otium corporale celebrandam suscepimus . . . Observare diem Sabbati non ad litteram jubemur secundum otium ab opere corporali; sicut observant Judæi: & ipsa eorum observatio, quia ita præcepta est, nisi aliam quamdam spiritua-lem requiem significet, ridenda videatur.* Præterea, si Apostolica Constitutione, communiter recepta, omnibus jam. vacatio a labore quovis servili tempore Constantini præcepta fuisset; profecto pientissimus Imperator sua auctoritate solvere agricolas ea lege ipso die Domi-nico ausus non fuisset. Verisimilius itaque illud est, quod quidem a temporibus jam Apostolicis omnes Ecclesiarum Prælati in id intenti fuerint, ut cunctis

fidelibus inculcarent, ut diebus quibusque festivis cunctis divinis officiis & exercitiis religionis, (quæ, ut ex *S. Justin* Apologia II. supra §. 253. citata discimus, sat multa erant, & diu proinde fideles occupabant) diu noctuque interessent, nec ullis laboribus aut temporalibus negotiis ab ea præsentia se distineri paterentur. At vero, quo minus omnem servilem laborem cunctis, servis inprimis & opificibus, prohiberent generali lege; verisimiliter obstabat ipla dominorum gentilium ea re concilianda rabies, & defectus omnis civilis potestatis, quæ legis ecclesiasticæ executioni faveret. Ex adverso facta ipsius Cæsaris Constantini ad Christianam religionem accessione, & publica jam auctoritate huic religioni conciliata, verisimiliter Episcopi Christianum apud Imperatorem id efficere, ut lege publica dominos quosque cogeret, ut servis atque opificibus diebus festivis ab Ecclesia statutis vacationem a laboribus indulgerent; quo liberius publicis religionis exercitiis possent interesse. Hæc mihi sententia ex eo maxime persuadetur; quod sine auxilio legis ac potestatis civilis vix sperari executio talis legis Apostolicæ potuisset; nec tamen documenta

menta extent, quod pœnis Ecclesiasticis, vel saltem graviore admonitione, Prælati Ecclesiarum unquam trium primorum Seculorum decursu vacationem ab omni labore servili diebus festivis inter fideles urgere intenti; sed eo jam contenti fuerint; modo isti publicis in conventu Christiano religionis exercitiis studiosi interessent. *Confirmatur* id ex eo; quod iisdem certe legibus Cæsareis & actiones Judicum forenses prohibeantur; quibus interdicitur labor servilis. Atqui de id genus lege Apostolica ne vestigium quidem usquam extat, quo forenses actiones die festo ab Apostolis, vel Ecclesiæ Prælatis, primis tribus Seculis per dies festos prohibitæ fuissent.

Ceterum a Constantini Magni tempore videmus passim occasione data hanc legem abstinentiæ ab omni opere servili a SS. *Doctoribus Ecclesiæ* inculcari. Quamquam merito dubites, utrum hæc lex eodem quarto Seculo jam fuerit in omnibus Romani Imperii partibus ex integro recepta.

277.

*Quænam
opera
servilia.*

Ex ipso itaque tenore legis Constantinianæ §. præc. allegatæ patet *opera servilia*, quæ per eam prohibere Imperator, & exinde ad ejus mentem Ecclesia quoque intendit, esse ea, quæ a plebejis hominibus, a servis, & opificibus, statò labore externo ex officio servili, vel mechanici opificii stabili exercitatione, exercentur; quin illorum omissio facta diebus festis cum necessitatibus humanis quotidianis pugnet. *Quies* enim a *plebejo* quotidiano labore, & exercitatione opificiorum, seu *artium officijs*, a Constantino M. præcepta fuit.

278.

Finis principalis opera prædicta servilia prohibentis legislatoris erat, non otium corporale & quies ipsa plebis & opificum, sed ut occasione otii istius uterentur ad cultum divinum tum ab Ecclesia præceptum, tum liberum, & ex propriæ devotionis fervore sponte suscipiendum; a quo secus servi a dominis, opificum famuli conductitii a dominis, laborem exigentibus, fuissent sæpenumero impediti.

279.

279.

I. *Ex hoc fine ergo, & ex tenore legis, plebejos ac opificios labores prohibentis, interpretatio legis & explicatio petenda est: tum vero etiam ex usu & observantia stabili in Ecclesiis.*

II. *Absentia lucri, intentio se recreandi exercitatione talis operis, defatigationis absentia, temporis brevitās, uti non tollunt servilitatem operis, ita non excusant simpliciter a legis transgressione.*

III. *Quæ vulgo in diebus non festis etiam homines supra plebejam & opificiam conditionem faciunt, lege isthac, ut mere humana est, non prohibentur; etsi non sine labore & fatigatione fiant; puta, equitare, saltare, venari, aucupari, piscari hamo, aut levi reticulo (non item evacuando integras paludes opera piscatorum perquam laboriosa), gladiari, exercere milites sine usu laborioso gravium armorum; item quæcunque ad artes potius liberales, quam ad opificia mechanica accedunt, ex. gr. scribere, literas collocare in typographio, pingere coloribus (at non terere colores), acu pingere, instrumento*

mento quovis musico ludere, vacare scientiarum studiis &c.

* Dixi, *lege humana* talia diebus festis per se non prohiberi. At enim cum *lex divina* omnes obliget (275.), ut statuta tempora exequendis religionis internæ & externæ officiis vel ipsi sibi deligant, vel constituta a superioribus humanis huic negotio diligenter impendant: idcirco illi legem hanc divinam sine dubio etiam graviter violant; qui hisce etiam non plebejis nec opificiis occupationibus vulgo ac fere semper per dies etiam festos pæne integros intenti, aut uni breviculæ Missæ privatæ interfuisse contenti, nunquam saltem festis diebus ab Ecclesia præscriptis destinato studio satisfacere student gravibus illis officiis de audiendo verbo divino (ad quod obligantur univérse omnes indocti, & qui religionis officiis discendis nunquam ex instituto, & sufficiente industria, operam dedere) de frequenter exercendis actibus theologicis fidei, spei, caritatis, contritionis &c.; de *communis* cultus divini externi studio ad aliorum exemplum & piam ædificationem &c.; eoque tali, quo ipso facto vere & aperte contestentur publice, se DEUM ejusque gratiam atque amicitiam æstimare supra omnia bona & felicitates creatas. Ad hoc enim præcise omnes certa & irrefragabili lege divina graviter obligantur; quin *lex humana*, solum laborem plebejorum certis diebus determinate prohibens, &
audi-

auditionem Missæ singillatim præcipiens, de illa lege divina naturali vel huius detrudere potuerit, vel cogitarit. Condolendum sane humanæ infirmitati, quod rebus optimis sæpe abutatur in pejus. Extollitur mirum quantum obligatio ista legis humanæ vacationis a labore plebejo & opificio diebus festis, & omnes illius apices ad scrupulum exiguntur; quæ medium tamen solummodo est: & minus inculcatur executio legis divinæ, quæ finis est illius; nimirum studiosa exercitatio in officiis omnibus religionis internæ & externæ, privatæ, & communis.

280.

Similiter lege humana Christianis omnibus diebus festis prohibentur actiones forenses, tam Ecclesiastici fori, quam secularis; puta citare partes, adducere testes, exigere iuramentum iudiciale, dicere vel exequi sententiam &c.; quæ sine strepitu iudicii fieri non possunt. Item Mercatus quoque lege humana postmodum prohibitus fuit. Etiam hanc legem primo a Constantino Magno eodem anno 321. latam fuisse, similes rationes probant. Nam lex 3ta DE FERIIS Lib. III. Cod. supra §. 276. citata expresse omnes iudices die Solis quiescere jubet. Idemque Constantinus M. mox lege 4ta ibidem decernit: A nullo iudice

judice præsumi debet, ut auctoritate sua ferias aliquas condant. Hæc satis indicant, Ecclesiastica auctoritate ferias judiciales nullas tunc adhuc fuisse constitutas. Eandem porro legem confirmarunt, sequentes plures christiani Imperatores, uti l. cit. lege 7. *omnes dies*, Valentinianus, Theodosius, & Arcadius anno 389. & lege 11. *Dies festos* Imperatores Leo & Anthemius anno 459. Post hæc primum in Jure Canonico L. II. Tit. IX. de Feriis C. I. occurrit *Concilium compendienſe* a. 756. in Gallia celebratum, quod *mercatum & placitum* judiciale, sententiam criminalem, & *juramenti* exactionem, diebus festis prohibet. Ibidem porro Cap. 5. *Conquestus*, Gregorius IX. Pontifex, eandem legem renovans, *ſirepitum omnem judicalem diebus feriatis, qui ob reverentiam DEI noſcuntur eſſe ſtatuti, conquieſcere debere* ſtatuit.

* Cum leges per ſe ultra verborum tenorem non obligent; hac lege non prohibentur actus, qui proprie *judicis* actus non ſunt, uti lectio actorum, informatio judicis, conſultatio advocati &c.; item juramentum a contrahente ad confirmationem contractus editum extra judicium &c.

•• *Excusant præterea causæ* sequentes
ab obligatione legis utriusque de operibus
 prohibitis diebus festis: 1.) *Dispensatio* le-
 gitimi Superioris; Episcopi, quin & Pa-
 rochi, si in necessitate aliqua ad Episco-
 pum accessus difficilis sit: 2.) *Consuetudo*,
 legum omnium humanarum moderatrix;
 si vigeat sciente, nec contradicente, cum
 facile posset, Legislatore. Sic licent
 nundinæ, saltem finito omni divino offi-
 cio diebus festis aperiri solitæ & merca-
 tus rerum parvi momenti, ac usus quoti-
 diani &c. 3.) *Pietas in DEUM*, ob quam
 permittuntur opera propius spectantia ad
 cultum divinum, puta, compulsare cam-
 panas, portare cruces, vexilla &c. in sup-
 plicatione. 4.) *Caritas adversus proximum*;
 ob quam licent, ac valent actus judicia-
 les in causis pauperum, orphanorum, vi-
 duarum &c.; ne expensis graventur; item
 rusticorum; si aliis diebus adesse impe-
 diantur. Licet a fortiori omne ministe-
 rium infirmorum. 5.) *Necessitas publica*,
 vel privata; propria, vel aliena; corpo-
 ris, vel animi: quando videlicet sine gra-
 vi incommodo opus omitti non potest.
 Hoc nomine excusantur a.) *Judicialis actus*,
 qui moram non ferunt, ex. gr. compre-
 hensio fugitivi latronis; b.) *Servi & ancillæ*
 coacti a dominis laborare, nec recusare
 valentes sine gravi molestia; qui tamen,
 si frequenter id fiat, aut reniti, aut de-
 ferere famulatum tenentur; item iidem
 excusantur, eorumque similes, si impe-
 diti alio tempore die festivo post sacra

N n

per-

peracta reficiant suas vestes: c.) *Pauperes*, impotentes aliter sibi prospicere de necessariis; si privatim sine scandalo finitis sacris operentur: d.) *Coqui*, item *Pistoris*, *Laniones*, horumque similes; si in oppidis populosis & concursu continuo plurium festorum laborent: e.) *Conflatores ferri*, & *vitri*, *Coctores laterum*, *calcis* &c.; & quicunque, quorum opus inceptum semel sine damno interrumpi non potest; ex. gr. *aurigæ* & *naucleri*, cæptum iter curru vel nave etiam onusta prosequentes: f.) *Molitores* pendentes a ventis, *Piscatores balecum* &c. qui certo tantum anni tempore id possunt. g.) *Instauratores fontium*, *pontium*, ac similium, quæ moram non patiuntur: h.) *Agricolæ* ruri laborantes ob tempestatis periculum, frenum, vel segetem congregantes &c.; i.) *Chirurgi*, & *Pharmacopolæ*, ministrantes operam ægrotis: non item *barbitonfores*; nisi periculum damni eos subinde, uti servos & ancillas supra, excuset: k.) denique *Sartores* pro funeribus, nuptiis &c., necessarias vestes conficientes, si aliter tempus non suppetit. Huc quoque pertinent, qui in ortu Principis, vel ejus adventu, laborant parando ea, quæ ad plausum & publicam lætitiâ, convenientemque splendorem necessaria sunt, nec alio tempore absolvi potuere.

*** *A gravitate saltem delicti excusant* brevis tempus in labore prohibito insumti; & leve momentum actionis judicialis ex. gr. citatio testium in diem sequen-

quentem. Optem ego examinari profundius; an prudens ratio suadere possit, ut Legislator *sub gravi peccato* obligare eos ad abstinendum a labore quocunque, & opere mercatus, aut judiciali actione, velit; qui officiis divinis, ante & pomeridiano tempore haberi solitis, integre ac devote interfuerint. Certe ratio legis Constantinianæ alia non fuit; nisi ut ne actionibus judicialibus, labore servili, & dominorum avaritia, iudices, famuli, servi a sacris die festo impedirentur. Ex adverso minime dubitandum; quin gravis culpæ reus sit; quicunque actionum illarum prohibitarum studio a sacris internæ & externæ religionis etiam publicis exercitiis, quoad lege divina generali, & lege speciali Ecclesiastica, præscripta sunt, sese subducit. Mallem itaque inculcari potius obligationem diebus festis exercendorum omnium officiorum religionis, quæ FINIS sunt; quam exaggerare MEDIUM solummodo; quod præterea hoc incommodum habet; quod otio, & malis sequelis otii, occasionem certissimam, spectata præsertim vulgi indole, præbere soleat,

281.

Diebus Dominicis & festis, verissime jam inde a tempore Apostolorum, fingans omnes, ut
deles omnes; obligantur interesse cum religiosa devotione integro Sacrificio Missæ. In principio

N n 2

cipio

religiose
interfuit
Sacrifi-
cio Mis-
sæ.

cipio quidem ipso Christianæ religionis (act. II. 46.) omnes, qui credebant, quotidie perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sine dubio simul celebrabant hoc sanctum sacrificium: præcipue vero die dominica; ut item legimus Act. XX. 7. *una autem Sabbati* (id est, prima die hebdomadis, quæ est Dominica) *cum convenissemus ad frangendum panem &c.* Interim lex quidem stricte talis in SS. literis non exprimitur: attamen reperitur in *Canone X. Apostolorum* veluti jam pridem recepta, expressa quidem his verbis: *omnes fideles, qui conveniunt in solennitatibus sacris ad Ecclesiam, & Scripturas & Evangelium audiant. Qui autem non perseverant in oratione, usque dum Missa peragatur, nec S. Communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ commoventes convenit communionem privari.* Constat autem, hos Canones Apostolorum, maxime qui a Romana Ecclesia recepti jam quarto seculo fuere, disciplinam vel ab ipsis Apostolis jam introductam, vel certe primis jam tribus Seculis communiter usitatam, satis authentice nobis repræsentare. Consonat certe huic *Canoni S. Justinus Martyr* in Apol. II. supra citata §. 253. in fine, & auctor *Constitutionum S. Clementis Romani* L. VII.

c. 31. saltem medio Seculo IV. antiquior. Post hæc eadem lex in omnibus Ecclesiis observata, & a pluribus Conciliis, puta *Antiocheno* Sec. IV. *Agathensi* & *Aurelianiensi* Seculo VI., fidelibus singillatim inculcata legitur; ut videre est in Decreto Gratiani de Consecrat. Dist. I. C. 64. & C. 65.

282.

I. *Obligantur itaque hac lege Ecclesiæ qua tali omnes fideles baptizati & usu rationis præditi.* Hi omnes enim subsunt potestati Ecclesiæ, & legis capaces sunt. *Non item infantes, vel amentes.*

II. *Ad unam tantum missam audiendam universe obligat lex ista:* proinde nec festo Nativitatis Domini tres Missas audire quisquam tenetur.

III. *Solis diebus festis obligat hæc lex:* ergo non tribus feriis ultimis majoris hebdomadæ, quæ festivæ non sunt.

IV. *Præsentiam personalem in loco, quo Missa celebratur, lex imperat;* id est, qua & scire possit, quid agatur, & loco

eodem cum ceteris conjunctus moraliter consistat.

V. *Integræ Missæ omnes adesse obligantur hac lege*; id est, non solum Sacrificio, quoad divinitus institutum est; sed etiam iis precibus, lectionibus Verbi divini, professioni Symboli &c. quæ Ecclesiæ lege adjecta sunt.

* Communiter Doctores Theologi damnant gravis peccati eum, qui non saltem ab offertorio usque ad finem S. Communionis adsit. Aliqui venientem ad Offertorium, nisi ad finem usque remaneat, jam in orcum ablegant. Certum est, venialiter peccare quemvis, qui volens quamlibet parvam Missæ partem negligit. Certum quoque est ex Prop. 53. ab Innocentio XI. damnata, non *satisfacere præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas eius partes simul a diversis celebrantibus audit.* Qui ministrant Sacrificanti, etsi recedant per breve tempus ad afferenda necessaria, non censentur abesse.

VI. *Religiose adesse Sacrificio integro omnes sub gravi piaculo tenentur.* Proinde imprimis quisque obligatur, ut externa tali cum significatione religionis adsit, ut colligi possit, illum participare velle tam de substantia sacrificii; quoad hæc a Christo in-

instituta est, qui se ipsum per manus Sacerdotis DEO Patri pro nobis offert; quam de precibus, DEI laudibus, gratiarum, pœnitentiæ ac fidei professione &c. quæ Sacerdos, ceu publicus Ecclesiæ minister omnium præsentium speciali nomine DEO offert (267.). Tum vero insuper omnes obligantur etiam internam devotionem, attentionemque, saltem cum substantiali parte hujus divini Sacrificii conjungere; quam supra §. 268. 269. 270. ostendimus, alioquin jam divino jure præscriptam esse; cujus proin divinæ legis exequendæ tempus solummodo Ecclesia diebus festis præscribit.

* Fuere, qui docerent, etiam eum, qui tota durante Missa voluntarie distractus est, modo cum reverentia externa assistat, legi huic satisfacere. Verum non animadvertabant Doctores isti, lege jam divina ex omnium Doctorem sententia omnes obligari, ut aliquando cum interna etiam conveniente devotione de divino hoc Sacrificio, quoad a Christo institutum est tanquam unicum publicum Sacrificium (262.), publice participant. Cujus divinæ legis exequendæ cum tempus solummodo certum Ecclesia sua lege diebus festis præscriptis determinare intendat: citra dubium esse videtur, eos saltem, qui ceteroquin aliis diebus illi di-

vinæ legi non jam satisfacere, graviter peccare; si externa solum reverentia contenti, voluntariis distractionibus etiam sub præcipua parte Sacrificii hujus sine omni interna devotione diebus ipsis quoque festis indulgeant.

** Qui nunc reverenter adfunt, nunc fabulantur; ita tamen, ut maxima & præcipua sub parte advertant animum, licet contra religionem leviter peccent, gravis tamen culpæ damnandi non sunt. Confessio peccatorum, si brevis sit, aut sub ea parte Missæ, qua Sacerdos publicam Confessionem delictorum cum cœtu fidelium præmittit, non impedit debitam religionem. Ast longior Confessio sub alia Missæ parte impedit, quo minus legi de audienda attente tali Missa satisfieri possit.

283.

Obliga-
tio in
Parochia
propria
audien-
di Ver-
bum
DEI.

Non quidem singulis diebus festis, bene tamen sæpius, nimirum *ubi commode id fieri potest, unusquisque tenetur Parochiæ suæ interesse ad audiendum verbum DEI.* Hæc sunt ipsa *Tridentini* verba Sess. XXIV. Cap. 4. de Reform.; queis obligationem hanc exprimit, jubens simul, ut *Episcopus moneat populum diligenter de eadem.*

* Fa-

* Fatendum tamen, hanc *Tridentini* legem nequaquam receptam usu esse, nec ab Episcopis executioni mandatum, quod *monere populum* hic jussi sunt; prævalente privilegio regularium; de quo mox §. sequente. Obtinet itaque usu ipso sola lex divina generalis; jubens omnes, ut pastores & doctores suos, quoscunque sibi in Ecclesia præstitutos legitime habent, audiant; curentque se ipsos satis instruere de *dogmatis fidei* necessariis juxta atque de *officiis*, tum cuique Christiano communibus, tum suo statui ac conditioni propriis (64.) quam legem, ceu divinam, & Ecclesia semper inculcavit fidelibus, & nulum tempus abolere potest. Interim locus hic proprius est, ut quæstionem illam celebrem resolvamus: *An sacris in propria Parochia diebus Dominicis & festis interesse parochiani quique teneantur.*

284.

Ex usu hodierno, jam antiquitate confirmato, certum esse videtur, non extare legem aliquam communem Ecclesiasticam, quæ in vigore sit, qua obligentur parochiani diebus festis aut Missam præscriptam audire in propria parochiali Ecclesia, aut ibidem concioni, vel catechesi, interesse, aut adesse divino officio ac Vesperis. Hic certe usus, hic sensus communis omnium doctorum & indoctorum est; hæc doctrina pro-

Quæ tamen hodie non viget ob Privilegia Regularium.

N n 5

pe-

permodum omnium Theologorum; maxime ex religiosis ordinibus; fundata in ipsis illis verbis Tridentini Sess. XXII. in speciali Decreto *de Observ. & vit. in celebrat. Missæ: Moneant* (Episcopi) *populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis, & majoribus festis, accedat.* Quæ verba profecto consilium solum sic exprimunt; ut simul inepta essent, si lex statuta vulgo omnibus diebus obligaret ad parochiam Missæ ibidem audiendæ causâ adeundam. Accedit denique clarum indultum Clementis VIII. Papæ, qui anno 1592. XXII. Decemb. edito Decreto sic statuit: *Sancimus, licere Secularibus, Christique fidelibus universis, Missas diebus Dominicis, & festis aliis majoribus, audire in Ecclesiis tam Fratrum Prædicatorum, quam aliorum mendicantium; . . . dummodo id in contemptum parochialium Ecclesiarum non faciant.* Cui Indulto Pontificio cum nuspiam in Germania nostra intercesserint Episcopi, in quorum conspectu Regulares utuntur libere hoc Privilegio: evidens est, si qua etiam olim extitisset lex humana, obligans parochianos ad visitandam propriam parochiam singulis festis diebus, eam hodie usu contrario jam prorsus abolitam esse.

• At

* At enim aliam Theologi Morales *An ea ob-*
hic quæstionem movent; *an* videlicet *E-*ligatio re-
piscopi possint lege nova in diœcesi constituta subsuscitari
pœnis Ecclesiasticis obligare diœcesanos ad acceden possit ab
dam parochiam diebus festis audiendæ Missæ & Episcopis.
Verbi DEI causa, saltem ubi commode possunt.
Doctores religiosi vulgo negant, Episco-
pos id posse: 1.) quia Tridentinum Sess.
XXII. citato in decreto de observandis in
celebrat. Missæ tantum dicit: *moncant* (E-
piscopi) *populum &c*; de quibus ipsis ver-
bis extat apud Barbosam in Trident. Sess.
XXII. c. 8. de Sacr. Miss. Declaratio Car-
dinalium; qua negent, *posse Ordinarium*
mulctis & pœnis cogere ad audiendam Missam,
vel concionem, in propria parochia, etiam in ca-
su negligentia, & contumacia: 2.) quia Privi-
legium hoc, ut Missa diebus festis apud
ipso audiri possit, Regularibus per De-
creta Pontificum concessum est. *Verum*
pace virorum religiosorum liceat *respondere*
ad unum. Per illa verba Tridentini ex Sess.
XXII. citata utique, dum Episcopi jubentur
monere populum, ut frequenter accedat pa-
rochias, fateor ultro, non constitui legem;
cujus solius statim exequendæ causa E-
piscopi possint pœnis & mulctis urgere
populum: sed nec isti verbis illis Triden-
tini (quod apertissimum est) prohibentur
uti potestate sua legislatrice ad propriam
diœcesanam legem ea de re primum con-
dendam: quam potestatem certo habe-
bant ante Tridentinum; & quam verbis
illis restrictam fuisse nemo prudens cogi-
tarit. Pariter S. Congregatio Cardinali-
um,

um, pro interpretandis solum statutis Tridentini constituta, recte ea Tridentini verba interpretata est, declarando, virtute illorum verborum non debere Episcopos *multis & pœnis cogere populum &c.* At illius intentio non fuit, nec officium, judicare de pôtestate Episcoporum; quam jure communi etiam sine illis Tridentini verbis & statutis communiter habent. Si docente eodem Tridentino in Sess. XXIV. cap. 4. de Reform. etiam absque lege Ecclesiastica speciali *populus tenetur, saltem ubi commode id fieri potest, Parochiæ suæ interesse ad audiendum verbum DEI; & Episcopi illum monere de hoc debent: quippeni ad id, ad quod alioquin tenetur populus, lege diœcesana speciali, saltem vi Tridentini, obligare Episcopus eundem populum possit, saltem in casu negligentiae & contumaciæ?* Ad 2dum respondeo: in Gallia privilegia illa Pontificia, Religiosis exemptis concessa, quoad potestati Episcopali præjudicium afferre possint, nunquam fuisse recepta. Solum enim & præcise eatenus in Gallia concessum fuit religiosis exemptis frui suis privilegiis; quatenus id facerent semper cum submissione & subordinatione ad Episcopos. Et Patres quidem Societatis JESU in Gallia constat pridem suis privilegiis renuntiasse. Teste vero Tournelyo de Sacram. Pœnit. (Edit. Venet. de anno 1739. pag. 197.) contra prædictum Decretum Clementis VIII. anni 1592. reclamavit publice Archiepiscopus Cameracensis D. de Barlemont in suo Mandato,

eo quod obnubilata veritate, & suggesta falsitate, & Pastoribus non auditis, Regulares obtinuerint, quidquid voluerunt. Idem Tournely l. cit. pag. 190. afferens complures Pontificum Constitutiones, Regularibus concessas, duo præmittit generatim observanda: I. Eas omnes, quæ Regularibus indulgent facultatem audiendi confessionem annuam, etiam non petita, nec obtemperata, Episcoporum licentia & approbatione, revocatas & abrogatas esse a Concilio Tridentino; ac proinde vindicata ab hoc Episcoporum jura. II. Eas quoque, quæ continent clausulam aliquam iuribus Episcoporum, aut Ecclesiæ Gallianæ Privilegiis adversam, vim legis apud nos (Gallos) non obtinere. Moxque pag. 191. & 192. refert.; quam constanter Clerus totus Gallicanus restiterit simili Decreto Innocentii Xmi anno 1645. & Clementis Xmi anno 1670; cujus ultimi Decretum, ad postulationem Cleri Gallicani cautum est Senatus consulto, ne quis imprimeret, venderet, aut distribueret: quia non nulla continere rev. ra videtur, ait Tournely, Episcoporum iuribus contraria. Unde insuperhabito allegato superius Decreto Clementis VIII. de anno 1592. Clerus Gallicanus a. 1656. inter sex propositiones, a Regularibus Andegavenfibus propugnatas, etiam hanc numero 4tam (nullus in foro conscientie Parochiæ suæ interesse tenetur, nec ad annuam confessionem, nec ad Missas parochiales, nec ad audiendum verbum DEI, divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ in catechesibus annuntiantur, & docentur :) cum reliquis in globo respective damnavit tanquam temerarias, scandalosas

losas, falsas, erroneas, in hæresin & schisma inducentes. Hancque censuram Inquisitio Romana circa eam ipsam propositionem, approbante ipso *Alexandro VII.* Papa, confirmavit hisce verbis: *Quoad primam & secundam partem simpliciter accepta est erronea, & temeraria: suppositis vero privilegiis Apostolicis, nullam meretur censuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi DEI, servetur dispositio S. Concilii Tridentini.* Suppositis ergo Privilegiis Regularium, quæ tamen non nisi salvis Episcoporum juribus obtinere possunt, verum est, nullum teneri jam in Parochia sua confiteri in Paschate, aut Missæ interesse die festo: quod ipse asserui. Ast circa *DEI Verbum* jubemur stare dispositione Tridentini; quod jubet Episcopos Sess. XXII. *Decreto de Observ. & cit. in celebrat. Missæ, ut moneant populum, ut frequenter ad suas parochias. . . . accedant &c.; & Sess. XXIV. cap. 4. de Reform. ut moneant diligenter, ubi commode id fieri potest, unumquemque teneri Parochiæ suæ interesse ad audiendum Verbum DEI.* Quæ posterioris Sessionis verba sine dubio declarant dicta prioris. Quid si ergo his monitis Episcoporum, per ipsos Parochos sæpe inculcatis, non pareat populus; credens multo magis regularibus? Quid si annuntiata sibi libertate perpetuo vitandi parochiale templum, & effugiendi vigilantiam pastoris sui, sic abutatur, ut nec Verbo DEI apud regulares intersit; quod scit inobservato sibi facere licere? Quid si ut plurimum non nisi in Sanctorum festivi-
tati-

tatibus excipiens DEI Verbum in religionum Ecclesiis proponi solitum, non audiat sermones sacros nisi de laudibus Sanctorum, de Indulgentiis, de religionibus Confraternitatum? Aut quot denique regularium Ecclesiæ sunt, in quibus continuis per Dominicas omnes concionibus doctrina christiana integra, tam theoretica, quam practica, ordine proponitur, ut instructioni fidelium per eas ita satisfieri possit, ut officio parochiali plane supersedere liceat? an ergo tanta bonorum Concionatorum copia est, ut quocunque accedant fideles, sufficienter instruendos esse in fide ac moribus christianis, securi simus? An ista libertas non plurimis, ac pæne omnibus tepidioribus Christianis summe periculosa evadit, ut nec parochialem, nec regularem Ecclesiam accedant, seu Missæ, seu Verbi DEI audiendi causa: quia jam inobservati id facere possunt; ac proinde jam nec a parcho, nec ab ullo præposito regulari singillatim, hac in parte correctionem sibi timere habent? Et malo tam gravi, tam late grassanti, in tanta paucitate bonorum Prædicatorum Verbi DEI, ob Regularium Privilegia remedium afferre atque demum uti potestate sua non possint Episcopi, ut lege antiqua revocata fideles omnes denuo obligent ad Ecclesiam parochialem accedendam Verbi DEI atque etiam Missæ audiendæ causa; cum, ratione Missæ cur aliorum evagari permittantur, per se ratio nulla gravior suppetat? Pro!

quam

quam ingentia oportet esse bona illa, quæ Ecclesiæ & animarum saluti accedant ex frequentatione libera regularium Ecclesiarum cunctis diebus festis promiscue; quibus tam certo consilio posthabenda videantur ea bona, quæ olim Religionis nostræ Majestati, necessariæ fidelium omnium in fide & moribus instructioni, proindeque communi omnium saluti, ex ea communione boni exempli publici, ex conjunctione caritatis in omni publico religionis nostræ exercitio, ex pastorum vigilantia, ex orta inde necessitate audiendi continue instructionis sacræ &c. accedebant: cum totus populus in uno parochiæ templo simul comparere, ac interesse toti officio divino & statis sacris sermonibus, vi legis publicæ Ecclesiasticæ tenebatur: cum præcinente uno cantore, qui medio in populo stabat, plebs omnis fidelis simul cum clero psalmos decantabat: cum nec essent adhuc templa, nec Sacerdotes, in quæ & quos dividi, & ad quos, propriis suis pastoribus derelictis ac spretis, diffugere quolibet sub obtentu libere plebs ejusdem parochiæ posset. Mirum! & tamen Pastoribus ipsis gravissimæ incumbere declarantur obligationes vigilandi pro salute gregis; qui non tenetur illum vel videre unquam: instruendi illum quam diligenter; qui non tenetur illum audire: offerendi pro eo singulis festis diebus divinum Sacrificium; qui non tenetur huic unquam adesse? Nunquid primum erit, ut ista reflexio multis

multis pastoribus sacris inter innumeras difficultates ordinarias officii sui pro excusatione sufficere videatur, ut ad executionem illius paullo solertiores minus se se obligatos existiment? vel certe occasio erit, ut animum plane despondeant? Misera tam excelsi gravisque muneris conditio! Quis delapsus illius fuerit necesse est; quando tantopere negligere pastores suos ovibus permissum fuit, ut pro arbitrio sibi alios quærere, & ipsi sibi deligere ex millenis possent, quibus suas curandas animas committerent! Et siquidem ita est; si delapsus iste jam contigit seculis illis ignorantiae; ita quidem, ut Seculo demum XIII. ad sustentandam Vaticanani ruinam DEI suavis providentia acciverit Sanctissimos Fundatores Ordinum præclarissimorum, SS. Dominicum & Franciscum; quod in visione celebri monstratum est summo Pontifici Innocentio III. quam triste cogitatu est, inde a quinque & amplius Seculis serio actum non esse, ut gravissimi omnium muneris, quod est pastorum, instauratio & reparatio curis omnibus promoveretur.

285.

Festorum dierum numerus ut ne sit nimius, omnino cavendum. Ita jam sensit sapiens ille Joannes Gerson Cancellarius Parisinæ Universitatis, qui in Concilio
Festorum numerus nimius ne sit, curam
O O Rhe-dam,

Rhemenſi anno 1408. graviffima oratione pro minuendo iſto feſtorum dierum numero peroravit; & quidem 1'.) quia, ſi nimis multi ſint feſti dies, eo ipſo a quam plurimis non obſervantur: 2'.) quia egeſtati civium, & opificum inprimis, male conſulitur: 3'.) quia peſſimæ otioſitati, qua neſciunt plebeji homines bene uti, janua grandis aperitur; per quam ſubintroeunt magno agmine ebrietates, rixæ, luſus improbi, expenſæ ſumtuofiſſimæ, choreæ plenæ peccatis, & inſaniis, & carminibus laſcivis; verbo: diſſolutio omnis morum, & ſeducſio juventutis; ut proinde, quod pro DEI honore & ſalute animarum ſapienter inſtitutum eſt, vertatur in illius contumeliam, & in iſtorum ſalutis detrimentum. *Nicolaus Clemangius* Archidiaconus Bajocenſis in *Oratione de Novis celebritatibus non inſtituendis*, eodem tempore habita, *quartam* addit rationem ſingillatim contra feſtos dies Sanctorum nimis frequentes, his verbis: *Noluerunt majores noſtri ita Sanctos coli, ut DEUS negligatur; nec juſtum putaverunt tot Sanctorum in Eccleſia geſta recenseri, ut non poſſint in ea legi veteris & novi Teſtamenti ſacra volumina.* Addit his continuator *Tournelyi* in *Tract. de Præceptis Eccleſiæ* Cap. 2. (ex quo hæc ſtudio

studio depromsi, ne mea sensa hoc in argumento crisi malevolorum exponam) Equidem Beatorum cultus in cultum DEI cedit, constatque in Actis Sanctorum multa esse, quæ virtutem inspirent. Verum timendum est, ne plebs paullo rudior sic adhaereat mediis, ut negligat finem. Aliunde vero, quidquid magni contineant Sanctorum gesta; quanto a Sacris Scripturis distant intervallo? Consensere his Patres Concilii Trevirensis a. 1549. celebrati, definientes: operæ pretium visum est, festorum numerum contrahere; quæ & effrœnes coerceantur, & aliquid detur necessitati pauperum. Consensere eisdem multi Galliarum Antistites, qui superioribus pridem temporibus vel festa quædam simpliciter abolvere; vel in Dominicas transtulere; vel dimidiarunt ita, ut plebs matutino solum tempore divinis vacare teneretur; a meridie autem labori libere vacare permetteretur. Primi Christiani pauciores dies festos habuere, sed religiosius celebrarunt (274.)

* Ceterum si Episcopi festos dies, suæ Diœcesi proprios, aboleant; sine dubio obedire eisdem quoad solennitates omnes cultus divini publici etiam Religiosi exempti tenentur; vel in eo clare docente Tridentino; quod Sess. XXV. Cap. 12.

de Regul. ita habet: *Dies festi, quos in Diœcesi sua servandos Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam regularibus servantur.* Ex quo utique inverse sequitur etiam, si eadem festa aboleat Episcopus, & omnem solennem cultum divinum in eis prohibeat, pariter obediendum esse ab omnibus exemptis etiam regularibus: videlicet ob perfectam paritatem rationis, quæ est; quod secus plebs diœcesana, subdita Episcopo, grave scandalum pateretur; & provocaretur religiosorum exemplo ad jussa Episcopi vertenda in malam partem. Unde in tali casu ad Parochos pertinet; jussa Episcoporum non solum parochianis suis ex cathedra promulgare; sed communicare etiam Præpositis Monasteriorum exemptorum, sitorum in parochia sua, ceu subditis Episcopo tali in casu virtute Tridentini Concilii, Nullum enim profecto Privilegium hoc tribuit exemptis, ut ipsi solennitatem cultus publici divini, præcepti. aut solum permissi præscribant, vel impediant.

286.

Exter-
nus
etiam
cultus
DEI pa-
ræ &
Sancto-
rum

Uti *B. Virginem DEI Matrem Ma-*
riam, & Sanctos quosvis, Ecclesiæ pu-
blico judicio, falli nescio, jam in cœ-
lum receptos, interno cultu vero &
bene ordinato honorare, & invocare li-
cet, atque utile honestumque est (169.):
ita

ita pariter licet, atque utile, honestumque ^{licitus,}
est externo illorum cultu, honoratione, & ^{honestus &}
invocatione conveniente, cultum illum inter-^{utilis est.}
num significare. Finem quippe licitum,
utilem, ac honestum, licet mediis per
se idoneis manifestare, & promovere.

287.

Eædem vero regulæ in cultu ex- *Regulæ de*
terno Sanctorum servandæ sunt, quæ *eadem.*
in interno (168.); videlicet I. *nihil falsi*
cultus interni præseferendum est ea signifi-
catione cultus externi erga sanctos; sive in
precum formulis, quibus eorum inter-
cessionem apud DEUM invocamus;
aut eorum merita celebramus; aut
nostram in his fiduciam exprimimus
(241. IV.); quæ fiducia semper magis
in DEI innata benevolentia ac meritis
& intercessione Redemptoris, tanquam
potioribus motivis, acquiescere debet:
sive in laudibus, quibus beneficia a DEO
accepta per illorum intercessionem cele-
bramus; non plus Sanctis tribuendo,
quam caritate plenam pro nobis apud
DEUM deprecationem, non ipsam bene-
ficii largitionem, quæ solius DEI est
opus (168. I.).

II. *Sacrificia, & vota, nunquam Sanctis facienda sunt.* Illa enim contestationem recognitionis supremæ excellentiæ & dominii in nos important; ista ultroneam restitutionem libertatis a supremo domino concessæ in re, quam vovemus, alioquin nobis a DEO concessam (121. 124.): atqui contestatio supremi dominii non nisi de DEO vera esse potest; & libertas nostra a lege divina in re, quæ solum est consilii divini, non nisi DEO restitui potest, & a solo DEO lex divina imponi. Ergo &c. *Quamvis in honorem & memoriam Sancto- rum, declarante TRIDENTINO Sess. XXII. cap. 2. de Missæ Sacrif., non nullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit, non tamen illis Sacrificium offerri docet; sed soli DEO, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere solet: offero tibi Sacrificium, Petre, vel Paule: sed DEO de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.*

III. *Templa soli DEO, tanquam vere & speciali modo præsentia suæ effectus in eis ad nostram salutem edenti, nec nisi sub commemoratione meritorum & invocatione*

tionē intercessionis Sanctorum, dedicanda sunt; quippe qui propria effectrice virtute in eis præsentes non sunt. Nos, inquit S. Augustinus Lib. XXII. de Civit. nos Martyribus nostris non templa sicut Diis, sed memorias sicut hominibus mortuis, ædificamus. DEO quippe, non ipsis; sacrificat Sacerdos; quamvis in memoriam sacrificet eorum.

IV. *Pro cultu privato tales Sancti præ aliis deligendi a quovis sunt, qui eundem vitæ statum, in quò quisque degit, virtutum suarum exemplis illustrarunt; ut horum commemoratione ad imitationem quisque in exequendis propriis status sui officiis invitetur.*

V. *Interim nec festos dies, nec alia quæcunque externi cultus exercitia erga Sanctos, præ iis multiplicare oportet, quæ immediate ad DEI cultum & divinorum beneficiorum gratiam memoriam recolendam pertinent (168.II.).*

* Has regulas si curate servarint Catholici, næ jam nihil invenient Protestantes, quod in Cultu Sanctorum apud nos usitato iure aliquo porro crimentur. Veritas enim, honestas, & utilitas totius cultus hoc ipso in propatulo erit (167. 168. 169.).

*Obiectioni
responde-
tur; qua
cultus
Sancto-
rum
idolola-
triae aequi-
paratur.*

****** Nihilominus *obiectio* quædam hic solvenda est, quam propositam a non nullis nostri seculi, non solum Protestantibus, sed etiam catholicis Scriptoribus non sine specie aliqua veri invenio. *Aiunt.* Qui inter gentiles colebant tum Genios cœlestes sub nomine Dæmonum, tum heroes, item non colebant istos cultu vere divino; saltem qui ex gentilibus paullo erant acutiores. Omnes enim propemodum Philosophi antiqui de dogmate Unitatis Supremi Numinis consensisse in suis scriptis leguntur; &, quos *DEOS* præterea appellabant, omnes unius supremi Numinis legibus & potestati subditos esse credebant; quod solum æternum, a se existens, nullique alteri subiectum agnoscebant. *Bonos* ergo & *malos genios* colebant: *illos*, quia sub uno supremo Numine, & huius quidem ipsius jussu, eos imperiis, civitatibus, mari, nemoribus, agris, præfidere credebant; ac proinde ab eis beneficia & favores expectabant; *istos*, ut eos mitigarent, & ab eorum injuriis tuti essent. *Heroes*, Semideos veluti & semihomines, venerabantur: ceu gratia apud Supremum Numen valentes, & tanquam conciliatores *DEOrum* (sive geniorum) cœlestium & hominum; sicuti ipsos cælestes *DEOS* illos (seu genios) conciliatores arbitrabantur Supremi Numinis & hominum; per quos, tanquam gradus, cum reverentiæ & religionis significatione ad altissimum *DEUM* nos ascendere deceat. Atqui hæc omnia apprimè cum cultu Sanctorum,

ſtorum , apud Catholicos uſitato, conſentiunt. Hæc dicta huc utque Radulphus Cudworth Anglus in ſuo Syſtemate intellectuâli Cap. IV. ex omnium nominatorum Antiquitatis Philoſophorum ſcriptis erudite probare contendit uſque ad n. LVII. Tum vero addit, *minime tamen ſufficere hæc ad purgandos eos, & indignitatem cultus iſtius. Sacris enim literis, inquit, nemo ſanus reſtiterit; quæ veniam eos pronuntiant nullam propterea promereri; eo quod, tamenſi DEUM noſſent, non tamen eum ut DEUM coluerint, id eſt, haud ita, ut natura eius incomparabilis, ſolitaria, ſingularis, reliqua omnia longo poſt ſe intervallo relinquens, nec cum ullo alio communicanda, requirebat; ſed cultum rerum creatarum hac vel illa ratione ipſius conditoris cultui temere miſcuerint.* Jam vero pergit. n. 78: *Dæmones & Angeli, Heroes & Sancti, diverſa tantum ſunt eorundem naturarum nomina.* Et n. 58. *Hos cultu quodam, & honoribus religioſis proſequi, etiamſi multo minus illis officii & honoris, quam ſummo Nomini, tribuatur, nihil aliud eſt, quam DEO, qui ſolus per ſe exiſtit, & a quo, per quem, & in quo ſunt omnia, tanquam uno omnium rerum parente, aliquid derogare, & ipſo quaſi factò proſiteri, naturam eius non eſſe ſingularem & unam; cuius nulla res alia compos eſſe queat...* Qui ipſi colunt, & adorant, illi religioſe coli & adorari non debent. Ad hæc jam reſpondeo: vanum & inane eſſe prorsus, quod non nulli proteſtantes tumida eruditione exaggerant, argumentum; volentes probare ſimilitudinem cultus Sanctorum, Catholicis uſitati, cum cultu DEOrum gen-

tilium. Inanis labor est, quo conantur ordinem & nexum veritatis invenire in cultu idolorum; quem totum insania & mendacio plenum omnis sacer textus declarat. Esto: pauci comparate ad turbam non nihil sapientius, vel potius minime cum insania, de supremo numine cogitarint. At turba gentilium, etiam qui supra plebem eminebant, quantum desipuit? Esto: sapientiores quidam unum supremum Numen agnoverint; an non tamen cultui ceterorum Numinum sine eo discrimine cum populo communicabant? Et ubi dignus ille conceptus etiam de supremo Numine apud gentiles Philosophos, si duos, tresve ad summum excipias, reperitur? Nunquid supremum Jovem, aut Saturnum, æque criminibus abominandis, nunquid humanis affectibus obnoxios, passim repræsentabant? DEOS deinde inferiores nunquid cultu absoluto honorabant? Nunquid ab his opem sine subordinatione ad supremum Numen expectabant? Nunquid cultus ipse erat turpitudine plenus? Aut quas saltem veras virtutes in suis genis & semideis venerabantur? Quæ bene merita apud Numen supremum? Quis illorum unquam vel virtutem donum esse supremi illius Numinis cogitavit? Num sola intercessione apud hoc valere illos aliquid ad se juvandum credidere; ut Catholici de Sanctis suis credunt? Scommma ergo, non virile argumentum est, quod tanto eruditionis apparatu instruunt. Lege vel solum

Iam Pauli Apostoli locum ad Rom. I. 20. quo *inexcusabiles declaravit* omnes idololatrias: quia *DEUM non sicut DEUM glorificaverunt* (id est, de DEO non sicut de DEO judicarunt Eth. Univ. §. 119.); sed *mutaverunt gloriam incorruptibilis DEI in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentum; . . & coluerunt, & servierunt creaturæ potius quam creatori.* Hæc verba sane alterutrum evidenter paganis errorem crassissimum exprobrant; videlicet aut quod de DEO judicarint tanquam de creatura; aut quod creaturas adorarent tanquam DEUM; vel potius utrumque. Quid jam his simile, aut commune, invenias in Catholicorum de suis Sanctis iudicio & cultu? Quod ultimo loco additum est; illud probat solummodo, DEO, uti natura singularis & unica est, ita singularem & proprium cultum deberi; nec hunc ulli alteri communem fieri debere; absolutum; supremum. Atqui nunquam istum Sanctis Catholici tribuendum dixere.

*** *Urget* vero recentissimus Scriptor vernaculo sermone, & quidem ipse catholicæ religioni addictus in Epist. de Monachismo Tom. III. Epist. 30. hoc modo. Polemici Doctores Catholicorum optimam quidem *theoriam* tradunt de cultu Sanctorum. Ast *praxis* plebeja longe est alia. Si libri precatorii, qui in omnium vulgo manibus sunt, lustrentur; ex centum precandi formulis ut plurimum nonaginta novem ad Sanctos immediate directæ in-

ve-

veniuntur; vix una ad DEUM. Hisce in formulis ut plurimum auxilium in quibusvis necessitatibus a Sanctis ipsis petitur; ut vix sit necessitas humana; cujus non peculiaris aliquis Sanctus auxiliator prælesque colatur; utique cum summo præjudicio genuini conceptus & gloriæ DEI. Experientia certissimum præterea est, persuasissimum esse magnæ parti Catholicorum; nequaquam tam efficaces preces suas esse; si DEI auxilium per Sanctorum merita implorent; quam si coram Sancti cujusque imagine ab ipsomet Sancto opem mali sui sine ulla DEI memoria efflagitent. In propatulo esse, plerosque de vulgo re ipsa ea opinione imbutos esse, vicaciorem esse in Sanctis sensum malorum nostrorum, proniorem commiserationem, promptiorem opem, quam in DEO; nec DEUM sine Sanctorum deprecatione per se satis facilem futurum ad nos in necessitate juvandos. Si post preces istas impetrarunt, quod petivere; vix audiuntur, qui DEO honorem habeant. Communiter audire est: Sanctus N. mihi opem tulit. Ex Sancti ara anathemata sua suspendunt innumera; vix aliquid DEO offerunt. *Respondeo.* Triste est, ista nos fateri debere. Verum hoc ipsum abunde probat, moderatione hodie magis opus esse, quam nimio studio, inter Catholicos in promovendo cultu Sanctorum. Quæ, ordine & moderatione debita cum fiunt, optima per se sunt; in malum degenerant, cum primum a recto ordine & moderatione deflectunt.

ſeſtunt. Interim utique non Eccleſiæ hæc doctrina, nec culpa eſt; ſed eorum haud dubie, qui vel pro officio ſatis plebem de genuino conceptu & modo cultus Sanctorum non erudiunt; aut ſimplicitate populi ex lucri temporalis indigno ſtudio abutuntur. Certum porro eſt, in locis, ubi thaumaturgæ Imagines frequenti peregrinorum numero coluntur, id genus abusus magis item frequentes eſſe.

**** Interim velim probe perpendi a quovis grave ſane momentum reflexionis ſequentis. Sine dubio merita & interceſſio cujuſcunque creaturæ, utcunque ſanctæ, poſt merita noſtra propria infimum pondus in ratione motivi habent per ſe ad firmandam noſtram fiduciam impetrandi a DEO; quod recte petimus. Princeps ac primum ſpei noſtræ fundamentum eſt ipſa DEI promtiſſima & incircumſcripta bonitas, & certiſſima promiſſio. Proximum merita & interceſſio divini Mediatoris. Poſt hæc primum, & quidem gradu longe minore, ſequuntur merita & interceſſio Sanctorum; ſic quidem, ut hæc ſimul ne hilo augere promtitudinem DEI per ſe jam infinitam poſſint ad nos juvandos omni ope vere nobis ſalutari. Qua ergo prudentia tantum vulgo tribuitur immodico ſtudio conquirendi opem Sanctorum; ac ſimul tam parum fiduciæ collocatur in DEI benignitate ac promiſſis juxta, atque in meritis ac interceſſione divini Redemptoris? Quod unum utiliſſimum
in

in omni cultu Sanctorum foret , nimirum imitatio exemplorum virtutis, hoc vulgo parum curatur.

288.

Discrimen *Omnis religiosus cultus in æstimatione*
funda- *judicii & amore, tum vero etiam in utrius-*
mentale *que externa significatione, consistit; quo*
cultus, *aut DEUM ipsum recognoscimus, & ama-*
quo DE- *mus, ceu unicum summum bonum; aut ob-*
UM, & *jectum creatum quodcunque; vel ut parti-*
quamcun- *iceps actu pro suo modulo istius summi boni;*
que crea- *quemadmodum æstimamus & amamus*
taram, *Sanctos DEI amicos; vel ut instrumen-*
recte co- *tum, quo summum illud bonum uti dig-*
limus, *natur ad se communicandum rationalibus cre-*
 aturis suis; quo pacto in honore habe-
 mus Sacramenta, & quasvis creaturas
 non rationales; quatenus ut instrumenta
 & media idonea servierunt DEO, tan-
 quam causæ principali, ad magnum il-
 lum finem salutis æternæ electorum.

289.

Omnis *Omnis cultus religiosus qua talis cujus-*
vere reli- *cunque objecti creati, ut vere religiosus sit,*
gius cul- *pro objecto relationem objecti creati ad*
ius creatæ- *DEUM habet; ac proinde eo sensu omnis*
 est

est relativus. Patet ex §. præc. cum ^{re relati-} ^{vus est ad} ^{DEUM.} omni evidentiâ. Nam tam communi-
catio de bono summo *in Sanctis* qua ta-
libus, quam ratio actualis *instrumenti*,
quo DEO libere uti placuit ad eam com-
municationem efficiendam (quæ sola fun-
dant objectum cultus religiosi creatura-
rum rationalium, & non rationalium
§. præc.) relatione ad DEUM constant
eo ipso, quod cognoscibilitatem sine
DEO non habeant (Ont. 125.).

290.

*Omnis ex adverso cultus DEI qua Omnis
talis, ut DEO ratione divinæ excellentiæ autem
debetur, absolutus est; id est, non rela-* ^{cultus}
tionem ad aliud altius objectum pro ob- ^{DEI qua}
jecto habet, quod magni æstimetur, & ^{talis abso-}
ametur; sed absolutissimam in se, & in- ^{lutus est.}
*dependentem, sibi que sufficientissimam,
excellentiâ DEI.*

291.

Cultus absolutus, qui DEO ut ^{Cultus}
DEO debetur (§. præc.), vulgo *cultus* ^{latriæ}
latriæ, ejusque externa significatio *exhi-* ^{quid?}
bitio cultus latriæ, appellatur.

292.

Hic soli
DEO &
JESU
Christo de-
betur.

I. *Cultus latriæ soli DEO proprius est; ac proinde etiam soli DEO externe exhiberi debet.*

II. *JESU Christi Domini divinæ personæ idem cultus latriæ debitus est. Vere enim DEUS est, & una persona divina cum Verbo.*

III. *Humanitas Christi non seorsim, sed eadem & unica cum Persona & divinitate Verbi adoratione & cultu latriæ interiorius & exteriorius colenda est. Neque enim Humanitas illa secundum se absolutam divinam excellentiam continet; bene tamen Persona JESU Christi.*

Crux
vera Do-
mini non
latriæ cul-
tu quidem
adorari,
præ omni-
bus tamen
irrationali-
bilibus
creaturis
relativo
cultu bo-
norari de-
bet.

IV. *Crux vera, in qua DEI Filius Homo moriendo nos redemit, cultu latriæ adorari non debet: 2'.) bene tamen præ omnibus aliis irrationalibus creaturis æstima- ri cultu interno, & externo relativo honorari, ut instrumentum, quo DEO ad redemptionem totius humani generis per divini Filii sui mortem uti, ceu omnium maxime idoneo, placuit (289.). Evidens enim est, crucem non propter suam excellentiam absolutam, sed unice ob relati-
vum*

zum usum ad maximum DEI opus,
maximi æstimandam esse. Atqui cul-
tus patriæ per essentiam absolutus est
(§. præc. 290.).

* Vide id ipsum docentem ex *Bellarmino Tournelium* Tract. de Incarnatione Edit. Venet. a. 1739. pag. 400: ubi etiam monet, *adorationis* vocem, qua vulgo populus christianus de cruce utitur, patriæ cultum neutiquam exprimere: quoniam & Reges terræ adoramus; coram eis pro-
ternimur; osculamur pedes eorum &c. Eadem ergo cum Cruci Domini exhibemus; non cultum patriæ isti, sed soli Crucifixo, exhibemus. Ita quidem S. *Ambrosius* L. de Obitu Theodosii ait, Helenam Imperatricem ante Crucem Domini prostratam Regem adorasse, non lignum: quia hic gentilis est error. Hoc insuper habito, teste S. *Cyrillo* Jerosolymitano in Epist. ad Constantinum & catech. IV. cum S. Helena S. Crucem Jerosolymis invenisset, Christiani ex omnibus orbis partibus mox ad eam adorandam Jerosolymas confluxere.

293.

*Reliquias Sanctorum, seu instrumen-Reli-
ta, quæ Sancti ipsi, & DEUS in illis, usque au-
sunt ad sanctificationem ipsorum, ob hanc ipsam thenti-
relationem nos æstimare recte significamus; cæ San-
eas, cum satis authenticæ sunt, studio-ctorum
in honore*
P p fe

etiam ex-terno habenda. se asservando, ornando, exponendo in Ecclesiis, pie osculando. TRIDENTINUM Sess. XXV. de hoc ita docere Episcopos & quosvis alios jubet: *Sanctorum Martyrum, & aliorum cum Christo viventium, sancta corpora, quæ viva membra fuerunt Christi (I. Cor. III.) & templum Spiritus Sancti, ab ipso ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda, a fidelibus veneranda esse; .. damnandos autem esse affirmantes, Sanctorum Reliquiis venerationem atque honorem non deberi.*

* Nemini præcipitur, Sanctorum Reliquias positive colere: at ne quis eas, ubi ubi sibi oblatas, positive inhonoret, aut spernat, hoc uti per se malum; ita cunctis prohibitum est. Ex adverso illud quoque religiose confitendum est, recte & religiose eos facere, qui citra superstitionem & omnem immoderationem in honore conveniente habent Reliquias authenticas Sanctorum; atque etiam sperant, ea honoratione se merituos, ut DEUS habita etiam ratione meritorum, quæ iidem Sancti habent apud ipsum, eas gratias illis citius largiatur, quas petunt.

** Errant ex adverso, qui nimium cultui isti tribuunt, aut temeraria nimis cum fiducia salutem corporis, atque etiam animi, a sola externa veneratione & multitudine

tudine SS. Reliquiarum expectant; cum interim ipsorum vita omnis longe ab exemplis Sanctorum abludat, quorum Reliquias tam studiose penes se asservant.

294.

Imagines DEI & Sanctorum per re- **Funda-**
lationem similitudinis speciei sensibilis externæ **menta**
instrumenta sunt idonea ad DEI, ejusque **cultus**
beneficiorum juxta, atque ad Sancti cujus- **SS. Ima-**
que, ejusque exemplorum heroicæ virtutis, **ginum.**
memoriam in nobis excitandam, ad provo-
candam gratitudinem, & imitationem, ad
erudiendam plebem de historia dogmatica re-
ligionis christianæ.

295.

Imaginibus tamen iisdem nihil ipsis
inest ejus seu absolutæ excellentiæ divinæ ac
virtutis, seu participatæ sanctitatis ac me-
ritorum apud DEUM, quas in ipso DEO,
& Sanctis, quos repræsentant, colimus.

296.

Cultus ergo ille ipsarum imaginum se- **Idem pru-**
cundum se, quo illas eo fine, ut ad præ- **dens, ho-**
*dictos usus (§. 29 .) nobis serviant, as- **nestus, ac**
servamus, in templis exponimus, ab omni **religiosus**
injuria prohibemus &c. prudens, rectus, **esse osten-**
*diur.**

religiosus, atque honestus omnino est. Est enim usus medii perquam idonei ad finem optimum maximeque religioni conformem, idemque congruus veræ aptitudini medii ipsius.

297.

*Idem re-
lativus est
ad San-
ctos, quos
repræsen-
tant.*

Omnis vero cultus ille externus, qui non tam utimur imaginibus ad prædictos usus, quam occasione præsentia illarum exterius ipsam æstimationem & amorem erga prototypa, quæ repræsentant, significamus; puta, cum coram illis genua flectimus, oramus, eis oscula damus, eas incenso honoramus, coram eis oblationes facimus &c., non imaginum proprie cultus est, sed DEI & Sanctorum, quos repræsentant. Neque enim, ut constat omnibus, ejusmodi signis nostrum de imaginibus judicium & affectum exercemus & significamus; sed de prototypis; perinde atque dum Cæsaris imaginem cum externa reverentia aspicimus. Hic ipse revera de hoc Dogmate Catholico sensus fuit omnium Ss. Doctorum; etsi non semper tam distincta explicatione, & discrimine utriusque cultus, expressus. Et quidem Nicænum II., generale concilium VII., anno 787. Act. II. in defini-

initione fidei hunc ipsum sensum, sat-
 clare expressit his verbis: *Definimus, ...*
sicut figuram pretiosæ ac vivificæ crucis,
ita venerabiles & sanctas Imagines propo-
rendas congruenter in sanctis DEI Eccle-
siis Quanto enim frequentius per
 imaginalem formationem videntur; tanto, qui
 eas contemplantur, alacrius eriguntur ad
 primitivorum (prototyporum) earum me-
 moriam, & desiderium, & ad osculum,
 & ad honorariam his adorationem tribuen-
 lam . . . Imaginis enim honor ad primum
 transit; & qui adorat Imaginem, adorat
 in ea depicti subsistentiam. Sic enim robur
 obtinet Ss. Patrum nostrorum doctrina, id
 est, *Tradio Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ.*
Consonat exactissime TRIDENTINUM cit.
sess. XXV.: Imagines Christi, ait, DEI-
maræ, & aliorum Sanctorum, in templis
præsertim habendas ac retinendas, eisque
debitum honorem & reverentiam impertien-
dam: non quod credatur (aut significetur)
nesse aliqua in iis divinitas, vel virtus;
propter quam sint colendæ; vel quod ab iis
sit aliquid petendum; vel quod fiducia sit in
Imaginibus figenda; veluti olim fiebat a
gentibus; quæ in Idolis spem suam colloca-
bant: sed quoniam bonos, qui eis exhibe-
ur, refertur ad prototypa, quæ illæ re-
presentant: ita, ut per Imagines, quas

osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur. Idem quoque sensus Doctorum Scholæ est; ex quibus *Bellarminus* L. II. de Ss. Imaginibus Cap. 21. & 24. ex instituto probat, Imagines quidem *improprie*, nequaquam autem *proprie* & *per se* eodem genere cultus coli posse, quo ipsum exemplar colitur: item cap. 25. cultum per se & *proprie* debitum imaginibus esse cultum quemdam imperfectum, qui pertinet ad speciem ejus cultus, qui debetur exemplari.

Objectionibus respondetur.

* Quam absurda itaque Calvinistarum cavillatio est, qua nos Catholicos ob Ss. Imaginum cultum idololatriæ accusant. *Idololatria* evidenter falsus cultus est, falsum de objecto, quod colitur, judicium significans. Quid falsi in nostro cultu Ss. Imaginum inest? Quod falsum de eis judicium significamus; cum analoge & cum proportionem cum Imaginibus religionis objecta repræsentantibus idem facimus; quod pii omnes posteriores Majorum suorum Imaginibus agunt? Nunquid Ss. Eucharistia secundum omnes Calvinistas non nisi figura, seu Imago Corporis D N. J. Christi est? Et tamen cum summa reverentia eam suscipiendam esse uni-

universi Calvinistarum Doctores inculcant. Ipsi ergo Imaginum cultum honestum esse opere ipso sentiunt. At enim aliae in speciem graviores *objectiones*, contra Dogma hoc catholicum de honestate & licentia cultus Ss. Imaginum solvendæ supersunt.

*** *Ajant* itaque 1.) Deut. V. 6. legem divinam extare, quæ omnem cultum Imaginum proscribat: *Ego sum Dominus DEUS tuus, . . . Non habebis DEOS alienos in conspectu tuo. Non facies tibi sculpsile, nec similitudinem omnium, quæ in cælo sunt desuper, & quæ in terra decorsum, & quæ versantur in aquis sub terra. Non adorabis ea, & non coles. Ego enim sum Dominus DEUS tuus; DEUS æmulator. Respondeo.* Hoc DEI præcepto secundum literam solum & unice prohiberi Judæis imitari morem omnium aliarum gentium id temporis usitatum; videlicet creaturas; aut *cælestes*, Solem, Lunam, stellas; aut *terrestres*, homines, animalia terrestria, arbores; aut *aquaticas*, crocodillos, serpentes &c., vel in se ipsis, vel in sculptis illarum simulacris, quæ *idola* vocantur, cultu quodam *absoluto*, atque eo ipso soli DEO debito, adorandi. De eo autem, quod nusquam tunc adhuc in usu erat in toto orbe terrarum, id est, de cultu religioso mere relativo (289.) Sanctorum, sive in se ipsis, sive in illorum Imaginibus, nullus in ea lege sermo omnino est. Porro non diffiteor, eo ipso Judæos credidisse, sibi simul prohibitum

P p 4

fuisse

fuisse omnem usum imaginum, simulacrorum, ac sculptilium; ut nimirum hac ratione periculum & occasio lapsus in idolatriam ab eis longius removeretur; inquam ob ruditatem & obvia omnium aliarum gentium exempla populus ille perquam esse proclivis a DEO prævidebatur. Minime tamen ex eo sequitur; rationem istius legis per se fuisse, ut etiam a cultu religioso relativo Sanctorum suorum Patriarcharum, vel in se ipsis, vel in Imaginibus illorum, removeretur; vel quia cultus iste per se inhonestus & idololatricus esset: sed potius, quia permissio ipsis isto religiosi quidem, sed non necessarij cultus genere prævidebantur certo certius abusuri, & more aliarum gentium, heroes suos non religioso & ad DEUM unum verum relato, sed absoluto, solique DEO debito cultu adorantium, ad idololatricum illorum cultum deflexuri. Hac ipsa de causa, licet lex ista, quoad positiva erat, & omnem simulacrorum usum prohibebat, cum omni reliqua lege Mosaica postmodum & ipsa jam cessaverit (Dem. Cath. 98. not.); nihilominus primis tribus seculis Christianis exiguus satisque rarus usus Imaginum erat: eo quod nempe florenti adhuc idololatriæ qualiscunque obtentus & excusatio offerri non debebat; quasi Christiani ipsimet simili insania simulacra creaturarum pro Diis, uti gentiles colerent. Postquam vero diffusa jam per omnem terrarum orbem Christianæ veritatis lux omnem illam idolorum in-

infaniam palam convicerat; jamque nulum esset relapsus in eam periculum; pedetentim usus cultusque Imaginum religiosarum apud Christianos increbuit; ipsa experientia illius utilitatem ad erudiendam plebem, & excitandam istius religionem, docente (294.). Quem cultum religiosum per se inhonestum non esse, vel illud evidenter evincit; quod in ipsa lege veteri, insuperhabita prædicta Deuteronomii lege, DEUS ipse Exodi XXV. jussit *Arcam* fabricari superpositis duobus Cherubinis aureis tanquam simulacrum præsentis DEI, & in medio populi sui habitantis; quam constat summo in honore haberi debuisse a tota gente; sic ut Josue VII. 6. *Josue pronus caderet in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israel: ut ne tangere illam præterquam Levitis liceret.* Ibid III. 4. & I. Reg. VI. 19. Si Calvinistarum quilibet solum ex qualicunque etiam immodica cautela, & studio vitandi omnem delapsus in abusus idololatricos, intermitteret pro sua parte omnem usum cultumque positivum Imaginum; ceu non necessarium, nec lege aliqua positiva absolute vulgo præceptum: hanc ipsi, licet nimiam & imprudentem scrupulositatem ultro ignoiceret catholica Ecclesia. Ast dum cultus istius substantiam idololatriæ, & catholicam Ecclesiam, quæ illum simpliciter ut religiosum atque utilem approbat, gravis erroris accusat, præcise idcirco, quod idem cultus abusui pateat; id sane gravi injuria non caret.

*** *Urget* vero Calvinus L. I. Instit. C. XI, n. 10., propugnatque, nec DEOS vocasse idola sua gentiles, nec ista secundum se adorasse pro *Diis*, sed verum DEUM solummodo sub his simulacris coluisse; & tamen cultum hunc veluti abominabilem a DEO declaratum fuisse. Ergo & Catholicorum cultus, quo DEUM sub Imaginibus corporeis colunt, abominatione dignus est. *Resp.* Ecceur ergo Sap. XIII. scriptum est: *appellaverunt DEOS opera manuum suarum*: & Daniel. V. *bibebant vinum, & laudabant DEOS suos aureos & argenteos, æreos, ligneos, & lapideos.* Eslo item, oculatiores quosdam cum Socrate, Platone &c. rudem plebis cultum tacite risisse: ast vulgus universum crassa & supina hac infania certe laborabat. Aut quid graves illæ ipsius DEI & Prophetarum reprehensiones & irrisiones tantæ infantiæ aliud sibi volunt; quas legere est in Psalm. CXIII. in Isaja XLVI. Nunquid clarius quid dici potest, quam quod Sap. XIII. legimus a v. 1. *Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia DEI, & de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est; neque operibus attendentes, agnoverunt, quis esset artifex: sed aut ignem, aut spiritum, . . . aut solem, aut lunam, rectores orbis terrarum DEOS putaverunt. . . . Sed tamen adhuc in his minor est querela. . . . Infelices autem sunt, & inter mortuos sp̃s illorum est, qui appellaverunt DEOS opera manuum hominum, aurum, & argentum, artis inventionem. . . . Aut si quis artifex faber de sylva lignum secuerit; . . . Non erubescit*

*fit loqui cum illo, qui sine anima est; & pro
sanitate infirmum deprecatur; & pro vita rogat
morum; & in adiutorium inutilem invocat; . .
& de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in
omnibus est inutilis. Nunquid recte de his
Paltes CXIII. 8. Similes illis fiant, qui fa-
ciunt ea; & omnes, qui confidunt in eis.*

**** Rursus tamen, ut supra §. 287.
not. 3. fateri tristes cogimur, non deesse
abusus in cultu SS. Imaginum apud rudem
Catholicorum pl. bem. Neque enim Ima-
ginibus semper utuntur eo modo, quo
uno utendas (294.) & colendas esse (296.
297.) docet Sancta DEI Ecclesia; sed non
raro ipsis Imaginibus vim effectricem tri-
buunt variorum beneficiorum perinde, ut
ipsis Sanctis (287. not. 3.). Inde multa-
rum origo peregrinationum. Profecto,
ad celebrandas præcise certas Imagines
DEUM mira operari, Ecclesia non docet
Catholica. Imago sanctitatem *per se* aliam
non habet; nisi quod rem sanctam recte
repræsentando ejus cogitatum, & hujus
ope ejusdem congruam venerationem ex-
citet: nec Imago in se altiore, quam §.
296. dictum est, cultu, bene tamen con-
veniente sibi honore ipsa res Sancta, per
eam repræsentata, in Imagine colenda
est. His autem positis, cur potius Ima-
gine loci N. utendum ad illos usus, quam
alia? Cur in illa, quam in alia, æque
repræsentante idem objectum sanctum,
istud colere præferamus: nisi una Imago
prærogativa aliqua excellat ad ideam vel
ob-

objecti sanctioris , vel ejusdem objecti sancti sanctiorem cultum , excitandum ? Mihi nulla Imago rei sanctæ præcise quæ talis præ alia venerabilior est : nisi quæ aut rem sanctiorem , aut rem sanctam eandem verius & magis sancte repræsentat. *Aiunt* : placere ita DEO , in uno potius loco quam in alio , in una potius Imagine quam in alia , se præbere beneficium. *Respondeo* : si ita est , certo constare de rationibus debet ; quæ hunc determinate locum , hanc determinate Imaginem afficiant ; ut finis sapiens DEOque dignus appareat , ex. gr. propagatio cultus objecti religiosi specialis : quod cum tali loco , vel Imagine relationem aliquam habeat. Tum vero nemo prudens tali cultui adversabitur. Rationes istæ manifestæ si absint , merito locum habet suspicio , subesse alias nimis quam profanas ; ob quas hujus potius quam alterius loci Imaginum cultus tantis studiis commendetur. Atqui talia omnia longe removeri a sublimi Sanctitate veræ Christianæ religionis nostræ deberent.

298.

*Historia
originis &
progressus
cultus SS.
Imagi-
num.*

*Historia ortus & progressus Cultus
SS. Imaginum.* Primis tribus Seculis rarissima extant exempla illius. Ex Judæis nempe & Paganis congreganda erat Ecclesia Christi. Illi ex legis suæ præscripto
ab

ab omni simulacro & imagine abhorrebant. Isti idolis toti erant devoti adeo, ut divino ea cultu prosequerentur. Ad occasionem ergo scandali utrisque subtrahendam sapienter primi Ecclesiarum fundatores statuerunt ab fidelium oculis initio imagines adhuc removere, nec ad cultum tum temporis proponere. Discimus tamen ex *Tertulliano* Lib. de Pudic. c. 7. & 10., jam Seculo II. finiente in Calicibus Sacris pingi consuevisse imaginem Christi sub specie boni pastoris, ovem amissam suis humeris reportantis. *Eusebius* VII. 18. testis est, a se ipso visam Paneade statuam Salvatoris æneam, quam in illius honorem erexisse credebatur mulier illa, quam a profluxu sanguinis liberaverat; ac præterea etiam Apostolorum Petri & Pauli imagines ab ipsis gentilibus publico honore cultas. Eam ipsam statuam, de qua loc. cit. *Eusebius*, testatur *Philostorgius* Hist. L. VII. c. 3., a Christianis in Diaconio, loco decente, collocatam, & in honore habitam fuisse. *S. Irenæus* Lib. I. c. 24. jam Seculo II. inter hæreticos recenset Carpocratem, quod (referente etiam *S. Augustino* de Hæres. 7.) coleret imagines *JESU*, & *Pauli*, & *Homeri*, & *Pythagoræ* (parinimirum honore; eo quod *JESUM* hominem tantum & de utroque sexu

*sexu natum crederet) adorando, incensum
que ponendo.* Seculo IV. quidem legi-
mus Canonem 36. Concilii Eliberitani
a. 304. in Hispania celebrati; quo sta-
uitur, *picturas in Ecclesia esse non debere;
ne, quod colitur, & adoratur, in parie-
tibus depingatur.* Quem canonem de
Imaginibus Salvatoris & Ss. Trinitatis,
vel S. Spiritus, esse intelligendum non
dubito: quia de Sanctorum Imaginibus
jam usitatis rarissima id ætatis vestigia
suppetunt, & minime omnium in Hi-
spaniis. Et quoniam illud Concilium
fervente persecutione Christianorum ce-
lebratum est; verisimillimum est, noluisse
Patres illos, pingi in parietibus sacras
illas DEI Images, eo quod imminen-
tibus persecutoribus auferri, horumque
ludibrio subtrahi non possent. Ceterum
cum ratio alia non addatur canoni; nec
contra cultum Imaginum inde quid op-
poni potest. Interim Seculo III. & IV.
a pluribus singillatim ob suspicionem &
periculum Idololatriæ, & hæresis An-
thropomorphitarum improbatæ sunt Ico-
nes DEI & Personarum Ss. Trinitatis;
puta a *Tertul'iano* L. de Spectac. c. 23.
Clemente Alexandrino L. VI. Stromat.,
Origene L. VIII. contra Celsum, *La-
trentio* L. II. Instit. c. 2., *S. Augustino*
L.

L. de Fide & Symbolo c. 7. *Nefas est Christiano simulacrum DEO collocare in templo.* Nihilominus teste *Amphilochio S. Basilus* columbas, Spiritum Sanctum repræsentantes, supra baptisterium suspensas habuit. *S. Paulinus* in Basilica *S. Felicis Nolani* Trinitatis imaginem, id est, Patrem divinum specie senis, Filium specie humana, & *S. Spiritum* columbæ specie, depingi permisit. *Seculo VI. S. Gregorius M. L. IX. Epist. 52.* ad Secundinum, mittens ei petitam imaginem Christi, *Scio, inquit, quod imaginem Servatoris nostri non ideo petis, ut quasi DEUM colas; sed ob recordationem Filii DEI in ejus amore recalescas, cujus tu imaginem videre desideras. Et nos quidem non quasi ante divinitatem ante illam prosternimur; sed illum adoramus; quem per imaginem aut natum, aut passum, sed & in throno sedentem recordamur.* Reprehendit vero *Serenum S. Papa*, quod *Imagines* fregisset; etsi id laudet, quod adorari non permisisset incompetente cultu. *Non tibi, inquit, ipsa visio historię, quæ pictura teste pendebatur, displicuit; sed illa adoratio, quæ picturis fuerat incompetenter adhibita* Sed hoc sollicite fraternitas tua admoneat; ut ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant, & in adoratione solius omni-

po-

potentis Ss. Trinitatis humiliter prosternantur. Ecce sensa Sanctorum, nostris dictis §§. 296. 297. ex asse conformia.

At enim Seculo VIII. acris SS. Imaginum persecutio occepit, Saracenis primis auctoribus; quibus aures nimis credulas præbens *Leo Isaurus* Orientis Imperator, circa annum 726. edictum de tollendis ab omni Christianorum conspectu Imaginibus edidit; cui S. *Germanus*, Constantinopolis tunc Patriarcha, constanter restitit, septem Seculorum auctoritatem & exemplum obtendens: quæ urgendi ratio indicat, per frequentem & antiquum jam tunc temporis Imaginum cultum in orientali Ecclesia habitum fuisse. Annis omnino quatuor ea cum Imperatore S. Patriarchæ decertatio tenuit; quo elapso demum a. 730. habita Synodo Sede Patriarchali dejectus est. Verum *Gregorius II.* Papa tunc Romæ sedens, continuo S. *Germani* æque, ac SS. Imaginum causam defendendam suscipiens, habita Romæ Synodo jam anno 727. ineunte (vel ex Baronii computu a. 730.) Imperatorem anathemati subjicit, Iconoclastas damnat, SS. Imaginum cultum vindicat. Cumque *Leo Imperator Paulum*
Pat-

Patricium & Exarchum misisset Romam, ut comprehensum Pontificem Constantinopolim duceret; huic violentiæ resistendum omni modo potius Papa censuit. Unde ejus hortatu excitati Occidentales omnes a Leonis imperio descivere, sic ut exinde ad utriusque imperii scissionem gradus sit factus. Fervente hac controversia S. *Joannes Damascenus*, a patria sic appellatus, Saracenorum Chalifæ a Consiliis intimis, SS. Imaginum defensionem editis Epistolis & Orationibus suscepit. *Gregorius III.* qui a. 731. in Pontificatum evectus est, commonitorias mox eodem anno literas ad *Leonem* Imperatorem misit de Imaginibus restituendis; renitentemque edito celebri *Constituto* in Synodo diris illum & omnes Iconomachos devovit anno 732. *Leonis* Patris exemplum secutus est *Constantinus Copronymus* filius, imperii orientalis hæres; qui coacto ex omnibus orientalis sui Imperii Provinciis Episcoporum 338. *Constantinopoli Concilio* a. 754. Patris sui decreta adversus Imagines confirmavit; missis etiam ad *Pipinum* Francorum Regem legatis, ut eum in consiliorum suorum societatem pertraheret; sed frustra. Hic enim in *Concilio Gentiliaci* a. 767. præsentibus

etiam Pauli Pontificis legatis, Imagines conservari in Ecclesiis decrevit, & Imperatorem ab errore suo revocare conatus est: de quo vide Car. le Coint ad Ann. 767. Tom. V. pag. 698. Ceterum nullius legitimæ auctoritatis fuisse illud Copronymi Concilium, optime probavit *Joannes Diaconus* Act. VI. Concilii *Nicæni II.* videlicet quia 1'.) *eam Synodum non receperunt, neque concordarunt reliquarum Præsules Ecclesiarum, sed anathemati hanc transmiserunt: 2'.) non habuit adiutorem Papam, --- nec per Vicarios ejus, ... neque per encyclicam Epistolam; 3'.) sed nec consentientes sibi Patriarchas Orientis, Alexandriae scilicet, Antiochiæ, & Sanctæ Civitatis. Sedes ipsa Constantinopolitana tunc vacabat: nec nisi in ultima Sessione nominatus ab Imperatore in Patriarcham Constantinus Monachus* (libertate electionis violata (& a Concilio receptus est. Præterea 4'.) Concilii ejusdem Acta rescissa sunt a *Stephano* Pontifice Romano teste Hadriano Papa in Epist. ad Constantinum & Irenen, & a tribus Patriarchis Orientalibus, ac postmodum ab Universâ Ecclesia in Concilio Nicæno II., seu septimo Generali.

de usu tunc temporis jam in toto oriente introducto colendi Imagines; de quo cultu, etsi recentissimus esset, penes Ecclesiam est securo judicio decernere, an licitus, an utilis sit religioni Christianæ; ac proinde, an honestus; an vero malus & noxius. Promulgata ergo in Act. VII. Synodalis definitio; qua decernebatur, *vivificæ Cruci Christi, B. Virginis, Angelorum, Sanctorumque Imaginibus* honorationem (τιμητικὴν) congruam esse tribuendam, easque osculis, incensorum & luminum oblatione esse honorandas, non tamen vera illa latria, quæ soli divinæ naturæ convenit. Hanc definitionem non solum solenniter probavit *Hadrianus I. Papa*, sed etiam confirmavit eandem *Concilium Generale VIII.*, Seculo sequente, nimirum a. 869. *Constantinopoli* celebratum (Act. X: can. 3.); quod comprobavit *Hadrianus II. Papa*.

Interim *Synodi Nicænæ II. Acta* in Gallia & Germania tum a *Carolo M.* tunc imperante, tum etiam ab *Episcopis*, minus bene accepta sunt. Convocatum a *Carolo M.* a. 794. *Francofordii ad Mœnum* numerosum ex Galliæ, Germaniæ, Italiæ, & Britanniæ *Episcopis Concilium*; in cujus Canone II. ita
sta-

statuitur: *Allata in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt; in qua scriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum ita, ut Deificæ Trinitati, servitium, aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui supra SS. Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes, contemserunt, atque consentientes condemnaverunt. Circa idem tempus editi sunt Libri Carolini quatuor, verisimilius ab alio, jussu tamen Caroli Magni & veluti nomine ipsius exarati contra definitionem prædictam Nicænæ II. Synodi, missique ad Hadrianum I. Romanum Pontificem. In his Imperator, consentientibus cunctis suæ ditionis Episcopis, summo ardore invehitur in Nicænâ Synodum, & in cultum Imaginum ab ipsa definitum. Synodum hanc conferens auctor cum illegitima Synodo Copronymi (Lib. IV. c. 4. n. 498.) ait, Patres Nicænos in longe peiorem impietatem collapsos, quam Constantinopolitanos. In istis, inquit, levitas; in illis atrocitas: in istis imperitia; in illis nequitia. Isti DEO se obsequium præstare arbitantes, eas Imagines ab ornamentis Basilicarum abstulerunt: illi DEUM ad iracundiam provocantes, ejus domum*

crudeliter diruerunt. Rejicit deinde aperte omnem Imaginum cultum (L. III. c. 23.), honorem, qui collo inflexo, vel capite submisso exhibetur (L. II. c. 1.), turris. & luminarium oblationem (ibid. c. 111.), quæ cultus genera Nicænum II. nominatim probaverat. Præterea in eisdem Libris argumenta Nicænorum Patrum omnia pro Cultu Imaginum tam ex SS. literis, quam ex Patribus petita, sedulo, & tanquam aperte frivola refutantur; ac sub finem concluditur, Nicænam II. Synodum *Universalem* non fuisse; tum quod ab Ecclesia Universali congregata non fuerit; tum quod Ecclesiæ universalis doctrina & traditio in ea servata & constituta non sit. Latuere Libri isti Carolini ignoti, nec nisi a. 1549. cum magna orthodoxorum admiratione editore Joanne Tilio Meldensi Episcopo lucem publicam denuo aspererunt, suppresso quidem vero nomine editoris sub schemate *Eliphyli Christiani*. Levia sunt revera, quæ viri cetera eruditissimi horum Librorum origini & ætati Carolinæ objecere; sic, ut ab ipso Tournelyo (de Incarnatione) post Natalem Alexandrum & Ludovicum Maimburgum, Gallos doctissimos scriptores, Caroli jussu, vel certe consensu & appro-

dem SS. Imagines: ita vicissim has ceremonias, quæ præcise æstimatio vera & affectus conveniens religiosus erga Prototypa sacra ex occasione præsentis illorum Imaginis exterius significatur, idololatriæ accusare imbecillis profecto ingenii notam non effugeret. Insolitæ tamen cum essent ceremoniæ illæ in occidente, & ad meram Ecclesiarum disciplinam pertinentes, usus earum recusari innoxie a Gallis & Germanis Episcopis poterat. Hactenus ergo magnopere incitari animos alterius partis, etsi in disciplinæ ordinatione discordes, operæ pretium non erat. At *tertium caput* rem omnem implicabat; qua veri specie videlicet *Patres Francofordienses* cum *Carolo M.* Imperatore iconolatriæ *Nicænos* accusare & damnare potuerint; cum & isti cultum latriæ ab Imaginibus se remotum velle apertissime declararint; & id ipsum ab eis factum diserte Carolinorum Librorum scriptor L. I. c. 14. fateatur. Verum *tres observationes* difficultati explicandæ plane sufficient. *Primo* itaque certum est, Gallos tunc temporis Græcis certis ex causis, quas apud Historicos legere est, perquam infensos fuisse, & Carolum M. singillatim; cujus grandia consilia de jungendo utroque Imperio

rio ope alicujus Matrimonii in irritum cedere. Jam vero irritatus semel animus omnia in partem præposteram vertit, quæ illi faciunt, quibus infensi sumus. Hæc ipsa comparatio mentis est Protestantium nostrorum; cum nos Catholicos Iconolatriæ hodiedum accusant. *Alia causa* erat inepta interpretatio latina Græci textus Actorum Concilii Nicæni II. a qua sibi facile illudi Patres Francofordienses jam alioquin Græcis male affecti patiebantur. Ut enim unum exemplum afferam. *Constantinus Cyri Episcopus* in Nicæno II. dixerat catholico plane sensu: *Ego* (his Decretis) *consentio . . . suscipiens & amplectens sanctas & venerabiles Imagines; atque adorationem, quæ fit secundum latrariam, . . . soli supersubstantiali & vivificæ Trinitati impendo.* Hæc autem ineptus interpres in Lib. III. Carolino C. 17. n. 33. sic reddebat: *Suscipio & amplector honorabiliter sanctas & venerandas Imagines, secundum servitium adorationis, quod Consubstantiali Trinitati emitto.* Ipsa vox *adorationis*, quæ in græco (τιμντική) innoxia est, latinos multum offende-
Tertio rituum Insolentia apud occidentales omnes, quos Græci nominatim probabant, videbatur saltem illis rudiori plebi occasionem datura, ut cultus ejus-

modi facile in abusus superstitiosos degeneraret; queis multi plus virtutis Imaginibus tribuerent, quam veritas sanctissimæ religionis pateretur. *Ceterum*, cum maxima pars occidentalis Ecclesiæ *Nicænæ II.* Synodo nondum consensisset; & *Adrianus I.* ipse Papa eam publice necdum approbasset (Nam is quidem in propria ad *Carolus* Epistola declaraverat, se Græcis nondum respondisse; quod & *Hincmarus Rhemensis* contra *Hincmarum Laudunensem* c. 20. affirmabat, videlicet S. Sedis auctoritatem *Nicænæ* Synodo nondum accessisse); licentius quoque de Græcis latini judicabant.

Secuta post hæc a. 824. *Synodus Parisiensis*, in qua Præsules Gallicani missa ad Reges Ludovicum Pium & Lotharium filium epistola, significant, se, lecta *Adriani* Papæ ad *Constantinum* & *Jrenem* epistola, eidem consentire in eo, quod *reprehendat* illos, qui *Imagines Sanctorum temerario ausu* (apud Græcos) *confringere & abolere præsumere*; at improbare, quod *superstitiose eas adorare jussit*; magis etiam, quod ejus Epistolæ eidem innixi Græci *Nicææ non solum coli & adorari & sanctas nuncupari Imagines sanxerint*; verum etiam *sanctimoniam ab eis se adi-*

adipisci professi sint. Interim remota superstitione, juxta veram religionem, memoriae & amoris causa, ob recordationem eorum, quorum Imagines sunt, habendas istas esse, secundum S. Gregorii M. dictum, declarabant. Hæc profecto, inquit ad hæc Tournelius l. cit. p. 422. ad fidem Ecclesiæ circa Imagines sufficiunt. Galli ergo id ætatis in substantia istius cultus erga SS. Imagines Nicæno II. & Romanæ Ecclesiæ consensere; a certis tamen ejus cerimoniis, mere ad disciplinæ rationem pertinentibus, ex metu abusus in rudiori plebe abhorruere; imprudentia vero quadam falso de Græcis, imo & Romanis, suspicati sunt, eos omnino docere, SS. Imagines cultu latriæ adorandas esse; a quo isti semper ipsimet longissime abfuere. Interim illo errore semel præventa Gallicana Ecclesia Nicænæ II. Synodi decretis ad duodecimum usque Seculum est refragata. Tum vero extinctam jam pæne Iconomachorum sectam rursus renovarunt Claudius Taurinensis Episcopus, Waldenses, Albigenses, Calvinistæ, & ex parte etiam Lutherani aliquibus in locis.

299.

*Ad reli-
gionis ex-
ternæ offi-
cia perti-
nere osten-
ditur li-
berali-
tas in
præstan-
dis ex
ære suo
expensis
pro
universo
cultu
DEI ex-
terno.*

Supereſt adhuc una ſpecies exer-
cendi officii externæ religionis volunta-
tis, videlicet *promptitudo voluntatis & li-
beralitas in faciendis & præſtandis de pro-
prio ſuo ære ſumtibus pro exequendo univerſo
cultu DEI externo.* Eſt enim ſignificatio
ſane certiffima & efficax noſtræ religio-
nis internæ, non ſolum intellectus, ſed
vel maxime etiam ipſius voluntatis; ſi
ita feramur ad promovendam in nobis
ipſis & aliis religionem internam; ut hoc
ſtudio non ſolum externe exerceamus
in omni caſu urgentis officii omnia ge-
nera religionis externæ; verum etiam
ſumtus pro univerſo ejus exercitio ne-
ceſſarios communi cum aliis contribu-
tione de propria noſtra ſubſtantia prom-
te & liberaliter pro viribus noſtris con-
feramus.

300.

*Religio
Chriſtiana
exigit pro
ſuo exter-
no exerci-*

*Religio Chriſtiana exigit in univerſo
ſuo exercitio externo multiplices, ſed mode-
ratos per ſe, ſumtus, tum vi juris divini,
tum vi juris Eccleſiaſtici mere humani.*

Fure

Jure divino absolute opus est ali-^{quo aliquas}
 quibus, sed per se perquam moderatis^{sumus}
 expensis, 1'.) *pro administratione Sacra-*^{jure divi-}
mentorum a Christo Domino institutorum;
 pro chrismate in Confirmationis, &
 Ordinis, & pro oleo in extremæ Un-
 ctionis Sacramentis; quæ rarius confe-
 rantur: tum vero pro pane & vino,
 ceu materia Sacrificii & Sacramenti Ss.
 Eucharistiæ, *jure divino* saltem statis
 diebus festis quibusdam identidem a Sa-
 cerdotibus celebrandi: item *pro vasis sa-*
cris, eum in finem necessariis. 2'. *pro*
congrua sustentatione Ministrorum Jesu
 Christi in ea Sacramentorum ejus admi-
 nistratione, *Episcoporum & Parochorum*,
 & quibus isti præterea ad illam conve-
 nienter satisque utiliter exercendam ab-
 solute indigent, *spiritualium Adjutorum*.
 3'.) *pro aliquali mercede Ministrorum Ec-*
clesiæ, qui Sacerdotibus inserviant in re-
 cta ac decente Sacramentorum celebra-
 tione. 4'.) *pro Templi parochialis fabrica*,
 ejusque conservatione. Licet enim
 primis tribus Ecclesiæ seculis ob con-
 tinuas persecutiones res sacra a Christia-
 nis in abditis passim locis & cryptis, ne-
 cessitate aliud non permittente, cele-
 brata fuerit: extra dubium tamen est,
 vi ipsius divinæ institutionis communi in
 fide-

fideliū cœtu celebrari Ss. Eucharistiæ Mysteria, & DEI Verbum prædicari debere, ac proinde Tempia DEI cultui unice destinata eum in finem exstrui debere; quando per cetera temporum adjuncta id licet. Ex his quatuor capitibus expensarum religiosarum, quod juris divini sint, nullum ulteriore probatione indiget, præterquam secundum & tertium. Ajo itaque:

301.

DEI Mi- *DEI Ministris, qui tanquam succes-*
nistris in *sores Apostolorum in Ecclesia Christi cura*
cura sa- *sacrorum totius Christianæ religionis & ani-*
crorum *morum salutis funguntur, jure divino, na-*
occupatis, *turali, & positivo, & quidem titulo ju-*
jure divi- *stitiæ per eminentiam talis, congrua statui*
no, natu- *rali, & tam venerabili totius vitæ sustentatio debe-*
positivo, *tur. JESUS Christus enim sic instituit*
ritulo ju- *Apostolicum Ministerium sanctissimæ re-*
stitiæ de- *ligionis a se fundatæ, ut Ministris suis*
betur con- *curam pascendi oves suas (Jo. XXI.) sta-*
grua su- *bili ex officio sic imponeret, ut obligati*
sustentatio. *essent ad curam perpetuo efficaciter ge-*
rendam, ut omnes oves illis concreditæ
tum divini verbi & Evangelii digna præ-
dicatione, tum omnium Sacramentorum

a

a se institutorum administratione pro cuiusvis necessitate, liberaliter omni tempore pascerentur. Quæ cura sane gravissima, totumque sibi studium & hominem deposcens, impedit profecto quo minus DEI Ministri rei temporali per labores & operas temporales comparandæ & augendæ etiam pro necessitate propria intendere possint. Quoniam ergo, qui tam sacro Ministerio se devovent, Apostolorum exemplo, naves & retia, omneque temporale lucrosum opificium dimittentium, facultates suas omnes mentis & corporis devovent studio salutis æternæ ovium suarum: cum æquale bonum eis rependere oves, facultatis similis spiritualis & vocationis divinæ defectu, non possint; nec tamen operarii spirituales congrua sustentatione salva ipsa ovium salute carere possint; profecto rectitudo omnis ac ipsa publica salus absolute necessarium hoc medium exposcit, ut pro dimissa cura propria temporalium suorum & pro suscepto labore stabilis spiritualis officii infimum, quod possunt, de suo ipsis rependant, videlicet congruam & convenientem dignitati status ipsorum sustentationem vitæ: ac proinde *jure naturali* & vere justitiæ titulo per eminentiam tali hæc DEI
fa-

sacris Ministris congrua sustentatio a sibi concredito cœtu fidelium debetur. Atque hoc *primum* erat.

Jus positivum divinum, declarans istud naturale, conceptis verbis exaratum legimus tum Matth. X. 10. & Luc. X. 7. ubi Christus mittens discipulos ad prædicandum adventum suum, dicit: *edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius cibo, dignus est mercede sua*: tum I. Cor. IX.; ubi Apostolus sic argumentatur: *Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? . . . Quis militat suis stipendiis unquam? . . . Si nòs vobis spiritualia seminavimus; magnum est, si nos carnalia vestra metamus? - - - Ita & DOMINUS ORDINAVIT iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* In quibus verbis Apostoli æque ac Christi Domini notandum, quod uterque similitudine *stipendii & mercedis militum & operariorum* ad explicandum jus percipiendi, & obligationem dandi congruam sustentationem istam DEI Ministrorum in sacris utatur: tum vero quod Apostolus adeo abfuerit ab eo, ut concederet, eo quod opera spiritualis pretio temporali aestimari non posset, nihil mercedis dandum esse

esse spiritualibus operariis; ut potius concluderet, eo ipso nomine hanc per eminentiam eis deberi; quod minimum sit omne temporale, quod pro obsequii spiritualis suscepto officio illis retribuitur. Interim dimissio ipsa omnis curæ temporalium & augendæ rei temporalis propriæ, ut vacare possint curæ salutis spiritualis alienæ, res quoque est pretio æstimabilis; eoque etiam proinde titulo iustitiæ congrua sacris operariis vitæ stipendia debentur.

302.

Ex his ipsis modo dictis vero patet I. *etiam ceteris Ministris sacris, qui Sacerdotibus & Episcopis ordinatione ipsa divina nomine Ecclesiæ, id est, totius cœtus fidelium, in sacris faciendis ministrant* (Dem. Cath. 187.), *Diaconibus, aut quicumque hoc ministerio funguntur* (l. cit. 188. 189.), *aliqualem temporalis sustentationis partem etiam jure divino deberi; pro eo, atque dimissa, vel solum ad tempus actualis ministerii, vel ex. gr. vi legis alicujus Ecclesiasticæ etiam in perpetuum, propriæ rei temporalis cura, sese sacro illi ministerio devovent* (§. præc.)

II. Quin imo patet, *eisdem etiam deberi integram sustentationem; quam primum aliqua Ecclesiae legitima lege a cura omni & negotiatione temporali, imo & adminiculis Matrimonii in re familiari curanda eo fine prohibentur, ut totos se hisce sacris ministeriis impendant.*

III. *Sicuti ex adverso jure divino DEI Ministris non solum pro se, sed etiam pro uxore & liberis sufficiens & congrua sustentatio deberetur; nisi lege Ecclesiastica coelibatus cautum jam esset huic obligationi. Neque enim secus dimittere uxorati DEI Ministri curam propriam temporalem sustentandae uxoris ac liberorum possent ad vacandum curae alienae spirituali.*

* Patet ex his etiam sapientia legis Ecclesiasticae de coelibatu Clericorum: etsi ea & alias sapientissimas rationes habeat; de quibus alibi agemus.

303.

Juris Ecclesiastici virtute & ordinatione praeterea aliqui sumtus, satis quidem per se leves, requiruntur pro iis rebus, quarum usus lege Ecclesiae in variis

riis Cerimoniis sacris præscriptus est (230. *sumtus pro*
 seqq.); puta *pro luminibus, incenso, ve-* *variis re-*
stibus sacris, ornatu altarium, libris sacris, *bus requi-*
campanis, cœmeteriis, item pro Musicis. *rentur,*

* Quamquam graviores pro his ultimis expensæ ortæ sunt non tam ex lege Ecclesiæ, quam consuetudine illa, qua profani moduli & variorum instrumentorum usus in templa introducti sunt: quæ res uti in tanta multitudine templorum magnas expensas facit; ita profecto devotioni promovendæ adeo non fecit, ut potius optandum modis omnibus sit, veterem morem, supra §. 255. in adnot. descriptum, cum duplici lucro & religionis & œconomix Ecclesiasticæ, communibus studiis revocari,

** Hoc loco præterea illud probe adnotandum, sumtus pro his rebus universis jure divino & Ecclesiastico per se tantum deberi templis parochialibus: quæcunque vero extra hæc in alias ab his Ecclesias expensæ factæ sunt, ad meram liberalitatem spontaneam fundatorum referendas esse. Ut proinde maxime in aperto sit, nequaquam religionis causa Christianos etiam in Romana Ecclesia, seu divino, seu ecclesiastico jure, per se nimium onerari. Ubi & illud reflexione nostra dignissimum est, quod sane nimis quam exiguæ illæ expensæ ut plurimum sint, quæ vi ipsius divini juris & severæ Ecclesiasti-

cæ legis in cultum omnem divinum parochialium Ecclesiarum, hujusque Ministros atque animorum ordinarios pastores, actu expenduntur, comparate ad illas, quæ ultronea liberalitate (utinam etiam semper secundum summæ sapientiæ regulas, queis ordinari omnia religionis negotia deceret) factæ sunt in alia quæcunque religiosa negotia imminenso numero: quæ, qualiacunque, & quantumcunque utilia sint; nequaquam tamen cum bono statu parochialis & Episcopalis officii, & totius cultus religionis in cathedralibus & parochialibus Ecclesiis, momenti gravitate in comparisonem venire possunt: quippe quæ sola officia ad Hierarchiam religionis Christianæ, divina ipsius JESU Christi, utique omnium sapientissima, institutione constitutam attinent. Videntur modo, quam praxin Christianarum Ecclesiarum summi Rectores in colligendis a fidei populo, & expendendis hisce sacris expensis inde a primordio sanctæ religionis nostræ tenuerint.

304.

*Historia
discipline
Ecclesiæ
in his
sumtibus
procuran-
dis.*

FACTA AUTHENTICA, *disciplinam Ecclesiæ Christianæ inde ab ejus exordio observatam repræsentantia in conferendis & conquirendis expensis ac sumtibus pro divino cultu, & sacris Ministris.*

I. In ipso vitæ Christi exemplo tria subsidia & veluti fontes piæ liberalitatis fidelium adversus religionis Ministros sese offerunt ; videlicet alimenta ultro in quibusque locis , ubi prædicabant, eis suppeditata ; & quæ fidelium , eis se comites jungentium , ubique pietas etiam iter agentibus ministrabat ; tum denique eleemosynæ ab aliis eisdem concessæ. *Primum* Christus ipse indicat Luc. X. *edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt &c.* alterum Luc VIII. I. legere est ; *iter faciebat per civitates Evangelizans regnum DEI. Et duodecim cum illo, & mulieres aliquæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.* *Tertium* ex eo Jo. XII. 6. colligitur, quod de Juda ibidem narratur : *fur erat, & loculos habens, ea, quæ mittebantur, portabat.*

II. Qui primi in Palæstina post S. Spiritus in die Pentecostes missionem Christo nomen dedere Jerosolymis, bona sua vendebant, pretium omne commune habentes, de quo dividebant omnibus, prout cuique opus erat. Act. II. 45. In itinere evangelico Apostoli exemplo Christi aiebantur a piis & opulentis feminis (I. Cor. IX. id innuit S. Paulus : *nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circum-*

*ducendi, sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini?). Et tametsi essent immunes omnes ab omni cupiditate temporalium; tamen, ut ex eodem loco I. Cor. IX. videre est (302.), non solum inculcabant fidelibus obligationem istam necessaria conferendi ad alendos DEI Ministros, sed etiam hortabantur, ut largiter conferrent. Liquet hoc ex ejusdem Apostoli verbis illis ad Galat. VI. 6. *communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat, in omnibus. Nolite errare: DEUS non irridetur. Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet. Bonum facientes non deficiamus; tempore enim suo metemus, non deficientes.**

III. Porro etsi initio statim non prædia & fundos (quod non quadrabat illis temporibus), sed ex his venditis collecta pretia & pecunias conferrent in sacros usus fideles Christiani: tamen ea disciplina brevi, virorum etiam sanctissimorum consilio & approbatione, mutata est: cum res eodem redeat; sive divenditorum pretia, sive servatorum fructus annui in tales usus vertantur. Præterea aucto Christianorum juxta, ac sacrorum ministrorum numero consultum non erat, ut necessarii pro cultu religio-

ligionis sumtus a quotidiana fidelium liberalitate universe dependerent. Quid quod utique liberum erat civitatibus jam integris christianis, seu ad exequendam illam obligationem quotidie de suis rebus & bonis partem de novo conferre, sive pro perpetuis redditibus, in eos religiosos fines suffecturis, semel certos fundos assignare; & quidem sive dein hoc ipsum fieret communi ad emtionem talium fundorum contributione; sive unus aliquis locupletior civis sua unius liberaliore donatione reliquos communiter contribuen- di onere levaret. Certe S. *Augustinus*, ab omni cupiditate longe alienissimus, in Tract LXII. in Joan. adnotat ex ipsius Christi exemplo, nihil obesse summæ virtuti apostolicæ, ut futuris etiam necessitatibus Ecclesiæ seposita quadam pecunia, aut qualicunque alia specie pro- ventuum, prospiciatur. *Ergo*, inquit, *Dominus oculos habuit; & a fidelibus obla- ta conservans, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. Tunc primum Ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta; ut intelligeremus, quod præcipit, non cogitan- dum esse de crastino, non ad hoc fuisse præ- ceptum, ut nihil pecuniæ servetur a sanctis: sed ne DEO pro ista serviatur, & prop- ter inopiæ timorem justitia deferatur.* Por-

ro hujus *Ecclesiasticæ pecuniæ* originem eo loco ab ipso Christi exemplo repetit Augustinus, ut illi Ecclesiæ consuetudini lucem & auctoritatem conquirat, quæ etiam fundos & hæreditates jam ipsius ætate admittebat. Etenim jam ante Constantinum Magnum & fundos & agros Ecclesiæ usibus destinatos fuisse, gemino certissimo constat documento; uno quidem Aëlii Lampridii in vita Alexandri Severi Imperatoris, ubi sic habet: *cum Christiani quemdam locum, qui publicus erat, occupassent; contra popinarii dicerent sibi eum deberi; rescripsit, melius esse, ut quomodocunque ibi DEUS colatur, quam popinariis dedatur: altero Eusebii Cæsariensis in Vita Constantini II. 39. ubi hæc Imperatoris istius lex refertur, qua restitui omnia Christianis jubet, quæ illis ante persecutorum furor abstulerat. Omnia ergo, quæ ad Ecclesias recte visa fuerint pertinere, sive domus ac possessio sit, sive agri, sive horti, seu quæcunque alia, nullo jure, quod ad dominium pertinet, immunita, sed salvo atque integris manentibus, restitui jubemus.*

IV. Constantino Magno Imperatore ad christianam religionem converso brevi ingens accessio facta est opibus & bonis

ex Episcopis, uti S. *Augustinus* Serm. L. *de diversis*, adhortationibus suscitare eundem allaborabant. Post Seculum tamen X. lege a pluribus Conciliis lata exigebantur saltem singulis Dominicis diebus, ut in *Concilio Romano* a. 1059. c. 5. & a. 1078. c. 12. in Anglia a. 1256. & 1287. can. 54. *Concilio Excestrensis*, in Conciliis Galliae *Burdigalæ* a. 1255. c. 25. *ad Castrum Guntherii* a. 1336. Contra præter *Tridentinum Concilium* in pluribus particularibus Conciliis cautum est, alliciendos quidem, sed non cogendos esse fideles a parochis; ut in *Turonensi* a. 1583. can. 14. *Tolosano* a. 1590. *Vercestriensi*. a. 1240.

V. *Decimæ* vocantur pars quævis decima fructuum aut emolumentorum, quacunque ex re frugifera perceptorum, quæ in usum Ecclesiæ, ministrorum DEI alimenta, aut in sumtus pro cultu divino offertur. *Exemplo* primus *Abraham* præivit, decimas Melchisedecho Sacerdoti persolvens ex universis spoliis, quæ quinque Regulis eripuerat Gen. XIV. 20. Inde easdem *DEUS* ipse Hebraico populo per Moysen lege stabili præscripsit Exod. XXII. simulque *primitias*: quo nomine veniunt primi fructus agrorum, vinea-

nearum, olearum &c.; qui annis singulis percipiuntur: quorum tamen quantitas in lege Moſis arbitrio populi relicta fuerat. Decimas & Primitias id genus vel ipſi Gentiles Diis ſuis eorumque Sacerdotibus obtuliſſe paſſim leguntur apud *Pautum* in Sticho Act. 2. Scen. 2. *Livium* L. V. c. 21. *Plinium* Lib. 12. Hiſt. Sect. 32. L. XVIII. c. 2. *Festum* de Verb. Signif. V. *Decimæ*. *Primi Chriſtiani*, vel ex *Judaismo*, vel ex *Gentilitate*, ad Chriſtum converſi, non minus ſe liberales, ac ante aſſueverant, erga verum DEUM exhibuere; ad majora etiam huic offerenda, quam Hebræi ſolebant, paſſim a primis Eccleſiæ Patribus invitati; qui continuo eis DEI de hoc mandatum aliquod ſaltem in genere inculcabant; uti legere eſt in S. *Irenæo* Lib. II. c. 25. 35. in *Origene* in Lib. Numer. Hom. 11. in S. *Auguſtino* Enarrat. in Pſal. 146. n. 17. in S. *Hieronymo* in Matth. c. 22. in *Malach.* c. 3. in S. *Chryſoſtomo* in Acta Hom. 18. & in Epist. ad Ephes. Hom. 5. Languente tamen deinceps fervore & liberalitate prima, fideles ſequentibus ſeculis etiam legibus & pœnis urgendi erant ad decimas reddendas, ne cultus divinus, Eccleſiarum honor, & DEI Miniſtrorum ſuſtentatio periclitaretur. Id

genus *legēs* in Occidente primum in Conciliis inculcatas legimus in *Gallia* a. 567. in Concilio *Turonensi II.* a. 583. in *Matisconensi II.* In *Anglia & Dania* reges ipsi Seculo X. & XI. (uti apud Harduinum Collect. Conc. Tom. VI. col. 497. 899. videre est) tales leges tulere: in *Germania* easdem urgebat Concilium *Moguntinum* a. 813. can. 38. & rursus a. 888. cap. 17. quæ leges etiam jam ante in *Capitularibus Caroli Magni* pluribus locis acriter inculcabantur, ut Capit. L. II. c. 38. Lib. V. c. 46. 89. Lib. VI. c. 189. 238. &c. In *Orientali Ecclesia* Græci Patres, nominatim *Nazianzenus & Nysenus Gregorii* ambo, inculcant item passim eandem legem divinam *oblationibus & Primitiis* conferendi in commune expensas pro cultu DEI & alimentis Ministrorum illius; etsi vox *decimæ* non nisi a *S. Chrysostomo* citata jam Homilia V. in Epist. ad Ephes. primum adhibita legatur. Quamquam ita hac voce utatur ipse Chrysostomus, ut non rem novam, sed jam communi lege & usu receptam, exprimi ab eo in aperto sit. A *Seculo IV.* Decimas in oriente ab Episcopis etiam intentata anathematis pœna exigi consuevisse, testis est ipsa lex Justinianæ, istud graviter vetans, quæ extat in

in Cod. De Episc. & Cleric. c. 38. Hanc legem Justiniani, quæ sub pœna amittendi beneficii & decem librarum vetat decimarum solutionem urgere excommunicationibus, Photius in Nomocanone Tit. VI. c. 1. 2. refert, suo adhuc tempore viguisse; sed solum Constantinopoli & in Metropolitibus, quæ illi subiciebantur. Quo ipso ex indicio discimus, octavo adhuc Seculo usum solvendi decimas Ecclesiasticis in oriente vulgarem fuisse. Interim nescio, an firmum satis pro *quantitate* decimarum probanda argumentum fuerit; quod tam græci, quam latini Patres passim adhibebant, videlicet: Iudæi primitias & decimas ex divinæ legis præscripto solvebant: ergo easdem Christiani, imo plus etiam isti,olvere tenentur; quia multo magis avocatos a terrenis bonis habere animos isti in Evangelio docentur. Profecto enim evidentius nihil esse potest, quam rationem legis Mosaicæ, ob quam Sacerdotibus & Levitis decimas omnium fructuum persolvere Iudæi jubebantur, fuisse; quod tribus Levi pars decima tertia circiter futura erat totius nationis, & tamen caritura omnibus fundis & prædiis immobilibus in Palæstina, communi Marte ab omnibus duodecim tribubus expugnata,

nata, extra paucas civitates præcise ad habitationem illi assignatas. Præterquam quod pars aliqua eorum proventuum etiam pro aliis expensis domus DEI, & cultus divini, impendenda erat. Ex ad-
verso in Ecclesia Christi pastores animarum, quibus solis titulo alimentorum portio aliqua communium bonorum, seu fructuum ex his, jure divino debetur, modicissima portio, quantum ad numerum, sunt in cœtu quovis Christianorum; ac præterea Evangelii virtute multo quam Christiana plebs omnis reliqua alieniore a divitiarum cupiditate animo esse deberent, ceu Christi & Apostolorum in divinissimo munere successores

VI. Itaque jam Seculo VIII. ad eas divitias multæ Ecclesiæ excreverant (nonnullis fidelium etiam ultra decimam quid ultro conferentibus), ut Episcopi comparatos ex his Ecclesiarum fundos laicis in feudum dare possent eo cum onere, ut jam non solum ex eis decimam, sed cum hac *nonam* etiam partem fructuum reddere Ecclesiis obligarentur; atque insuper in necessitate ad reparandas Ecclesias partem pro Episcopi arbitrio conferre. Videatur de hoc Capitul. Caroli M. L. I. c. 163. & L. II. 21. 22. L. V. c. 92.
Hoc

Hoc Episcoporum exemplo invitati principes, obtentu juris ex protectione & advocatia Ecclesiarum sibi competentis (imo & altæ administrationis) premente præsertim aliqua belli necessitate, prædia Ecclesiarum militibus suis beneficiario jure propria auctoritate concessere; qui tamen Regum deinde sibi devinctorum gratiæ innixi, onera prædicta præstare Ecclesiis ex talibus prædiis recusabant. Patres *Carisiaci Concilii* a. 858. hujus usurpationis sacrilegæ, ut vocant, auctorem principem *Carolus Martellum* fuisse scriptis ad Ludovicum Regem Germaniæ literis graviter conquesti sunt; ideoque acerbissimas dedisse pœnas: a *Pipino* ejus filio congregatam idcirco fuisse *liptinensem Synodum*: ibi is, inquiunt, quantumcunque de rebus Ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit, Ecclesiis reddere procuravit; & quoniam omnia . . . restituere non prævaluit; precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, & nonas ac decimas, ad restaurationem tectorum . . . dari constituit ad Ecclesiam, unde res erant beneficiatæ, usque dum ipsæ res ad Ecclesiam revertirent. Unde hæc ipsa *Precariarum* in Jure Canonico origo. Verum qui a *Carolo Martello* illa beneficia obtinebant, laici nec decimas & nonas illas præ-

præstabant, frustra eas vindicantibus Episcopis in Conciliis *Francofordiensi* cap. 25. 26. a. 794. & in *Turonensi* III. a. 813 a Carolo Magno: in *Suessionensi* II. a. 853. can. 9. *Valentino* III. a. 855. can. 10., & in *Tullensi* a. 859. a Carolo Calvo; nec beneficia (uti tunc appellari ceperunt), id est, possessionem prædiorum Ecclesiasticorum, dimiserunt.

VII. Non laici solum seculares ditati sæpe ex surreptis Decimis Ecclesiarum; sed etiam Monachi exinde nutriti & pedetentim locupletati sunt, ita, ut indubitata sit origo hæc una ex præcipuis opum in Monasteriis quam plurimis. *Gratianus*, ipse Monachus Benedictinus, seculo XI. publicato Decreto suo XVI. I. c. 41. versat hanc quæstionem: *an Monachi solvendis decimis exempti sint*, sicque resolvit: *In quibus hæc discretio servanda est, ut de agris & vineis, quæ ad proprium stipendium coluntur, decimas sibi retineant. Si enim decimæ a populo filiis Levi pendebantur pro ministerio, quo Domino deserviebant in Tabernaculo, offerendo Sacrificia & holocausta pro populo; patet, quod Monachi de propriis prædiis non magis quam alii Sacerdotes decimasolvere coguntur.* Addit *Gratianus*, non ob-

obesse, quod ex agris, quos coiunt Monachi, prius decimæ Clero perfolutæ fuerint, isque sic suis proventibus spolietur: posse enim Episcopos, ad quos administratio bonorum Ecclesiæ pertinet, pro ea potestate Monasteriis vel a se conditis, vel saltem, ut conderentur, probatis, decimas addicere agrorum illis assignatorum ad propriam culturam. Rursus vero id argumentum versans *Gratianus XXV. q. 1. 2.* restringit id ceu merum *privilegium* Monasteriis concessum ad *Novalia*, quorum decimationes nulli assignatæ fuerant, & ad eam moderationem usus, ut monasteriorum inopie subveniatur; non ut suarum divitiarum augmento, & possessionum non modica extensione porrecta, parochiales Ecclesiæ destruantur. Interim nequaquam stetit intra hos limites usus ipse privilegii huius monachalis. Indubitatum est, ipsos quandoque Romanos Pontifices (de quo exemplum habes in Epist. 18. Leonis IX. Papæ ad S. Petrum Damiani Abbatem Monasterii a se ipso tundati circa annum 1050.) & Episcopos concessisse inde a Seculo X. Monasteriis parochiales Ecclesias, beneficiario jure possidendas. At enim neque ad has concessionem stetit res Seculo XI.; sed

multo plures Ecclesiæ parochiales, a Nobilibus laicis usurpatæ, (tum sub tempus illud, quo non sine magna regnorum perturbatione corruebat Caroli Magni regnatricis progenies, tum deinceps) postea urgente jam eodem *Leone IX.* a. 1049. in Concilio Rhemenfi, cui præsens præfoderat; acrius vero instante *Gregorio VII.* in Concilio Romano a. 1078. can. 10., *Urbano II.* in Claromontano a. 1095. can. 20., *Paschali II.* in *Pictaviensi* a. 1100. can. 14., *Callisto II.* in Rhemenfi a. 1119. &c., ab ipsis usurpatoribus istis, pœnitentia ductis, salutisque suæ jam studiosioribus, monasteriis specie quadam restitutionis nunc gratis donatæ, nunc etiam pro faciliore pretio venditæ sunt. Cum enim cum regno collapsa fuisset & Ecclesiæ disciplina; Nobiles illi nescio quo Cleri fastidio, qui Simoniae labe tunc passim notatus, non decente, qua olim, morum sanctimonia se commendabat, Monachis maluere, quam Episcopis, vel Parochis, eas restituere Ecclesias & decimas; quas jam retineri ulterius a se posse desperabant. Non nulli pure & citra sorditiem ullam restituerunt: alii pecuniæ quid extuderunt ante, quam optimam sibi prædam finerent extorqueri. Pastoribus Ecclesiæ non ea erat vel auctoritas, vel potestas, ut sibi potius, quod

quod suum erat, cogèrent restitui; & ideo initio saltem necessitate quadam acquiescere, ut Monachis potius cederent res Ecclesiæ, quam diutius a laicis profanarentur. Non multo post tamen subiit animum, quanta ea Cleri jactura posthac evasura foret, si plerasque omnes parochias & decimas Monachi obtinuissent. Ea reflexione commoti Patres *Concilii Pictaviensis* a'. 1078. can. 6. *Concilii Romani* can. 3. anno eodem 1078., *Fulgiobonensis* a. 1080. can. 11., & *Claremontani* a'. 1095. can. 7. ipso præsidente coram *Urbano II.* Papa, omnes summo consensu decrevere, ne imposterum Monachi Ecclesias parochiales, earumve decimas, vel acciperent, vel redimerent, nisi consentiente Episcopo; neve hic assentiretur ante, quam profiterentur Monachi his Ecclesiis Parochum a se, vel Vicarium præstitutum iri, qui in procuranda animarum regimine Episcopo subesset, & congruis alimentis frueretur, a monasterio suppetitatis, neque demum avocari ab officio nisi per Episcopum iudicioque canonico posset. Et hæc bella illa *Vicariorum parochialium* origo erat, abusus nempe unus ex alio abusu; quo jam *Parochi* exinde appellarentur, non qui curæ ani-

marum actuali potestate & officio potirentur ; sed qui ob nescio quale sibi comparatum jus habituale parochi, sine omni actuali cura spiritali jure decimarum parochiæ gauderent, jam nequaquam eidem religionis fundamento, *divinoque juri* innixi ; quod sola muneris pastoralis, a Christo per Apostolos horumque successores Episcopos ad parochiarum spirituales rectores derivati, actuali administratione cuicumque personæ inhæret. Luculente hunc abusum descripsit *Ivo Carnutensis* in Epist. 280. *Qua audacia, ô Monachi, præsumitis seu vinum de vinea, quam non plantastis ; seu lac de grege, quem non pascitis ? Quo pacto ibi exigitis, ubi nihil exhibetis ? Certe si ita vultis, baptizate nascentes, sepelite morientes, visitate jacentes, copulate nubentes &c., & in medio Ecclesiæ aperiat os suum Monachus, cujus officium est sedere & tacere.* Alibi tamen idem scriptor (Epist. 10.) honestum titulum assignat, quo poterant Episcopi consentire, ut sub appositis supra dictis conditionibus decimæ ultra alimenta congrua rectoris animorum Monasteriis obvenirent : *pe- test, inquit, Ecclesia omne, quod habet, cum omnibus pauperibus habere communem : quanto magis cum his pauperibus, qui re-*

liētis facultatibus propriis, non in angaria
 bajulantes Christi crucem, sequuntur pau-
 perem Christum. Interim ut id genus
 vituperia devitarent, cœpere deinceps
 Monasteriorum cultores frequentius sa-
 cris ordinibus & Sacerdotio initiari: ex
 quo tantæ multitudinis Sacerdotum ori-
 go existit, & exinde dimissi a Monachis
 manuum laboris. Unde, cum *Robe-
 rtus Molismensis Abbas* in condito eo ce-
 leberrimo suo cœnobio suis Monachis
 strictissimam regulæ S. Benedicti obser-
 vantiam, & secundum illius præscripta
 imprimis opus manuum injungere tenta-
 ret, interdicta omni acceptatione deci-
 marum & oblationum, quas Clericis, qui
Dicæcesi famulantur, relinqui volebat:
 Monachi eidem simpliciter sunt refraga-
 ti, hoc usi obtentu: *nos & ordine &
 officio clerici sumus, & clericale servitium
 summo Pontifici, qui penetravit cœlos, of-
 ferimus. Ecclesiastica igitur Beneficia jure
 possidemus, & communi sanctione semper te-
 nere decernimus.* A quo proposito cum
 eos revocare non posset, secedens ab
 eis *Robertus* Cisterciense fundavit institu-
 tum & Monasterium, mox cum sociis
 duodecim professus, nec decimas se, nec
 Ecclesias ullas parochiales suscepturos.
 Nec vero Regulares admodum impediri

se ea apposita conditione passi sunt in acceptandis decimis & Ecclesiis, quæ Episcopi consensum requiri præscribebat. Brevi enim in *Melfensi Concilio* a. 1089. obtinuerunt, ut, *si Episcopus quis improbitatis & avaritiæ causa consentire noluerit, cum Romani Pontificis licentia, quod offerendum est* (Monachis), *offerri posset.* Sed nec recursum isto ad Papam sibi opus esse semper credidere, de solis laicorum manibus passim accipere Ecclesias contenti: id quod in *Lateranensi III.* a. 1179. can. 9. in *Londinensi* a. 1200. can. 14. & rursus in *Lateranensi IV.* a. 1215. can. 61. ipsis exprobratur. Et nihilominus a doctissimo & illustrissimo *Petro de Marca* observatum jam est, lapsu temporis nova Privilegia Regulares a Sede Apostolica elicuisse, ut a Laicis decimas & Ecclesias accipere possent, communito prius, etsi non consentiente Episcopo.

VIII. Longe tamen abest, ut omnes usurpatas decimas Laici seu Monasteriis, seu Episcopis, seu Parochialibus Ecclesiis restituerint. Pars magna laicis obvenerat ab ipsis Episcopis, qui tum favorem Regum quærebant, nobilibus pro se militantibus ea Beneficia exper-

ten-

tentium; tum non raro ipsi catervam militum & clientum circa se nutriebant; quibus, sibi opem laturis, in feudum decimas Ecclesiæ dabant. Vide hac de re querelam a Gratiano *Gregorio VII.* attributam XVI. q. 7. c. 2. Has decimas, etsi non in perpetuum concessæ, atque Seculo XI. & XII. ab iisdem Conciliis & Pontificibus restitui imperatæ fuerunt, sicut aliæ a laicis usurpatæ (hic VII.); tamen inde a *Concilio Lateranensi IV.* & anno 1215. ceu *in feudum* concessas (ut eas Innocentius III. in Extrav. *de Decimis* c. 25. & rursus in Extrav. *De iis, quæ sunt a Prælati sine consensu Capitali* c. 7. appellat) Ecclesia repetere a laicis neglexit; ac proinde silentio hoc suo saltem & tolerantia *decimis infeudatis*, ut nunc appellantur, favit.

IX. De græcis, & eo Italiæ tractu, qui Venetiis subest, ex *Innocentii III.* Epistola ad Patriarcham Latinum Constantinopolis discimus, abolitum jam ejus ætate fuisse in oriente & Italia usum decimarum. *Honorius III.* quoque in Decretali *Ex parte, De Transactionibus*, affirmat, nihil decimarum exegisse Episcopos Orientis: alios nimirum proventus quospiam solvente populo. Ubi

Latini rerum potiti sunt in Oriente, suas eo decimarum consuetudines invexere.

X. Memoranda demum adhuc est Beati Thomæ Aquinatis de Decimis doctrina 2. 2. q. 86. a. 4. sic habet: *Per-
tinet ad jus naturale, ut homo ex rebus suis
a DEO datis aliquid exhibeat ad DEI be-
norem. Sed quod talibus personis exhibeatur,
aut de primis fructibus, aut in tali quantitate,
hoc quidem fuit in veteri lege jure divino deter-
minatum: in lege autem nova definitur per de-
terminationem Ecclesiæ: ex qua homines obli-
gantur, ut PRIMITIAS solvant secundum consue-
tudinem patriæ, & indigentiam ministrorum.*
De Decimis 2. 2. q. 87. a. 1. ulterius sic
habet: *Sic ergo patet, quod ad decimarum
solutionem homines teneantur quidem ex lege
naturali, partim etiam ex institutione Ecce-
siæ. Quæ tamen pensatis opportunitatibus
temporum & personarum posset aliam par-
tem determinare solvendam. Ibidem seq.
art. jus & obligationem personalium deci-
marum ex eo repetit, quod, cum om-
nes in commune obligentur fideles alen-
dis altarium ministris, nec tamen omni-
bus sint agri & fundi. Denique ibid.
art. 3. ad 3. Sicut res, ait, nomine de-
cimæ acceptas Ecclesia potest alicui laico tra-
dere; ita etiam potest eis concedere, ut dan-*
das

das decimas ipsi accipiant, jure accipiendi ministris Ecclesiae reservato: sive pro necessitate Ecclesiae; sicut quibusdam militibus decimae debentur in feudum per Ecclesiam concessae; sive etiam ad subventionem pauperum; sicut quibusdam religiosis laicis, vel non habentibus curam animarum, aliquae decimae sunt concessae per modum eleemosynae.

* Historiam hanc omnem solita eruditione pridem edidit doctissimus Ludovicus Thomassinus in suo opere de Discipl. Eccles. P. III. Lib. I. Cap. 4. & seqq.

305.

I. Qui pastores animorum decimis, Defraudat, ^{datio inju-} vel quacunque praestatione, defraudat, ^{sta deci-} quae ex determinatione justa legislatoris Ec- ^{marum} clesiastici & civilis eis pro congrua vitae si- ^{sacrarum.} stentatione persolvi jubetur, contra justitiam & religionem peccat, & tenetur ad restitutionem: quia utroque titulo talis praestatio eis debetur.

II. Qui deteriores manipulos pro decimis talibus pastori animorum praestandis se- ligunt; cum eo ipso parte debitae praestationis eos defraudent; similiter contra religionem & justitiam peccant.

S s 5

306.

306.

Quinam omnes ministris congruam sustentationem per se te-
 contribue-
 re ad sa-
 cras ex-
 pensas ob-
 ligentur. Concurrere ad præstandam religionis
 nentur jure divino omnes, qui curæ animo-
 rum illorum concrediti sunt. Cui enim ope-
 rarius laborat, ab eodem & cibum ac
 mercedem accipiat, oportet (301.).

307.

I. Itaque non solum, qui prædia & fundos frugiferos habent, aut animalia colunt, sed universi parochiani, per se conferre ad sustentationem parochi de re sua tenentur.

II. Unde, quando decimis non gaudet sufficientibus Parochus, nemo jure se subtrahere a præstatione stolarium solutionum potest: quin potius justitia exigit, ut, qui decimas nullas unquam persolvunt, oblationes saltem & stolaria persolvant.

308.

Pariter ad expensas cultus divini universas in parochiali templo, & totius fabricæ, quin & ministrorum Ecclesiæ ejusdem,

dem, item concurrere jure divino tenentur per se omnes, qui ex eo Sacramenta ceu parochiani percipiunt. Qui enim tenetur ad finem communem, etiam ad media præstanda communi opera tenetur.

309.

I. Rursus itaque non solum ii, qui fundos immobiles possident, sed omnes etiam immobilium fundorum expertes, conferre ad expensas suæ parochialis Ecclesiæ jure divino per se tenentur.

II. Quodsi ergo redditus nulli stabiles suppetunt pro expensis Ecclesiæ parochialis præstandis, recte titulo sepulturæ, vel singularium functionum, aliquid exigitur in usus ejusdem Ecclesiæ, maxime ab iis, qui decimas nullas persolvunt.

310.

Jure vero Ecclesiastico communi ex Lex Ecclesiastica omnibus fundis, ac rebus frugiferis, intra ecclesiastica limites sitis, quibus parochia determinatur, de decima parochis & Ecclesiæ parochiali solvendæ sunt. Ita in canonibus Conciliorum, supra §. 304. No. V. citatis, præceptum legitur.

311.

I. *Itaque quiscunque, etiam non parochianus, qui fundos in aliena parochia possidet, parrocho illius districtus decimas per se exsolvere de jure communi Ecclesiastico tenetur ex fructibus fundorum, & animalium ibi pascentium & stabulantium.*

II. *Contra jus congruæ sustentationis, parrocho conveniens, nulla valet præscriptio; bene tamen contra jus decimarum percipiendarum, sine quibus nihilominus congruam aliunde sustentationem ille jam habet. Prius enim jus jure divino ei competit, contra quod præscribi non potest: alterum vero solum humano.*

III. *Salva ergo congrua sustentatione parochi etiam privilegio legislatoris Ecclesiastici immunitas a solvendis illi decimis obtineri potest. Qui enim jus constituit, idem & tollere potest.*

• *Jure Canonico Jus decimarum a Clericis & Religiosis conventibus contra quemcunque Parochum præscribi potest cum titulo spatium quadraginta annorum; sine titulo autem post tempus omnem memoriam excedens; c. Ad aures. de Præscript. Simile tempus immemorabile, ut*
VO-

vocant, cum bona fide continuatæ possessionis etiam in laicis facit præsumptionem tituli. si tamen constet, hisce titulum defuisse; illorum præscriptioni in perpetuum resistit c. *causam*. de Præscript. *Immunitas* vero a decimis quibuscunque præstandis a quocunque Clerico, & laico, præscribitur cum titulo 40. annis; sine titulo tempore immemoriali. Præter hæc in c. *Ex multiplici*. de Decimis. & in c. *Statutum*. de Transact. etiam transactio super decimis, & c. *Quocirca*. de Privil. remissio decimarum permittitur.

312.

Explicatis jam omnibus officiis positivis externæ religionis superest, ut etiam *negativa* porro superaddantur; id est, ut doceamus etiam vitare ea, quæ veræ & sanctæ religioni externæ contraria sunt.

Itaque veræ religioni externæ, quoad est manifestatio religionis internæ intellectus, adversatur omnis *professio externa fidei falsæ*, seu hæc sit *idololatriæ*, seu *Judaismi*, seu *Mahometismi*, seu *hæresis*; quæ si fiat ab eo, qui prius catholicam fidem post baptismum acceptum publice professus fuerat, *Apostasia a fide* appellatur; & pænæ Ex-

Prohibentur porro peccata religioni externæ & diametro adversa: inprimis idololatria, Judaismus, Mahometismus, hæresis, & Apostasia

com-

communicationis, seu exclusionis ab omni communionē sacra cum Catholicis, ipso facto incurrendæ, subjecta est tunc quidem, si reipsa non tantum ficta sit, sed a vera interna simili infidelitate procedat.

313.

Super-
stitio, fal-
sa & vana.

Eidem religioni externæ sub eodem respectu, nempe quoad est manifestatio veræ religionis internæ, etiam adversatur omnis *Superstitio* seu usus ceremoniæ falsæ, vel vanæ ac superfluæ in cultu religioso, aut usus mediū cujuscunque falsi, aut vani ac superflui, ad promovendam in aliis religionem. Adversatur enim recta primæ veritati velle eam colere falsitatibus & nugis. *Talis superstitio falsa est* 1.) usus ceremoniarum veteris legis, ex gr. circumcisionis, immolationis agni paschalis &c.; quippe quæ significabant ex lege divina, Messiam primum venturum. 2) Usus certarum precum, amuletorum, & quarumvis religionum cum certa promissione salutis æternæ, vel temporalium effectuum; de quibus ex mente Ecclesiæ nullum extat DEI promissum. 3.) Fictio miraculorum,

vi-

visionum divinarum, revelationum, vel singularium beneficiorum DEI; five id fiat vanitatis, lucri, aut etiam religionis in aliis promovendæ causâ: quæ cuncta, nisi ignorantia, & simplicitate excusentur subinde, graviter injuria sunt primæ veritati, cujus nomine talis abutitur; & quæ coli falsitate nec vult, nec opus habet. Quod ii sibi notare deberent, qui, ut ad templa sua hospites & peregrinos alliciant, sine ullo examine & levissimis ex indiciis promulgant ex cathedris prodigia virtute certarum imaginum thaumaturgarum facta. Qua inconsiderantia veris miraculis fides adimitur.

4') Falsa SS. Scripturarum, ceu Verbi DEI, allegatio, & interpretatio, ejusdem est malitiæ & absurditatis. *Superstitionis vanæ species sunt* vanæ observantiæ ex. gr. numeri determinati precum, sacrificiorum Missæ, cereorum & candelarum, circuituum circa templum vel altare &c. Huc pertinet additio arbitraria ad ceremonias ab Ecclesia præscriptas, & usus benedictionum, quas Ecclesia non instituit, nec Episcopus; sed privati invenere. Interim in vana superstitione ut plurimum levis solum est culpa; quia vanitas id genus cultuum non ita directe opponitur veritati dogmatum

re-

revelatorum, nec tam directus abusus nominis & auctoritatis divinæ intervenit ut in superstitionis falsæ exemplis supra relatis.

314.

Blas-
phemia,
materia-
lis, for-
malis,
heretica.

Religioni externæ, quoad est contestatio religionis internæ voluntatis erga DEUM, primo loco opponitur *Blasphemia*, quæ est significatio externa odii, displicentiæ, & iræ adversus DEUM, seu falsa mala DEO affigendo, seu vera bona ei denegando, seu eadem pro malis interpretando, seu de ipsis veris bonis, quia aliis, non item sibi exhibita sint, invidiose indignando. *Gravitas malitiæ* hujus peccati proprie in eo consistit; quod, sicut laus DEI externa ad promovendam tum propriam, tum aliorum religionem internam natura sua servit; ita blasphemia analogæ vi religionis propriæ & alienæ ruinam confirmet, & promoveat (237. 238.). Ob hanc ipsam vim, maxime ad alienæ religionis perniciem promovendam, quæ blasphemiam vocali inest, etsi per modum *battologie* (244.) ex mera consuetudine, & sine consentanea inimica adversus DEUM

af.

affectione proferatur, quæ *materialis blasphemia* vulgo dicitur, gravi non caret culpa; si modo scienter & cum advertentia ad significationem blasphemam proferatur: quin imo, si magna vi pollet ad pervertendam religionem alienam, etiamsi ex consuetudine & sine actuali advertentia proferatur; gravis est obligatio adhibendi idonea remedia ad eam consuetudinem corrigendam: etsi multo gravior sit malitia *blasphemice formalis*, quæ scilicet cum actuali intentione & consentaneo mentis affectu profertur. *Blasphemia hæretica* appellatur, quæ hæresin externe ex affectu inimico in DEUM exprimit: quæ tamen ipsa dicto modo *materialiter*, vel *formaliter*, *hæretica* esse potest; prout nimirum quis tantum in affectu iræ sine, vel cum hæresi interna actuali, eam proloquitur (69). Quod si demum *sine omni advertentia* ad significationem blasphemam verba reipsa blasphema proferantur, nec ex consuetudine, quæ ipsa in culpam verti possit; *a peccato excusabitur* (Eth. Univ. 436.).

Variae species malitia illius explicantur.

I. *Blasphemia sine infidelitate interna, imo etiam sine interno DEI formali odio displicentiae esse potest: ex. gr. cum verba blasphemia ex consuetudine, ex irae non nisi contra hominem concepta inconsiderantia aliqua semiplena proferuntur.*

II. *Blasphemia tamen ab affectu odii, irae in DEUM, vel desperationis, facillime imperatur; imo ipsa significatio irae, odii, & desperationis ejusmodi, vera est blasphemia.*

III. *Non solum verbis, sed aliis etiam signis, ex. gr. infrendendo dentibus, spuendo &c., blasphemia committi potest.*

IV. *Si usurpentur verba, res quidem sacras significantia, sed sine additione, quae in honorem exprimat, etsi ex ira adversus hominem nominentur, ex. gr. Sacramenta, coelum, crux &c., vel ex consuetudine; blasphemia quidem non est; atamen levis abusus ille culpa leviori non caret.*

V. *Uti blasphemia in DEUM, ita in Sanctos quoque evomi potest: etsi hæc, si DEUM nullo pacto attingat, sed solos Sanctos, ut homines in terris degentes, minus gravis sit priore, & pro levitate inbonorationis aliquando culpæ gravis expers esse possit.*

VI. *Maledicere creaturis, etiam inanimis, cum significatione odii simul in DEUM, ceu earum auctorem, vera blasphemia est: non item sine relatione ad DEUM.*

VII. *Differt tamen specie malitiæ tam blasphemia in DEUM, quam in Sanctos, atque in creaturas: ut patet.*

316.

Quemadmodum vero religioni ex-Hypocritæ voluntatis directæ adversatur blasphemia; ita cum eadem pugnat abusus religiosa. omnis religionis externæ voluntatis ad fines non religiosos. Id genus abusus species sunt *Hypocritis religiosa, & perjurium. Hypocritis* est usus signorum religionis externæ voluntatis, non religionis internæ propriæ, aut alienæ, promovendæ causâ, sed ad consequendam apud alios religiosæ mentis falsam opinionem; cum quis reipsa religio-

ne interna caret. Qua in hypothefi, quod videlicet actu careat quis religione interna graviter præcepta, & tamen non solum diffimulet hunc defectum, fed positive fimulet externe fingularem religionem internam, præcife vanæ opinionis captandæ cauffa; fine dubio *gravi maivtia* abufus ifte non caret. *Levis* vero *culpa* eft majoris folum religiofitatis umbram captare, quam quæ revera ad eft interne; fiquis de cetero fubftantiâ religione omni interna feratur in DEUM.

317.

Jura-
mentum
quid?

Similis abufus religionis externæ ad finem religioni contrarium eft quodvis præpofterum Juramentum. Eft autem *Juramentum* fignificatio feriae voluntatis, ut DEUS præfente pœna conteftet perfidiam, fiqua fit in promiffione noftra vel dicendi in præfens veritatem, aut hoc illudve faciendi in futurum. Itaque is, qui jurat, fignificat externe, fe credere DEUM fumme omnifcium, fanctum, veridicum, juftum, & omnipotentem; quique malum omne averfetur, & puniat. Significat eo ipfo, fe timere DEUM vindicem; atque ex fecura provocatione illa, vindictæ DEI

con-

contra se, si promissio sua fallat, fiduciam & fidem sibi conciliare apud eos vult, quibus jurato quid promittit. Quod si ergo re ipsa utatur significatione hac religionis internæ ad fallendam promissi fidem; est is enimvero abusus religionis externæ simul, & simul ipsius sanctitatis, veracitatis, ac justitiæ vindicis divinæ ludificatio summe temeraria.

318.

Jurare salva veritate non solum illicitum per se non est, sed ex causa aliunde per se non inbonesta & gravi si fiat, est actus religionis externæ. Est enim per se non solum contestatio certæ fidei suæ de primis perfectionibus DEI, ac timoris DEI (83.); sed insuper subjectio sui solennis voluntaria erga justitiam DEI vindicem, si fidem fallere quis attentaret: quod si fiat pro invenienda certa fide apud alios in causa gravi & honesta; profecto non solum actualis exercitatio religionis externæ est; sed & ad vim religionis internæ promovendam in jurante servit, ut ejus imperio subjectus re ipsa fidem suæ promissionis non fallat. Certe juravit ipse S. Paulus II. Cor. I.

T t 3

di.

dicens: *testem DEUM invoco.* Juravit
Abraham regi Achimelech Gen. XXI.
 24. *Isaac* Genes. XXVI. *Jacob* Genes.
 XXXII. *Moyſes* Deut. III. & IV. Unde
 DEUS Israelitis quidem Exod. XXIII.
 13. prohibuit jurare per DEOS exter-
 nos, *per nomen DEOrum externorum non*
jurabitis; attamen Deut. VI. 13. dixit:
Dominum DEUM tuum timebis, & illi
soli ſervies, ac per nomen illius jurabis.
 Quocum DEI præcepto ſaltem condi-
 tionato pugnare non poteſt, quod Chri-
 ſtus monuit diſcipulos Matth. V. 33.
Dictum eſt antiquis: non perjurabis; red-
des autem Domino juraſſenta tua. Ego
autem dico vobis, non jurare omnino, neque
per cælum, quia thronus DEI eſt; neque
per terram, quia ſcabellum eſt pedum ejus;
neque per Jeruſolymam; quia civitas eſt
magni regis; neque per caput tuum jura-
ris; quia non potes unum capillum album
facere, vel nigrum. Sit autem ſermo ve-
ſter, eſt, eſt; non, non: quod autem bis abun-
dantiuſ eſt, a malo eſt. Erat nimirum
 Scribarum & Pharifæorum opinio, ci-
 tato loco Deuteronomii ſolum perju-
 rium prohiberi, & falſo jurare per
 creaturas crimen non eſſe. Utrumque
 refutat Chriſtus, docens, ſine gravi ne-
 ceſſitate non jurandum omnino, & ju-
 rare

rare etiam sine tali necessitate per creaturas malum esse; quia non nostræ, sed DEI sunt. Quemadmodum vero verba illa Decalogi, *non occides*, non obstant, quo minus publica potestate occidi latrones liceat; ita idem de illis Christi verbis sentiendum est; videlicet sua sponte, & facili brachio, jurandum nullo modo esse. Ita cum *S. Augustino* Epist. 39. in fine communis Interpretum sententia verba illa Christi exponit. Denique *praxis Ecclesiæ*, sæpe juramentum exigentis, certissima interpretatio est.

319.

Ad hoc, ut liceat jurare, & jura- *Requisita*
mentum sit exercitatio religionis externæ, re- *ad licite*
quiritur, 1.) veritas, 2.) judicium prudens de *jurandum.*
gravitate causæ jurandi, 3.) justitia rei,
quæ juramento promittitur & firmatur.
Sine veritate enim jurans DEUM facit
testem falsi, & religione abutitur ad fal-
lendum (317.). *Sine judicio* jurans non
religionem suam internam erga DEUM,
sed animi levitatem jurando proderet;
qua modica cum reverentia in re levissi-
ma DEI testimonium invocaret. *Sine*
justitia jurans DEUM constitueret va-

dem sceleris, vel peccati, a se committendi; quod se commissurum juraret.

320.

Varia species malitiae ex defectu istarum. I. *Sine judicio jurare verum*, est religionis externae actum sine debita reverentia suscipere; ac proinde, si absit periculum pejerandi, communiter solum est leve peccatum.

II. *Consuetudo autem sine judicio jurandi*, & *sine attentione*, verumne, an falsum sit, quod juras, gravi peccato subiect; quia moraliter fieri non potest, ut non cum perjurio actuali saepe conjungatur.

III. *Sine justitia jurans peccat graviter*, si serio juret, se facturum rem gravis malitiae. Provocatio enim justitiae vindicis DEI ad vindicandam omissam executionem promissionis de re graviter mala idem est, ac DEUM velle sibi esse auctorem gravis malitiae, quod est summa injuria DEI, si seria mente fiat. Unde hoc casu duplex malitia gravis intervenit: prima in voluntate seria faciendi malum grave; altera in juramento.

IV.

IV. *Idem feret, si quis juramento se a DEO vere obligari vellet ad rem etiam solum leviter malam: quia semper graviter malum est, velle DEUM sibi esse auctorem etiam levis peccati. At enim vulgo rem leviter malam se facturos qui jurant, non promittunt jurato, cum se se facturos; sed solum affirmative asserere intendunt, se habere in præsens voluntatem eam faciendi; id quod leve solum peccatum est ex mente communi Doctorum.*

V. *Sine veritate, quam saltem quis existimet pro tali, jurare semper grave delictum est. Cum enim jurans juramento magis occultare veritatem, & falsum persuadere serio exoptet; revera non vult, ut DEUS præsente executione pœnæ propalet veritatem. Dum ergo nihilominus eodem juramento provocat vindicem DEI pœnam, vult revera DEUM non puniendo fieri testem falsitatis, ac proinde longanimitate DEI cum summa injuria abutitur; seu gravis, seu levis momenti mendacium sit, quod juramento confirmat. Inter damnatas proinde propositiones merito ab Innocentio XI. hæc numero 24ta relata est: *vocare DEUM in testem mendacii levis non est**

tanta irreverentia, propter quam velit & possit damnare hominem.

* Juramentum mendax vulgo *perjurium* appellatur.

VI. Qui juravit, quod putabat certo verum, etsi reipsa falsum sit, non est perjurus. 2.) Perjurus autem est, qui jurat seu verum, quod reipsa falsum esse existimat.

321.

Juramentum assertorium, & promissorium.

Ex huc usque dictis patet, juramentum aliud esse posse *assertorium*, ut vocant, quo nimirum promittatur in praesens assertio sincera veritatis, prout actu cognoscitur; aliud *promissorium*, quo promittitur aliquid in futurum: quod posterius aliquando etiam *comminatione* jurata constare potest, ex. gr. Per DEUM juro, istud inultum me non passurum esse.

* Addunt vulgo his tertiam speciem *juramenti execratorii*, quo quis se devovet certæ poenæ divinæ ex. gr. Peream æternum, si fallo fidem &c. At enim non est hoc nisi expressio distincta & determinata poenæ, cui se jarans subjicit: cum
uti.

utique in confuso pœnam DEI indeterminatam perfidiæ promissi sui provocet omnis jurans; eo ipso, quod testem DEUM cum contestatione fidei, religionis, & timoris DEI invocet. Interim in eadem specie eo gravior perjurii malitia est, quo graviores DEI pœnam determinate provocat, & indicium magis obfirmatæ malitiæ & audaciæ voluntatis pejerandi; si revera perjurium subfit.

322.

Supponendum hic primo est ex alibi *Quid re-*
dicendis, nullo in casu licitum esse *men-* *strictio*
dacium proprie dictum; nec a mendacio *pure*
ulla in parte differre *locutiones cum restri-* *menta-*
ctione pure mentali: ut vocari technica *lis? quid*
voce consueverunt illæ locutiones, quæ *sensibi-*
cundum se spectatæ in individuis omnibus
externis rerum adjunctis significant res,
falsam, & quam loquens falsam ipse credit;
quæ nihilominus adjuncto eo, quod lo-
quens intra mentem sine omni externa
significatione retinet, si istud videlicet
etiam locutione simul exprimeretur, ha-
berent sensum verum: ex. gr. si quis, qui
nunquam Romæ fuit, dicat: *vidi Ro-*
mam; subintelligens *pietam*. Ex adverso
urgente gravi & justa causâ, ut veritas
occultetur, licitas esse *locutiones cum re-*
stri-

strictione sensibili: id est, eas, quæ solis spectatis verbis falsum enuntiant, & quod loquens ipse falsum esse credit; sed quæ tamen cum sensibili & ab audientibus facile animadvertenda tali circumstantia proferuntur; ex qua satis intelligi possit, loquentem in præsens nec teneri, nec velle loqui veritatem, ac proinde verba illius pro mentis internæ significatione præcisa sumi non posse. Ita ex. gr. confessarius, minister principis &c. dicere poterit & debebit, *Nescio hoc*: si de occultis ille criminibus, quæ non nisi ex confessione, si iste de consiliis sui principis interrogetur, quæ sub secreto gravissimo novit, ad quod iuramento obligatur. Ita secundum ipsos SS. Patres Christus Dominus, conscius licet probe diei extremo judicio destinatæ, cum propalare illam non concessum sibi esset a Patre, dixit Matt. XXIV. 36. *de illo die nemo scit, nisi solus Pater meus*; & Marc. XIII. 32. *nemo scit, neque Filius* (Tract. de DEO Homine 410. not. 2.).

323.

Supponendum secundo, locutiones æqui- *Quid æ-*
vocas, id est, quæ virtute grammatica- *quivoca-*
lis significationis ipsorum verborum duo *stio? quan-*
sensus, unum obvium, alterum minus *dolentia,*
quidem ex rerum præseptibus adjunctis *& illicita.*
obvium, sed revera tamen virtute ver-
borum competentem habent, sine causa
gravi item esse illicitas: quia, si commu-
niter liceret eis uti, grave damnum nas-
ceretur humano commercio; eo quod
difficillime passim obtineri posset certitu-
do veritatis. Unde generalis est regula:
quoties vel caritatis, vel justitiæ officia po-
stulant non celari veritatem, illicitum est
uti æquivocatione. Ex adverso, ubi hæc
officia absunt, imo potius ordinatus sui
ipsius, & aliorum hominum amor, quin
& ipsa religio & justitia jubent non
communicare notitiam veritatis, ceu
quæ noxia futura esset; licet, imo obliga-
tio sæpe est uti æquivocatione; si aliter re-
spondendi interrogantibus necessitas de-
clinari non potest (§. præc.).

* Exemplum æquivocationis est in
 dicto Archangeli Raphaelis Tob. V. di-
 centis: *Ego sum Azarias Ananiæ magni filius.*
Azarias enim significat *auxilium Domini;*
Ananias gratiam DEI. Erat vero Raphael
 ipse

ipse vere DEI gratiæ magnæ filius,, & auxilio Tobiaë missus.

324.

*Non licet
fictè ju-
rare.*

Non licet jurare solum exterius sine intentione jurandi, etiamsi verum sit, quod juras. Est enim vanus abusus divini nominis sine religione conveniente interna. Est præterea mendacium, seu simulatio falsa religionis internæ, quæ reipsa in mente non existit. Unde recte ab Innocentio XI. numero 25ta damnata est hæc propositio: cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

325.

Et quidem grave peccatum est ita fingere juramentum, si falsam rem jures. Intervenit enim stante fictione nihilominus ipso facto totus ille abusus gravis divini longanimitatis & nominis divini, de quo dictum est §. 320. V. Ergo &c. 2.) Leve autem solum delictum est fingere juramentum, cum verum juras, saltem si facias extra contractus, & legitimum judicium. Est enim levis solum vanus usus divini nominis sine religione interna, & mendacium nulli noxium (324.).

326

326.

Restrictionem pure mentalem juramento confirmare grave peccatum est. Restrictio enim pure mentalis reipsa falsa locutio & mendacium est (322.): Atqui falsam locutionem & mendacium juramento firmare grave delictum semper est (320. V.). Idem infertur clare ex 26. propositione ab Innocentio XI. damnata: Siquis... juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, - - vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.

327.

Longe gravior causa requiritur, ut liceat cum juramento uti æquivocatione, vel restrictione non pure mentali sed sensibili; quam sine juramento. 2'.) Cum tamen per se licet restrictione sensibili & æquivocatione uti, si etiam sine sufficiente causa addas juramentum; solum leve erit peccatum ex defectu judicii (320. I.).

Gravior causa requiritur ad hoc, ut liceat jurare cum restrictione sensibili, quam ut hæc liceat sine juramento.

328.

Grave *Æquivocatione jurata celare veritatem, cum quis veritatem clare & jurato est uti ædificare graviter revera obligatur, græce peccatum est etiam contra religionem. Licet enim falsum non juret re ipsa, tamen religionis significatione abutitur ad faciendam alteri gravem injuriam occultatione veritatis, quam significare alteri ex viter obligatur.*

* Huc pertinere videtur casus, quem *Propositio 28va* ab Innocentio XI. damnata continet, quæ sic habet: *Qui mediante commendatione, vel munere, ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, potest cum restrictione mentali præstare juramentum quod de mandato regis & similibus solet exigi non habito respectu ad intentionem exigentis; qui non tenetur fateri crimen occultum.* *Propositio* quidem de sola restrictione pure mentali loquitur. At sine dubio damnatio valet etiam in tali casu de æquivocatione jurata; siquidem in eo casu Princeps omni jure obligat graviter aut ad omittendum plane juramentum, aut ad fatendam distincte veritatem. Unde licet determinate non obliget ad occultum crimen fatendum; obligat tamen omni jure ad dimittendum munus, & omittendum fallax juramentum.

329.

*In juramento promissorio in futurum In juramento promissorio qui am a-
tum asseritur jurato, quod in præsens volun- mento promissorio
tas seria adsit implendi promissum; tum pro- qui am a-
vocatur DEI vindicta, id est, devovet ju- claus men-
rans se vindictæ divinæ, si in futurum fal- tis inter-
lat promissum suum. veniant.*

330.

*I. Itaque juramentum promissorium, a Juramen-
quo abest revera voluntas præsens seria im- to promif-
plendi promissum, semper grave peccatum sorio con-
est: quia talis falsum jurat (320. V.). trahitur
obligatio
servandi*

*II. Juramento promissorio contrahitur promissum
obligatio implendi promissum, non illa solum, speciali
quæ virtuti ipsius promissionis datæ & ac- tualo reli-
ceptatæ respondet; sed specialis, ac respon- gionis.
dens juramento in specie religionis; quamdiu
honeste promissa implere potest. Etenim
non implendo promissionem juratam ipso
facto significaret, se non timere pœnam
& vindictam DEI, quam ipse jurando ve-
luti in pignus fidei a se servandæ provo-
cavit, cuique se ipsum subjectum esse
voluit: qui ipse esset verus justitiæ DEI
vindicis contemptus saltem indirectus.*

U u

331.

Gravis,
vel levis,
pro gravi-
tate rei
promissa.

III. Si gravis rei promissio juramento firmata fuit, obligatio juramenti item gravis est: 2'.) levis autem, si res sincero animo promissa tantum est levis. Jurans enim si falsum non juret (quod evitat habendo saltem in præsens voluntatem seriam implendi promissa), ratione solius sinceræ promissionis etiam per juramentum aliam majorem DEI vindictam non adversum se provocat, nec prudenter provocare potest, quam eam ipsam, quam meretur violatio promissi a se facti. Unde si res promissa gravis est, ipsa promissio graviter obligat; ejusque violatio gravem meretur DEI vindictam; & hanc ipsam jurando prius provocavit. Fallendo igitur fidem significat eo ipso, provocatam jurando a se ipso gravem DEI vindictam se indirecte contemnere; id quod speciale peccatum grave est religioni adversans. 2'.) Quod si autem res promissa levis est; promissio ipsa solum leviter obligat; ejusque violatio levem tantum pœnam meretur; & jurans prudenter levem solum vindictam DEI adversum se pro casu violationis provocare, vel certe DEUS haud amplius acceptare juramentum potuit: sicut in si-
m.

mili casu de Voto ostensum fuit (134. I.). Ergo violando tale promissum etiam levem solum DEI vindictam a se provocatam indirecte contemnere se significat; quod leve item solummodo peccatum contra religionem est.

IV. Unde, si rem etiam magnam jurato promiseris, & levem tantum partem illius implere omittas, leve solum peccatum est.

V. Promissio rei malæ, aut vana, atque prorsus inutilis, ac proinde otiosæ, etiam jurata, non obligat: quia DEUS auctoritatem vindicis justitiæ suæ rebus iniquis, aut vanis ac otiosis, pro sua sapientia præstare non potest. Unde licet peccaris talia jurando; tamen non implendo ea non peccas (320. III. IV.). Et quoniam secundum regulam XVIII. Juris in VI. non firmatur tractu temporis, quod ab initio non subsistit: idcirco juramentum tale non convalescit; etsi postea mutatis rerum adjunctis talis res jurato promissa ex mala, aut vana, fiat honesta & utilis.

*Regula de
valore ju-
ramenti
promissorii.*

VI. *Universe autem si promissio obligat, & valida est; etiam valet, & obligat juramentum rite appositum: 2^a.) & vice versa promissio si invalida est, vel non obligat, idque vi ipsius juris naturalis, etiam non valet, nec obligat juramentum: quia hoc promissioni per se ipsam & jure naturali invalidæ valorem non dat; sed solum confirmare jam existentem valorem per se idoneum est: qui si non datur aliunde, confirmari non potest.*

* Dixi: *si promissio jure naturæ invalida est.* Quodsi enim solo *jure humano* invalida sit, videndum est; an irritatio lege humana etiam ad juramentum se extendat; si id pacto, vel promisso apponatur.

VII. *Quæcunque ergo adjuncta sui mutatione jure naturali enervant valorem promissionis, etiam juramenti valorem elidunt.* Ex. gr. si conditio apposita non fuerit impleta: si res ex bona in malam, ex utili in inutilem, fuerit mutata; vel facta moraliter jam non possibilis ex facill.

VIII. *Unde sicut in promissione, si & in omni juramento, per se subintelliguntur conditiones istæ: si potero: salvo jure.*

tertii: nisi res magnopere mutetur: nisi obligatio utcunque legitime iterum remittatur.

* Uberior autem explicatio naturæ promissi pertinet ad materiam contractuum; quæ recurret in tertia parte hujus Ethicæ Communis Christianæ.

333.

Tolli præterea obligatio juramenti potest 1'.) commutatione in melius, seu substitutione operis melioris coram DEO, quam sit opus jurato promissum; *vel etiam in æquale; salvo tamen jure illius, cui promissio facta cum juramento est.* Ratio eadem est, quæ de commutatione voti data est §. 141.; simul vero addenda eadem cautela in commutatione in aliud æquale, quæ ibidem in adnot. Ima & 2da præscripta est. Dixi vero *salvo jure tertii* &c. nam promissio homini facta, cum huic eam acceptanti jus severum tribuat, sine istius consensu commutari ne a Superiore quidem quocunque per se potest: nisi is ipse ex. gr. vi extorquendo promissum juratum, juranti injuriam fecisset: quo casu Superior in pœnam omnino irritare potest, & debet.

Tolli obligatio juramenti ali- quando po- test 1'.) commutatione.

334.

2^a.) Irritatione directa.

2^a.) *Tam Vota, quam juramenta, etiam tertio facta, & ab hoc acceptata, irritari possunt directe ab eo, cujus potestati morali tempore facti voti, vel juramenti, subiecta est persona & voluntas voventis, vel jurantis. Talis est Superior religiosi, Parens uterque liberorum impuberum, Tutor pupilli personam & voluntatem sibi subiectam habens vi juris positivi. Interim si fiat irritatio sine causa prudente, valet quidem ob dependentiam subiectæ voluntatis a voluntate alterius: peccat tamen, qui sic irritat. Dixi tempore subiectionis facta vota & juramenta; non item jam ante facta, quam ex. gr. religiosus subjiceretur religioni. Irritata tamen semel facta nec postea revocari sic potest, ut revalidetur votum, vel juramentum; nisi ultro renovetur a subdito. Item supradicti irritare possunt, etsi jam semel ratificaverint: quia ratificatione non tollitur potestas in subditi voluntatem.*

335.

3^a.) Irritatione indirecta.

3^a.) *Indirecte vota, & juramenta, irritare potest omnis ille, cui materia voti, vel juramenti, subiecta est, ita, ut jure, quod*

quod in istam ipse aliunde habet, utendo, suspendat obligationem; quoad hæc juri illi suo præjudicat. Ratio est: quia DEUS non acceptat, nec ratificat promissa cum læsione juris alieni facta, vel exequenda. Sic irritare potest vota & juramenta uxoris *maritus*, mariti *uxor*, in illis materiis, quæ alterius iuri conjugali præjudicant; item *parentes* liberorum puberum, donec emancipentur; *curatores* puberum non majorennium; *heri* famulorum; *principes* subditorum in omnibus materiis sibi subjectis; ex. gr. in contractibus &c., & quidem isti irritare possunt facta jam diu ante, quam sibi materia ista subjiceretur, vel sui juris fieret; quæ tamen cessante subjectione, jure alterius reviviscunt, ac denuo obligant. Item *si is, cui sic jus est in materiam voti, vel juramenti, cessit ipse jure suo, & consensit in valorem*, ex. gr. si uxor sciente & consentiente marito fecisset votum castitatis, *idem deinceps id irritare non potest.*

336.

4'.) *Juramenta facta in favorem* 4'.) *Relaxatione il-*
præcise alterius hominis, hic ipse relaxare
potest, in cujus favorem sunt facta. Si- *lius, cui*
cut enim liberum huic est acceptare pro- *quid iura-*
to promissum est.
 U u 4

missionem juratam; sic jure per eam acquisito iterum cedere potest: quo facto promissio non obligat; nec proinde etiam obligat juramentum, quo firmabatur obligatio promissionis.

* *De Dispensatione in Juramentis* idem tenendum, quod de Dispensatione in votis traditum jam est §. 141. not. 3.

337.

*Varie
formulae
jurandi.*

Supereſt, ut varias formulas loquendi examinemus, an, & quando veri juramenti vim habeant. Eſt autem *essentia juramenti omnis*, ut *DEI vindicta* in testimonium perfidiae provocetur; si qua nostris promissis forte subsit (317.) siue id fiat apertis verbis, ex. gr. *Juro per DEUM; DEUS mihi testis; Sic me DEUS adjuvet &c.*; siue obscuris, sed ex usu recepto significantibus idem; ex. gr. *Juro per SS. Evangelia, per crucem Christi, per omnes Sanctos*; ubi sensus est: *Juro per DEUM*, in his speciali modo operatione sua praesentem. Unde ex. gr. *jurare per gladium suum, per thora-*
tem &c., revera jocum sapit, non juramentum.

Ita-

Itaque formulæ similes juramentum item non sunt: *revera ita est: quam vere vivo: mentiar, si non ita est: tam id verum est, quam vere sol lucet;* sed solum comparationes, quæ, si res falsa sit, mendacium conficiunt. His similes sunt: *quod dico, est Evangelium: tam verum est, quam DEUS est; quam Christus præsens est in Venerabili Sacramento; etsi sint religioni contrariæ.* Item istæ, *per animam meam: DEUS scit: coram DEO loquor: per conscientiam meam: per fidem meam: fide sacerdotali, nobili &c.* non sunt formulæ jurandi, sed solum significant, rem ita veram esse, quam vere anima mea est in corpore &c. At vera juramenta sunt ista: ***By meinem Eide: non habeam partem cum DEO: dæmon me hinc auferat: DEUS me puniat &c.***

* Interim sæpe a gravi peccato excusat defectus deliberationis, & intentionis jurandi: qua de re idem notandum, quod supra de Blasphemia jam adnotavimus §. 314. & §. 320. II.

338.

Sacrilegium, id est, quæ legitima ac publica potestate
reale, locale, personale; ad usus religiosos sacratæ & destinatæ
jure divino. sunt, honoratio, id est, recognitio istius
 consecrationis practica sic debetur, ut ex divini Numinis reverentia, cujus
Ecclesiastico tale. cultui religioso destinatas esse novimus, nec eis utamur ad fines religiosæ illorum
 destinationi adversos, nec eas contemtim tractemus. Usus porro iste rei, loci, aut personæ DEO sacratæ, religioni adversus, vel tractatio ignominiosa, *sacrilegium* appellatur, *reale, locale, vel personale;* estque peccatum grave, aut leve, pro magnitudine abusus, & ignominia, quam importat. Est vero aliud *sacrilegium juris divini;* quod videlicet usum, vel tractationem rei, loci, aut personæ sacræ, jure divino naturali (nam positivi divini juris legem hac in materia christiana religio ignorat) vetitam; aliud *sacrilegium juris humani Ecclesiastici;* quod usum vel tractationem rei, loci, vel personæ sacræ, lege solum humana Ecclesiastica, ex rationibus sacris prohibitam, importat.

339.

339.

I. Quo altiore & sacratiore potestate, & quanto ad sacratiores excellentioresque usus, res, locus, & persona destinata & consecrata est; eo gravius peccatum committitur, si sacrilege eis quis abutatur: item quo ad viliora eisdem abutitur.

340.

II. Reale sacrilegium, graviter ipso ^{Species} divino jure prohibitum, committit 1'.) qui ^{Sacrilegii} Sacramenta, ab ipso DEO Homine institu- ^{realis.} ta, sic recipit, ut ex ipsius culpa sint inva-
lida, aut infructuosa (204.): item, qui SS. Eucharistia ad usus superstitiosos abuti-
tur, vel irreverenter eam utcunque tractat:
item, qui, expers requisiti ordinis, sacris
functionibus se immiscere attentat: 2'.) qui
vasa sacra & altaria jure divino ad SS.
Eucharistiae sacrificium & decentem asser-
vationem immediate necessaria, & consecra-
tione legitima ad unicum illum usum desti-
nata, ad usus mere profanos (manente illa
consecratione) applicat; quos neque necessi-
tas, nec caritas excusat. Ipsa enim con-
secratio legitima, id est, Ecclesiae publi-
ca auctoritate, suadente quidem jure di-
vino facta, hypothesein constituit, sub
qua

qua jus divinum graviter prohibet, ut ab altissimis usibus, queis stabili Ecclesiæ proposito destinata sunt, ad infimos non transferantur. Interim consecratio ipsa, ejusque vis, a lege Ecclesiæ utique originem habet: cum nulla extet lex divina eam absolute imperans: 3'.) *qui verbo DEI abutitur ad hæresin stabiliendam, ad vanam observantiam & magiam, vel ad turpiloquium; qui rei sanctissimæ vilissimus est usus: 4'.) qui rapina, aut furto, res aut bona utcunque jam divino cultui destinata, aufert* (ubi tamen levitas materiæ excusat a peccato gravi): quia præter injustam rei alienæ attrectationem etiam grave hoc ipso detrimentum divino cultui affertur, pro magnitudine & excellentia usus religiosi, ad quem erant destinata: 5'.) *Levi saltem culpa non caret usus omnis rerum uni divino cultui aliquando utcunque destinatarum ad fines meræ vanitatis; quos nec caritas ordinata exigit, aut suadet: ex. gr. ornamentorum templi, tapetum, candelabrorum, linteorum &c. ad convivia, ad theatra profana &c. Graviter autem peccaret, qui vestibus sacerdotalibus, etsi sola Ecclesiæ lege præscriptis (232. not.) in ludibrium abuteretur.*

* *Lege*

* *Lege Ecclesiastica*, per observantiam potius & consuetudinem introducta, vetitum est laicis sub levi peccato tangere sine necessitate vasa sacra, puta, calices consecratos, ac patenas: addunt vulgo his etiam corporalia & purificatoria, actuali contactu SS. Sacramenti veluti consecrata; antequam laventur.

341.

III. *Locale sacrilegium jure divino spe-* **Localis.**
ciali religionis titulo prohibitum est publica
gravis sceleris notorie talis patratio in loco,
publica auctoritate ad sacrificia divina, ad
Sacramentorum divinorum administrationem,
aliaque divina officia, deputato; quo ipso
nomine jam locus sacer appellatur; etsi
consecrationis ceremoniæ nondum suscep-
ptæ sint. Cedit enim publicum in con-
temptum DEI, estque ipso facto signifi-
catio talis contemptus saltem indirecti,
publica quævis transgressio divinæ legis
graviter obligantis in loco, qui publica
item auctoritate soli cultui divino est de-
stinatus. Porro publicus gravis DEI con-
temptus non nisi tunc est; si & scelus no-
torium, & notorie grave est; ex. gr. oc-
cisio hominis injusta; aut vulneratio gra-
vis; illicita effusio seminis humani; pu-
blica rapina, vel similiter publica ablatio
rei

rei ibidem publice depositæ, incendium Ecclesiæ, effractio postium &c., item seditio gravis in loco sacro excitata.

* Præterea vero lege Ecclesiastica graviter, titulo quidem religionis, prohibita sunt 1'.) extractio violenta hominis rei ex loco sacro; cujus asylo ex concessione legis civilis & Ecclesiasticæ legitime gaudet: in quo puncto locis sacris etiam accensentur *monasteria*, & *xenodochia*, auctoritate Episcopi erecta: 2'.) sepultura in eodem hominis excommunicati, publice denuntiati, vel notorii Clerici percussoris, vel infidelis non baptizati hominis, etiam infantis: 3'.) judicia secularia, maxime criminalia: 4'.) mercatura & negotiatio per expositas ibidem merces profanas: 5'.) profana convivia, ludi theatrales profani &c.: 6'.) leviter saltem prohibita est in loco sacro asservatio rerum utensilium ac supellectilis profanæ. c. 2. de custodia Eucharistiæ. Ceterum *oratoria privata*, in quibus etiam ab Episcopo data licentia est celebrandi Missam, inter loca sacra non censentur: bene tamen *Cæmeteria*, etiam ab Ecclesia separata, quoad leges istas Ecclesiasticas, inter loca sacra censentur.

342.

IV. *Personale sacrilegium jure divino Persona- graviter prohibitum est luxuriosus abusus lis. personæ, per votum castitatis DEO sacra- tæ, vel privatim, vel etiam publice, ex. gr. in sacra ordinatione, aut status religiosi professione emissio; sive ea violatio sit propriæ personæ per fornicationem, sive alterius tan- quam complicitis. Ubi quidem gravius pec- cat, qui publica auctoritate consecratam DEO personam violat, ex. gr. religio- sam, aut sacerdotio iniciatam; quam qui solum privato voto DEO obstrictam corrumpit.*

* *Lege quoque ecclesiastica & civili prohi- bita est omnis violenta manus injectio in personam clerici, vel religiosi, contra pri- vilegium Canonis, si quis suadente diabolo &c. 17. q. 4.; quod ex motivo religionis & ad reverentiam functionibus religiosis & officiis sacris conciliandam DEO publice sacratis personis concessum est; ita qui- dem, ut excommunicationi ipso facto sub- jaceat, qui ex pravo affectu & animo gra- viter lædendi in corpore, vel honore, ta- lem personam secundum se immediate violente aggreditur, percutit, vulnerat, occidit, conspurcat, crimes evellit; aqua, pulvere, lapillis persequitur; violenter detinet &c.: sive id faciat ipse, sive aliis
ad*

ad id auctor sit mandato, consilio; vel non impediendo ex officio (c. Quantæ de sent. Excomm.); modo id faciat non ex necessaria defensione adversus injustam aggressionem, & sciens, esse personam sacram. Gaudent vero hoc privilegio omnes clerici, etiam sola tonsura initiati, & omnes utriusque sexus religiosi, etiam novitii, conversi, & tertiarii, sub habitu & obedientia regulæ viventes. Amittunt idem clerici in conjugio viventes, uti & religiosi, si hi & illi habitum dimittant, & tonsuram non deferant; vel clerici in majoribus degentes utroque dimisso secularia agant negotia, simulque tertium moniti ab Episcopo se emendare contemnant. c. contingit. de sent. Excomm.

* * Subjicere personas sacerdotum, maxime cura & munere apostolico fungentes, imo & sacras quasvis personas, operis & oneribus personalibus publicis, ex. gr. tutelæ, operæ militaris &c.; quæ cum officio, honore, & statu sacro ipsorum pugnant; etiam juri divino adverfatur; nisi casus necessitatis ad tempus excuset. 2'.) Eidem juri divino adverfatur raptatio Sacerdotum & Clericorum ad forum seculare in causis mere spiritualibus contra *privilegium fori*, quod Christus ipse penes solos Apostolos, & horum successores Episcopos, vi suæ institutionis illis constituit. *Causæ mere spirituales* sunt, ubi de dogmatis revelatis, de Sacramentorum administratione, de sacris ceremoniis, & cultu

cultu divino agitur. 3°.) Denique etiam jure Ecclesiastico & civili graviter prohibitum inferioribus præfectis & judicibus subordinatis est; ne personas sacras turbent in ea immunitate etiam reali; seu bonorum suorum temporalium ab oneribus publicis, vel etiam personali a foro civili in causis civilibus; quam privilegio acceptam a summis Principibus pro varia locorum & temporum ratione habent: quæ utraque immunitas item ex motivo religionis eis concessa, eo ipso non sine religionis offensione a prædictis violari potest. Patet vero, eidem legi, quam ipsi aliis sibi subditis fecere, non æque ipsos summos Principes subjacere.

343.

Species sacrilegii est *Simonia*, quæ est Simoni-
studiosa voluntas pretio temporali emen-
di, aut vendendi aliquid spirituale, sive ^{gravis} seorsum, sive saltem ut connexum cum ^{malitia.} temporali, quod sine illo obtineri non posset. Est enim *rei spiritualis*, id est, ex natura sua, vel institutione DEI, aut Ecclesiæ, per modum medii ad vitam spirituales & salutem æternam ceu finem ordinatæ, taxatio vilissima & æquiparatio cum pretio temporali: ac proinde ex natura sua vel ex parte dantis, vel accipientis spirituale præcise pro temporali, vel ex parte utriusque, contentum saltem indirectum rei spiritualis importat, atque

X x

id.

idcirco per se semper grave peccatum est. Unde & gravissimis pœnis in SS. Canonibus prohibetur. c. Reperiuntur 1. q. 1.: utque nomen a *Simone Mago* obtinuit; ita in eodem mox a S. Petro gravissime correpta fuit verbis illis Act. VIII. 20: *Pecunia tua tecum sit in perditionem; quoniam donum DEI existimasti pecunia possideri.*

344.

Requisita
ad Simoniam.

I. *Ad Simoniam, sicuti ad omnem contractum emtionis & venditionis, tria requiruntur, res spiritualis mercis instar vel seorsim, vel una saltem cum temporali annexo, emenda & vendenda, pretium temporale, ac denique pactum seu contractus onerosus, non mere gratuitus, emtionis & venditionis.*

345.

II. *Omnis Simonia proprie talis jure divino graviter prohibita, nec nisi per inconsiderantiam a gravi culpa excusari potest. Malitia enim in toto suo genere gravis semperque eadem per se in illa intervenit, æquiparatio nempe practica rei spiritualis cum temporali lucro.*

346.

Variae ejus
species.

III. *Triplici modo ratione intervenientis pacti onerosi committi Simonia potest: 1°. ut sine externe expresse quis alteri*
off.

offerat temporale, cum intentione tamen Simoniaca, videlicet obligandi illum ad dandum spirituale, aut vicissim: & hæc vocatur *Simonia mentalis*: 2'.) cum pacto externo simoniaco, nondum tamen facta traditione; & tunc vocatur *Simonia conventionalis*; pure quidem *conventionalis*; si ex neutra parte; *mixta*, si ex una solum parte traditio facta est: 3'.) *Realis Simonia* est pactum Simoniacum ex utraque parte per traditionem mercis & pretii completum. His 4'.) accedit *Simonia Confidentialis*, ut appellatur; cum nempe quis opera sua alteri Beneficium quocunque modo procurat cum certa confidentia, id est, expresse, vel tacito pacto; ut is, cui procuratur, idem, vel aliud Beneficium, vel procuranti, vel alteri resignet, aut pensionem, vel fructus ex eo persolvat.

347.

IV. *Res spiritualis aut immediate per se eni potest, aut ut annexa alteri temporali*; quæ vel a priori ad illam annexa est; uti vota in electione; vel concomitanter, uti labor in administratione Sacramentorum; vel consequenter, uti jus percipiendi redditus annectitur officio spirituali.

348.

V. *Pretium temporale est omne id, Pretium quod pro pecunia aestimari solet; potestque temporale esse quod duplex?*

X x 2

esse vel *munus a manu*, uti pecunia, bona mobilia, & immobilia, remissio debiti, dilatio exigendæ solutionis, anticipata solutio &c.; vel potest esse *munus a lingua*; uti laus, commendatio, patrocinium apud potentes, cum pacto, ut conferatur res spiritualis; vel potest esse *munus ab obsequio*, id est, servitium alicui præstandum; modo cum obligatione mutua conferendi rem spiritualem &c.

* Gratuita oblatio cujuscunque istorum munerum, etiam ex spe in remunerationem obtinendi rem spiritualem, Simoniam non importat; sicuti nec gratuita ejus acceptatio sine obligatione; etsi deinde in remunerationem & ex gratitudine res spiritualis conferatur. Sæpe tamen *Simonia palliata*, ut vocant, intervenit; ob pactum implicitum & mentale. Unde huc pertinent propositiones ab Innocentio XI. damnatæ; videlicet 45ta: *Dare temporale pro spirituali non est Simonia; quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale; vel etiam, quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.* Et 46ta: *Et id quoque locum habet; etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale: imo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis sic, ut illud pluri æstimeretur, quam res spiritualis.* Ratio certæ justæ damnationis harum propositionum hæc est: quia, etsi donatio etiam mere gratuita rationem *motivi* certissime habere possit, & pro tali intendi a donante,

te,

te, & accipiente, ut detur ejus intuitu spirituale: nihilominus vox ista *motivum* nimis late patet, & ex æquo convenit vero *pretio* illi, quod in Simonia pure mentali intervenit; cum videlicet quis sine omni pacto externo verbali re ipsa tamen intendit alterum oblatione rei temporalis obligare, id est, morali necessitate ligare, ad dandum spirituale. Cum ergo propositiones prædictæ facile ad casus Simoniae mentalis extendi possent salvo sensu literali, recte damnatæ sunt. Sic communiter dicitur Iudex vendere sententiam; si pro acceptis muneribus ferat sententiam iniquam.

349.

VI. *Res sacras pro rebus sacris permutare* (exceptis Beneficiis) *non est Simonia*: ex. gr. SS. reliquias &c.

VII. *Licet vendere materiam pretio æstimabilem rei sacræ, vel huic ad hærentem*, ex. gr. ceras benedictas, capsulas reliquiarum, rosaria indulgentiis ditata &c. At non licet pluris vendere; quia sacræ sunt.

* Ludum quoque vulgo excusant, in quo unus pecuniam, alter ex. gr. Missam exponit. At enim cum inter ludentes æqualitas pretii requiratur, quod exponunt; res saltem abusu & specie Simoniae non caret. Aut curiam alter quoque rem spirituales vicissim acquirere contentus non est?

**** Ex his concludes sequentia. 1.)** Offerre, vel admittere pecuniam pro admissione ad ordinem sacrum, vel religiosum, cum obligatione admissionis, **Simonia est.** C. Non satis de Simon. Non tamen Simonia est, si religiosi Superiores dotem exigant ab admittendis pro eorum sustentatione in monasteria, aut non sufficienti fundatione instructa, aut jam iterum justæ prioris fundationis opibus privata. Et quidem in Monasteriis mediocriter fundatis ob hodiernum continuum delapsum opum eorundem periculum Simoniae hoc nomine esse non existimo. Ast idem fieri in Cænobiis utut locupletissimis; injustitia saltem carere non existimo, ob tituli defectum in dote tali exigenda & acceptanda: cum consuetudo ipsa talibus in adjunctis iniqua, & noxia sit utrique statui, religiosis, & laicis. Vehementer quoque improbo eam consuetudinem, qua in multis Monasteriis a Candidatis exiguntur munera certa, senioribus Monasterii offerenda, a quorum votis admissio pendet. 2.) Simonia non est redimere pretio temporali vexam injustam circa jus quæsitum in re spirituali, ex. gr. a negante administrationem Sacramentorum in necessitate, vel impediante possessionem Beneficii; ad quod jus in re habes. Possessio enim solum annexa juri spirituali, quod jam habes, in se ipsa spiritualis non est; ac proinde nihil spirituale de novo pecunia acquirere contendis. Aliter est, si vexatio justa fuerit. Quod si vere injuste vexeris in jure primum acqui-

quirendo, ab iis quidem, qui illud jus spirituale conferre possunt; erit Simonia, si des temporale aliquid, ut a vexa desistant, saltem lege Ecclesiastica talis c. Matthæus. de. Sim. quia sic pro ipso voto dari aliquid cum obligatione supponitur. Vexam vero injustam circa ius acquirendum redimere ab iis, qui tantum obesse possunt, ex. gr. diffamando, collatorem dehortando &c., Simonia non est: quia ab his nil spirituale accipitur. 3'.) Sacram sepulturam emere per se non licet: bene tamen titulo loci honoratioris licet obligare parochianos, ut ea occasione aliquid Ecclesiæ solvant pro cultu publico divino expendendum. Idem dic de sedilibus in templo; quorum conservatio alioquin expensas Ecclesiæ facit. 4'.) Parochus, sufficiente Congrua aliunde instructus, per se jus speciale non habet pro stola, ut vocant, id est, functionibus sui officii propriis quidquam speciatim a singulis exigendi: etsi consuetudo illum excuset; si taxam publice constitutam non excedat; neque Sacramenta administrare detrectet, etsi jura stolæ non solvantur: secus vero Simoniae, ceu sacrorum venditor reum se facit; quia aliud nomen deest, quo taxam pro debitis jam sacris officiis exigat. Quodsi tamen Congrua destituitur aliunde; jure suo ex occasione stolæ ab iis præsertim partem Congruæ solvendam exigit; qui nihil alia via ad ejus sustentationem de suo conferre solent. 5'.) Pro labore sacro, qui intrinsece connexus cum functionibus sacris est, præter sustentationem con-

convenientem, titulo justitiæ debitam (301.), pretium aliud recipere, Simonia est. Concionari ergo, catechizare; missas celebrare; Sacramenta administrare; dispensare in votis, juramentis, impedimentis matrimonii &c. pro pretio accepto, Simonia est. Ratio est, quia actiones illæ, usum non temporalem, sed spirituales solummodo habent, ac proinde mercedem quidem a DEO expectant, temporali autem pretio æstimabiles non sunt. Ex adverso doctio Theologiæ, seu temporales etiam usus ad varia officia habentis, pretio æstimabilis est.

*** Simonix confidentiæ & reali in sacro ordine, Beneficio Ecclesiastico, & ingressu religionis admissæ, constituta est ipso facto pœna Excommunicationis, Pape reservatæ, cum aliis pluribus pœnibus effectibus; quos in speciali Ethica sigillatim referemus. Videatur Bulla Pii V. Intolerabilis, & Extrav. Detestabile. de Sim. Pretium vero simoniaca pactione acceptum restitui jure naturæ debere, per se evidens est. Quæ præterea jure Ecclesiastico sub specie Simonix prohibita sunt; cum fere solos Beneficiatos & Clericos attingant, commodius in speciali item Ethica tradentur.

